

597610

Vol. D. 124

DIRECTORIUM PRAEPRAXIS CIVILIS ORDINARII IUDICII,

Eiusque germanus nucleus, tum M. C. Vicariae
tum S. R. C.

TYRONIBVS, ET PROCVRATORVM VICES
exercere cupientibus pernecessarium.

AUCTORE

GREGORIO MOTILLO
I. C. CAPVANO.

Accessit nuper eiusdem Auctoris decem comparitionum
iudicialium Archetypus cum suis obserua-
tionibus, & annotationibus.

*Opus nouas, & noua methodo tractatas practicabiles
continens quaestiones*

Cum suo Indice locupletissimo,

SVPERIORVM LICENTIA, AC PRIVILEGIO,

NEAPOLI, Typis Regiae Curiae Aegidij Longhi MDCLXXI.

SVMP TIBVS IGNATII RISPOLI.

ADMODVM ILL. DOMINO

THOMÆ DELVCA

IVDICI M. C. VICARIAE

In Ciuilibus, ac Tribunalis Regiæ Reuisionis
Fisci Patrono.

IGNATIVS RISPOLVS FOELICITATEM, P.D.

Concomitantur in te nobilissima animi
dos, eximia virtus, & publicum mu-
nus rectè iudicandi, quod summa vi-
gilantia, integritate, & iustitia tribuis
cunctis: diuinum hoc potius, quam
humanum existimari oportet; fuisti
retro elapsis temporibus non parui
nominis Aduocatus, sed veritatis sectator, cum te con-
sulerunt peritissimi viri, quinnimò, & ipsi Magistratus
in abstrusioribus quæstionibus, quæ in foro Neapolita-
no agitabantur; quapropter ad Iudicatum M. Curia
de motu proprio Excellentissimi Comitis de Piñeran-
da Proregis huius Regni fuisti cooptatus; & deindè te
in Numeratorem elegit in Prouincia Barij in locum me-
ritissimi Consiliarij Dom.D. Thomæ Carauite electi per
prius Numeratoris in dicta Prouincia, vna cū alijs Con-
filia-

filiarijs, qui postea redierunt de ordine Suae Catholicae
Majestatis ad subeundum eorum munus propter ce-
lerem causarum expeditionem, quam querebant liti-
gantes; & cum eadem Numeratione tibi commissa,
quam plura negotia fuere, quorum gratia quam-
plurimae tibi fuerunt redditae ab Eminentissimo Cardi-
nali de Aragona Prorege huius Regni, quare deinde ad
Regij Consiliarij dignitatem fuisti apud Catholicam,
Majestatem nominatus, quamvis non electus, ex quo alij
maiores fortunae in Supremo Consilio habuerunt: suffi-
cit enim meruisse. Deinde ab Excellentissimo Dom. Don
Petro de Aragona fuisti creatus Fisci Patronus in Tri-
bunali Regiae Reuisionis ob occupationem Dom. Prae-
sidentis Astuti, quo tempore hoc munere, & antea fun-
gebatur, exercuere etiam idem munus Dux Diani di-
gnissimus Praesidens Regiae Camerae, & Dominus Re-
ges Marcellus Marciano iunior tempore, quo erat Fisci
Patronus Regiae Camerae, & in ambobus muneribus,
tam iudicatus M. Curiae, quam Fisci Patroni Tribuna-
lis Regiae Reuisionis satisfacisti Regi, & Publico non si-
ne admiratione: quapropter omnes clamant, atque exoptant
te ad maiora promouendum, & praesertim tui familiares,
& Consanguinei degentes in Ciuitate Melphitti, & ip-
se magis ex toto cordis affectu ob obsequium, quod tibi
debeo, & profiteor. In cuius testimonium hoc nouum
opus Practicę M. C. & S. R. C. Tribunalium adhuc desi-
deratum tibi offero: complectere rogo, ut tui nominis
splendore prodeat munitum: sic enim ut ut est, accipietur à
plurimis, negligetur à nemine, & quot sunt in eo notae
tot Dominus tibi concedat incolumitatis annos.

GRE.

GREGORIVS MOTILLVS

Ad Directorium suum.

Iam fili meorum laborum adoleuisti: iam mea sententia tibi modus impositus: vnde mecum non est immorandum, quippè qui in lucem editus, aptus sis longū Terrarum Orbe iter emetiri; proinde te tui iuris efficiam. At prius quam enim e meo rudi hebetique ingenio prodires, te Summo Deo, eiusq; Sanctissimæ, Purissimæq; Mariæ Matri, sine originali labe conceptæ meæ pijsimæ, ac præcipuæ Ad-uocatæ obrulisse memini, eam ob causam ijsdem dico, & offero alatrantibus canibus rabido ore in te forsan seuientibus vindicaturis; te denique emancipo, quæque tibi bona constant, ea tua paterna sint, & quò illa tu uti præclarus custos, ut decet, tuearis, quæ sequuntur præcepta, ijs te impartitum, ac donatum volo: quibus tum demum, cum res, tempusque feret vtaris; velim primùm habeas, cuncta opera, cuncta que humanas rationes columnijs obnoxia: ac in eis genuinum ab æmulis frangi solere, quia (vt in suo prologo sub calcem Magister sententiarum habet) *dissentientibus moribus, dissentiens quoque sit morum sensus*, aut potius inquam *animi mores naturales corporis sequuntur temperamenta*. Plurimorum ergò moribus obycieris, qui aliquando inuidia ducti, quod assequi non valent id vituperant: hilari tamen esto animo, etenim intra Patrium locum iuuentuti recto sensu, puroque animo olim accipieris. extra verò dignis hospitij, magisque assiduis visitationibus decorabere. Caue nè à tuo lepore, aut humilitate faceas; Et donec amicitias non contraxeris, si quis erit, qui curiositate motus de tuis genitoribus doceri velit, ex multorum te annorum studio, & labore Patre, voluntateque Matre te ipsum iuuandi ortum habuisse respondeas. Sin iuuenem forsan interesses cætui, qui vix Philosophiæ lacte moralis exucto, suo tamen insito fastu in te petulantia inuherentur: dic, vt prius legant, quam susque deque habeant, ne aliena opera haud cognita, falso iudicio, imò infensa arrogantia damnare videantur; id ni exequuntur, dic, vt ab Isocrate loqui, atque silere discant, & ne præfegerere magistros audeant, vbi coguntur se esse discipulos, aut tumet taceto, quoniam si ab indoctis nil pensi habitus non excandescas, aut à probis elatus non superbis, laudabere; cœteri verò si diuersitate formulæ lectum non probarent, dic vsū loquendi diuersum, vt ex *Horatio in poetica*, ibi *si volet usus, quem pænes arbitrium est, & ius, & forma loquendi*. Et proprium naturæ est quotidie properare nouas edere formas *l. 2. vers. sed quid diuina, C. de vetere iure enucleando*. Viue ergò lætè, velut synapi cresce ad maiorem tui, ac mei Summi Regnatoris Olympi gloriam, & laudem, qui tuos iuxta progressus per meam imbecilem dexteram augeat, atque defendat. Vale Fili, fili vale.

EMINENTISSIME DOMINE.

IN Congregatione habita coram Reuerendissimo Dom. Vic. Gen. Neap. de ordine Eminentissimi Domin Cardinalis Caraccioli Archiepiscopi Neapolitani, sub 17. Aprilis 1670. fuit dictum, quod stante absentia sup. Dom. Can. Curtij reuideat Reu. D. Joseph Spera, & inscriptis referat eidem Congregationi.

Metellus Talpa Vic. Gen.

Franciscus Guarinus Soc. Iesu Dep.

REVERENDISSIME DOMINE.

DEmandatum mihi reuidendum Opus Directorium Praxis Ciuilibus Ordinarij Iudicij inscriptum; magno cum noua, & ingeniosissima methodo elaboratum per I. C. præclarissimum Capuanum Gregorium Mutillum accuratè perlegi. Cumq; haud habeat Sanctæ Fidei, bonis moribus, Ecclesiasticæq; iurisdictioni obnoxium, (immò maximæ vtilitati omnibus, tam Tyronibus, quam etiam, & causis dicis ipsis Antiquioribus in foro versatibus admodum profuturum) ipsum prælo dari posse cenfeo ad publicam vtilitatē, si Dominationi Tuæ Reuerendissimæ, quam venerogratia videbitur; ex Ædibus nostris die 22. Maij 1670.

Dominationi Tuæ Ren.

Aditissimus Seruus.

Joseph Spera Sanctiss. Gen. & Vni. Inquisitionis de Vrbe in hoc Regno Neapol. & Curia Archiepisc. Neap. Ord. Consult.

IN Congregatione habita coram Eminentissimo Domino Cardinali Caracciolo Archiepiscopo Neapolitano sub die 22. Septēb. 1670. fuit dictum quod stante relatione supradicti Reuisoris imprimatur,

Metellus Talpa Vic. Gen.

Franciscus Guarinus Soc. Iesu

Magnificus D. Bartolomeus de Luca videat, & referat in scriptis,
Galea Reg. Carrillus Reg. Nauarra Reg. Capibl. Reg. Ortiz Cortes Reg.
prouisum per S. E. Neap. die 11. Mensis Martij 1669.

Barrilis.

ECCELLENTISSIME DOMINE.

PRacticam Ciuilem S. R. C. & M. C. V. cum aliquibus suis comparitionibus ab V. I. D. Gregorio Motillo factam Ecc. V. iubente vidi, & in eis nihil, quod iurisdictioni Regis Nostri aduerfetur inueni ob quod Typis cudendam esse cenfeo, si E. V. videbitur die 3. Ianuarij 1671.

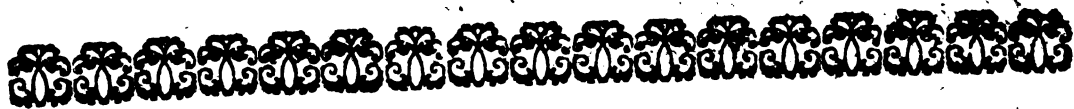
*Deditissimus Seruus
Bartolomeus de Luca.*

Visa retroscripta relatione imprimatur, verum in publicatione seruetur Reg. Prag.
Galea Reg. Carrillus Reg. Capibl. Reg. Ortiz Cortes Reg. Valero Reg.
Prouisum per S. E. Neap. die 5. mensis Maij 1671.

Mastellonus.

V. I. D. LVDOVICI GVERRA

A Stream quòd passa Themis, conscendere Cælum,
Nec Terra indigena grata referret opem,
Impia visa diu, donec miserata perentem,
Se nata officium fas renouare putat.
(Non potis est, cultrix pietatis semper, & aqu
Ingratos titulos, vsque tenere piget)
Hinc propè Cephisum stimulans sua fata, requirit
Qui meritis genitæ par queat esse, virum.
Adspirans superi votis, enixa Motillum est,
Cui legam regimen, iudicijque dedit.
Partenope meritò plaudit, miratur, & Orbis:
Clarior Astrea sustinet iste vices.
En' ut iudicium moderatur? ut ordine promit
Actoris munus, iudicis, atque Rei?
~~Confusumque chaos, vasta, indigestaque collat~~
En iuueni planas explicat iste vias!

Anagramma eiusdem Doctoris Ludonici Guerra.

GREGORIVS MOTILLVS
Literarium Purissimum.
ROGVS GLORIÆ MVLTIS!

EPIGRAMMA.

Clarius elucent, propè si contraria ponas,
Deficit in magnis parua fauilla focis.
Dum tua nunc confers, aliorum en parta tepe scunt,
GLORIÆ, & hinc, MVLTIS diceris esse ROGVS.

AD

AD TYRONES IVRIS PRVDENTIAE, ac Praxis studiosos.

CARMEN INCERTI AVCTORIS.

ENt tua quæ Thesæi recto vestigia fila
Obscurum per iter tramite tuta regent :
En ubi, quæ innumeri passim docuere docent quæ,
In paruum genio contulit hincce suo.
Sustinuit lato Campanus fronte Motillus
Tædia non modica, et longa laboris onus,
Optima sunt tardo, quæ sunt tempore : contra
Quisquis festinat scribere, pauca videt.
Digessit Praxim, miro Hic sermone reclusit,
Et modicis legis dogmata plura notis
Nec numeros spectabis Tyro, aut pondera lector
Saxo etenim præstans parvus iapsis erit :
Clem fructus retinet seros durabit in annos
Si legis, ipse studes, premia certa trahes.

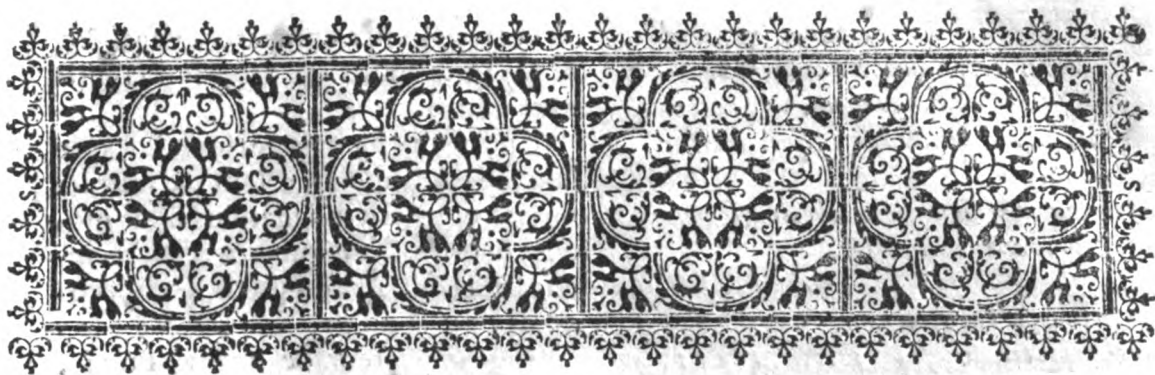
AD GREG. MOTILLVM I. C. CAPVANVM

EPIGRAMMA

V. I. D. Flauij Ventrilij Capuani.

Æ Qua nihil MVTI sortiris nomina, quando
Ad Citharæ loqueris carmina blada sonos:
Quidquid tu passim dictas, tua dextera scribit :
Edocet imbelles, attrahit, atque viros.

DI-

DIRECTORIUM PRAXIS CIVILIS,

Tum M. C. V. Tum S. R. C. eiusque
Germanus Nucleus.

Tyronibus, & Procuratorum vices exercere
cupientibus pernecessarium,

AUCTORE

GREGORIO MOTILLO
I. C. CAPVANO.

S V M M A R I V M.

Judicij definitio, num. 1.

Ex quibus personis formatur, num. 2.

*Judicium castrense certamini comparatur,
num. 3.*

Nobilitas sine virtute frigeat, n. 4.

Procurator in quibus militi assimilatur, n. 5.

Processus quomodo compilatur, ibidem.

Gradus, per quos conditur iudicium, n. 6.

*Arma Actoris sunt iura, & actio, rei vero
exceptiones, n. 7.*

Denunciatio litis fit per libellum, ibidem, &

Libellus, ex quibus constare debet, n. 8.

*Quibus clausulis in illius conclusione mun-
diendus, n. 9.*

*In S. C. prima petitio fieri debet per suppli-
cationem*

*In M. C. & alijs Curijs per comparitionem,
num. 10.*

*Et quid in utraque servatur? ibidem, &
num. 11.*

*Dom. Regens M. C. non potest sibi met com-
mittere causam, ibid.*

Formula supplicationis exhibetur, n. 12.

*Cur Spect. Pras. S. R. C. in lectura supplica-
tionum titulus S. R. M. adscribatur, n. 13.*

A

S.

S.R.C. præfecto pratorio equiparat ur, ibid. Formula comparitionis insinuat ur, n. 14.

Libellus an sit de substantia, nu. 15. Recensentur opiniones hinc inde, quis Auctor conciliat sibi nu. 16. & 17.

Scribentes, quod articuli loco libelli esse possunt, reprobantur, num. 18.

Libellus, scilicet petitio ut cumq; sit de substantia iudicij requiritur, n. 19.

Petitio obreptitia, & subreptitia, qua fit, num. 20.

Procuratores continuo afflere debent in Tribunalibus, & quare, ibid.

Inuocatione Sanctissimæ Tryiadis, ac B. MARIÆ Virginis, à quibus omnis nostra operatio cæpisse; ac finiri debet, incohamus *Praxis Directorium Ciuilibus Iudicij*, in cuius compositione, tota mea Opera, nè tyrūculi hinc inde vagantes operosū subeant studium, aut diū quæritantes furem inueniant panem, paruo licet paropside, fercula tamen dulcia, ac nō inutilia eis apponere quæsiui, breuitatem studij, Irenis Lacedæmonumque documenta seruauī, vt modernis breuitatem exclamantibus satisfacere, ita, vt breuitas obscurum non pararet, nec copia fastidium.

Iudicium, alias omittendo definitiones, est quasi iuris status, in quo à iurisdictionem habente, iustitia discutitur, clarè indicat *rex. in vap. farus est de verb. sign.* & ab eodem in verbo, *omni quoque*, edocemur illud *Actore*, nempe per actiones, *Reo* per exceptiones, *Iudice* per decisionē causæ foueri: adeo vt vna ex hisce personis deficiente, in hoc nostro iudicio, processus, & sententia nulla efficeretur, *Lanfranc. decis. 318. cent. 4.* Sed hic amabo lector obserua, quod penès alios nō reperi, quid sanè sit hic *iuris status*: scias omnia, quæ sub sole sunt, ortum augmentum, & statum habere; ita & iudicio sunt principium augmentum, & perfectio; habet principium, cum de lite cogitatur, habet augmentum, cum ille, qui litē est intenturus, per alterius consiliū agere decernit, habet tandem statum, cum litis incipiunt effectus, puta quā-

dō coram Iudice compareret, citat, *Sec.* & sic iuris status est propriè illa iuris exercitatio.

Cum igitur hæ tres personæ sint, quæ huiusce telæ iudiciariæ stamina. instruet merito ergo erit indagandus illius modus, & ordo, vt comperto, ritè, recteque procedi, ac compilari possit processus.

Ingenue fateor de nostra Praxi, quā plurimi describere Auctores, licet alij vnum, alij alium carpere callem, miro tamen ingenio, ac labore diffusius eam ad communem vsum deprompere: me verò paleam ad eos existimans, non rem melioris conditionis fortasse faciam, sed beneuolæ iuuentē operę pretium mihi suadeo ei faciliorem aperire viam: eò enim magis cupientium addiscere mentes, potius ad breuiorem, atque clariorem, quam ad prolixā methodum sunt procliuēs: re idè disposita, compendioſo, atque claro non confuso stylo eam digerere ausus sum, & à quoque necessario, in quantum mihi possibile erit non recedam.

Et primum, vt tyronum mentes adsequantur, non ab re huc castrensis aciei figura adduci poterit. Aduocates enim ex verbis in *l. Aduocati, C. de Aduoc. diuers. iudic.* militibus æquiparantur. Milites scimus gladijs, clypeis, thoracibus nitentes, virtutibus, viribusque præditos per ordinatas acies, ac satis structos aggeres victoriæ palma potituros esse sperare: pari quidem modo Procuratores aduocantes iurisprudentia imbuti, ac reuera sacrarum legum Doctores, non autem laurea tantum doctoratus insigniti (vt sunt, qui saluapace bonorum, nobilitatis causa tales existimari quiescunt, ignorantēs nobilitatem stercoſe esse, absq; virtutis concomitantia, teste illo grauisimo Auctore Hostiense in *cap. venerabilis de præbend.* & quoties isti superbiunt, de nobilitate, aut nobiliori sanguine, de nobiliori stercore intumescere, *idem* affirmat in *cap. Tua de consang. & affinit. col. 2.* & pro hac sētētia itidē *Claudius in hemistichio* locutus his fuit verbis.

Vir-

Virtute decet non sanguine nisi.

Sacris poterunt inquam legibus sibi, & clyentibus proficere, ac huiusmodi recto ordine sequentium graduum, sp̄e, vitamque laborantium, eorumque posteros defendere, & sententiam, contententium brauium consequi.

Est igitur tyronibus pr̄supponendum, ordinem de quo loquimur eodē fere modo se habere, quo miles vitur ad expugnandam Urbem, vt indē ea potiri possit; fingatur quæsd̄ militem, vt præliū consummet per octo aggressus esse transiturum: itā quidem Procuratoribus per octo sequentes gradus aliquando est pergendum, vt ad consummationem, siuē compilationem iudicij deueniant, & indē ad sententiam profiliant, ex mente *Bart. in l. 1. nu. 6. C. de lisis contest. & Lessij de iustitia, & iure, lib. 2. cap. 31. dub. 9. n. 54.*

Gradus, per quos conditur iudicium sunt v3.

1 Libellus	6 Publicatio.
2 Citatio	7 Conclusio.
3 Terminus.	8 Monitio ad dicendum super expeditioe causa.
4 Electio examinatoris.	
5 Citatio testium.	

De gradu libelli, & eius oblatione.

*Milites sub duce callido
Certamen antequam subeant
Poliunt, armaque preparant:
Tyrunculi, ita vos discite
Per nostrum gesturos ordinem
In litium verò regimine
In hoc, vt benè consilia
Intellectuali praelio
Clyenti, & vobis eueniant.*

Quisquis non ignorat, iura, & actiones Actorum esse arma, illa verò reorum exceptiones, ff. de excep. l. 1. & sicuti laudabilis mos est antequā bellum geratur, illius causas succipienti denunciare, atque indicere, vt apud *Lilium lib. 2. ita parti exaduerso sunt prius iura, aut exceptiones denuncianda per libellum, qui ex his quinque*

omnino constare debet, secundum glos. in cap. 1. de libelli oblatione.

- Hoc est exprimendo*
8 v3. 1 Coram quo	<i>Iudicem, vel Curiam, in qua, vel coram quo cōparet.</i>
2 Quis	<i>Scilicet nomen comparentis.</i>
3 Quod	<i>Idest, id quod prætenditur, aut petitur. Nempe nomen debitoris, seu conuenti, cum quo lis agitur.</i>
4 A quo, aut cum quo.	<i>Nimirum causam, siue ius sua petitionis.</i>
5 Quo iure.	

Hac benè si calles componet quisq; libellum.

Quemadmodum apud Logicos argumentum consistit in propositione, minori, & conclusione, itā apud legistas libellus constare debet ex tribus. Primo, ex narratione facti, & talis narratio habetur loco maioris 2. ex causa, siuē ex medio concludendi, & hoc medium est loco minoris 3. ex ipsa exclusione.

Præter prædicta, debet etiam libellus, (siuē comparitio sit, siuē supplicatio, aut similis petitio, quæ inter se synonymina sunt) nonnullis clausulis in postrema ipsius parte esse munitas, quæ forent huiusmodi: *Utra præiudicium omnium, & quorumcumque iursum, &c. saluis alijs iuribus, &c. deducens omnes, &c. isto, & omni alio modo, & forma meliori, &c. & alie, de quibus agunt Maranta in sua praxi, p. 6. in 3. memb. per totum & lignanter Scaccia de iudicij cap. 50. num. 26. usque ad 32. Cardoso. in sua summa, n. 12. Cacheran. decis. 1. Gratian. discept forens. 322. Gram. decis. 19. in fin. Io. Botta. consil. 55. num. 14. Afflict. decis. 239. num. 4. Gabriel. com. conclus. de claus. cōc. 4. lib. 6. Ricc. collect. 879. effectus 1. Surd. cons. 428. n. 19. & cons. 450. n. 23. Dom. Conf. Stayban. in iur. resol. forens. 1229. n. 19. & 24. lib. 2. Vrsill. ad Afflict. decis. 327. in fin. Felin. in cap. inter monasterium de sent. & re iudicat. n. 3. Gallup. in Praxi, p. 2. cap. 1. de libelli oblat. n. 28. & seq.*

A 2 Qui-

Quibus omnibus seruatis in libelli cōfectione, sciendū est, quod si lis inchoatur in S.R.C. tunc per viam supplicationis est formanda petitio, vt in *Pragm. 72. num. 21. de off. S.R.C.* quæ priusquam vni ex actorum magistris ipsius S.C. legenda tradatur coram Spectabili Præside, & ab eo committenda vni ex Regijs Consiliarijs, cui ipsi videbitur, vt habetur in *Pragmat. 7. num. 1. de offic. Iudicum*, subscribi debet ab Aduocato causæ, vt est prouisum ex mandato Spectabilis Præsidis Marchesij, lato anno 1642. inserto in *secundo volum. Pragmat. cap. 2. sub tit. mihi de visitat. Official.* & idem confirmatum legitur anno 1653. per tunc *Specf. Pras. Trelles, cap. 2. sub eod. tit.* quod fuit emanatum pro executione *Reg. Pragmatica 26. cap. 3. sub tit. de offic. S.R.C.* post modum signata exhibetur legenda, & committenda, vt supra iuxta ordinatum in dicta *Pragmat. 7. num. 1. de offic. Iud.* commissa denique, & facta ab eodem Actorum magistro, vulgò la pupilla, & fancitum est in *Pragmat. 16. num. 78. sub d. tit. offic. Iud.* exhibetur in banco. Si verò in M. C. V. contenditur, presentatur comparitio vni ex actuarijs ipsius per principalem, aut per procuratorem dummodò sit matriculatus seruata forma *Pragm. 30. num. 3. de offic. Magistr. Iustitiarj*, in qua conficienda est per Actuarium presentatio, siuè annotatio per extensū diei mēsis, & anni, & nominis, & cognominis, presētātis, vt in *Prag. 10. §. 80. de offic. Iudicum*, & deindè idē Actuarius se subscribere debet, vt dispositum extat per *Prag. 3. §. 2. de ordine Iudiciorum*, & *Pragm. 19. §. 18. de offic. Magistr. Iustitiar.* & per ritum M. C. 34. 35. & 36. & postremò exhibenda est Domino Regenti dicte M. C. vt ab eo causa committatur vni ex Iudicibus d. M. C. non autem sibimet, vt in ritum M. C. 16. ibi *Carau. num. 1. & 12. d. Prag. 7. de offic. Iudicum*, & *D. de Franchis decis. 143. in fine*, & commissa semel causa non potest, iterum per Regentem ipsius committi, vt in *Prag. 6. in ordine num. 3. de offic. Mag. Iustit.* quæ in viridi obseruantia existit iussu Excellentif-

simi Comitis Castilli, olim huius Regni Proregis emanato, sub die 30. Aprilis 1655. de quo meminit *Dom. Cōsil. Pratus in suis responsis fiscalibus respons. 41. num. 7.* est tamen verum, partibus non conquerentibus posse coram quocumque Iudice procedi, quia omnes sunt Iudices ordinarij.

Quoniā de formādo, & presentando libello tractauimus, non graue tyronibus videbitur, si eiudem exemplar hic inseramus; quoad libellum, qui in S.C. producitur, talis formulę esse potest.

Sacræ Regiæ Maestati.

12 *Supplicat humiliter N. N. dicens annis propè elapsis, Caium suum vltimum condidisse testamentum, in quo vniuersalem heredem instituit Petrum suū filium pupillum; conditione tamen adiecta, quod ipsi morienti pupillari astate, supplicans eius soror succederet in eius hereditate. Contingit mortis casus pupillaris: quare Fulanus uti agnatus dicti pupilli succedere presendit in bonis aliunde ad eundem Petrum profectis (quod voluntas testatoris, quam iurium dispositiones attenta nullo modo permittunt, propterea intendens prius prouideri facere de curatore hereditatem predictam, indeque de eius iuribus experiri in V. S. R. C. & vigore dicta substitutionis pupillaris declarari facere per dictum vestrū S. C. tā bona d. testatoris, quā eiusdem pupilli ad eum aliunde obuenta, spectare, & spectauisse ad supplicantem, atque adeo virtute illius substitutionis nullum ius super predictis bonis dicto Fulano cōpetere. Recurrit ad M. V. eique supplicat huiusmodi negotium, una cum omnibus, & singulis annexis, emergentibus, & dependentibus, ac penitus separatis, vni ex vestris Regijs Consiliarijs melius viso cōmittere, qui ius, & iustitiam supplicantis ministrare valeat, saluis alijs iuribus sibi, &c. hoc, & alio meliori modo, &c.*

13 *Allud vnum hic curiosi Tyrones adnotant, quod est titulus inscriptus supra supplicationem scilicet (S. R. M.) de eone mirentur, si Spectabili Præsidi tribui*

videatur, ex his enim inferius dignoscitur: sciant Sacrum Consilium Supremi Principis Concistorium esse, quod pluribus ex iuribus habemus, primò per *tex. in l. pen. §. fin. Refusatorij, C. de appellat.* vbi Principis Concistorium Sacrum appellatur Auditorium, nos autè Sacrum Consilium dicimus. Secundò per *tex. in l. vnica, §. ideoque in fine, C. de nouo Cod. faciend.* in quo habetur Concistorium Principis dici locum, vbi sedet Princeps, vel Præfes causas cogniturus, & iudicaturus, ibi enim Iustinianus Theofilum Consiliarium suum, Comitem Sacri Palatii appellat. Tertiò, & potissimum per *tex. in l. precipimus 32. addito §. 1. ibi, Sacris Iudicijs Præsidentes, C. de appellation.* quo edocemur, si appellatur ad Principem, ipsū non cognoscere ex plurium, aliorumque grauiorum negotiorum occupatione, sed Præsidem, & Præfectum Prætorij, quod verificatur in nostro S.R.C. quod Præfecto Prætorio æquiparatur, vt inquit *Dom. Præs. de Franchis decis. 148. n. 3. & decis. 5. num. 2. in fine Thesaur. senior. decis. 2. num. 1.* eoque magis, quia hoc nostrum Sacrum Tribunal fuit erectum per Sereniss. Regem Ferdinandum Primum, vt refert *Surgente de Neapoli illustrata, cap. 17. num. 45.* siuè per Alphonsum Regem Primum, patrem dicti Regis Ferdinandi, secundum *Frecciam de subfeudis lib. 1.* qui quidem Reges ab initio Sacro Concistorio præerant, & causas suis audiebant auribus, & reiciebant ad suos Consiliarios, postmodum multitudine causarum, alijsque occupati negotijs Præsidentem crearūt, qui eorum loco præfesset, & causas Consiliarijs committeret, vt refert *Reg. Cappyc. Latro decis. 68. num. 8.* hac igitur de causa supplicationibus legendis titulus prædictus inscribitur, & Spectabili Præsidenti dirigitur, quia Principem tunc representat, & in eius locum successus est, de quo latè *Dom. Consil. Staybanus junior. vir sanè doctissimus in suis resol. forens. resol. 134. num. 16. & 17. & anteaum Pat. Molfesius consil. 47. n. 9. Grammat. decis. 62. nu. 29 & alij.*

Quo verò ad comparitionem exhibē-

dam in M. C. V. huiusmodi dari potest exemplar.

14 *In M.C.V. comparet N. N. dicens diebus proximè elapsis Caium suum virum ex hac mortali vita discessisse ultimo Elogio non confectò, cui anno iam elapso per comparentem contemplatione matrimonij contrahendi, posteaque contracti, fuerunt promissi in tabulis nuptialibus, & inde pro illarum executione soluti ducati mille pecunia numerata, quarè fuit coparenti constitutum antephatum pro tertia parte illorum iuxta formam Regie nouella Pragmatica cum obligatione omnium eius bonorum presentium, & futurorum cum clausula constituti, & præcarij, alijsque de stylo apponi solitis, vt ex dictis tabulis, & instrumento dotali productis apparet, quoniam verò per mortè dicti sui viri est factus casus restitutionis dictarum dotium, & antephati solutionis; ideo recurrentes ad eandem M.C. instat condemnari heredes dicti N. ad scibi soluendum dictas pecuniarum quantitates, & earum interesse decurrendum ratione damni emergentis, usquequo non fuerit satisfactum, ac cum eis damna, & expensas occasione predictarum faciendas & pro eisdem quantitatibus assistentiam sibimet præstari cum facultate vendendi: vel adiudicandi in forma super infra scriptis bonis, eorumque fructibus, que fuerunt in bonis, & de bonis dicti olim sui viri tempore obligationis, & ad præsens possessis per infra scriptos, & interea illorum fructus sequestrari, vt de quantitatibus illorum in partem satisfieri possit citrà praiudicium omnium, ac quorumcumque suorum iurium, quoque modo sibi competentium, hac, & alia forma meliori, &c.*

In vtroque ergò Libello animaduertis Tyro modum libellandi, & in ambobus clausulas more solito apponendas consuecis appostas; cæterū si alias cupis formulas præsto tibi est decem comparitionum Archetypus, quem præter meam sententiam post hoc opus suadetibus amicis lubraui cum suis obseruationibus; demùm pro corollario huius primi Gradus per necessarium censebimus quærere, an libellus sit de substantan.

stantia, quoad ordinem iudicij, & an illius omiffio vitiet processum, & sententiam?

15 Libellus quidem nulli dubium est, quod sit de substantialibus huiusce iudicij, habemus enim expressè in *l. prolatam, C. de sentent. & in cap. 1. extra. de Libelli oblatione*, vbi *Glos. & Auth. offeratur, C. de litis contestat.* quod etiã *Hoftiensis* affirmat in *summa in tit. de sentent. §. qualiter, col. 4. vers. is est ordo Azo in sum. sub tit. de iud. in princ. speculator de offic. omn. iudic. col. 1. vers. 2. videndum*. Ratio patet, quia super illo principaliter causa, & iudicium conditur, & tùm partibus ex eodem matura deliberandi occasio tribuitur, & tùm Iudici, quia modi, & actionis intentatæ, & nunquid ea apta, an non, & sibi sit conclusæs cognitio præstatur, vt inde secundum illius formam sententiam ferre possit, ex *tex. in clem. sapè de verb. sign. vbi glos. in verbo pronuntiatio, arg. tex. in l. vt fundus, ff. commun. diuid. verbo pronuntiatio*, propterea Libellus, & eius solemnitas est substãtialis, & omitti non potest, & voluit *glos. magistralis in fine d. c. 1. de Lib. obl.* illius ergò omiffio vitiat processum, & sententiam.

16 Et licet contrariam sectati fuisse sententiam videantur *Vantius de nullitatibus process. in tit. de null. ex defectu process. siuè ordin. iudic. ac solemn. & forma, & c. num. 14. vsque ad num. 21. & Maranta in sua praxi p. 4. n. 18.* scilicet, quod libellus, siuè illius oblatio de substantia Iudicij non sit, verùm quod sufficiat talis, qualis petitio in actis redacta, vt pars super illa cedere, vel contendere decernat, & Iudex sententiam suã formare possit per ea, quæ tradit *Cardin. Zabarella in d. clement. sapè*, vbi *glos. verbo necessario, Alexand. de Imola in l. 1. in princip. col. 3. de edend.* qui hanc magis communem teneri, seruarique in Praxi, maximè in causis summarijs fatentur.

Ego tamen à tantorum virorum dictis non recedere intelligo, verùm eorum sententiam explicare, ac conciliare nitur ad prouectorum beneficium; inquam ergò libellum, scilicet petitio-

nem tot requisitis compositam, tot copioso sermone, aut concinno ordine, contextam, aut solemnibus verbis cõfectã, vt antiquitus seruabatur (itaut si actor, olim condicens in iudicio à syllaba cadebat causam amittebat) de substantia Iudicij non esse. At pro solemnè petitione, quæ sub libelli nomine continetur, simplicem petitionem haberi, vtcumque fieri valeat, siuè per memoriale, siuè per mandatum iustificatum, aut per alia similia in modum petitionis redacta, hodiè satis esse non veremur, vt in *clementina sapè de verborum signif. ibi glos. verbo necessario in fine. in qua post plures opiniones relatas his verbis Decretalis nostrã cõfirmat sētētiam. Sed si fiat in modũ petitionis apud acta, & non in modum libelli, & super ealis contestatur, credo tenere processum.* Ex quo fit, vt quoties habemus vndè actoris intentionem sumamus de modo curare non debeamus, & hoc tantũ sufficere, vt menti *DD. leg. tam d. cap. 1. de lib. obl. quã d. Auth. offeratur*, satisfiat tenet *Menoch. de Arbitr. Iud. q. 18. lib. 1. nu. 8.* adeoque hoc veriùs est, vt tam de iure communi, quàm de iure Regni sanctiones habeamus, quibus iniungitur solius veritatis inspectione procedi, vt in *d. l. 1. C. de formulis, & impetrationibus actionum sublati, in capitulis, Desestantes de quo in ritu M. C. 288. & c. Isabella, in ritu 289. ibi non obstantibus quibuscumq; libelli in eptitudine, ac nullitate, & c. & demũ in Reg. Prag. prima, titul. de ordine Iudiciorum*; ex quorum dispositione patet, libello, & eius oblationi non esse derogatum, idè eius oblationem substantialem esse redicimus, etenim si contrarium diceremus directè *d. cap. Isabella*, contradiceretur, vbi clara est constituentis, & mandantis intentio, inquit enim *non obstantibus libelli ineptitudine*, non autem non obstante libello: itaque libellus, siuè principalis petitio non fuit reiecta, sed tantũ forma illius solemnè, & de solemnitatibus dumtaxat locutos fuisse intelligo *Marant. & Vantiũ, & alios* quos ipsi allegant; solemnitates
in-

iuris ciuilibus, quæ antiquitus seruabatur per dictas nouas sanctiones sublata esse affirmat *Nouar. super Pragmat. 1. de ordine iudic. coll. 175.*

Quidam ex nostratibus non desunt, qui omnino libellum necessarium non esse existimant, arbitrâtes articulos, aut positiones loco eius haberi posse, pace tamen eorum procedere non posse puto, tum quia ordo, & eius causæ, vt suo loco dicemus, ac iurâ allegata resistunt, tum quia statuta repugnât, est benè verum, cum petitio inepta, aut obscura esset, aut aliquo defectu laboraret, tunc articulis, vel positionibus suppleri posse, tradit *Muscattell. in praxi glos. petitur, sub num. 44. & seqq. p. 1. vers. quidquid dixerat, & num. 48.* mouear etiam, quia si in causis summarijs qualis qualis petitio sit, eam opus esse diximus, ex auth. *Imole in l. 1. in princ. col. 3. de edendo,* & in executiuis licet nō interueniat aliquando aliquod petitionis specimen tamen præsentatio instrumenti liquidi tali casu loco libelli habetur secundum *Afflict. decis. 191. n. 6.* quāto magis in iudicijs ordinarijs, quorum initio alteri de duobus contendētibus, ex libello aduersarij consilium capere expedit, an cedere, vel contendere debeat: vt claris indicat verbis, *rex. in cap. 2. de dilationibus,* cuius sectatus fuit sententiam *Gallup. in praxi p. 2. cap. 1. de libelli oblat. num. 15. in fine.*

Ex his concludendum fas est libellum non solemnem, hoc est petitionē, quouis modo confectam, dummodo actoris intentio ab ea cōspici possit de substātibilibus præsentis iudicij omnino esse demonstrant verba dictæ *Reg. Prag. 1. & Nouar. super Prag. 2. eod. tit. colla. 76. num. 6.*

Eò magis, quia inter effectus, quos parit, notabilem existimo illum, neque, vt male fidei possessio in iudicijs vniuersalibus inducatur statim, ac fuerit notificatus libellus *l. sed si lege, §. si ante. l. item veniunt, §. petitam, ff. de petit. hered.* in particularibus verò iudicijs decus, quia non inducitur, nisi dato termino in causa *l. certum, ff. de rei iudicat. l. penult. ff. pro emptore.*

Est mihi postremò aduertendū procuratoribus, nè obreptitias componāt petitiones, scilicet continentes mendacia fraudolenta, quæ consistunt in facti narratione non autē iuris, *l. cū verò, §. subuentum, ff. de fideicom. liber. l. fin. autem, §. 1. ff. de negot. gest. l. sed si, §. patronum, ff. de in ius vocand.* aut surreptitias describant, occultando veritatem rei, quia tunc ducatorū sex pæna multarentur iuxta *Reg. Prag. 10. num. 77 de offic. Iudic.* Secundo, vt scripturas omnes, quæ passim in compilatione iudicij, & in alijs similibus causis sibi notificantur, statim præuia replicatione Porterijs, siuè Alguzerijs restituere debeant, secus totidem pro pæna soluerent, vt mandat *Pragm. 2. de procuratoribus.* Tertiò, quotidie assistere debeāt in Tribunalibus, vt præcipitur in *Prag. 20. nu. 5. de offic. S. R. C.* vt audire possint citationes, & decreta, cuius memor est *Capyc. decis. 1. in fine,* & hac de causa sciant, quoties deessent, fide duorum Posteriorum, vel Algonzeriorum se in Tribunalibus non visos, nec repertos fuisse attestantium, sui citantur principales, vt alium constituent procuratorem, alias in contumacia contra eos procederetur.

S V M M A R I V M.

Procuratores matriculati, aut Doctores laurea Doctoratus insigniti possunt liberè patrocinari in Regijs Tribunalibus Neapolitanis, n. 1.

Procuratores, vt boni euadāt Aduocati, quid eis sit opus, n. 2.

Procuratoris munus excellens, atque laudabile, ibidem.

Procuratoribus, quid sit agendum antequam litem subeant, n. 4.

Procuratorum cauillorum, & dilationibus non legitimis utentium, quæ sit pæna, num. 6.

Citatio an sit de substantia iudicij, n. 7.

Quomodo sit notificandus libellus, tam intra, quam extra locum iudicij, n. 9.

Provisiones citatorie, quæ cum inserta forma petitionis expediantur, generales dicuntur d. nu. 9.

Pro-

- Provisionibus accusatis, contumacijs his procedi potest usque ad sententiam, vel decretum diffinitivum, ibid.*
- Limitatur in pluribus casibus, n. 10.*
- Terminus apponendus in dictis provisionibus, quantus esse debet, n. 8.*
- Verus contumax, quis sit, num. 11. Et an post decretum diffinitivum nullitates opponi possunt per contumacem, ibid.*
- An contumax post decretum diffinitivum in consumacia latum, sit iterum citandus? negativa recenti decisione probatur n. 11.*
- Quomodo sit facienda citatio, n. 12.*
- Citatio non explicata forma per Nuntium, an valeat? n. 13.*
- An in citatione facienda extra locum iudicij requirantur testes scribere scientes? & an de eis mentio facienda est in relatione Nuntij? n. 14.*
- Et quid in presentiarum obseruetur: ibid.*
- An in citationibus, & relationibus faciendis, ubique per Porteros S.R.C. sint observanda requisita Reg. Pragmatica, n. 15.*
- Citandus si unam haberet domum extra locum iudicij, ubi nec ipse, nec aliquis de sua familia habitaret, & ignorari posset, ubi moraretur, quomodo citatoria littera executioni essent demandanda traditur, num. 16.*
- Quid si esset vagans? quid si citatio fieret contra incertos interesse pretendentes? Qualis sit adhibendus modus pro citanda persona Ill. in Regno, cum ob eius potentiam citari non posse dubitetur? num. 18. & 19.*
- Citationes fixi non debent die feriata, & locus, ubi sit citatio est attendendus, num. 21.*
- Dies, quo sit citatio non computatur, n. 22.*
- Citatio, quanto tempore durat, tam intra, quam extra locum iudicij, n. 36.*
- Quot modis citatio circumduci possit, n. 37.*
- Citatio litis pendenciam inducit, num. 38. & seqq.*
- Limitatur ibidem, effectus legitima citationis, n. 39. & seqq.*
- Copia libelli, an datur in Regno, & quid in nostris Regijs Tribunalibus, n. 20.*
- Scriptura, qua notificantur, an debeant restitui statim, ibid.*
- Quantum sit temporis expectandū post notificatum libellum, ibid.*
- Contra citatum, qui loco iudicij domicilium habet, licet procuratorem non constituat, aut non compareat non possunt tamen accusari contumacia, n. 22.*
- Vt quis constitutur in contumacia, quid requiratur, n. 23. & 24.*
- An ut quis possit fieri contumax, sufficiat una citatio, ibidem.*
- Quomodo accusantur contumacia in M.C.V. & quomodo in S.R.C. n. 25. 26. & 27.*
- Si post accusatam contumaciam contumax comparuerit, an ex integro sit audiendus? num. 28.*
- Num exceptiones oppositae per aliquem citatum extra locum iudicij sint admittendae? num. 29.*
- An declinatoria fori possit opponi a contumace purgata contumacia? n. 30.*
- Pro negativa offertur decisio, num. 31.*
- Limitatur tamen, n. 32.*
- Effectus, quos parit contumacia narrantur n. 33. 34. & 35.*
- Quomodo proponi debet officialium suspicio, n. 43. & seqq.*
- Et an elapso termino ad proponendam suspicionem possit, per viam restitutionis integrum proponi, n. 46. & 47.*
- Causa autem recusandi Iudicem, remissivè, ibidem.*
- Plura alia de suspicionibus proponendis explicantur, n. 49. & 52.*
- Quantum sit depositum pro pena suspicionis alleganda, offertur Iulij Cæsaris Galluppi opinio, eaque exploditur, & eius lapsus demonstratur, n. 50. & 51.*
- An Clericus suspicionum penis subijciatur, num. 53.*
- Et an pro repulsando Cappellani maioris & Ren. Fabrica Consultoris, sit faciendum d. depositum, ibidem.*
- An pro recusandis actorum magistris S.R.C. & a mandatis scribis, aut Cancellarijs Reg. Cancellaria requiratur depositum, n. 54.*
- Quid in recusandis cæteris actuarijs, n. 55.*
- A determinatione suspicionum non datur appellatio, nec de nullitate dici potest, num. 56.*
- Quot sint exceptiones, & actiones declaratur, num. 2.*
- Inter exceptiones viginti recensentur practabiliiores sub num. 58.*
- Iudicis in competentia, quid sit, n. 59.*

- Et quod discrimen sit inter hanc exceptionem
& illam fori declinatoriam, n. 60. & 70.
- Et an illa opponi possit post terminum, n. 71.
- Et contumax an possit opponere, n. 72.
- Negatiua probatur, que tamen multis modis limitatur, n. 72. & seqq.
- An in iudicio assistentia petita contra tertios possessores, inter quos adesset persona Ecclesiastica sit locus declinatoria fori petita per dictam personam Ecclesiasticam? afferuntur hinc inde opiniones, recēsetur tamen casus, n. 77. 78. & seqq.
- Adducuntur casus in quibus nō obstāte contumacia declinatoria sit locus, sub n. 79.
- Clericus sponte comparēs coram Iudice Laico declinatoria non gaudet, nu. 79.
- Imō coram eodem potest reconueniri, prout etiam pupillus, aut alia persona priuilegiata, at hoc quando sit verum explicatur, ibidem.
- Post peremptam instantiam Laicus effectus Clericus, an gaudeat fori declinatoria, num. 80.
- Clerici coniugati in ciuilibus an fori declinatoriam opponere possint, & quid in criminalibus, num. 81.
- Litis pendentia per notificationem libelli inducitur, nu. 82.
- Limitatur, num. 83.
- Et licet in summarijs, & executiuis iudicijs secundum aliquos opponi possit, limitatur tamen, n. 84.
- Contumax excluditur, ab hac exceptione, num. 85.
- Clericus, an uti heres Laici conueniri possit coram Laico Iudice ex lite capta cum defuncto, num. 86.
- Quenam differentia sit inter hanc exceptionem litis pendentia cum illa ne causa continentia diuidatur remissuē, num. 87.
- Et an hac eadem locum habeat in exercitio terminorū l. diffamari, C. de igen. & man. & l. si contend. ff. de fideiuls. remissuē ibid.
- Compromissi exceptio potest opponi etiā post terminum immediatē, n. 88.
- Peti potest ab Auctore laudato contra Actorem, d. n. 88.
- Multis in casibus reijcitur, quorum nonnulli recensentur à num. 90. & seqq.
- Opposito compromisso Iudex nil potest agere, quoad causam principalem, nisi respectu executionis illius, n. 101.
- Compromissi tēpus incipit currere à die, quo illud fuerit acceptatum ab arbitris, n. 102.
- Arbitri non possunt examen committere, num. 103.
- Acta facta coram Arbitris inter easdē personas coram alio Iudice fidem faciunt, ibidem.
- Arbitri an in testes coram se recipiendos iurisdictionem habeant? ibidem.
- Si à laudo sit appellandum, ad quem appellatio dirigitur (num. 104.
- Arbitri, & arbitratores, quid inter se differunt, num. 105.
- Feriarum nomen, unde deriuat adducitur opinio Fabij de Monte Leone, & alia Auctoris, n. 106.
- Ferie quotuplices sint, ibid. & n. 107.
- Exceptio reconuentionis, usque ad sententiam exclusiue opponi potest, verum quid operetur si ante, vel post immediatē litem contestatam opponatur? n. 108.
- Reconuentionio contra quoscumque opponitur, num. 109.
- Et in omnibus iudicijs locum habet, nu. 104. limitatur, n. 103.
- Executio sententia lata contra Clericum, in causa reconuentionis, an spectat ad Iudicem secularem, nu. 110.
- Exhibitio scripturarum ante terminum est facienda, nu. 117.
- Et quare, ibidem.
- Si post terminum petatur, an actor exhibere cogatur, ibidem.
- Num agentes l. diffamari, C. de ingen. talem exhibitionem petere possint, n. 118.
- An etiam exhibitione scripturarum ordinata, & non adimpleta sit preclusa via amplius producendi scripturas, ibid.
- Cautio expensarum, quid differat ab alijs cautionibus, nu. 119. 120. & 121.
- Et ad quem finem prestetur, n. 122.
- Huic tacitē, vel expressē renunciari potest num. 123.
- Sed petita & non adimpleta nullitatem parit, ibidem.
- Iuramentum de calumnia, an hodiē seruetur, ibidem.
- Legitimatō persona que sit, & an ante terminum sit adimplenda, n. 125. & 126.
- Quomodo intelligitur tex in l. fin. Cod. de procur. ibid.

- Exceptio carentia, incompetentia actionis, & iuris defectus, quid inter se differunt, num. 128. 129. & 130.*
- Exceptio obscuritatis differt ab ambiguitate, quid ex hoc sentyisset Dom. Consil. Franc. M. Pratus, & qualis sit Auctoris opinio demonstratur, num. 131. & 132.*
- Qua sint exceptiones generales in facto enucleatur, n. 133.*
- An quis cum sibi per plura decreta sit ordinatum quod declaret si sit heres, non declarans intelligatur esse heres? num. 135.*
- Confessio extra iudicialis dicentis se esse heredem, an sibi prauidicat, n. 136.*
- Exceptio laudationis Auctoris, quid differat ab except. nominationis Dñi, n. 137. & 143.*
- Auctor laudatus non fruatur fori declinatoria, num. 140.*
- Limitatur in Fisco, & in Neapolitanis, numero 141.*
- Hec exceptio obijci potest, quandocumque num. 144.*
- Auctor laudatus, quando post conclusum in causa potest comparendo producere testes, num. 146. & 149.*
- Quid si esset privilegiatus, nu. 147.*
- Et an tertius post publicationem comparendo pro suo interesse possit testes producere num. 148.*
- Reus principalis conuentus si fuerit condemnatus, & congruo tempore litem non denunciauerit Auctori suo an possit contra eum de euiditione agere? num. 150. & 151.*
- Auctor laudatus, an possit appellare à decreto, quod fecit transitum in re iudicatam? num. 152.*
- An hac exceptio laudationis locum habeat in compromisso, n. 153.*
- Acta, quae fiunt inter actorem, & reum principalem, an sint notificanda Auctori laudato? num. 155.*
- Exceptio laudationis in Auctorem non habet locum in actionibus personalibus, n. 156.*
- Exceptio falsi procuratoris, quae sit, & contra quem opponi possit, n. 158.*
- Acta facta cum procuratore mandatum non habente, quando sint valida, num. 160.*
- An hac exceptio possit opponi in quacumque parte iudicij, n. 161.*
- Exceptio Procuratoris non matriculati in Regijs Audientijs, & Supremis Neapolitanis Tribunalibus potest opponi quandocumque, num. 162.*
- Exceptio mandati, vel tutoris non legitimae quae sit, n. 163. & 164.*
- Huiusmodi exceptio considerari potest dupliciter, num. 165. & 166. usque ad nu. 170.*
- Mandatum Procuratoris debet esse in forma valida, num. 171.*
- Quid si esset confectum per epistolam, n. 172.*
- Exceptio prauectionis aequiparatur exceptioni litis pendentiae, n. 173.*
- Exceptio praescriptionis an detur in Regno? num. 175.*
- Plura circa eius subiectum narrantur à numero 176. usque ad nu. 184.*
- Exceptio de iure tertij opposita regulariter non admittitur, n. 185. limitatur ibidem*
- Declinatoria fori, quando Neapolitani non fruuntur, nu. 187.*
- Procuratores, & Advocati operam nauantes Regijs Tribunalibus Neapolitanis fori priuilegio gaudent, nu. ibidem.*
- Hac exceptione vidua, & pupilli, minoresque utuntur, etiam post conclusionem, n. 188.*
- Limitatur in vidua, cum de dote exigenda agit, num. eod.*
- Exceptio excussionis principalis, quando opponi potest, n. 189. & 190.*
- Exceptionem adulterij in causa civili, sicut uxor contra maritum, ita maritus contra uxorem opponere valet, n. 191.*
- Exceptionum peremptoriarum nonnulla colliguntur, ibidem.*
- Solutionis exceptio potest opponi contra creditorem sui debitoris heredem absque inuentario, nu. 192.*
- Transactionis exceptio, nu. 194.*
- Rei iudicata exceptio, quando suum sortitur effectum, nu. 195.*
- Periury exceptio licet perimat actionem, non ideo causa amittitur, nu. 148.*
- Iuris iurandi exceptio, quid differat ab exceptione periury, nu. 199.*
- Et an hac transeat ad heredem, num. 201. & 202.*
- Locum habet, tam in iudicio, quam extra, num. 203.*
- Iuramenti absolutio duplex est, n. 204.*
- Vt obtineri possit iustam requirit causam, & lesionem, nu. 205.*
- Absolutiones tot esse debent, quot promissiones.*

nes iurata; ibid.
Ad eas obtinendas partis citatio non requiritur, ibid.
Requiritur post periurium, ibidem.
Exceptio periurij non est perpetuo peremptoria, num. 207.
Hac opponi non potest reo necessario, n. 208.
Per presentationem comparitionis non efficitur periurus, nu. 209.
Hac debet opponi, alias processus non erit nullus, num. 211.
Sindici Vniuersitatum non efficiuntur periuri, num. 210.
Exceptio predicta non habet locum in exceptione nonnumerata pecunia, d. n. 211.
Habilitatio ad agendum, non obstante iuramento concedi potest à quolibet Iudice Ecclesiastico, ibid.
Exceptiones peremptorias duobus posse modis opponi explicatur, num. 212.
*Et quando in vim dilatoriarum, aut perempto-
 riarum opposita dicantur, n. 213.*
Qua sint exceptiones, quæ ad merita cause reseruantur, num. 214.
Renunciatio litis, nu. 215.
Exceptio compensationis, ut opponi possit, quæ requirantur, nu. 216.
Et in quibus locum non habet, n. 217.
Nonnumerata pecunia exceptionem opponi licet tam à debitore, quam à creditore, sed quomodo, num. 218.
Exceptiones anomala quæ sint, nu. 219.
Et unde verbum anamalum deriuat, ibid. quorum alia sunt dilatoria, ut n. 220.
Alia peremptoria, num. 221.
Et effectus, earum recensentur, n. 222.
Pragmatica 5. de ordine Iudiciorum aduertitur inobseruantia, num. 223.
Exceptio excommunicationis obijcitur, tam in testes, quam in actorem, n. 224.
Hac si opponatur post sententiam, nullitate ea non afficitur, n. 225.
Exceptio excommunicationis de maiori intelligenda est, n. 226.
Hac non habet locum contra reum necessariū num. 227.
Limitatur, nu. 228.
Vtrum compensatio opponi possit ab excommunicato, affirmatiua probatur sententia, n. 229. & 230.
Exceptio predicta voluntarie comparenti in iudicio obstat, num. 231.

Ea quæ non apposta à partibus Iudex ex officio excommunicatum repellere à iudicio valet num. 232.

Predicta de excommunicato, quomodo intelliguntur, num. 233.

Actio, exceptio, & replicatio, in quo inter se differunt, num. 234.

An compromissa causa, & expirato termino compromissi, & laudo non lata, sit iterum causa compromittenda? nu. 235.

Iurisdictio, & notio differunt, ibidem versu his tamen

De Citationis gradu.

Cum fortis miles igitur

Elato accedit spiritu

Ad bellum, tunc alacriter

Martium indicit pralium.

Ille tuba belligera,

Tu iura tuo aduersario

Libello patefacies,

Vt quod magis expediens

Sibi possit decernere.

O Blato, ac præsentato Libello, obseruatione eorum, quæ diximus ad citationem aduersarij deuenimus; priusquam de ea pertractemus hæc paucula præponam, quæ hic spiritus meus exposcit, vt ex his tyrunculi quantum sint consecuturi vtilitatem, postea non ignorent.

I Procuratores præcedente rigoroso examine approbati iuxta formam Reg. Pragmat. 78. de offic. S. R. C. in his nostris Regijs, atque Supremis Tribunalibus, quotiescunque laurea Doctoratus insigniti non essent, possunt tamen liberè patrocinari pro Clientibus suis, vt in principio infrascripte Prag. declaratur, ibi si quis fortè non esset approbatus in Procuratoris munere, sed tantum laurea predicta Doctoratus, hoc munus exercere ei non permitti intelligat; verum patrocinari tantum, vt in Prag. Ill. Ducis de Alcalà tunc Viceregis nu. 3. & 4. (quæ est 22. in ordine) sub titulo de offic. S. R. C. in qua deindè hæc sequuntur verba.

Item, quia non omnibus in S. C. Procurandi Officium exercere fas est, ideò eos

tantum Procuratores causarum ibidem exerceri volumus, qui prius ab eodem S. C. examinati fuerint, & approbati. Quoad Aduocatos, quia dum Doctoratus insignia recipiunt examen illud subeunt, propterea aliter examinari non consueverunt, doctoralibus itaque insignijs decoratis, liceat patrocinari libere in consilio, & postulare, alijs vero non, nisi secundum formam hic traditam.

Hic ergo mihi liceat tyrones primò admonere, vt in vera Praxi nostrorū Tribunaliū acquirenda laborent; multi enim iuuenes, statim ac doctoratus insignibus fuerint decorati, aut quia procuratoris exercitium fastidiunt, aut ad illius examen accedere non audent, nihil interea pensi habentes, se cum expertis Procuratoribus miscere, vt ab eis de his, quæ ad Praxim pertineant instruatur, summum aduocationis munus aggrediuntur, & ad illud se peruenisse præsumunt, quare merito hic exclamare possem cum integerrimo viro Afflicto in constitutione Aduocatos lib. 1. de præstat. Sacr. nu. 7. ibi Heu. quantos ego vidi Aduocatos iuuenes incidentes, & reliqua, quæ vide; isti enim, scire nolunt, vt quis optimus eualet Aduocatus, necesse prius esse, vt bonus sit effectus Procurator, aut saltem multis annis laborauerit, atque vacauerit, tū praxi, tū illius obseruantia; Hoc plurimorum meritissimorum virorum exemplo ad Magistratus fastigia euetorū probare possem, sed eos huc nō adduco; quia satis notos esse scio, sit mihi huius rei testimonium expertissimus ille, atq; Antesignanus noster, perenni memoria dignus, & nostris laudibus non indigens Regens Rouitus super Prag. 1. num. 22. de procuratoribus, & Dom. Consil. Pratus ad Muscatell. in Glos. veniens versu ad num. 50. circa finem, nec quis obmurmurare audeat in Procuratorum munus, illud enim, (quod admittitur in dictis nostris Regijs Tribunalibus, non autem illud forense) excellens est, non autem vile, vt validissimis, ac satis claris rationibus, & iuribus probatum est ab eodē Dom. Reg. Rouito in d. rub. de proc. num. 19. &

22. vbi miro nonnullorum DD. aduersantium opiniones concilianit contextu, quem inde pluribus alijs prosecutus est auctoritatibus Laganar. super Prag. 22. de offic. S. R. C. num. 4. & seq.

4 Secundò, cum talis sit Procurator, vt iura clientum tueri possit, hoc quidem præcipuum præ oculis habere debet, nempe causarum merita diligenter per iuris tramites examinare, ita vt tuta conscientia causam dicere possit iusta existente litigandi causa; quo seruato, si modum habeat, quo lites auerti possint, eis insinuere debet, quoniā lites execrādo peccata minuuntur iuxta illud Ecclesiast. cap. 28. Abstine realite, & minues peccata; quod non minus commendant, quam mandant Romanorum iura hisce quidem verbis puro auro describendis. Non tamen eius factum improbat Prator, qui tanti habuit re carere, nē propter eam, sepius litigaret: hac enim verecunda cogitatio eius, qui lites execratur non est vituperanda, tex. in l. item, §. potest. ff. de alienat. iudic. mutandi causa facta.

5 Cum verò esset litigandū, tunc saltem suos moneat principales, vt ex urbanitate, si licite fieri possit, extrā iudicialiter suis aduersarijs significant, se litē non moturos, si conuenienti dilatione, sint satisfacturi, aut composaturi, nē vllus deinde futurus sit, querelæ locus, vt singulariter insinuat glos. in l. quidam Hyberus, ff. de seruitutibus, vrb. prædior. & ad litteram canit tex. in l. debitores, C. de pignoribus, & hypoth. Si autem contra nouerit causa cadere clyentes, eos quæso dimittant, quamuis auri, & argenti munus offeratur: multos enim perdidit aurum, & argentum Ecclesiast. c. 8. ò vrinam hodiè à minore, vsque ad maiorem omnes huic vitio non studerent, & à Propheta, vsque ad Sacerdotem cuncti non facerent dolum: exclamat Hyerem. 6. fugentur ergò iniustæ questiones, & lites: firma tutela salus est scire, quod fugias D. Chrysostom. Homil. 11. D. Matthei. Neque è mente excidat, quod vulgus fatuum, & antiquus ille serpens vobis credendū proponit, scilicet per cauillationes (quarū

natura est, ut ab euidenter veris per breuissimas mutationes perducatur disputatio ad ea, quae clare falsa sunt, declarat *tex. in l. 177. ff. de verb. sign.*) aut per iniustas dilationes, dolosauè consilia, aliquid sit quarendum nominis, aut fama, istis enim huiusmodi gloriam querentibus in futuro saeculo aeternam praeparatam esse paenam, credidit *Cynus in l. 1. C. ut qua. defunt. Aduoc. & probauit suis sumptibus Diuus*, qui apparuit in somnis viro sancto, & ei reuelauit fuisse damnatum propter dolosam consultationem, ut refert *Angel. in l. 1. C. de fals. caus. adiect. consulit And. Barb. conf. 65. col. 3. lib. 2.* si alia scire cupis ad patrocinantes spectantia adi *Pellicion. in suis ill. quest. q. 39. c. 1.*

Age iam veniamus ad ea, quae intermisimus; Praesentato igitur principali Libello in banca, ante omnia citandus est conuentus, siue reus, in cuius actu sunt plura nobis passim digerenda ad clariorem tyronum instructionem.

Primo videbimus, An citatio sit de substantia Iudicij.

Secundo, qualis sit adhibendus modus pro notificando libello, tam intra, quam extra locum Iudicij.

Tertio, quomodo sit facienda citatio.

Quarto, an copia libelli sit danda sumptibus Actoris.

Vltimo, citato reo quid sit agendum.

Quoad primum affirmatiue est respondendum, etenim citatio in omnibus actibus Iudicij regulariter iuris dispositione fit necessaria *l. de vnoquoque negotio, ff. de re iudicata, l. na. ita Diuus, ff. de adopt. l. fin. C. si per vim, vel alio modo, Scaccia de Iudic. c. 68. n. 18.* eaq; inuenta est vti principium omnium instituentiarum actionum *inst. de pana temer. litig. §. vlt.* imò omni iure introductam esse constat primo de iure diuino ut voluit *Bart. in extrauag. ad reprimendum in verbo sine figura, col. 2. & Imola in clement. sapè col. 42. vers. habetur expedita, & hoc colligitur ex *tex. in c. Deus omnipotens 2. q. 1.* vbi dicitur, quod Deus noluit punire peccata sodomorum, nisi descenderet, de iure naturali*

per *tex. in Clement. Pastoralis de re iudic. de iure Romanorum*, siue communi, *d. l. nam ita, & l. Arrianus, ff. de iure Fisci, l. defensionis facultas, C. eod.* adeò, ut ea deficiente corrueret processus, & sententia per iura supra allegata, prout etiam firmat *Vantius in tractat. de nullit. ex defectu citationis, n. 10.* sunt tamen nonnulli casus in quibus citatio non requiritur, ut est videre apud *Novar. super Pr. 39. coll. 55. per totam, & Tiraquell. comment. in tit. res inter alios acta, versu postremo fol. mihi 19. & seq.*

Quoad secundum distingues, aut citandus habitat loco Iudicij, ut esset in hac Ciuitate Neapoli, vel eius pertinentijs, aut casualibus, tunc sufficit notificari solum Libellum, siue comparitionem, aut supplicationem cum aduersus peritum (qui actus est loco monitionis) aut extra locum iudicij, tunc siue causa existat in M. C. siue in S. R. C., erit expedienda prouisio citatoria cum inserta forma dictae comparitionis, aut supplicationis, in qua apponi solet terminus, siue dilatio ad arbitrium Iudicis secundum locorum distantiam, ut citandus compareat *Novar. dicta coll. 55. num. 25.* at quantus debet esse talis terminus secundum dictam distantiam, declaratur per *Scaglione. super Pragm. 2. de ordine iud. incipiente qui libet agere sub num. 28. fol. mihi 21.* verum quoties terminus praedictus esset, adeò breuis, & impossibilis, ut in eo comparere possit, tunc citatio nulla foret, ostendit *Afflict. decis. 124. n. 3. Vantius ubi sup. num. 67. & Caraita ritu 123. n. 3.*

Hac quidem dilatio non solum conceditur, ut principales rei conuenti comparere possint personaliter ad constituendum procuratorem pænes acta litis motae, aut accedere non valentes mittant mandatum, eoque presentato, comparuisse dicuntur *gl. secundum me singularis in l. fin. C. de procurat.* sed etiam ut in eodè termino decernere possint, cedere ne, an contendere debeant, ut habetur in *Auth. offeratur, C. de litis contest.* & huiusmodi prouisiones generales dicuntur, cum ad omnes actus, & ad

ad totam causam ordinentur, itaut nõ comparente personaliter, aut per mandatum citato principali, poterit contra eum procedi in contumacia, usque ad sententiã inclusivẽ, & hoc stat pro regula secundum allegata per *Lanfrancum decis. 42. cent. 1. Rouit. super Pragm. 4. de ord. Indiciar. nu. 2.* & nos infra plenius differemus.

Verum est tamen, regulam predictam multis casibus limitari, prout declarauimus in paruis nostris additionibus ad quinque recollectiones Praxi de liquidat. Instrumentorum Marti *Antonij Calima ad 2. Recollect. fol. 6. & 7.* Primò, cum pendente iudicio compilando, vel compilato in contumacia Iudex tempore exclusus esset, vel magistratu functus, aut alijs districtus occupationibus munus suum non obiret, tunc denudò contumax citari debet coram alio Iudice ad comparandum, & constituendum procuratorem; *de dolo, & contumacia in verbo non teneris* ubi additio ad *Glos.* his attestatur verbis, quod quando ad certum actum, vel articulum facta est citatio iudicialis. Et verum est, quod dicit *glossa*, sed si citatus esset ad totam causam, placet Innocentio, quod sine alia citatione ad ulteriora, & ad sententiam procedi possit; ut ubi etiam tenet *Hofstiensis*, & ex his M.C. sub die 12. Septembris 1668. declarauit nullitates non ob stare, de quo decreto fuit etiam per nos in hac contumacia de re iudicata in M.C. eaque facta per nos per Magistrum V. I. D.D. Hieronymum Caramanum Iudicem d.M.C. & causa. Contumacia. Et tunc illud decretum, quod in hac causa ad d. d. M.C. sub die 25. eiusdem Mensis, & anni per nos Actuariũ Hieronymum Caramanum. Cetera de nullitatibus proponendis post decretam vide. *intra in glos. unica de appellacione, &c. sub nom. 148. & signanter num. 150. & seqq.*

Contigit anno proximè elapso in M. C. V. cum fuisset pro parte Ioannis Corfale petitum condemnari heredem *[1]* D. Sebastiani de Sabellis ad soluendam certam quantitatem capitalis, vnã cũ tertis ipsius, & expensis, & pro eisdẽ quantitibus assistentiam in forma prestari super quadam domo sita in Ciuitate Capua, tunc possessa per Agatham de Preta compilato processu in contumacia cõtra dictam tertiam posseditricem fuisse latum decretum contra heredem, ac prestitam dictam assistentiam, & denique cum pro executione dicti decreti fuisset ordinata executio creditori, comparere illi non potuit proponendo nonnullas nullitates procedentes ex defectu citationis, quod confirmatum fuit per nos, d. M.C. iustitiam faceret, & inter alia petebatur nullum declarari decretum d.M.C. ex eo, quia fuisset processum ad de-

cretam diffinitiuum contra ipsam, & ad executionem illius, non citata, nec audita. Pro Agatha interueniebat quidam iuuenis, cuius nomen confusè suppressitur, ego tamen iura creditoris tutabar, ad infringendam nullitatem ex actu constare dicebam, prius dictam posseditricem fuisse in principio causa personaliter citatã prout prouisione eiusdem M.C. & cum non comparuisset, veram effectam esse contumaciam, prout docet *glossa singulari in Clem. 1. de dolo, & contumacia in Troffius in ritu 1. 12. nu. 3. & 13. & Staglian. super Prag. 2. de ord. Indic. sub nu. 44. fol. mihi 22. decis. Bonnie 57. nu. 3. & 4.* secundò, cum fuisset citatus ad omnes actus, usque ad decretum, diffinitiuum in appositionem, & usque ad aliam executionem, &c. idem merito, ac recte fuisse processum ad executionem decreti predicti, ea non amplius citatus, prout de stylo ipsius M.C. *de dolo, & contumacia in verbo non teneris* ubi additio ad *Glos.* his attestatur verbis, quod quando ad certum actum, vel articulum facta est citatio iudicialis. Et verum est, quod dicit *glossa*, sed si citatus esset ad totam causam, placet Innocentio, quod sine alia citatione ad ulteriora, & ad sententiam procedi possit; ut ubi etiam tenet *Hofstiensis*, & ex his M.C. sub die 12. Septembris 1668. declarauit nullitates non ob stare, de quo decreto fuit etiam per nos in hac contumacia de re iudicata in M.C. eaque facta per nos per Magistrum V. I. D.D. Hieronymum Caramanum Iudicem d.M.C. & causa. Contumacia. Et tunc illud decretum, quod in hac causa ad d. d. M.C. sub die 25. eiusdem Mensis, & anni per nos Actuariũ Hieronymum Caramanum. Cetera de nullitatibus proponendis post decretam vide. *intra in glos. unica de appellacione, &c. sub nom. 148. & signanter num. 150. & seqq.*

Quoad tertium scilicet quomodo sit facienda citatio, domi, vel personaliter? Sciendum est regulariter secundũ

12 *Innocentij dict. in c. significavit de testibus*, quod notabile habetur per *Abbatem in c. fin. in ultimis verbis de eo, qui mittit in possess.* citationem fieri debere personaliter, & in subsidium domi, verum de iure Regni, altero de duobus fieri posse modis demonstrat *Prag. 2. de ord. Iudiciorum*, & hoc obseruatur, tam in ciuilibus, quam in criminalibus iudicijs testatur *Io. Ant. Palma in sua Praxi rerum notabilium iuris communis, & Regni p. 2. glos. 20. num. 6. & 12.* Nota hic, si quis fuisset citatus domi solitæ habitationis, & in relatione Nuntius dixisset eum citasse modo, & forma, vt supra, non explicando formam citationis, huiusmodi valere citationem, vt semel, iudicatum extitit per S. C. apud *D. de Franchis decis. 322.* communiter ab omnibus secuta inquit *d. Palma d. glos. 20. num. 10.* & iterum clarius apud *Reg. Sanfelcium decis. 325. p. 2.*

Est aduertendum, quoties extrâ locum iudicij sit aliquis citandus per Nuntios, siuè seruietes curiarû, tunc duorum testium interuentu, ac scribere scientium fieri debere citationem, vt ea peracta testes ipsi se in relatione Nuntij subscribant, si verò scire scribentium copia haberi non potest, sufficit demandari citationem coram duobus testibus, licet scribere nescientibus, at in relatione mentio fieri debet N. de N. fuisse citatum domi, vel personaliter in præsentia dictorum testium expresse nominum, & cognominum eorû, vt declarat *Pragmat. 2. de ord. Iudic.* hodie verò, vt obseruauit, siuè sit, siuè desit copia testium scribere scientium, sat est Nuntium referre citasse N. de N. coram duobus testibus appellando eos per nomina, & cognomina, de quo etiam testatur *Rouit. super Pragm. 2. n. 3. de ord. Iudic.* hoc regulariter obseruatur quoties expediuntur prouisiones citationis, limitatur tamen cum citationes fierent per Porteros S. R. C. tunc enim interuentus testium non requiritur, vt per *Prag. 28. de offic. S. R. C.* prouisum est de qua meminit *D. Reg. Rouit. sup. Prag. 3. de citationibus nu. 17. & Cons. Franc. Maria Pratus ad Praxim Muscat. glos.*

intimato versu ad nu. 9.

Cumque verò citatio demandanda sit loco iudicij, requisitum Pragmaticæ prædictæ non exposulatur, quia indubio creditur Nuntio dicit *Felin. in, in cap. 1. de Iudic. & notat glos. in cap. c. parati de appell.* & sic in nostris Regijs Tribunalibus practicitur, de quo pariter testatur *Muscat. in d. glos. intimato num. 18.*

Quid foret seruandum, si citandus vnâ in Regno domû haberet, in qua nec ipse, nec quis de sua familia reperiretur? tunc secundum tradita per *Afflictum super constitutione litteræ n. 5. versu, sed si non haberet, & nu. 10. versu sufficiat ergo*, expediuntur prouisiones in quibus apponi debet terminus dierum 30. vel 40. Iudicis arbitrio cum peremptorio ad comparandum; deinde publicatur in eadem domo citandi coram duobus testibus, & Iudice ad contractum, & notario, & coram eis publicatæ affiguntur in porta eiusdem domus, de qua publicatione, & affixione, post nonnullos dies publicus actus fieri debet, in quo metio fiat spatij temporis, quo dictæ litteræ affixæ fuere, quo peracto, huiusmodi actus copia præsentatur in banca, & ita ad vltiora proceditur.

17 Si verò citandus vagans sit, itaut domum permanentem non habeat, tunc citatio per edictum seruatur, affigenda loco publico, quo homines conueniunt, & vbi citandus sepius videri solet *Afflict. vbi sup. num. 7.* cui addo *Bal. in l. si quando in vlt. col. C. de test.* & est pro eo argumētum in *l. si dictum, in S. si presente inneta glos. ff. de euiction.* verum ante dictam citationem per edictum constare debet præuia informatione, de loci incertitudine secundum *Reg. Sanfelcium in Praxi sub tit. de ord. procedendi n. 17. fol. mihi 149.* Hæc eadem citatio obseruatur in citationibus contra incertos interesse pretendentes, vel putantes testatur *Novar. super pragmat. de citationibus coll. 55. n. 80.*

Sub silentio non inuoluam modum, quem docto Præsule annuente practicaui, quò facilius, absque implicatio-

ne

ne, & animi perturbatione citatio demandari possit executioni in aliquam illustrem, & perpotentem personam: licet secundum *Andream de Iferniam* 18 coll. 10. de milite Vaxallo, quem sequitur *Nicolaus Ruffus super prefata constitutione* cum dubitatur quin citatio ex potentia citandi exequi possit, affigi debet loco propinquo, tamen theoricam *Andream* in hoc nostro Regno vsu recepta non est, quia in citationibus, quæ expediuntur aduersus tales potentes à nostris Regijs, & Supremis Tribunalibus, illud quod dicit, practicari dedecet intuitu Principis, qui vices, & voces Sacre Cæsareæ Mæstatis obtinet, sub cuius regimine vaxallis degentibus, maior non præsumitur adesse potentia, quàm illa nostri Principis, vt per *Mastrill. decis. Sicil. 205. p. 3.* ideoque quoties euenerit talis casus, citatio, siue prouisio expedita committenda est alicui Regio Officiali viciniore citado, adiuncto particulari Principis iussu, & sic haud mora datur illi executio.

Hac item pergerem, si citandus esset feudatarius, qui, vel pre timore, aut absentia alibi citari non posset preterquam in loco feudi, licet ibi ex præsupposito domicilio citatio admitteretur, vt 19 tenet *Anna sing. 163.* quæ sequitur *Nouar super Pragmat. 2. de ord. Iudiciorum, coll. 176. num. 4.* cæterum, si de alijs citandi rationibus quærat, ad *Nouarium* est recurrendum in *d. coll. 55. per totam, & ad Mus. atell. in Praxi, glos. intumato p. 2. n. 11. & seqq.*

Quod ad quartum, est sciendum regulariter sumptibus Actoris Libelli copiam dari debere, vt statuit *Prag. 5. de ord. Iudiciorum*, & ita vno ore ab omnibus DD. dicatur, quos refert *Viuius decis. 358.* & recenset *Reg. Sanfel. in sua Praxi, sect. 49. num. 1.* & ratio quæ allegatur est, quia per eam reus deliberare valet cedere ne, an contendere: vt annuit idem *Viuius* vbi supra sub nu. 3. & in Regno passim, absque exceptione seruatur, in pupillis tamen, & in alijs personis priuilegiatis limitari posset secundum *Albericum in l. 2. §. potestatem, ff. qui caus. possess. ea.* In nostris vero

Regijs Tribunalibus non omninò praticatur, nam licet aliquandò datur copia per Actorem notificando reo, intra biduum saltem est restituenda, alias relatio citationis fiet in calce originalis Libelli, sæpius tamen originalis Libellus notificari solet, absque consignatione copiarum, qui statim, aut quadam decentia similiter intra biduum à die, quo fit notificatio restitui debet vigore alterius Pragmaticæ multos post annos à dicta 5. Pragmatica emanatæ, quæ est *sub tit. de Procur. 2. in ordine*, qua precipitur, tam partibus, quàm Procuratoribus statim, restitui scripturas omnes, sub pæna in ea contenta, & sic sub earum generali locatione continetur etiam libellus, sufficit enim generalis iussus, *ff. quod iussu, l. 1. §. 1. Episc. Maranta in suis controu. iur. resp. 1. nu. 83. p. 3.* & ratio, qua hodie copia libelli non datur, & prædicta *prag. 5.* in desuetudinè abierit ea mihi videretur esse, quia satis est reo copiam transcribendi libellum intra dictum biduum dare, quod notandum existimo, quonia neminem vsque huc de hoc loquentem reperi.

21 Illudque postremò non filendum, citationem fieri debere die non feriato, & in huiusmodi actu attendendū esse locū, vbi fit citatio, non vbi agitur lis, vt clarè habetur *in ritu 116.*

Reliquum, quid sit agendum citato reo modò videbimus: diximus supra *n. 8. versu quo ad 2.* cū citandus reperitur loco Iudicij ipsi notificari libellum: aut reperitur extra illum, tunc prouisionem cum inserta forma illius, si libellus, biduum, si prouisio, terminus 22 in ea appositus expectatur. In utroque temporis spatio, dies quo fit citatio non connumeratur, vt per *Caran. super ritu 119. & 123.* elapsoque biduo, si citatus in loco Iudicij existens non comparuerit in quolibet sequenti actu citari debet, ex *textu in l. De vnoquoque negotio, ff. de re iudicata*, cuius sententiæ sectator fuit etiā *Ronit. super Prag. 3. de ord. Iud.* & miror de *Gallup.* opinione cōtrarium scribentis in sua *Praxi p. 2. cap. 4. de contumacia nu. 4.* à quo est

est cauendum. Si verò citatio præ-
uia prouisione extra locum iudicij de-
mandata fuerit executioni, & cita-
tus non comparuerit in termino præ-
23 fixo, vel post immediatè, constituitur
in contumacia *l. consentaneum C. quo-*
modo, & quando Index, ibi glos. & Bart.

Et licet in elicendis cōfessionibus,
aut responſionibus, de iure communi,
vt quis in contumacia cōstituatur, vni-
ca non sufficit citatio, verum trina re-
quiritur, per *tex. in l. Senatus, §. quod*
si tribus, ff. de iure Fisci, & de iure Re-
gni hoc idem expostulat Rit. 120. nihi-
lominus in huiusmodi citationibus Iu-
dicij ordinarij secus de iure municipi-
pali habetur, vt in Prag. 3. de ord. iudic.
24 etenim citatio prædicta, & si nō con-
tineat peremptorium continet tamen
æquipollens, scilicet quod compareat
infra terminum præfixum, alias pro-
cedatur in contumacia ad omnes actus
&c. & in tali casu idem est, ac si perē-
ptorium in ea contineretur secundum
Afflict. in constitutione edictorum per
doctrinam Abb. in c. causam, qua 2. col.
de rescriptis.

25 Aduersus ergò citatum non compa-
rentem in d. termino accusantur con-
tumaciæ, de quarum ratione acusan-
datum est notandum, si prouisio ci-
tatoria est expedita per M. C. Vica-
riæ, tunc vltima diē termini apposi-
ti in ea, dummodò non sit feriata,
primam accusari contumaciam per
Actuarium, siuè Scribam contumacia-
rum *Ritu 123. & Carauita. ritu 225.*
& 80. num. 1. ibi licet dicat per Actua-
rium, non aperiendo, vter sit causæ ne
Actuarium, an contumaciarum, tamen
Actuarium causæ intelligitur, & quam-
uis aliquando actus primæ contuma-
ciæ accusatæ fieret diē feriato, tamen
si citatus comparens non opponet, va-
lebit actus Cizzarell. decis. 61. nu. 7. Af-
flict. decis. 133. Dom. Franc. Maria.
Pratus Reg. Cons. in nduis. addit. ad Pra-
xim Muscatelli, in glos. dilatorias ver-
ba. Ad hanc glossam p. 3.

Secundà verò contumacia, vt accu-
sari possit, triduum post accusationem
26 primæ contumaciæ labi, ac Curiam

pro tribunali sedente pariter erigi opus
est, ita vt elapso triduo, & deindè
erecta curia poterit secunda accusari
contumacia, ad cuius Praxis firmamē-
tum diu laboraui, & nihil vnquam in-
uenire quivi, *Muscatellū* volutaui, qui
de hoc non meminit, in *gl. enim venies*
sub n. 2. hæc ipse protulit verba. Quid
si reus non venerit in curiam, nec ipse
personaliter, nec eius procurator, dic
quod efficitur contumax, & paulò post,
vel exequitur ex primo decreto, vel da-
tur terminus in contumacia ad electionē
Actoris. legi Ritus omnes, & præler-
tim 223. in quo solū de triduo fit men-
tio, ibi etiam Carauitam, qui in hoc
Ipeiale non venit, vidi plerosque ex
practicis, & neminem de hoc loquentē
comperi, tu verò, quod supra firma-
uimus memoria tene, quoniam sic pra-
cticaretur.

27 Sin prouisio expedita fuerit in S. R.
C. primam contumaciam, eodē quo-
que modo accusari, quo supra demō-
stratum est, secundam verò elapso tri-
duo post dictam primam contumaciā,
vt in *Prag. 3. de ord. Iudiciorum, Carau.*
ritu 123. num. 8. Nouarius super Prag.
tit. de citation. coll. 55. nu. 5.

Hic primò aduertēdū est, quod si cō-
tigerit primam fuisse accusatam con-
tumaciam, & postea immediatè com-
paruisse contumacem, aut eius procu-
28 ratorem, tunc ille, aut iste est audiē-
dus in ijs terminis, in quibus causa re-
peritur, reſectis expensis Actori *Ca-*
rau. ritu 298. num. 1. & facit tex. in l. &
qui iurat, Cod. de bonis auctoritate Iu-
dicis.

Secundò, si tempore quo citato reo
extra locum Iudicij fuisset ab ipso re-
plicatum in calce prouisionis, & op-
posita aliqua exceptio, non aliter
comparente, replicatis, aut exce-
29 ptionibus forsan oppositis non obstan-
tibus, contumacias pariter accusari.
Etenim per replicationem, aut opposi-
tionem non dicitur, quis comparere,
nisi alterum de duobus adimpleat, aut
faciat: scilicet, aut mittat mandatum,
aut personaliter compareat ad consti-
tuendum procuratorem, *tex. in l. fm*

C

vbi

Quomodo
accusan-
tur conti-
umacia.

vbi clarè *glos. C. de procuratoribus*, & secundum hos terminos fuisse casum practicum per M. C. V. deindè decum per S. C. in causa *P. I. D. Bernardini Muscatelli laboriosissimi viri* ipsomet testificante in *glos. veniens num. 7. & 8. p. 2.*

Tertiò, si post vnam, vel duas contumacias accusatas, reus comparuerit ante terminum prædictum, posse ab eo exceptiones, quas licebit, opponi præterquam fori declinatoriam, siuè
 30 ei competat ex speciali priuilegio, siuè iuris communis dispositione; prout magistraliter tradit *Dom. Consil. Pratus ex allegatis in sua additi. ad Muscatell. in glos. veniens, col. 1. vers. ad num. 5. p. 2. fol. mihi 42.* ad cuius cõfirmatione affero casum à me practicum anno 1655. in causa RR. PP. Religionis B. Ioannis de Deo de Ciuitate Salerni cū
 31 re dictorum Patrum ad quandam solutionem tertiarum, citati præiua prouisione expedita in S. C., accusata prima contumacia comparuere petentes remitti causam ad Regiam Curiam dictæ Ciuitatis, ipsa tamen non obstante fuit domi per tunc Regium Consiliarium Aloysium Gamboa causæ Commissarium decretum procedi ad vltiora, quod contradicentibus Gubernatoribus extitit per S. C. confirmatū, vt est videre in banca Clauelli penes Ioseph. Gustulū, ita pariter dicendū si petatur compromissum, etiam purgata contumacia *Afflict. 185. ibi add.*

Hæc tertia tamen animaduersio limitatur quoties quis fuisset citatus coram Iudice iurisdictionem habente statuto restrictam, vt esset si citatus fuisset à Curia Magni Admirati, quæ cognoscit viuentes de arte Maris tantum, aut ab alio Iudice, qui pecu-
 32 liari ex arte viuentes cognosceret, tunc citatus non existens ex illis, atq; adeò extrà iurisdictionem eorū Iudicis, quāuis contumax, tam in causa ciuili, quā criminali etiam post sententiam opponere potest de iurisdictione citantis non esse, & processum, & sententiam nul-

lam declarari facere, vt *not. Bald. cons. 352. lib. 3. Cardinal. Tuscanus litt. C. concl. 1027. num. 4.*

Operantur præterea cõtumaciæ plures alios effectus, & inter alios, infra-scriptos, quos recensemus.

33 Primò, immissionem ex primo decreto, tam in actione personali, quam reali, vt plenè videre est apud Praxim Regentis Sanfelicij *sectione 37. & 38.* & apud *Pellicionum in commentar. super Prag. 3. & 4. de ord. Iudiciorum, fol. mihi 30. & 31.*

Secundo, cum cõtura cõtumacè fuerit cõpilatus terminus poterit contra eū, vel pro eo ferri sententia, absque alia
 34 citatione, per *tex. in in cap. 2. de dolo. & contumacia in verbo non teneris, ibi additio ad glossam.*

Tertiò, decretum, vel sententia lata in contumacia non notificatur contumaci, & præsertim decreta M. C. in quibus quoties fuerit processum in contumacia fieri solet lecta lata, quod in tali casu tantum pluries obseruauit, ad cuius rem faciunt quæ supra dixi
 35 *num. 10. & 11. versu verum est.*

Visum est supra, quomodo citatus non comparens fit contumax, & quo quidem modo accusantur contumaci: nunc videndum, an citato reo, & non comparente, si diu Actor supersedisset ad accusandas contumacias, profit, vel noceat.

Ad id dignoscendum sciant Tyrones, quamlibet citationem faciendam
 36 parti diuersè in loco iudicij, siuè in eius districtu durare mensem vnum decurrendum à die post notificationem teste, *Carau. in ritu 123. n. 8.* quo tēporis spatio, si non fuerit ad actum aliquè processum, eo elapso dicitur citatio expirata, siuè circumducta, & iterum citari oportet, si verò citatio expedita fuerit pro citando reo extrà locum iudicij sub alterius iurisdictione mediate comitante, eaque facta citato non comparente, actor accusari non curauit d. vltimā cõtumaciā duorū mensium spatio, tunc etiam expirata dicitur, facit *tex. in l. & edictum, ff. de iudicij, Carau super rit. 123. nu. 8. Afflict.*

flit. cogit. Reg. Edictorū in 8. q. ver-
sus finem, de qua Carauita, ibi, & Dom.
de Franchis, decis. 471. num. 1. caue à
Marco Antonio Coda in suo compendio
iudicarij ordinis. cap. 1. sub num. 16. ver-
su factis citationibus, ibi dicente citatio-
nem durare sex mensibus, eoque elap-
so circumductam dici. decepto à ritu
121. non autem 122. vt dicit, quia,
iple non aduertit ritum illum esse anti-
quatū, & nō seruari, vti nos etiā annui-
mus in addituncalis nostris ad Celsi-
manū de liq. infra sol. 16. col. 2. vers. ad,
num. 13.

37 Alio quoque modo remotis casibus
 prædictis, potest etiam circumduci ci-
 tatio, siue sit facta loco iudicij, siue ex-
 tra, vt esset, si iudex coram quo expedita,
 ac facta fuisset citatio, delabentibus
 terminis, appositis in ea ad com-
 parendum, aut illis elapsis, & decur-
 rentibus vno, vel duobus mensibus re-
 spectiue citationū, vita, aut officio fun-
 ctus esset, tunc enim coram alio iu-
 dice successore reum oportet citare,
Cancerius var. resol. lib. de Procur. p. 2.
cap. 14. num. 21. tom. 1.
 38 Hic aduertēdū statim, ac citatio legiti-
 mē facta fuerit, de qua meminit *Guido*
Papa decis. 488. & nos supra plenē dixi-
 mus, induci litis pendentiā, vt est dis-
 positum in *Clement. lite pendente nihil*
innou. cum glos. fin. in verbo ad partem,
 quæ durat donec fuerit in causa lata
 sententia, *Afflict. decis. 352. n. 3.* dum-
 modō tamen ea non fuerit expirata,
Bald. in l. 1. ff. de in ius vocat. & sic de-
 cisum apud *de Franchis, decis. 232. n. 4.*
 & 6. *Lanfranch. decis. 129. cont. 2.* secus
 erit in citatione nulla, per quam nemō
 constituitur in contumacia, & nullus
 producitur effectus, vt per *glos. in cap.*
de causis de offic. de leg.

39 Parit etiam citatio facta, vt supra
 plures alios effectus. Primō per eam
 incohatur processus *Carau. ritu 299.*
n. 2. item interruptitur præscriptio 30
 vel 40. annorum, *l. cum nouissimi,* vbi
glos. in verbo solam conuentionem, C. de
præscriptionibus 30. ann. quod primō
 ampliatur, licet citatio sit expedita à
 Iudice iurisdictione carente *l. si quis*

aliena, ff. de iudicij. Gratian. Discept. fo.
rens. cap. 98. num. 34. Consiliar. Stayb.
inn. resol. 104. num. 60. & 61. secundo
 etiā si fuisset perempta instantia perdu-
 rat effectus interruptionis secundum
Reg. Ronitum in rubrica de instātia caus.
non restituen. n. 11. quia effectus prædi-
 ctus iā fuit consummatus: secus dicen-
 dum si fuisset notificata sola citatio nō
 dato termino, siue non contestata lite
 in causa cū animo prosequendi iudi-
 cium, quæ tunc per solam citationem
 non diceretur interrupta præscriptio:
 attēta opinione *Dom. mei Consiliarij lo*
Bapt. Hodierna in suis cōtrouersijs c. 13.
 41 *num. 48. & 49.* & tandem ea pendente
 nihil innouari potest in alio iudicio
 parte non citata *Minadous dec. 8.*

Accidere solet, vt post vbi fuerit fa-
 cta citatio, partes si causæ Commissa-
 rium, vel aliū Iudicē suspectū haberent,
 42 eum recusare possent, & idē non ab-
 re hic de Officialium suspicione, quæ-
 dam magis necessaria summam tan-
 gere censuimus, dicemus Primō, intrā,
 quod tempus proponi debet suspicio.
 Secundō, quomodō sit proponenda, &
 à quibus. Tertio, quid requiritur, vt pro-
 poni possit, & vltimo, quomodō præ-
 ticantur suspiciones, tam aduer-
 sus Actuarios, & Scribas à manda-
 tis, quàm Cancellarios Regiæ Cancel-
 lariæ.

43 De primo sciendum est, suspiciōnē
 in personam, tam causæ commissarij,
 aut aliorum Officialium, siue sit Iudex
 siue Reg. Consiliarius, aut Cameræ Sū-
 mariæ Præsidens, aut quiuis Reg. Su-
 premi Tribunalis Officialis intrā termi-
 num 40. dierum decurrendorum à die
 notificatæ primæ petitionis esse allegā-
 dam, vt in *Prag. 15. §. 6. sub titulo de*
suspicionibus Officialium. Limitatur pri-
 mō cum petitio non fuisset notificata
 ipsi principali, sed suo procuratori,
 qui terminum ad denūtiandum petiij-
 set, tunc enim 40. dies currunt à die
 elapsi termini concessi ad denunciā-
 dum dicto suo principali, vt clarē ha-
 betur in *d. §. 6.* limitatur secundō non
 currere terminum 40. dierum à die no-
 tificatæ petitionis, quoties suspicio su-

De suspi-
 cione Offi-
 cialium.

44 peruenisset in causa post vnum, vel plures Iudices, vel Consiliarios, &c. scilicet postquam vnus, vel plures Iudices reperint possessionem in aula, vbi introducta est causa, tunc quidem 40 dies currunt à die capte possessionis dictorum Iudicum, in eod. §. 6.

Limitatur tertio, si in aula, vbi causa tractatur superuenisset nouus Iudex pro adiuncto, aut ex vnione aularum.

45 eo casu 40 dies currunt à die, quo fuerit notificata prouisio adiuncti, vel vnionis aularum, *ibidem*. Verùm si accidit, vt in causa decidenda suffragia fuissent paria, ex quo essent alij Iudices admittendi, hoc casu suspicio in personarum, qui essent adiungendi non poterit proponi, nisi ante nominationem eorum, vt in *Pragmat. 4. num. de dilationibus*.

Hic vnum aduerto, quod est antequam prædicta *Prag. 15.* prodiret, dilatio, quæ erat concessa ad proponendam suspensionem, vsque ad conclusionem inclusiuè perdurabat ex obseruantia alterius *Pragm. 8.* late anno 1585. *sub num. 1. circa medium eod. tit. vnde eo tempore* minores, aliq; personæ priuilegiatæ, non obstante dicta dilatione poterant, quandocumque per viam restitutionis in integrum suspensiones prædictas proponere, vt haberetur pænes *d. de Franchis decis. 431.* & ratio erat, quia non erat sublatum dictum remedium, anno verò 1611. emanata fuit *d. Prag. 15.* Comite de Lemos Prorege huius Regni, per quam *nu. 7.* fuit ordinatum, Iudices, qui in prima instàtia suspecti non fuerunt habiti, pro suspectis in causa appellationis, & reclamationis, aut nullitatis, aut restitutionis in integrum petite aduersus sententiam allegari non posse, præterquam si causa suspensionis de nouo superueniret, quia tunc etiam elapsis dictis 40. diebus vt supra, potest proponi intra alios 30. dies decurrendos à die, postquam superuenerit dicta nona causa, hætenus *numerus 7. d. Pragm. 15.* elapsis verò terminis prædictis, amplius proponi non posse decreuit suspensiones prædictas de præterito, neque per viam

restitutionis in integrum, vt *ibidem num. 9.*

Hinc fit, vt sit cauendum, tam ab *Episc. Ricc. in collect. dec. p. 6. coll. 218. circa finem, vers. etiam materiam suspensionis*, quem lauit *d. Pragm. 15.* quam ab alijs addentibus ad *Dom. de Franch.* qui adhuc putat posse minores, aliosq; priuilegiatos, quandocumque suspensiones proponere.

Et licet anno 1666. in causa Hospitalis A. G. P. huius Ciuitatis Neapolis cum Illustri Marchione Curiaci fuisset post sententiam latam cõtra dict. Sac. Hospitalis in gradu restitutionis in integrum per idem petite, proposita, & admissa suspicio in personam, tunc Reg. 46 Consil. Hortentij Pepi, post modum R. C. S. Præsidis per quã decreto S. R. C. dictum fuit, quod non interueniret, nõ ideò existimandum est, remedio dicte restitutionis in integrum quandocumque 47 que pro allegandis suspensionibus esse locum; quia suspensionem propositam in dictum quondam Consiliarium à dicto Sacro Hospitalis, omninò tunc de nouo emergam esse dicendum est, non autem erat de præterito, & post alap- 48 los terminos contentos in dicta *Pragm. 15.* vt de decisione prædicta est videre in banca, olim de Fusco, & hoc quod significamus de restitutione in integrum non admittenda *Reg. Rouit. monuit super Pragm. 7. n. 1. eod. tit.*

De secundo est obseruandum suspensionem prædictam proponendam esse decentibus verbis alias non admittitur vt dicta *Pragm. 15. num. 10.* & in illius propositione species esse declarandas, si ex inimicitia, aut cognatione, affinitate, compatratu, aut alijs de causis vt eadẽ *Prag. num. 15. & 17. & 18.* At quor possunt esse huiusmodi cause legitime ad Iudicem, vel Officialem recusandum adi *Brogninum Caualcannum in tract. de contractibus decis. 28. p. 2. fol. mihi 160. Reg. Sanfel. vbi sup. Rouit. in Prag. 1. de suspition. Offic. num. 49. & Nouar. super Pragmat. collect. 214. eod. tit. vbi octoginta quatuor enumerat* 49 causas, & Postremo *Dom. meum Ren. D. Franciscum Verde in addit. ad Gallap.*

in Praxi p. 1. c. 4. de suspic. Iudicis.

At priusquam proponatur petitio, aut memoriale tale continens suspitionem, illa, aut illud subscribi debet propria manu ab Aduocato causæ, secus non admittitur, verum, si Aduocatus subscribere se nollet, poterit in tali casu principalis se subscribere, sed poena erit duplex, vt inferius dicemus.

De tertio, vt proponi possit suspicio sunt infra scripta obseruanda secundum intelligentiam infra scriptarum Pragmaticarum, quas non bene considerasse, & concepisse reperi *Iulium Casaxem Galluppum virum sanè doctum in sua Praxi S. R. C. p. 1. cap. 4. tit. de suspicione Iudicis, num. 18.* inquit enim ibi si suspicio esset proposita ante dationem termini in causa principali, depositum erit duc. 60. si post terminum predictum erit duc. 200. ad cuius erratum detegendum obseruabis, quod 4. *May 1576.* tunc *Marchione de Mondejar Prorege presentis Regni* edita fuit *Pragmat. que est 5. in or. discip. voluuntarum Pragmat. sub tit. de susp. Offic.* in qua clare habetur aliquem allegare volentem suspitionem in personam *Regentis Collateralis Consilij, vel Presidis S. R. C. aut eiusdem Regionum Consiliariorum, vel Locumtenentis R. C. eius Presidum, vel Regentis M. C. R. eiusque Iudicum, & Aduocati fiscalis,* proponere debere suspitionum capita, que priusquam admittantur ea discutienda esse decreuit ab eiusdem Officialibus respectiue in aula, vbi de suspicione iudicandum esset, itaut si eis videretur non militare, siue releuantia non esse capita, tali casu allegantem, seu proponentem multari iussit poena duc. 15. applicanda pro medietate Fisco, & pro medietate ministro Regio suspecto; Et licet in d. 5. *pragmat.* non fuisset explicatum, quando esset faciendum depositum predictum antequam nè discuterentur capita, antequam proponerentur, tamen per aliam *pragm. que est 10. num. 5. cod. tit.* fuit declaratum illud esse faciendum eodem tempore, simul, & semel quo proponebantur.

Si vero ipsi fuissent arbitrati capita,

predicta esse releuantia, tunc ordinabatur ea admitti, & impertiebatur terminus ad ea probanda, & si forte non probarentur in dicto termino, aut prosequi negligeretur eorum probationem infra 15. dies, vt decreuit dicta *pragm. 10. num. 3. cod. tit.* tunc poenam contra proponentem non ducatorum 15. sed 50. fuisse mandauit hactenus illa: produit tandem dicta *alla prag. 10. cod. tit.* sub Excell. Comite de Miranda 1594. & fuit aucta vtraque poena; & vt prius tempore propositionis capitum hebat depositum duc. 15, fieri iussit duc. 30. & quando capita admittiebantur, & postea dato termino super eis non probabatur, vt ante depositum erat duc. 50. fieri voluit duc. 100. ibi *num. 5.* quod quidem augmentum poenæ stat adhuc respectu suspitionum, que proponuntur aduersus Iudices *M. C. V. civilium,* & *criminalium,* & *Reg. Auditorum Regni,* & *Rationalium R. C.* tantum vt in *Pragm. 15. num. 3.* respectu vero Officialium Supremorum Tribunalium plus satis creuit, vt dicemus, & demum die 3. Nouembris 1612. alia promulgata fuit *prag. que est 15. cod. tit.* per quam *num. 2.* fuit iterum aucta poena dictorum depositorum, & ordinatum poenam dictorum duc. 30. futuram esse duc. 60. & illam duc. 100. fore bis centum hæc actenus in eis.

Breuis ergo concludam, quod tempore, quo proponuntur dicta suspitionis capita, licet dicta Regia *pragmat. 15. num. 2.* dicet, depositum faciendum esse duc. 60. & deinde admissis capitibus, mandat illud fore duc. 200. eoq; facto, dari terminum ad probandum dicta capita, tamen veritas est, vt practica docet depositum pro suspitionibus proponendis vnum esse, scilicet, si suspicio proponatur in personam *Spe. Stab. Regentium Collateralis Consilij,* & *Scribæ à secretis Regni, Presidentis,* & *Locumtenentis,* & aliorum *Ministorum S. R. C. & R. C. Summarie,* poena, siue depositum, vt prius erat ducatorum centum, vt habetur in dicta *Prag. 10. num. 5.* postea fuit auctum vsq; ad summam duc. 200. ex *Reg. pragmat. 5. num.*

num. 2. qui bis centum partiuntur in duas inæquales partes, hoc est in 60. & 140. [de quibus cum proponuntur d. capita sit depositum duc. 60. & propositis capitibus, & admissis, sit reliquum depositum duc. 140. ut inde ad probandam suspicionem impartiri possit terminus. Si verò suspicio proponatur in personam DD. Iudicum, tam C. V. civilis, quàm criminalis, & Auditorum Reg. Audientiarum Regni, & Rationalium Reg. Cam. aliorumque Tribunalium, tunc depositum erit duc. 100. pariter diuidendum, hoc modo 30. cum proponuntur capita, & 70. cum ea fuerint admissa; hæc itaq; si ex dictis Pragmaticis ponderasset, d. *Dom. Gallupus*, (quem, & si vita excessit, veneror tamen suos labores) non dixisset, *Si ante terminum proponatur suspicio, depositum fore ducat 60. si vero post terminum ducat 200.* deceptum esse credo ex verbis dictæ Pragm. 15, num. 2. ibi *Da qui auanti si facer deposito di doc. 60. e dandosi il termine, come era la pena di doc. 100. sia da qua auanti di doc. 200.* & nõ aduertit, sua pace terminum, de quo locuta est Prag. esse terminum ad probandam suspicionem, sed credidit fuisse terminum causæ principalis, ut oppositum legitur in dicta Pragmat. 10, num. 3.

52 Est pariter obseruandum, quod depositum dictorum duc. 200. tunc praticatur cum causa, in qua proponitur suspicio in personam dictorum Spect. Regentum, &c. esset etiam valoris duc. 500. ut in dicta Pragm. 15. num. 2. verum si maioris, vel minoris quantitatis foret eo casu Iudices ipsi declarare tenentur, ut plus, vel minus depositari possit, ut ibidem est videre, præterea est aduertendum, id quod mandat dict. Pragmat. 10. num. 6. vbi Iudicibus prohibetur, ne possint ordinare, quod depositum restituatur, non seruari, ut pluries contrarium testatur decisum per S. C. *Novar. super Pragm. coll. 2 17.*

Hisce pœnis etiam Clerici subijciuntur, cum coram Iudice Laico litem habent, ut tradit decisum *Pellicion. in suis* 53 *question. q. 1. vers. infertur.* Si verò

aduersus consultorem Cappellani Maioris, aut Reuer. Fabricæ Diui Petri, & Pauli proponeretur suspicio, pœnas ut supra relatas locum non habere, testatur *Cizzarellus decis. 69. Nouar. in quest. forens. q. 160. p. 1.*

Contra Actorum Magistros S. R. C. & à mandatis Scribas, aut Cancellarios Regiæ Cancellariæ suspicionem proponentes causam illius tantum exprimere, & probare tenentur, absque vllò deposito, ut ex mente *Reg. Tappia colligitur in 3. lib. iur. Regni tit. de Official. suspicion. in verbo Official. num. 50.* quod sequitur *Reg. Sanfel. dec. 287. n. 5. & 6. tom. 2.*

55 Reliquos Actuarios, tam M. C. quàm aliorum Tribunalium solo iuramento recufari nulli dubium est testatur post *Afflict. Muscatell. dec. 151. n. 90. Carau. super ritu 265. num. 2. & 9. Sanfel. ubi sup. num. 7. Rouit. super Pragm. 1. nu. 19. de suspic. Offic. quos sequitur Dom. Conf. Pratus in additt. apud Muscatell. in gl. sententias vers. itidem firmam circa medium, quibus addo And. Traquell. in tract. de iudicio in rebus ex ignis ferendo, vers. quod ad recusandum, fol. mihi 47.*

Erit postremò sciendum à determinatione suspicionum appellationem non dari, nec reclamationem, ac minime de nullitate dici posse etiam per 56 viam restitutionis in integrum statuit *Pragmat. prad. 15. num. 23.* de qua de *Franch. decis. 408. in princ.* verum nullitates prouenientes ex defectu iurisdictionis, non comprehendi aperit *Reg. Rouit. decis. 81. per totam*, de qua etiam cum alijs meminit *Dom. Conf. Pratus in sua additt. ad Muscatell. in d. gl. sententia, versu transgrediamur p. 1.* cui conferunt etiam relata per *Minadom in consil. 27. & hac satis de Officialium suspicione.*

Ordinem ergò intermissum prosequentes ad exceptionum materiam, quæ citato reo opponi possunt deuenimus: quoties igitur comparuerit reus non effectus contumax ante termini dationem suis uti poterit exceptionibus *Io Andrae in cap. 2. de ord. cognit.* Si verò effectus contumax compareret ante

ter.

terminum, vel post immediatè valebit nonnullas alias opponere exceptiones, quæ sibi permittuntur *Bald. in l. quidè consulebant, ff. de re iudic. idem in l. exceptionem, C. de probat. & ex specificè opponi debent, Andreob. controu. 157. num. 23. & 24.* imò oppositæ probari, *l. suus quoq; vers. puto, ff. de hered. instit.*

Quot verò, & quotuplices sint exceptiones, & quando opponuntur, modo dè de regemur: scias, exceptionum numerum ferè innumerum esse, eæ enim tot sunt, quot actiones, vt habetur apud *Aret. in de exceptionib. n. 2.*

58 Quod ad genus attinet est pariter sciendum, quatuor esse illarum genera, hoc est dilatorix, peremptoriæ, anomolæ, & modificatiuæ.

Primo dilatorias huc spectantes attingemus, postea alias passim suo loco.

Plurimæ sunt dilatorix exceptiones sed eas tantum hic dispositè exarabimus, quæ in hoc nostro iudicio frequentiores sunt in huiusmodi ordinem coactæ.

- 1 *Iudicis incompetencia.*
- 2 *Litis pendentia.*
- 3 *Compromissus.*
- 4 *Feria.*
- 5 *Reconuentio.*
- 6 *Exhibitio scripturarum.*
- 7 *Cautio expensarum.*
- 8 *Legitimatio personæ.*
- 9 *Carentia, & incompetencia actionis scilicet notorij iuris agendi.*
- 10 *Declaratio obscuritatis libelli.*
- 11 *Declaratio si talis est heres ex testamento, vel ab intestato, vel si tenet, vel possidet bona hereditaria.*
- 12 *Laudatio Auctoris ad suscipiendū litis onus petendo contra ipsum litteras provisionales expediri instādo interm, quod terminus nō curret si fuerit impartitus.*
- 13 *Nominatio Domini.*
- 14 *Falsus Procurator.*
- 15 *Mandatum non legitimum, vel tutor non legitimus.*
- 16 *Præscriptio iurisdictionis.*
- 17 *Præscriptio.*
- 18 *De iure tertij.*

19 *declinatoria fori.*

20 *Excussio principalis.*

Prima Iudicis incompetencia est exceptio, quæ tunc admittitur cum quis fuisset à Iudice citatus, poenitus, ac radicatus incōpetenti nullā habente iurisdictionem in citatum, vt in *Clem. 1. de sequestr. possess. & fructuum. Auth. vt Clerici apud proprium Episcopum,*

Si ergò Clericus, aut Monachus, aut similis citaretur coram Seculari Iudice, nō vtī Clericus, aut Monachus, sed vtī Secularis valebit citatio, donec non cōstet de incompetencia ex traditis per *Dom. de Franchis decis. 239.* verum si citatio fuerit facta vtī Clerico, &c. ipso iure erit nulla *Carauit. super ritu 235. num. 1.*

Aduertant hic Tyrones discrimen, quod est inter hanc exceptionem, & fori declinatoriam, hæc procedit quoties Iudex citatis iurisdictione caret contra citatum, vt supra diximus, illa verò cum quis citaretur coram Iudice, qui aliquam haberet iurisdictionem in citatū, vt si quis de Ciuitate Capuæ mea Patria à M. C. V. vel S. R. C. in ius vocaretur, tunc, quia Tribunalia prædicta sunt suprema, & eis seculares omnes Regni subiacent, licet alijs iurisdictionibus sint immediatè subiecti, vt notat *Carau. super ritu 230. num. 7. & Rou. super Prag. 3. de offic. S. R. C. n. 1. & 2.* declinatoria tamen locum habet per *tex. in l. si quis ex aliena, ff. de iudicij, vt de recenti decisum est, in d. S. C. in causa Dom. Marij Lobelli Orsini Ducis Terræ Lanariæ, cum Iosepho Maria Ventura Barone Meneruini: d. enim Dux cum consequi deberet duc. 1500. à d. Ioseph, eoque vocato in S. R. C. vbi commissa causa doctissimo, & integerrimo equiti Dom. meo D. Sanctio Loffado Reg. Cons. (quem vires adhuc mihi desunt, vt pro suis commēdem virtutibus) fuit, termino impartito in calce illius petitum à dicto Barone, causam remitti ad Reg. Audientiam Hydruntinam in Prouincia Litij Residentem, in qua tã d. Baronis, quàm Ducis domicilium, & incolatus erat: vnde auditis partibus fuit sub die 18. Septemb. 1670. per d. Dom.*

Iudicis incompetencia.

Dom. Commissarium ordinatum causam remitti ad d. Reg. Audientiam, & iure optimo, quia id quidem disponitur in *d. tex. l. si quis ex aliena, ff. de iudicijs*, quod inde, cum ab eo fuisset reclamatum per d. Ducem, & obtentum verbum fieri in d. S. C. sub die 24. Octobris eiusd. anni extitit confirmatum; vt liquet in banca Mag. Casalena pro Veditto penes scribam Flaminiu da Fermo;

70 Observant preterea, licet exceptio in competentie, & declinatorie diuersa inter se sortiantur nomina, quod intuitu opponentium deriuat, nihilominus vtraque ad eundem tendere effectum, quod est declinare forum, quia si opponitur variatio fori per Secularem coram Seculari Iudice, declinatoriam exceptionem vocamus. Si vero obijcitur per Ecclesiasticam personam coram dicto seculari Iudice, tunc incompetentiam dicimus, *l. 2. C. de iurisdic. omnium Iudicum, c. si Clericus de foro competenti l. Actor, C. de ordine Iudiciorum, Caualcanus decis. 2. p. 1.* Est tamen verum declinatoriam ad secularem pertinentem coram Iudice seculari ex regula *tex. in l. fin. C. de exception. vbi Salyc. & alij* opponi debere ante termini dationem, & aliquando si post litis contestationem in continenti opponeretur, non idem esset reijcienda, quæ enim immediate fiunt
71 videntur inesse *ex glos. notabili in l. Põponius, S. natio verbo contestationem, ff. de Procurator. & l. Petens, C. de pactis, & talis est opinio Afflicti. decis. 185.* in competentiam autem Iudicis semper opponi posse etiam post sententiam, tradit, *glos. in clement. 1. de sequest. possess. & fruct.* quam validis probat rationibus *Bald. in l. exceptionem, C. de probation. & vtriusq; cognitio ad Iudicem, coram quo opponitur pertinet, d. si quis ex aliena, ff. de iudicijs, Carol. de Grassis de except. excep. 18 n. 19.*

72 Diximus supra num. 30. hanc exceptionem declinandi ab vno ad alium Iudicem regulariter non habere locum primò, in contumace, quamuis privilegiato vltra allegata assertur, *tex. in l. de die 8. S. plane, ff. qui satis dare cogantur,*

& sic decisum apud Afflicti. in causa Ciuium Ciuitatis Capue *decis. 133.* Quod tamẽ multis in casibus limitatur, primò in Clerico, qui foro suo renunciare non potest per *c. si diligenti de foro competenti de quo Afflicti in const. Regni pœnam nouem vnciarum, nu. 11.* etiam si fuisset heres persone Laice, *Carau. ritu 234. n. 5.* secundo in pupillo, vel minore, per *tex. in l. contra pupillum 54. & l. contumacia 53. ff. de re iudicata,* dum tamen pupillus ex contractu, vel quasi contractu defuncti dependente ab officio tutelæ, aut alterius administrationis factæ ab ipso defuncto, aut ex iudicio cepto cum eodem defuncto non conueniatur, tunc enim proprio priuilegio vti non possunt, *ex ritu 234. ibi Carau. & Dom. Petra, num. 13.*
74 & *seqq.* iuxta quem ritum fuit pupillo denegata declinatio fori teste *Vint. de Franchis decis. 364. num. 7.* qui de eodem meminit *decis. 234. n. 4.* tertio, in Barone, aut alio Domino iurisdictionem ordinariam habente in suis vaxallis, quia tunc non obstante contumacia per vaxallum contracta, potest suus Dominus ex suo priuilegio, & modò clausula priuatiua, siue abdicatiua in eo continetur, illius remissionem petere refert decisum de *Franchis decis. 417. & 541. & seqq. Muscatell. glos. competentes num. 46. & seqq. p. 2. ibi Dom. Consil. Pratus, vers. Ad, num. 48. Cacher. dec. 78. num. 8.* Vaxalli enim, absque Baronis, siue Domini consensu prorogare non possunt Iudicis Regij iurisdictionem, vt *ex Reg. Sanfel. decis. 29. num. 4. & aliorum auctoritate probat Dom. & amicus meus Domin. Blasius in d. obseru. ad Reg. Rouit. consilia, obseruat. 82. n. 16.* Quarto, cum agitur de vnione actorum, quam cumulationem alij appellant, quia ea in qualibet parte indicij obijci potest, vt ex pluribus tradit *Carleual. de iudicijs lib. 1. tit. 2. disp. 2. nu. 10.* & in hoc tyrones animaduertant aliud esse litis pendentiam, aliud actorum cumulationem, in illa declinatur forum, in ista secus.
Secundò, cum agitur de litis pendentia post litis contestationem cuius exceptio

76 ceptio manare potest, tam ex preuen-
tione ex parte rei, quam ex actione,
prius intentata ex parte actoris coram
alio Iudice, tunc quidem ea non ad-
mittitur, nisi ante terminum causæ, se-
cundum *Rouit. d. conf. 88. n. 8. & conf. 89.*
vbi in fine decisum refert, & hoc regu-
lariter ita se habere intelligo, alias nõ
opposita validè processus cõdereretur,
tenet *Felin. in cap. cum M. Ferrariensis*
num. 25. de constitutionibus, verum si
immediatè post actum litis cõtestatio-
nis opponeretur, locum ei esse non ve-
reor, quia totus punctus existit in con-
sentiendo, vel non, actui litis contesta-
tionis, per quam iurisdicção proroga-
tur, *l. si ex consensu, C. de Episc. audien.*
ibi *DD.* vt benè annuit *d. Dom. Altoma-*
re in d. obseru. 88. num. 9. vndè quo-
ties actui illi, per quem extenditur iu-
risdicção reus immediatè nõ acquiescit,
censetur, ac si ante eum, vel in eo ob-
iecta fuisset illius exceptio, ex *d. Glos.*
not. in l. Pomponius, de qua supra n. 71.

Aduertes tamen quod non obstante
contumacia possunt forum variare mi-
serabiles personæ, vt sunt pauperes, de
quibus agit *Nouar. in tract. de elect. fo-*
ri quest. 22. section. 4. item impotentes,
infirmi diuturno morbo fatigati, & ij,
quorum natura ducitur ad miserandũ
77 per *tex. in l. 1. C. quando Imperator*, qui
communiter ab omnibus *DD.* ad hoc
allegatur: item alij, qui arbitrio Iudi-
cis remittuntur secundum *Musc. in*
Praxi glos. priuilegiata num. 1. p. 6. ibi
Dom. Conf. Pratus vers. Adeo, item Ec-
clesia, vt in *ritu 33.* item Clericus agēs
pro bonis Ecclesiæ, secus pro suis, *Vrsill.*
ad Afflict. decis. 257. item virgo ha-
bens patrem *d. Dom. Cõs. Pratus discept.*
forens. cap. 13. to. 1. item plures alij, quos
recenset *d. Nouar. decis. 1. & 2. allega-*
eis in d. tract. Pascalis de virib. patr. pot.
p. 2. cap. 2. nu. 89. & seq. Carleual. de iudic.
tom. 1. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 6. sect. 7.
num. 600. verso ampliat. quarum perso-
narum priuilegio, licet *Nouar. in dict.*
tract. sect. 3. q. 7. renunciari posse teneat:
contrarium tamen defenditur per *dict.*
Consil. Carleual. vbi supra nu. 528. qua-
rè plures ipse ampliationes deducit,

quas adi, quia mihi graue est alienos
describere labores.

78 Tertiò, cum agatur actione hypo-
thecaria, de qua experitur in iudicio
assistentiæ contra tertios possessores, li-
cèt inter conuentos aliquis adesset ad
quem variatio fori spectaret, siuè ex
persona defuncti, per *tex. in l. hæres ab-*
sens, ff. de iudicijs, siuè *dispositione tex.*
in l. 2. & l. cum quadam puella, c. de iu-
risd. omn. Iudic. tunc ne continentia
causæ diuidatur, remissioni locus non
erit refert decisum *Capyc. decis. 122. my-*
sing. obseruat. 4. cent. 1. & sic decisum
legi annis elapsis in causa Aureliæ Pa-
ganæ cum hæredibus Innocentij Ior-
dani, qui dum assistentiam petijissent
super quibusdam bonis stabilibus dicte
Aureliæ, fuit pro parte eiusdem vti
vxoꝝis Antonij Scarpati militis petita
remissio causæ ad Auditorem exercitus
vigore *d. l. cum quadam*, & ea non ob-
stãte fuit per S. C. die 3. Octobris 1628.
referente Consiliario Felice de Ianua-
rio causæ Cõmissario ordinatum pro-
cedi in S. C. vbi aderat lis pœnes Bor-
rellum Actorum Magistrum.

Postremò declinatoria fori locum
non habet cum agitur de pacto execu-
tiuo, vt refert *Capyc. Latro dec. 58. n. 13.*
& ita seruatur.

79 At quid dicendum si in iudicio assi-
stentiæ petitiæ contra tertios possesso-
res interesset Clericus, aut alia perso-
na Ecclesiastica, & per eos bona super
quibus fuit petita assistentia prædicta,
possideretur pro communi, & indiuiso,
vtrum Clerico comparante, & peten-
te causæ remissionem, essent ne cœte-
ri possessores conuenti ad Iudicem Ec-
clesiasticum vti magis dignum remittē-
di? Casum examinant quâ plurimi *DD.*
& potissimum *Gratian. discept. forens.*
cap. 641. tom. 4. vbi affertur decisio pro
parte affirmatiua in causa illorum de
Aldobrandino, distinguat alij cum res
sit diuidua, vt apud *Vrsill. ad Afflict.*
decis. 313. Menoch. de arbitrarijs Iudi-
cum casu 371. num. 14. Capyc. Latrum
consult. 55. per totam quorum ego sen-
tentiam sustinui pro Clerico Honofric
Lanza Ciuitatis Aueris, contra Vin-

D

cen-

centium Altomare vti tutorem Ioannis
 80 Baptistæ Altomare, qui per Curiam
 dictæ Ciuitatis decretum assistentiæ ob-
 rinuerat super nonnullis bonis in iudi-
 cio deductis, & signanter super quadã
 domo magna sita in eadem Ciuitate,
 tunc possessa pro communi, & indiui-
 sa, tam per dictum Clericum, quàm
 per Cæsarem Lanza suum germanum
 fratrem, quæ commodam non patieba-
 tur diuisionem, introducta causa per
 appellationem in dicta M. C. V. & pe-
 tita remissione per dictum Clericũ Ho-
 nosrium super qua non prouiso, sed in
 causa ipsa principali instructo proces-
 su, referente Domino meo *Io: Bapti-
 sta Hodierna* tunc illius Iudice, & cau-
 sæ Commissario, nunc inter doctissi-
 mos, ac meritissimos S. R. C. Senato-
 res cõscripto ex suis ipsis meritis (quod
 ipso Iudice à me in Anagrammatibus
 meis fuit vaticinatum) tale obtinui de-
 cretũ sub die 17. Iunij 1659. per quod
 fuit prouisũ, decretũ assistentiæ latũ p
 Curia d. Ciuitatis debite executioni de-
 mādari sup bonis in iudicio deductis,
 & in rubrica descriptis præter quã à do-
 mo illorũ de Lanza, super qua melio-
 rem sibi deliberationem reseruauit ip-
 sa M. C. vt est videre penes Serafinum
 Actorum Magistrum, partes deindẽ ad
 concordiam deuenere.

In casibus verò, vbi Clericus spõtẽ
 corã Iudice Laico, vel quando vti ter-
 81 tius comparet in causa locum non ha-
 bet remissio *Riccus collect. 106. Anna
 alleg. 76.* item in causa merè ciuili Cle-
 ricus conueniens Laicum corã suo Iu-
 dice potest coram eodem reconueniri
Afflict. decis. 173. & ita semper practi-
 catum fuisse refert, *Caranita in ritu 63.
 n. 3.* de quo etiam, ita experitur contra
 pupillum, viduam, & alias priuilegiatas
 personas, verũ, quod in Clerico di-
 ximus eatenus verũ sit quatenus Cle-
 ricus reconueniretur ante renunciatio-
 nem litis p ipsum motæ contra Laicũ
Prases de Franch. decis. 349.

Quæritur præterea, si lis cõtestaretur
 cũ aliquo Laico, qui post peremptã in-
 stantiam fori priuilegium sortiretur,
 82 vtrum esset remittendus, etiam si fue-

rit impetarta vitæ spiritus insufflatio?
 disputat *Rouit. articulum*, & affirmati-
 uè concludendo in *rubr. de instantia
 cause non restituenda sub num. 13. vsque
 ad 15.* affert pro hac parte decisionem
 S. C. de qua etiam meminit *P. Molfesius
 consilio 47. num. 11. p. 2.*

Clerici autẽ coniugati in causis merè
 ciuilibus fori priuilegio Ecclesiastici
 non gaudent *Afflict. in const. Apostatã-
 tes num. 14. car. ritu 66. nu. 5.* & in cap.
 83 *iustitarius non exigit*, sed dumtaxat
 in criminalibus à Iudice Ecclesiastico
 cognoscuntur per *Pragm. 1. de Clericis
 Subdiac. Seluaticis ibi Rou.*

Secũda, quæ sequitur exceptio, per
 libellũ diuersę parti notificatum indu-
 84 citur *DD. in clement. 2. lite pendente.*

Limitatur primò, quoties citatio esset
 circumducta *Bald. in l. 1. ff. de in in ius
 vocand. l. fin. ff. eod. Afflict. dec. 336. n. 14.*

85 & idem *super constit. Reg. eorum fraudi-
 bus num. 6. de Franchis decis. 232. nu. 4.
 & 5.* Secundò cum instantia esset perẽ-
 pra scundum *Bald. in l. Si pater, C. mā-
 dati.* quod ampliatur etiam si fuerit im-
 petrata in sufflatio spiritus, tenet *Gram-
 maticus ex allegatis iuribus decis. 103.
 num. 114.* cui aduersatur *Moscat. glos.
 tribunali p. 2. nu. 7.* & nos infra in gra-
 du termini nonnulla attingemus.

Et licet ipsa exceptio opponi possit,
 tã in iudicijs ordinarijs, quã summarijs,
 & etiam in executiuis secundum *Ma-
 rant. disput. 6 & Bergninum Cauale. de-
 86 cis. 1. num. 14. & 15.* veritas tamen est
 in executiuis locum non esse, quoties
 in petitione actoris adfuisse protesta-
 tio, nolle se præiudicare quatenus via
 ritus agere vellet secundũ *Mastrill. de-
 cis. 157. Borgn. d. decis. 1. num. 15. Gut-
 tierrez. lib. 3. practic. 99. cap. 39. Surd. de-
 cis. 92. nu. 13. Galeoram Reg. lib. 2. contr.
 cap. 14. num. 13. & seq.* imò attenda sen-
 tentia *Reg. Merlini olim Præsidis S. C.
 tom. 2. controu. cap. 97. à num. 7. & seqq.*
 etiam remota dicta protestatione, litis
 pendentiã in executiuis locum nõ ha-
 bet per ea, quæ ibi allegat.

87 Tertiò limitatur cũ quis fuisset pri-
 mo loco citatus in aliqua Curia, vbi
 contumax effectus fuisset, deindẽ cita-

lus

tus in alia pro eadem causa pendentia opponere non potest *de Franchis decis. 477. num. 1. & decis. 551. num. 7.* at si in primo iudicio non esset contumax, & in secundo in contumaciam incidisset, purgata contumacia poterit hanc exceptionem opponere tenet *Carauit. rit. 205. n. 2. Muscat. glos. Tribunali n. 11.* quod intelligendum est iuxta notata per nos supra n. 75. vltimò limitatur in Fisco personæ priuatae succedente, cum qua fuisset cæpta lis, & ea in prima instantia reperiretur, tunc enim cæptum iudicium ad R. C. trahitur, & *tex. in l. vbi cæptum, ff. de iudicijs* locum non haberet vt notat *Salyc. in l. 1. C. si pendet. appell.* secus autem si ad secundam instantiam lis peruenisset *Reg. Sansel. decis. 50. n. 27. Capyc. Latr. decis. 175. n. 24. lib. 2.*

88 Querimus modo an Clericus vti hæres Laici possit ex lite cæpta cū defuncto coram Iudice Laico conueniri & magna est altercatio inter *P. Molfesium in comment. super consuet. Neap. in tit. de personis, p. 2. q. 8. nu. 17. tom. 1. & Reg. Conf. Carleual. de iudicijs lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 5. num. 309.* quando non est cæpta lis DD. conueniunt Clericum non posse conueniri coram Laico, idem *Carleual. vbi sup. num. 301. Surd. decis. 110. num. 9. Car. Rit. 234. num. 5.* & plurimi alij quorum relati, quibus addo *Bald. conf. 207. iderf. 2. vol. 1. Ioannē de Imola in l. si enim haminem, ff. de fideiuss. Bald. in l. 2. C. si pendente appell. mors insar.* ego verd in eadem proposito sequerer, *Conar. pract. question. cap. 8.*

89 Postremò, si scire velis quidnam discriminis sit inter hanc exceptionem, & illam ne causæ continentia diuidatur confule *Salgadum in laberimho creditor. p. 2. num. 15.* & an hæc exceptio locum habeat in iudicio, quod agitur ex terminis *l. diffamari, C. de ingen. & man. num. 6. l. si contendat de fideiuss. vide meas additiunculas ad quinque recollectiænes Praxis deliquid. instrum Marcō Antony Galima in 5. recoll. vbi multa per necessaria, & vilia circa terminos predictos scitu digna inuenies, ad quas benignam lectorem remitto.*

90 Tertia exceptio regulariter, vt alia inferius describendæ, ante terminū op. ^{Exc. cō-}poni debet, secundum *Glos. in l. sed si* ^{promissi.} *suscoperit, ff. de iudicijs* quam sequitur *Angelus*, & licet citra litis contestationem non fit prorogatio Iudicis *l. 1. ff. de iudicijs, & l. si conuenerit, ff. de iurisd. omn. Iudic.* tamen si in continenti post terminum opponatur debet admitti vltra superius allegata n. 71. tenet *Capyc. decis. 48. num. 4. Muscat. in praxi glos. Gradum, num. 13. Gizzius in obseruat. ad decis. Capycij Latro decis. 33. n. 29. Thorus in compendio decision. verbo compromissum, p. 1. Borrellus de compromisso, S. 2. glos. 2. num. 25. Gallup. in praxi S. C. p. 1. cap. 3. num. 10 & 11.* Peti potest in hoc nostro iudicio compromissum ab Authore laudato contra actorem sibi coniunctum, vt per S. C. refert *decisū Vrfill. ad Afflict. decis. 15. nu. 5.* ita quoque à reo conuenio in Clericū in foro sæculari *Capyc. decis. 66.*

Plures sunt casus, in quibus hæc exceptio rejicitur. Primò in contumace vt diximus *num. 30. & 72.* quibus addo *Afflict. decis. 185. & 46.*

91 Secundò, cum agitur vigore instrumenti liquidi, & vbi nõ requiritur probatio aliqua cõsideratione digna, prout esset in pacto executiuo *Capyc. decis. 48. num. 1. & 2. Alexand. consil. 166. Decius consil. 21. Menochius de arbitrarijs Iud. q. 53. num. 7.* sublimitatur hæc secunda limitatio. Primò cum aduersus instrumentum aliqua exceptio oriretur, per quam instrumentum offuscaretur, tunc admitti potest compromissum *Reg. de Marinis resolut. quotid. c. 65. num. 4.* & ibi *Dom. Io. Leonardus Rodoerius Dominus, & amicus meus sua aurea additione, num. 5. & seq.* vbi tres alias cumulat limitationes, quas vide; amplia hæc primam sublimitationem, etiã in instrumentis executionem paratam habentibus, in ijs tamen, quæ ex coniecturis, & mente illorum colliguntur paratam non habere executionem, fieri posse compromissum *Menoch. de presumpt. lib. 1. q. 45. nu. 29. vol. 1.* sublimitatur secundò, cum fuerit compromissum petitum ab eo, qui pro se habet instrumē-

tum *Reg. Rou. super dicta Pragm. 1. de arbitris. num. 40.*

94 Tertio, non habet locum hæc exceptio in testamentis *Reg. de Marinis to. 1. resolut. d. cap. 66 num. 2.* item in causa

95 appellationis *Alexand. conf. 82. nu. 4.* item in obligationibus liquidis, ut in *d. Pragmat. 1.* item in alimentis futuris

96 eo, quia sunt priuilegiata, ab illis enim

97 tota hominis vita pendet *Bart. in l. de alimentis 6. de transact. secus est in alimentis præteritis, etenim sicut super eis transigi poterit, ita, & compromitti, ex d. l. de alimentis Surdus de aliment. tit. 8. priuileg. 61. nu. 39. & seq. Minadous decis. 3. & magis cum ageretur de alimentis, quæ altiorem indaginem requirerent, ut scripsit Anchar. conf. 183.*

98 & 184. post nu. 3. item non habet locum in dote, scilicet super articulo an debeatur dos, quia merus articulus iuris est *Minadous decis. 11.* secus autem in

99 exactione dotis, ubi cadere possunt probationes; item in cæteris iuris articulis, in quibus cum de iure agitur omnia sunt certa, ex auctoritate *Bald. in l. Ancilla, col. 1. C. de fur.* item non est locus in bastardis, etiam postea legitimatis, quia non comprehenduntur in dicta Regia Pragmatica, quod secus esset si fieret compromissum remoto statuto, & ita est intelligendus *Paulus consil. 181. Grat. consil. 145. num. 9. vol. 2.*

100 Ultimo, compromissum non habet locum inter affines soluto matrimonio, sed solum eo constante, etenim, licet affinitas dissoluto matrimonio non dissoluatur, quo ad impedimentum contrahendi, ut habetur in *institution. tit. de nuptijs, §. affinitatis verbo, quod, & ipsum dissoluta demum affinitate procedit*, tamen quoad compromissum vigore dicti statuti secus est tradit *Bart. in l. cui eorum, §. affinitates, ff. de postulando, & Borrell. de comprom. §. 1. gl. 4. num. 18.* quem sequitur *Rou. super d. Pragmat. num. 27.* item non est locus in causa criminali *Afflict. decis. 94.* ibi *Vrsill.* cæterum vide eundem *Rou. ubi sup. Nouar. super Pragm. coll. 19. Scaglioni in comment. pragmat. fol. mihi 106.*

Vbi igitur compromissum admittitur

ex forma statuti, Iudex causæ ad vltiora procedere non potest, nec aliud agere, nisi illud, quod ad executionem petitionis compromissi attinet *Bald. in l. unica, C. si quacumque præditus potestate nu. 5. Borrell. in summa decisionum cap. 63. num. 222.* concesso igitur compromisso, tempus, siue illius instantia,

101 nūquam regulariter incipit currere, nisi à die, quo illud per arbitros fuerit acceptatum *Bald. in l. si cum dies, ff. de arbitris: limitatur, cum fuerit in compromisso appositum illud currere ab eo die, quia tunc currit à dicto præfixo tempore, ut post *Præf. de Franchis decis. 354. num. 3. & decis. 626. n. 2. & 3.* tradit *Reg. Rouit. super d. Pragm. n. 52.* nec obstat, quod obseruauit *Michael Gipsius ad Capyc. Latr. obseruatione 46. n. 10* quia decisio per eum adducta non est contra hanc limitationem: in illa enim agitur de laudo lato, post expiratum compromissum, & si confectum fuisset in arbitri præsentia, & sic aliud est, an compromissum factum, cum clausula, quod currat ab hodie, currere debeat à die acceptationis arbitri: hoc significare volui, quia legi scribentem *d. Gipsium* citantem pro contraria opinione.*

Hæc animaduertat tyrunculi, quæ ex pluribus magis occurrunt: Primò quod si in termino compromissi esset commitendum examen, arbitri illud committere non possunt, quia in locis ubi committitur, iurisdictionem non habent, vnde tunc esset recurrendum ad Iudicem loci, ubi est factum compromissum, *Borrell. super d. Prag. Odialitium, §. 3. glos. 2. Capyc. Latr. decis. 33. num. 15.* & tale examen, quod coram arbitris fit, inter easdem personas licet coram alio Iudice, fidem facit *Capyc. decis. 47.* quæro nunc: vtrum arbitri citari facere possunt testes coram se recipiendos, mandantes, ut coram ipsis compareant? breuiter respondebis: aut arbitri sunt electi vigore statuti, & tunc iurisdictione uti cõcessa inter certas personas vniuersaliter, ordinaria dicitur per *Tex. in l. 1. §. cum Urbem, ff. de offic. Præsid. & exemplum habetur secundum *Bar. sol. in l. ambitiosa in fin. ff. de decret. ab**

Ordinar. faciend. idè ipsi ordinarij Iudices appellantur, vt latè probat *Marc. Ant. Blanc. in tract. de comprom. q. 6. n. 4.* & idè citari facere possunt testes, verùm si testes essent compellèdi, vel puniendi recurrendum esset ad Iudicem, *Caraita super ritu 295. sub n. 28.* quia ad hoc particulare punitionis non extenditur eorum iurisdictio, licèt aliud dici posset, ex *tex. in l. 2. ff. de iurisd. omnium Iud.* per quem patet, quod cui concessa est iurisdictio, ei quoque cõcessa videntur ea, sine quibus iurisdictio explicari non potest, nihilominus illud verùm est, per ea, quæ notat idè *Carau. d. ritu vbi sup.* & eiusdè opinionis sequax fuit *Borrellus conf. 85. n. 13.* licèt in fine tenuisset contrarium, ego in istorum controuersia existimo *Caraita* dictum procedere in arbitris, illud verò *Borrelli* locum habere in syndicatoribus, vt probaui in *additione mea ad Garrabam de syndicato p. 1. nu. 137.* quam ope Dei breui prodituram spero, aut verò arbitri eliguntur à partibus, & prædicta facere nõ possunt, sed actus prædicti fieri debent à Iudice, vt tradit *Specul. in tit. de arb. §. differt. versic. item arb. non potest.*

Aduertant secundò, quod si accidat appellare à laudo, ad Iudicem loci, vbi laudum fuit latum appellatio dirigi debet, & quamuis in hoc non se cõcordant *Afflict. decis. 51. & Thesaur. decis. 24. Pragmatica tamen prima de arbitris* dissidium tollit, quod etiam notauit *Musc. in praxi glos. sententia* 103. num. 71. & 74. quæro iterum an sententia compromissi agi potest ex euitatione distingues, vel arbitri sunt electi necessitate statuti, & tunc potest, aut à partibus, & tunc secus, vt probat *Petr. de Beneintendis decis. Bononiens. 21. num. 14.*

104. Animaduertant tertio, quod si fuerit factum compromissum, & peractum laudum, quod deindè à Iudice, nullum declararetur, iterum erit cõpromittendum ex adductis per *Dom. Io. Leonard. Rodgerium in præstantiori additione ad Reg. de Marinis resolut. cap. 65. num. 8. & 9.*

105. Obseruent tandem, inter arbitratores, & arbitros discrimen esse, illi cõciliatores, siuè amicabile compositores dicuntur, & quando in eis cõpromittitur, iudicarium ordinem ipsi seruare non tenentur, sed an partis citationem omittere possint? est controuersia inter *DD.* quorum alij affirmant, alij negant, alij autem distinguunt, & limitant, vt est videre apud *Tiraquell. in tit. Res inter alios acta versu limita quatragesimo, fol. mihi 38.* verùm si iniustam proferunt sententiam, ea ad audientiam superioris, vel ad arbitrium boni viri remittitur *l. si societatem, §. arbitrorum, ff. pro socio.* Hi autem Iudices appellantur per litigantium cõsensum, & Iudicis partes suscipiunt *ff. de arbitris l. si de meis, §. recipisse,* & in iudicio iuris ordinem seruare coguntur: illi componunt, & conciliant: isti iudicant *d. l. si societatem* cõtera de hac materia vide in fine huius gradus.

106. Hæc quarta exceptio nomè desumpsisse fertur à verbo ferio, quia antiquitus mactabantur victimæ, & dies, quibus cessabant homines à feriendis dictis victimis, vel epulis vocabantur feriales, siuè feriæ, *Fab. de Monte Leon. in Praxi arbitr. p. 6. q. 3.* ego verò iniquo ferias dici à fando, tum quia in creatione mundi in singulos dies fabatur Deus, *Genes. 1.* tum quia in ferijs est nobis sandi tempus, tam in diuino, quàm in humano officio, & propriè dies feriati appellantur, quibus res diuina peragitur, & oportet se hominem alitibus abstinere; feriæ, aliæ sunt, quæ commune commodum respiciunt ad colligendas fruges, vt sunt æstiuæ, aliæ baccanales, istæ nisi opponantur antè, vel post immediatè terminum, & per ambas partes ad vltiora in causa, proceditur acta valida remanent, de quorum obseruatiã testatur *Gizzarell. decis. 61. nu. 2. & Reg. de Marinis c. 118. num. 24. Thesaur. decis. 39. num. 1.* aliæ sunt introductæ ad Dei honorem, vel Sanctorum, & istis, dummodò sint de præcepto, vt intelligunt *Finald. in candelabro aureo p. 1. tit. de Sacram. ord. nu. 35. vers. tertia concl. & Barbosa de offic.*

Exc.
Feria-
rum.

Epi-

Episcop. p. 2. alleg. 11. nec tacite, nec expressè renunciari potest, in eis enim fideles omnes missam audire tenentur, 107 cap. omnes fideles 52. & cap. missas 54. de iustic. distinct. 1. & ab omni seruili officio se abstinere, cap. 1. & cap. licet de iuris, & l. omnes, C. eod. aliæ sunt repetitione, quæ ob natiuitatem Principis, aut lætitiã publicam introducuntur, Thesaur. vbi sup. n. 6.

Exc. Reconuentionis.

Quinta, quæ sequitur exceptio potest pariter ante, vel post contestationem opponi, & vsque ad sententiam exclusiue, hoc tamen discrimine, vt si 108 opponatur ante, vel post in continenti litem contestatam, reconueniens instando, poterit pari passu, ac simultaneo processu procedere cum principali actore, verum si postea non poterit, nisi diuim procedere in causa reconuentionis de *Franchis decis. 376.* & ita passim obseruatur, & ita recenter testatur decisum *d. Consil. Pratus in addit. ad Muscat. in glos. actorem cui addo Reg. Merlin. controu. forens. cap. 23. nu. 22. in criminalibus verò locum non habet, vt est videre l. 1. & 3. & 4. C. de ordin. cognit. & l. ult. C. de ord. iudic.*

109 Huius principalis exceptionis definitio omnis alijs, illa est; vt ea sit rei conuentionis actio, instituta aduersus actorem durante conuentionis iudicio vicissim sub eodẽ Iudice secundum *Theophilum cap. 4. nu. 3. adductum per Dom. Phil. Maresca in tract. de reconuent. cap. 1. nu. 14.*

Potest hæc exceptio eõtra quoscũq; privilegiatos opponi cantat *Ritus M. 110 C. 7. Afflict. decis. 173. de Franchis decis. 193.* vnde si acciderit Clericum, reconueniri à Laico, cuius petitionibus nollet respondere Clericus, tunc Iudex potest denegare eidem audientiam, monuit idem *Vinc. de Franc. decis. 197. nu. 15.* & quoties per viam reconuentionis Clericus esset mediante sententia Iudicis secularis condemnatus, illius tamen executio ad Iudicem spectat Ecclesiasticum; *Vrsill. ad Afflict. decis. 173. nu. 2.* quod procedit cum agitur de constrictione personali, secus de reali, vt iunctis aulis S. C.

refert decisum *Horat. Mont. controu. 49. num.* Hæc itidem opponitur coram 112 quibuscumque Iudicibus *Carauit. 67. num. 5.* limitatur primò in pedaneis cũ agatur de modica summa, quam ipsi cognoscere possunt, idem *d. ritu nu. 14.* 113 limita secundò in causa conuentionis tantum coram arbitris electis de communi consensu non autem ex statuto, vt per *tex. in cap. cum dilectus de arbitris,* secus si super conuentione, & reconuentione fuerit factum compromissum 114 *Menoch. de arbitrarijs lib. 1. q. 44. n. 12.* secus etiam procedit, si fuerit factum compromissum ad totam causam vigore dicti statuti, quia indistinctè potest fieri reconuentionis coram arbitris, *Maranta in praxi p. 4. distinct. 6. nu. 20.* ibi *Follerius, Muscat. in d. glos. actorem num. 5.* quibus addo *Abbatem in d. cap. cum dilectus vol. 3. Felyn. c. fin. num. 11. de re iudicata,* & est communis opinio DD. tenet *Follerius vbi sup.* limita tertio in causa appellationis per *tex. in l. 1. & 2. ff. quis, & à quo, Anna sing. 430.* limitatur quarto in statuto Imperij, vt 115 sũt septẽ viri, seu electores, qui alium non recognoscunt superiorem, nisi Cæsarem, item in Principibus Germaniæ, tam Ecclesiasticis, quam Secularibus, item in Comitibus, in Baronibus Imperialibus, qui in suis rebus publicis Principis vicem obtinent, vt per *Gayl. lib. 1. obseruat. 21. & lib. 6. obseruat. 57. num. 7.*

Hæc eadem admittitur in omni iudicio, tum summario, tum ordinario, dummodò pari procedatur ordine, vt si in iudicio summario opponeretur, & ea terminum ordinarium requireret, tunc summarium non impediretur ex hac plenario iudicio indigente *Carauit. dist. ritus 67. nu. 7. Muscat. d. gl. num. 14.*

Deuenimus ad sextam, de qua hæc pauca adnotabimus: Primò scripturæ, de quibus fit mentio per actorem in suo libello, ad instantiam aduersarij, sunt ante terminum exhibendæ, dummodò reus de ijs nõ sit conscius *Iason. in l. 1. S. edenda, ff. de edendo Bartol. in l. 2. C. eod.* hæc conceditur, vt pars diuersa illis visis deliberare possit, quid sibi

Exc. exhibitionis scripturæ.

sibi expediat *Innoc. in cap. 1. de probat. Ranchinus in additione ad Giudonem. Papa decis. 116.* si post terminum opponeretur talis exceptio, actor non tenetur edere statim, sed in termino probatorio ad causæ victoriam *argum. eorum in l. Postquam, §. si dies ff. ut legatorum, vel fideicomm. nomine caueatur, Innoc. in d. cap. 1. nu. 4. in fine.*

Hac similiter vti possunt agentes *l. diffamari, Cod. de ingenuis, & manum.* isti enim agētes tali iudicio petere possunt editionem instrumentorum, aliarumque scripturarum *Gabriel. in tit. de actionib. concl. 6. nu. 43. Gratian. discept. forens. cap. 85. n. 5. tom. 1.* reliquum de hac exceptione adi *Muscat. in praxi* vbi quinque ampliationes cum sex limitationibus copiosè satis habebitis, in *glos. mentionatorum p. 3.*

Hic duo annuā notabilia vnū est, quod si per aliquod decretum, alicuius scripturæ exhibitio ordinata fuisset, etiam *118* si cū clausula comminatoria, scilicet elapso termino præcludatur via agendi, nihilominus exceptio exhibitionis talis scripturæ semper intelligitur reseruata ad merita causæ, vt fuit per S. C. duobus decretis decisum refert *Moccia in silua cassorens. cap. 74. num. 16.* Alterum est (quod sæpè contingit) si in processu reperiretur aliqua scriptura, absque præsentata actuarij, & post eam aliæ adessent, cum præsentata, tunc illam semper præsumi exhibitam ante eas, ex regula, quod præcedit prius illud factum esse dicitur *l. quoties, ff. de usufructu & in 1. constit. Codicis, §. quibus.*

119 Septima in ordine præcedentium cautio est expensarum, quæ ab alijs cautionibus, scilicet de iudicio sisti, siuè destando suri, & ab illa de soluendo iudicatum, hoc modò differt, illa de iudicio sisti conceditur antè terminum principalem, vel post iuxta terminos in *l. Grece etiam, §. & post litem contestatam, ff. de fideiussor.* hæc ad aliud non tendit, nisi vt totum exercitetur iudicium, & ad finem perducatur, lataque sententia expirat, & fideiussor amplius non tenetur, *ex d. §. post litem, practi-*

catur hæc cum adesset aliqua suspicio fugæ rei conuenti, qui loco iudicij, aut in Regno immobilia non possideret secundum *Afflict. decis. 109.* vt tali cautione iudicium nõ reddatur elusorium, idem *Afflict. decis. 70. Tom. Gram. ad Afflict. decis. 234.* si autem possideret releuatur ab onere prædicto *DD. in l. sciendum, ff. qui satis dare cogantur, l. 20 possessor, cod. tit.* At quando reus erit præsumendus suspectus de fuga? vide *Menoch. de arbitrarijs casu 87. num. 10. Valasc. consult. 66. num. 33. Fontanell. decis. 232. & in tract. de pactis nuptial. claus. 5. gl. 1. p. 2. n. 37.*

121 Cautio autem de soluendo iudicatum, etiam contra suspectos de fuga obijci potest iuxta terminos *dec. Affl. 170.* cum latis limitationibus, & intellectibus positis per *Vrsill. ceterosq; addentes* ibi hæc rapit vocatum in ius, & lata sententia non expirat, sed tunc committuntur sue vires, & per eandem exequi potest sententia contra fideiussorem, *l. iudicatum solui 2. ff. iudicatum solui,* siuè contineat aliquid dari, aut fieri *Boerius decis. 314. num. 3. Fontanell. decis. 230.* practicatur etiam cautio per viam ex promissionis, hanc sciant incipientes esse cautionem per viam ad promissionis, id est ad stipulationis, ad stipulator enim ille est, qui stipulatori accedit, vt *Hapedus apud Cic. in Academia* ibi *Antiochū ad stipulatorem dixit,* & sic ad promissor ille est, qui promissori accedit, aut qui idem promittit, vt *Pomponius explicat l. stipulationum, §. satis acceptio, ff. de verb. oblig. ex quo fit, vt fideiussor per viam ex promissionis loco rei principalis constituatur.*

Hæc que huc spectat ad alium non præstatur finem, nisi vt quando processus foret nullus culpa actoris, aut ipse actor succumberet in causa, aut alio modo reum ab actore iniuste fuisse vexatum constaret, cogatur reo expensas reficere *Afflict. d. decis. 170. Gram. super ead. & ideo iure authenticorum est introducta, vt in auth. de executoribus, §. 1. coll. 7.*

Huic exceptioni verum est principales tacite, vel expresse renunciare posse

Exceptio
cautionis
expensarum.

se affirmat *Bald. in auth. generaliter*,
 122 *C. de Episcop. & Cleric.* verum si fuisset petita, & omissa, actorum nullitas esset, arg. *l. non dubium, Cod. de legibus Muscat. in prax. glos. expensis p. 3. nu. 7.*

Aduertatur quæso, inter frequentes olim exceptiones erat iuramentum de calumnia, quod diu ab usu recessit, ideò tyrones ne mirètur si apud veteres scribentes de eo fit mentio *Tap. ius Regni, tit. de iuram. calum. in cap. si excep. Rou. super Prag. 6. n. de ord. iud.*

Octaua, quæ nobis occurrit, plura cõtinet practicabilia; & primò, si actor post vbi citauerit reum, siuè iste compareat, aut non: tenetur ipse antè termini dationem, imò in ipso expeditionis citationis actu procuratorem con-

123 stituere alias scriba causæ in S. C. ad vltiora procedere prohibetur, vt est mandatum in *Reg. Pragmat. 79. §. 5. de offic. S. R. C.* cuius dispositio adhuc est in viridi obseruantia ex mandato pro illius executione lato, sub die 13. Martij 1668. per Ill. Marchionem Latertiae, tunc Propræsidentem d. S. R. C. sub n. 12, quod locum obtinet, tam in Iudicijs ordinarijs, quam in quibuscumq; alijs, & idem seruari iussit *ead. Prag. & ordo dict. Ill. Proprasidis* in reo comparenre sub pœnis in eis contentis, & meritò

124 id fuit constitutum pro causarum expeditione, nè actor nempè, comparè te reo, iterum defatigaretur in citationibus, tam extrà, quam intrà locum iudicij, & ne reus, cum reconuenire, aut actori scripturam aliquam notificari facere vellet, inuestigare cogatur, vbi actor ipse degeat, cum verò reus loco iudicij commorans comparere, nollet, citari debet in quolibet actu, vt supra nu. 22. probauimus, quoniã tunc non cogitur procuratorem constituere secundum *glos. & tex. in l. fin. C. de procur. qui ad hanc rem satis facit.*

Secundò, si quis cum aliqua qualitate suæ personæ adiecta, siuè adiuncta
 125 compareret, nempè vt filius, aut heres, &c. tunc ista qualitas ante litis cõtestationem, vel in termino probatorio probari potest, adeò vt si ante terminum non constaret, licebit interim

ad vltiora procedi, dummodò in probationibus faciendis dicta qualitas probaretur *Afflict. in constit. Regni exceptione filiationis in princip. Carau. ritu 191. q. 3. num. 6.* Verum, si iste talis alieno nomine compareret, scilicèt vt Procurator, aut cessionarius, &c. tunc

126 *constitutio prædicta* non haberet locum, sed omnimodè cum in termino opponeretur, esset adimplenda, aliter litis ingressum impediret, ratio est, quia dicta qualitas est fundamentum, & radix totius iudicij tradit *Ant. de Virgilijs in tract. de legitimat. persona in præludio n. 6. Scaccia de Iudicijs c. 63. nu. 24 lib. 1. Carol. de Crafs. tract. de exception except. 4. num. 87.* & præsertim respectu rei conuenti, vt illa adimpleta, cedere, ne, an contendere decernat; *Bald. & DD. in l. stipendia, C. de procur. Hypopol. in l. si quisue questio, num. 13. ff. de questio. Varius de nullitate processus 1. rub. num. 44. vsque ad 47. Boerius decis. 181. num. 12.* hæc quidem exceptio etiã in iudicio executiuo, vel summario locum habet, probat *Dom. Cons. Prat. dissect. forens. c. 24. num. 1. tom. 1.* Ex his
 127 infertur acta facta cum tutore, qui non adimpleuit sunt nulla, aut cum tutore, qui reuera talis non erat, vt validis probat iuribus, *d. Consil. Pratus in sua additione nouissima apud Muscat. in glos. comparentis.*

Hæc tandem exceptio parte opponente, etiam in iudicio summarijssimo est adimplenda tradit *Bartol. in l. 2. n. 3. C. de edict. Diu. Adrian. Tollend.* & in iudicio ordinario parte non opponente, regulariter adimpleri debet secundum *Bald. in consil. 374. num. 2. & 3. lib. 5.* itaut agens contra hæredem opus sit vt doceat illū esse hæredem, & si actor ipse sit heres separiter talem esse docere oportet *Cagnolus in l. hæredem, nu. 6. ff. de reg. iuris.*

Nonum, quæ occupat locum est exceptio carentiæ, & in cõparentiæ actionis, & iuris defectus, quæ tot diuersas inter se continet diffinitiones, quot sūt: carentia enim actionis est, cum quis ante diē debitæ solutionis intendit agere, & ideò caret actione, quæ tunc or-

Exc. legitimatio-
nis perso-
nae.

Exc. cõ-
parentiæ
actio-
nis, ac iu-
ris defe-
ctus.

ta non est, *l. certi conditio in princ. ff. si certum petatur, ff. si pupilli, §. videamus, ff. de negotijs gestis, glos. & DD. in l. ubi pactum, C. de transact. Cacherran. decis. Pedem. 130.* Secunda, quæ est
 129 incompetencia, verificatur cum quis agit alieno nomine, veluti procurator, aut cessionarius, vel uti tutor, vel similibus, & reuera talis non est, aut cum actio, qua agitur, licet sit vera, tamen ex defectu cessionis, aut mandati, aut tutelæ, agenti non tribuitur *Barthol. in l. 2. num. 5. ff. de dote prelegata.* Tertia, quæ iuris defectus appellatur, est quæ omnem agendi defectum iniure tantum consistentem comprehendit, de qua fufius *Fulvius Pacian. in tract. de probation. lib. 1. cap. 22. num. 32.* Aduertant ergo scioli in opponendis dictis exceptionibus, vidi enim tempestate mea in nostris Regijs Tribunalibus, quæ plurimos procuratores coaceruatim, opponere prædictas exceptiones ante litis contestationem, tunc cum nullam earum res iure exposulabat.

Decima, quæ representatur est exceptio obscuritatis libelli, vt sedit *Dominicus Consil. Pratus in sua additione ad Muscat. in glos. obscuris*, differt ab ambiguitate libelli, obscuritas enim ad
 131 peculiare verbū ipsius libelli spectat, ambiguitas verò ad totam libelli orationem, per *glos. in l. veteribus, ff. de pactis, & l. si quis intentione, ff. de iudicijs*, hæc ille, ego verò homūcio, & sub eius castigatione, ac censura dicerem, scripturam, aut apertam, aut ambiguam, aut obscuram esse posse, aperta appellatur, quæ plana, siuè clara, & certa est, ambigua, quæ amphibologica est, siuè ea, quæ in duas, vel plures partes trahi potest, vt tradidit *Cicero 1. ad Herennium*, cuius verba huiusmodi sunt: *Ex ambiguo sententia nascitur, cum scriptum duas, aut plures sententias significat*, comprobatur hoc per *tex. in l. in ambiguo, ff. de reb. dub. l. nepos, §. 1. ff. de verb. sign.* à quo non recedit, *d. l. si quis intentione*, cum qua concordat *l. inter stipulantem, §. si stichum, ff. de verb. oblig. & glos. in d. l. si quis vbi casum ponit duos sensus continentem*, hoc adeò

verum; vt in ambiguo sermone non vtrumque dicamus, sed id quod volumus, & potest esse tã in dictione, quam in sermone, vt esset si digerem *canem de longè spectavi*; locutio hæc æquiuoca apparet, sed in dictione canis, qui sydus cæleste, maris piscem, & animal labrabile significat, quod sanè approbat *d. glos. 2. in l. veteribus*, ibi in verbo *uno quandoq; reperitur ambiguitas*, ita pariter in tota oratione, *Romanos aiunt vicisse campanos*, talis sermo amphibologicus est.

Obscuritas autem dicitur cum ex ea sententia omninò latet *l. si legatario, §. fin. ff. de fideicom. lib. . . l. semper in obscuris, ff. de Reg. iur. aut potius dicendū puto, obscurum esse id, quod non ex incerta verbi, aut orationis significatione dicitur, sed magis ex eo, quod de agentis mente sub verborum inuolucro expressa non colligitur intentio.* Vndè inter ambiguum, & obscurum hoc interest: in ambiguo enim plura ostendunt, de quibus quid sit potius accipiendum ignoratur: in obscuro nihil, aut parum apparet, quod attendendum sit. Quoties sermo duas exprimeret sententias, ea potissimum accipienda est, quæ rei gerendæ aptior est *l. quoties idem, ff. de reg. iur. l. quoties in stipulationibus, ff. de verb. oblig. ibi 10; Corasius col. 2. n. 5.*

Huiusce ergò obscuritatis, aut ambiguitatis exceptio, vt opponi possit ante terminum, in facto ea, non in iure consistere oportet *Affl. in constit. dilationes nu. 38.* in iure enim non cogitur declarare *Barbos. in l. si quis intentione 66. num. 24. vsque ad 29. ff. de iudicijs gl. in l. quoties in stipulationibus, ff. de pactis ibi in 2. intellectu.*

Alia obscuritas inuenitur, quæ ex obsuris, & confusis characteribus nascitur, hæc pariter obijcitur, quoties accidit, vt quadam die obseruavi in quadam petitione, quæ nullo modo intelligi poterat, quapropter ordinatum fuit, vt claris reformaretur verbis, & characteribus, hæc satis, nec tibi labent.

Hic vnum non obicendum censeo;
 E dum

edum de obscuris, & ambiguis propositionibus, aut oppositionibus sermonē fecimus, scilicet, quæ nempe sint exceptiones generales in facto: de his scripsit *Reg. Rouit. in Pragmat. 6. num. 13. de ord. iudiciorum*, nos tanti magistri verba non transcribemus, sed clarius subscribemus: exceptiones inquam generales in facto, sunt eæ, quæ sunt obscuræ, & indigent declaratione, & sicut in 133 agente datur generalis libellus plures actiones continens in facto, qui quoties ex dictis actionibus sit nimis obscurus, ut ab eo reus non posset deliberare, quid sibi expediat, eodem reo opponente, non admittitur, donec declaratur per actorem, ut tradit *Marranta in suo specul. p. 4. distinct. 9. nu. 13. & clarus p. 6. membro 3. nu. 24.* parimodò dantur reo plures exceptiones generales in facto consistentes *glor. 3. in C. Pastoralis de exception. l. scire, S. scire, ff. de excusation. tutor.* quæ quidem exceptiones in facto, tunc dicuntur generales, seu obscuræ, cum coaceruati opponuntur, ut exemplo eiusdem *Reg. Rouit. ubi sup. colligitur*, & tali casu eas declarare tenetur reus, dummodò actor suam habeat intentionem fundatam tradit *Dom. Pras. de Franchis decis. 263. nu. 1. ad hoc, ut innotescat partibus, & iudici, super quo lis sit, idem de Franchis ubi sup. sub. num. 12.* & huiusmodi declarationes locum habent, etiam in iudicijs summarijs *Scip. Theod. 134 allegat. 19. & ante eum tenuit Scacc. de iudic. lib. 2. c. 7. distin. 33. sub. nu. 775. vers. estende,* monet ergò *Dom. Rou.* non esse tales exceptiones generales, siue obscuras in facto opponendas, sed se ad iuris exceptiones tantum restringendum. Et an hæ exceptiones generales possunt opponi post litem cõtestatam? & licet ad partem negatiuã *S. C. propesum* fuisse refert *d. Dom. de Franchis ubi sup.* ipse tamen contrariam opinionem uti æquam pariter substat.

Vndecimo, quæ relata est in numero, habetur in *Pragmat. 6. incipiente, si reus exceptiones de ordine iudiciorum.* qua pars diuersa vitur petendo ab altera si sit hæres eius personæ, de qua

meminit in suo libello, & de cuius interesse, vel hæreditate agitur. & an illius bona hæreditaria possideat, cuius praxis probatur *l. 1. S. denunciari, & ibi notatis, ff. de ventr. insp. l. si curatoris, & ibi in specie Bald. hoc ipsum docet C. 135 de iur. delib.* circa quam hæc duo notabis, Primum, ut si cui fuisset iniunctum decretum, quod declarat si sit hæres, &c. & hoc per plura decreta fuisset ordinatum, atq; notificatum, ille verò non declarasset, sed taceret, tunc tãquam fictus contumax, si in realibus agitur habetur, ac si fuisset confessus esse hæredem, & bona hæreditaria possidere, aut deteriori modo, quo ipsi cõtumaci esse posset, ut clarè mandat *Pr. prædicta*; quæ consona est, tum dispositioni iuris Canonici, tum iuris Romanorum, ut in *cap. si post questum de confessis in. 6. c. l. si filius, qui abstinuit se, ff. de interrogat. actionib. c. l. de atate, qui tacuit, ff. eod.* Benè verum est, in progressu iudicij contrarium probari posse, & est ei succurrendum testatur *Gizzarell. decis. 49. num. 3. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsump. 99. n. 16.*

Secundum, ut si quis extrã iudicialiter declarasset se simul cum Petro esse hæredem Caij, tunc si potest esse hæres, præiudicat sibi talis confessio non solum in iudicio cum eodem Petro, verum etiam, quoad alios non vi confessionis, sed aditionis, & ex quasi contractu, si verò non potest esse hæres, tunc præiudicat sibi respectu illius tantum, cum quo confessus est, tã in vno, quàm in alio iudicio inter easdem personas, quod deinceps agitaretur, *l. cum præcum. C. de lib. caus. c. Pras. de Franch. decis. 694. in princ. c. decis. 60. c. Reg. Rou. super d. Prag. 6. n. 9.*

In duodecimum numerum conscripta sequitur exceptio laudationis *Exceptio laudationis auctoritatis.* auctoris, de qua nonnulla per necessaria notabimus: Querimus primò, an hæc exceptio differat ab exceptione nominationis Domini? in multis differre scias, licet vtraque ad eundem reum 137 spectet diuerso nomine, primò, quia hæc vitur idem reus, cum fuerit in iudicio conuentus, tamquam emptor, aut

Exceptio declarationis si sit hæres &c.

aut possessor, alicuius rei cum titulo, tū
 utilis, tū directi dominij contra illum,
 a quo causam habet, (qui Author ap-
 pellatur) *l. si cum questio, l. non dubita-
 tur cum alyis concordantibus, C. de cui-
 ction. & l. i. C. ubi in rem actio exerceri
 debet, & potior est rex. in l. si plures, vel
 minus 74. §. mota questione (ibi ad de-
 fendendam venditor conveniri potest)*

138 *C. eod. tit.* Illā verò nominationis ad-
 hibet, cum alieno nomine possideret,
 veluti conductor, aut inquilinus, aut
 commodatarius, &c. *ut in l. 2. ibi DD.
 C. in rem actio*, secus si actio instituta,
 139 esse aduersus eum vti usufructuariū,
 aut feudatariū, ait *Glos. in d. l. 2. cap.
 quoniam frequenter, §. quod si extra,
 ut lite contestata.*

Secundò, quia Author laudatus ve-
 niens in iudicium ad reum defendendū
 licet sit priuilegiatus, non gaudebit fori
 140 declinatoria, quoad litē intentatam
 ab actore contra reum laudantem, cū
 non sit principalis reus, & sententia cō-
 tra ipsum non fertur, ait *Bartol. l. si per-
 tusorio, §. i. versu exemplum, ff. de appella-
 tion. & actor non tenetur mutare cō-
 uentum l. si mandato meo, §. i. ff. manda-
 ti: & ideo author tenetur assistere, &
 defendere laudantem in foro laudan-
 tis ex allegatis per *Afflic. decis. 222. &
 in d. l. non dubitatur, C. de cuict. & l. vē-
 ditor, ff. de iudicijs, & l. i. §. nec enim,
 C. ubi in rem actio*, & talis est opinio *Ca-
 pye. decis. 197. nu. 5. & Grammat. de-
 cis. 21. Foller. in specul. praxis Maranta
 p. 4. memb. 11. num. 78. Carleual. de iudi-
 cijs tam. 1. tit. 1. disput. 2. q. 6. sect. 7. n. 666.
 & 667.* limitatur tamen in Fisco, qui
 141 actoris iudiciū trahere potest *Capye. dec.
 197.* item in Clerico laudato quoad se-
 rantū remissio practicatur *gl. in Can.
 17. caus. 11. q. 1.* persona verò Laici re-
 tinetur, idem *Capye. ubi sup. Grammat.
 d. decis. 21. Io. Vinc. de Anna sing. 45. No-
 uar. super Prag. 2. de dilationibus*, item
 in Neapolitanis, qui cum extra Regia
 Tribunalia Neapolitana laudantur in
 authores, quatenus cōtra eos esset pro-
 ferendum decretum diffinitiuum, sunt
 remittendi ad suum forum, quod est M.
 C. Vicarie, si verò non erit contra eos*

ferenda sententia tenentur assistere, &
 defendere laudatē. *Novar. decisum
 refert super dicta Pragmat. 2. nu. 7. Tho-
 rus in compendio, siue dictionario deci-
 sionum p. 1. verbo Author.* ceterum alia
 de priuilegiatis, vide *Carleual. de iudi-
 cijs to. 1. lib. 1. tit. 1. disput. 2. q. 6. sect. 6.
 num. 666. Ricc. collect. 38. & 424.*

142 In exceptione nominationis Domi-
 ni secus est, etenim statim, ac fuerit
 nominatus Dominus in eum transfer-
 tur iudicium, & illico reus absolui de-
 bet *l. 2. C. ubi in rem actio*, ibi *Bartol.*
 Vndē si nominatus esset priuilegiatus
 forum declinabit sentit *Capye. ubi supra
 Foller. ad Marantā in speculo p. 6. memb.
 6. nu. 2.* & hęc nominatio Domini fieri
 debet regulariter ante litē contesta-
 143 tam, & quantò citius, *rex. est in cap.
 quoniam frequenter, §. quod si super rebus
 extr. ut lite contestata, & d. l. 2. C. ubi
 in rem actio* exceptis tamen casibus po-
 sitis per *Menoch. de arbitrarijs ind. cas.
 476. n. 7.*

Cōtra verò exceptio huiusmodi lau-
 144 dationis obijci potest quandocūmq;
 ante sententiam *Muscat. glos. Nominet
 num. 11.* estque ratio, quia à lege tem-
 pus terminatum non inuenitur *Prsill.
 ad Afflic. decis. 235. in princ.* sed non
 ideo ~~est terminatum~~ ante litē
 contestatam, quia si ante terminum prin-
 te in-
 te opponatur hęc exceptio à reo petē-
 te cōdemnari Authorem in casu succē-
 145 bentiæ, tunc pendente dilatione con-
 cessa reo principali, ut author lauda-
 tus compareat ad suscipiendam onus
 liois, non solū suspenditur iudicium
 motum per actorem principalem pen-
 dente dicto termino dilationis, ut in
Pragmat. 2. de dilationibus verū etiam
 ubi laudatus solemniter comparuisset
 ante elapsū termini probatorij, & in-
 se onus iudicij suscepisset tanquā pro-
 curator in rem propriam, ut vnusquisq;
 author laudatus tenetur per *rex. in l. 1.
 C. de periculo, & commodo rer. vendit. &
 l. denunciatione, §. quid ergo, ff. de adul-
 ter. ibi Bart. §. r.* tunc simultaneo pro-
 cessu vnicaque sententia, tam causa
 actoris cum reo, quam reus cum authore

laudato esset expedienda declarat *ead. Pragmat. 2.* Si post terminum principalem causæ opponeretur, utpotè hæc sit de exceptionibus dilatorijs cursû causæ non suspenderet, per ea, quæ infra dicemus.

- 146 Est notandum si lis ab initio fuisset Authori denunciata, aut non denunciata, sed tamen de ea plenam habuisset notitiam Author, comparando postea licèt sit publicatum, aut cõclusum, poterit assistere, & interuenire in ijs terminis, in quibus causa reperitur, nõ autem producere novos testes, quia ipsi erit imputandum, cum congruo tẽpore comparere debuisset *Vrsill. ad Afflictum decis. 235.* secus autem esset si litem non sciuisset, remotoque dolo, ac fraude, testes producere vellet ex iuribus per eundem *Afflict. adductis, vbi supra nu. 5.* quod quidem licèt regulariter sic se habeat in authoribus priuilegio non fruentibus, limitatur tamen
- 147 cum author laudatus esset priuilegiatus, scilicèt minor, vidua, aut persona miserabilis, vel similis, tunc licèt compareat post publicatum, vel conclusum in causa conceditur ei primum, vel secundum beneficium, dummodò articuli dicti Authoris concernant suam defensionem, quod ex aliquali causæ cognitione conspici potest, vt est decisio *Afflict. 15. ibi Vrsill. num. 1. & Prof. de*
- 148 *Franchis decis. 261. num. 3.* secus autem dicendũ de tertio, qui post publicatum, vel conclusum compareret pro sui interesse tantum, nõ verò ad defensionem possessoris, siuè rei principalis conuenti, quia tunc dicto tertio, quamuis priuilegiato nõ conceditur d. beneficium ad fineretardãdi causã inter actorem, & reum principalem, prout fuit decisum in causa Caroli Tappia, tunc minoris refert *Dom. de Franchis dict. decis. 261. sub num. 6.* & conferunt etiam ad hæc, quæ scripsit *Tappia in annot. super constit. minorum iura num. 2. & 3. de iure Regni, Fab. de Anna consil. 97. nu. 17. Freccia de præset. instrum. p. 6. q. 11. n. 4. Surdus decis. 335. num. 21. & 22.*

Limitatur etiam regula, quã diximus de authore non priuilegiato, quo-

- 149 ties principalis reus esset priuilegiatus, quia tunc concessis beneficijs dicto reo principali, poterit author laudatus, licèt non sit priuilegiatus eis vti producendo novos testes ad rei defensionem, *Affl. decis. 235. n. 4.*

Si fortè principalis reus sit euictione passus, lite congruo tẽpore non denunciata suo authori, ex quo ille suas defensiones facere non valuit, tunc reus ipse de euictione cõtra authorem agere non poterit, nisi sciuctim à iudicio actoris, instructo processu probauerit de iustitia euicentis, *tex. est in l. rem. ff. de euiction. & l. emptorem in princ. ff. de action. empti Afflict. decis. 49. de Franchis decis. 523. n. 2. & 9.* est bene verum prædicta procedere, quando à sententia, siuè decreto euictionis non fuerit ab ipso reo appellatum, si enim esset appellatum, tunc in gradu appellationis suppleri potest denunciatio litis non factæ in prima instãtia probat *Muscac. glos. nominet. n. 11*

- 152 Quid dicendum si decretum euictionis in rem iudicatam transactam fuisset, an author poterit ab eo appellare? affirmatiuè respondet *Vrsill. ad Afflict. 15. n. 3.* quoties author non nosset iudicium, & decretum, & hanc eandem sequitur opinionem *Prof. Carauita super. d. dec.*

Queritur secundo an in compromisso locum habeat hæc exceptio laudationis authoris? distinguendum cenleo: aut agitur de compromisso voluntario

153 facto de communi cõsensu inter partes, & tunc locus non est huic exceptio- ni, vt multis firmat medijs, & itã obtinuisse testatur *Follerius ad Marantã in Praxi p. 6. memb. 5. nu. 2. & 3.* vel agitur de compromisso ex nostro statuto incipiente *Odiatium de arbitris,* & tunc secundum vnã opinionem, quam se-

154 catur *Arnon. sing. 70.* nec quidem admittitur, sed secundum *Mararantã dictã p. 6. in titulo Aliquando petitur cõpromissum actu 2. num. 7. fol. mihi 169. & iura quæ Vrsillus ad Afflict. adduxit decis. 15. num. 5.* admitti debet, sed quid quid pluris de hoc vide *Fachin. lib. 2. controu. iur. cap. 41.* vbi ampliaciones,

& limitationes referuntur.

Quæritur tertio, an acta, quæ fiunt p-
actorem cum reo principali sint notifi-
canda auctori laudato, qui principio
155 litis interuenerit? negatiuum tradit
responsum *Præs. de Franchis decis. 462.*
Rouit. in d. Pragmat. 2. de dilation. num.
est tamen verum cum auctor laudatus
in se suscepisset onus iudicij, tamquam
procurator in rem propriam, tunc non-
nullos censuisse, cogi actorem cum ip-
so auctore litigare, non autem cum
principali possessore conuento per *tex.*
in l. & si lege, §. item si rem in fine, ff. de
petitione hereditatis, quod adeo est ve-
rum, quatenus actor non probaret per-
sonam possessoris legaliore esse, & sibi
magis expediens litigare cū dicto prin-
cipali conuento, quam cum Auctore,
vt per *Capyc. decis. 197. Nouar. in Prag.*
2. de dilation. Giurba decis. 8. num. 42.

156 Hanc tandem exceptionem sciant
tyrones locum non habere in actioni-
bus personalibus *Gamma decis. 101.* nec
in feudilibus quidem, *Thorius in com-*
pendio, siue dictionario decis. 1. versic.
Auctor laudatus.

Decimam tertiam exceptionem no-
minationis Domini continentem in-

157 proxima antecedenti tractauimus n.
142. ideo, quæ pauca dicta sunt, satis es-
se putamus nostro instituto.

158 Decima quarta detegitur exceptio,
quæ est falsi procuratoris: hæc contra
procuratorem principalis mandato
carentem, aut eo reuocato procedentē
aut falso mandato comparentem oppo-
nitur, & in qualibet parte iudicij ad-
mittitur, atque illud reddit nullum, *cap.*
in nostra, ubi omnes Canonista de procur.
& l. in C. de eo, qui pro tutela, & l. licet,
vbi *DD. de Procurat.* de qua pertractat
Muscæ in praxi in. p. 2. glos. copetentes.
Limitatur, quoties gestis per procura-
torem mādatum non habentem, super-
ueniret Domini mandatum cum clau-
sula rati, quæ communiter apponi so-
let, quia tunc virtute dictæ clausulæ
acta per similem procuratorem ante
mandati receptionem, in vim ratihabi-
tionis, quæ à voluntate cōstituentis pē-
det, vt potè retrahatur, valent, vt pla-

cet *Rota in antiq. decis. 586.* incipiente
quidam non erat procurator. At si in-
structo processu lata fuerit sententia ad
159 fauorem ipsius falsi procuratoris, nū
possit à suo principali ratificari, siue mi-
nor, siue maior sit? quæstionem exci-
tat *d. Consil. Præus ad Muscat. glos. con-*
clusio, versu Et quod ad primum casum,
vbi sequendo *Cardos. in Praxi Iudic. &*
Aduoc. in verba Procur. num. 10. affirma-
tiuam amplectitur opinionem, per *tex.*
in l. cum minor 25. annis, §. falsus, ff. rem
ratam haberi, & antè *Cardos.* plenius
expressit *Iason. in d. l. licet sub num. 10.*
imò eam *DD.* communem esse affirmat,
quàm deindè tresdecim exornat limi-
tationibus scitu dignis, quas vt tua fa-
cultas exoptulat degustare poteris.
Quid autem sit dicendum, si quis cita-
160 tus, Fulanum suum procuratorem
notificari replicaret, an actus incum-
bentes sint d. Fulano notificandi, ran-
quam Procuratori? negatiuam susti-
net sententiā *Dom. meus D. Carolus Pe-*
tra nunc meritissimus Iudex *M. C. V.*
in *Ciuilibus super rit. 28. num. 8.* à qua
nihil mea distat opinio, ideo apud eū
consule, quia *DD.* dicta transcribere
non assuesco.

Si verò Procurator agit in iudicio,
mandato principalis, & ob aliquam
161 qualitatem extrinsecam sibi inhaerentem
inhabilis sit, puta, quia forsan ef-
set Clericus, aut Monachus, femina,
reus criminis, vel similibus, tūc huiusmo-
di obiectio in qualibet parte iudicij nō
admittitur (prout admitteretur, si in-
totum mādatum desideraretur) sed de-
bet opponi ante litis contestationem,
quia dilatoria est exceptio, *tex. est in l.*
qui Procuratorem 57. §. si quis remittit
exceptionem procuratoriam, ff. de procur.
l. ita demum, C. eod. tit. vnde si congruo
tempore non obijcitur validū erit iu-
dicium *l. filius fam. §. veteranus, ibi Bar-*
tol. ff. de procur.

162 Aliud tamen erit, si procurator mā-
datū Domini habuerit, & in nostris Su-
premis Tribunalibus, aut in Reg. Audiē-
tiji egerit, sed ad officium Procuratoris
non approbatus, siue matriculatus esset,
tūc enim *Reg. Pr. 78. de of. S. R. C.* de qua
su-

Except.
nomina-
tionis Do-
mipi.

Except.
falsi pro-
curatoris

supradictum est, potest talis exceptio, quodcumque opponi, & opposita impedit cursum causæ, donec de contrario non constat, & hoc ratione inhabilitatis personæ iure speciali proveniente, verum acta facta antecederet valida sunt ratione mandati, & sic ista inter anomolias exceptiones enumerari posset.

Exc. mādātī, vel tūtoris nō legitimi

Decima quinta, quæ est exceptio mādātī non legitimi, vel tūtoris non legitimi exemplificari potest in eo qui effectualiter non erat talis, qualis comparuit propter mandatum Domini aliqua ratione, & causa inualidum, quia tunc erit, ac si nullum fuisset mandatū, paria sunt, aliquid non esse, vel esse, sed nulliter, & minùs canonicè l. 2. ff. de aut. tut. l. de atate, §. quod ait Prætor ff. de interrog. act. l. quoties, ff. qui satis dare cog. l. 1. §. & quidem, ff. quod cuius uniuers. cuius textus dispositionem ad istā rem adducit Andr. de Isernia in cap. 1. §. præterea quæ sit prima causa benef. amit. 164 in vsibus feudor. Si igitur fuerit processum cum tali alieno nomine comparente, cuius potestas, & constitutio fuerit inualida, semper inefficax, & non legitima censetur eius persona, adeò, vt ex defectu potestatis comparentis, aut mandato constituentis, processus, & sententia impugnari possit, probatur per tex. in l. 2. C. de eo, qui pro tutore, & l. qui neque, C. qui dare tutores, vel curatores possunt, l. non dubium, C. de tutore, vel Curatore quis satis non dedit, Archidiaconus, in cap. ad elegendum de procur. in 6. quem sequitur Bald. in d. licet col. 1. vers. 3.

Defectus mandati, vel tūtoris non legitimi considerari potest, aut respectu constituentis, aut constituti, vel for- 165 mæ ipsius constitutionis: quod ad constituentem, dicerem, si comparens fuerit talis, cui nulla, vel saltem si compareret administratio illius rei in qua constituit procuratorem, illam exercere non posset ratione incapacitatis, vel infirmitatis intellectus, vel subiectionis, vt foret pupillus, minor, furiosus, mente captus, prodigus, mutus, surdus, vel Religiosus, tunc alteri ex se ipso

cōmittere nō posse, quod per se gerere non valet, isto enim, absque Iudicis competentis interuentu, ac auctoritate 166 tutoris, vel curatoris, aut eius superioris, quorum ope regitur, procuratorem constituentem (quatenus ipsius præiudicium respiceret) constitutio nō valeret *tex. est in l. neque, §. pupillus, & in l. non eo minus, C. de procur. l. cum nos minores in fin. si aduersus rem iudicatā restitutio postuletur* & benè faciunt verba Diui Pauli ad Galatas cap. 4. ibi dicitur autem, quanto tempore heres paruulus est nihil differt à seruo, cum sit Dñs omnium, 167 sed sub tutoribus est, vsq; ad præfinitū tempus. At si aliquo casu per se in iudicio stare posset, tunc procuratorem cōstituere valeret cum vsus procuratoris ad hoc inuētus est l. 1. §. vsus, ff. de procur. Felyn. in cap. post cessionem, col. pen. versu & aduerte, extra de probati. Hinc fit, vt si tutor, vel curator non cauerit rem pupilli saluam fore, quando non est testamentarius, vel per inquisitionem 168 nem datus, ex quo administratio bonorum pupilli ad eum non pertineat, non potest per se, neque per procuratorem in casibus dicti pupilli comparere, & cōparendo, aut cōstituēdo acta esset inualida per *tex. in l. si tutor, C. in quibus causis in integr. rest. col. 3. in fin. C. de tut. & curat. qui satis non dedit, l. mutus, §. mutus, & d. hac, autem, ff. de tutel. & hoc satis, quoad defectum, & impotentiam constituentis mandatum.*

Respectu verò constituti, mandatū, siuè potestas data poterit esse nulla, prout si constitutus esset persona, cum qua iudicium validè exerceri non posset, vt sunt, qui regulariter, nec pro se, nec pro alijs iudicio interesse possunt, vt puta seruus, Monachus, qui sine superioris autoritate regulariter inhabiles habentur *glos. fin. de proc. cap. 2. de postuland. & Ioannes Andrea in c. in nostra sup. gl. vlti. eod. tit. verū talis exceptio respiciens defectum constituti, vt diximus supra num. 161. ante litem contestatam opponi debet alias si non excipiatur, valida sunt acta ex doctrina Bartoli in d. lit. à demum, C. de procuratoribus, & tenet d. Ioannes Andrea vbi*

sup.

sup. Abbas in cap. Non iniuste super 21. 1. eod. tit. & Decius cons. 499. colamn. 3. lib. 4.

Et tandem quod attinet ad formam
171 cōstitutionis mandati, potest eius excep-
tio similiter opponi quoties manda-
tum in forma probanti non appareret,
ex qua potestas tribui non licebat, ete-
nim mandatum fieri debet per publicā
personam, hoc est rebellionem, & co-
ram testibus cum appositione dte i-
oci, & coeterum, que de iure, aut consue-
tudine in publicis instrumentis apponi
solent, ut habetur in *cap. 1. in fine extr. de procur. & cap. 1. & 2. extra de fid. instrum. Guido Papa q. 19. & idem q. 175. & 481.* sed quid dicendum de manda-
tis per epistolam, an fides eis adhibea-
172 tur? dicitur, quod sic, cum sigillo ali-
cuius Iudicis ordinarij roborata sunt
Rota dec. 162. quid si esset sigillo priua-
ti? itidem præstatur fides, *l. si procuratorem, ff. de proc. & glos. in Clementina 1. verbo vel litteris eod. tit. Bartol. l. Lucius, circa finem, ff. de fideiussor.*

Decima sexta, quæ nos aggreditur,
exceptio preuentionis iurisdictionis est,
at quia cōtemplata, vires, & effectus li-
tis pendentiæ præstat, ut notat *Gram-
mat. cons. 95. num. 33. Rob. Maranta di-
173 sput. 6. num. 32. in responsione ad 6. ar-
gum. idè, ad ea, quæ supra diximus me-
remitto, at si plura notabilia de ea sci-
re velis ad iudicium liquidationis per-
tinente consule meas paruas additio-
nes ad *Calimam. in quinque recollectio-
nibus de liquid. instrum. in 5. recoll.**

Decima septima, cui præscriptionis
nomen est inter peremptorias excep-
tiones connumeratur, describitur hic,
quia ante, & post terminū opponi po-
test, & tam hæc, quam aliæ litis finitæ
174 exceptiones, de quibus nos infra nō-
nullas recensebimus, si ante litis conte-
stationem in vim peremptoriarum op-
ponantur impediunt litis processum dū-
modò incontinenti probentur, si autem
post eam ad merita causæ referuantur
*Afflic. decis. 63. & Muscat. in glos. fini-
ta, num. 14. & 16. & idem in glos. ulte-
riora sub nn. 7.* quomodò autem dictio
illa in continentis intelligatur consule-

Carleualsum de iudic. lib. 1. tit. 2. dispus. 52. nu. 20. tom. 2. & Farinacc. dec. Rom. 471. num. 1.

Sed an præscriptio detur in nostro
Regno? vide *Dom. meum Cons. Pratum
ad Muscat in glos. Et familia, versu sed
175 pulcra col. 2.* qui adducta in medium
altercatione inter *Præs. de Amato con-
sil. 96. nu. 20. versu, nec præmissis. & cons. 38. & Reg. Rouit. consil. 40. n. 14. lib. 2.* se-
quentem *Vrsill. ad Affl. decis. 13. num. 9. & decis. 329. circa finem,* illum pro af-
firmatiua; hunc negatiuam tenentem,
enucleatis *Vrsill. verbis, Reg. Rouitum*
non aduertentem compatitur, & suam
præferendo opinionem *Dom. Præs. Ama-
to* accedit. At quidem in materia iu-
rium incorporalium præscriptionis, ut
sunt seruitutes non est ambigendum,
concurrentibus infra scriptis requisitis
176 locum habere præscriptionem: nem-
pe quasi possessio *cap. sine possessione de
Reg. iuris* item scientia, & patientia ad-
uersarij, *l. quoties, ff. de seruitutibus,* itè
vltus iure seruitutis *l. fin. ff. quemadmodò
seruitus amittatur,* item bona fides *gl.
& DD. in d. l. fin. cap. fin. de præscriptio-
nibus,* cui non obstat *tex. in l. sicut, C. de præscripti. 50. ann.* quia cum agitur de
his, quæ concernunt animam, & de
peccato minuendo ius canonicum præ-
fertur iuri civili, ut not. in *cap. mala fi-
dei possessor de Reg. iuris in 6. & in cap.
177 1. extra de noni oper. nunciat.* quam
multi tenent opinionem cum *Ioanne
Andrea in cap. de except. lib. 6.* quod est
verum, dummodò clarè non constet
de mala fide, ut in *d. cap. fin.* quia in-
dubio bona fides præsumitur *Bald. de
præscript. in 2. p. 3. partis. principalis in
6. q. num. 20. Felin. in cap. si diligenti de
præscript. vide Gabriel. com. cōclus. lib. 5.
concl. 5. nu. 6.* & regulariter per *tex. in l.
pen. C. de eniff. bon. fides* præsumitur, itè
legitimum tempus, quod multifarium
est, etenim si de seruitutibus continuis,
vel quasi agatur circa prædia secularia
decem inter presentes, & inter absen-
sentes spatium 20. ann. requiritur, se-
cus autem in Ecclesiasticis prædijs, vbi
quadragenarium tempus expostulatur
secundum *Innoc. & Canonistas in d. cap.*
si

Exc. præ-
uentionis
iurisdic-
tionis.

Exceptio
præscrip-
tionis.

se diligenti de prescriptionibus. Si verò de discontinuis, tantum temporis spatium interuenire debet, quanti memoria hominis extare non potest *glos. & DD. in l. seruitutes, verbo certam, ff. de seruitur.* quod quidem tempus limitatur, cum præscribere volens titulum haberet, quia tunc sufficeret decem annorum spatium inter præsentos, & 20. inter absentes *Câncer. var. resot. sit. de seruit. cap. 4. num. 163. som. 2.*

178 Quid dicendum in legatis, & fideicommissis: datur ne præscriptio est pulchra, & fructuosa est quæstio, sed quia de ea copiosè pertractat *Reg. Merlinus cent. 2. controuer. cap. 63. num. 26.* vbi respondendo obiectis ex generali regula tradita *p. Vasaq. com. ill. lib. 2. c. 55. n. 26.* probat verum esse, malâ fidè vitare præscriptionem, nedum circas corporeas, sed etiâ circa incorporeas, & iura: verum in legatis, & fideicommissis, ut potè negligentia tantum non petentis iuncta cum legitimo temporis cursu requiratur, absque bona fide præscriptionem inquit habere locum, eum igitur consule, nè à nostro instituto recedamus.

179 Quæro pariter vtrum mala fides authoris noceat successori respondendum puto, in præscriptione longi temporis, tam de iure ciuili, quam de iure canonico bonam fidè authoris requiri, alias successori nocebit, de primo sunt *tex. in l. fin. C. de prescription. & l. 1. C. de usu captione transformanda,* quia per hanc dominium acquiritur *l. traditionibus, C. de pactis* de secundo est *tex. in c. fin. ext. de prescript.* at in præscriptione longissimi temporis de iure ciuili, nec

180 bona fides, nec titulus requiritur, quia talis præscriptio, neque dominium, nec proprietatem transfert, sed ea possessorem, tatummodò tuetur exceptione, & prærogatiua longissimi temporis, *gl. in d. l. traditionibus, l. si quis, C. de prescription. 30. ann.* præscriptio enim nil aliud est, nisi quædam defensio temporis interuallo quæsitâ, *l. 1. C. si quis ignorans, & glos. in l. 1. §. cum prædictum verbo, nec usu captione, ff. de pignoribus.*

181 De iure autem canonico indistinctè in vtraque requiritur, *tex. est in d. c. si dili-*

genti, & c. vigilanti de prescription. & sic sancitum est per cõstitutionem Concilij Laterarenfis in d. c. vlt. de prescription. & c. placuit, S. prescriptionem 16. q. 3. quid ergò cõcludendum sit in tanto discrimine est verum fateor, quod à scribentibus sugere potui, diuersas reperi opiniones, de quibus hæc duæ, uti æquitati proximiores arridere videtur: altera est *Ioannis de Grassis in d. cap. se diligenti super glos. bona fides:* hic inquit dispositionem canonicam habere locum in successoribus vniuersalibus, qui ad exonerandâ defuncti conscientiam tenentur *c. fin. extr. de sepulturis,* secus autem in particularibus, secundum *Dynum in cap. possessor de reg. iuris* (cuius dictum intelligo esse verum, dummodò successor singularis non iure sui authoris, aut accessione utatur per *tex. in l. cum heres, ff. de diuersis, & temporalibus prescription. l. An vitium, ff. eod.*) altera *Ioannis Aynotomi super institut. lib. 2. de usu cap. & long. temp. prescription. tit. 4. nu. 20.* hic collatis opinionibus in quæstione, an ius canonicum corrigat ius ciuile, refert dicentium sententiam, quo ad actiones personales iuri ciuili non esse derogatum, quia de realibus tantum, non de personalibus canonica iura sunt locuta, mouentur illi ex eo, quod ex parte debitoris non datur possessio, sed non petentis negligentia cum legitimo tempore causatur præscriptio (quod ad quæstionem agitatam per *d. Reg. Merlinum vbi sup. conferret*) quam opinionem sequitur *Henricus Hostiensis in summa, S. quares ext. de prescript. cum cõteris authoribus,* quos ipse refert.

183 Sed veritas ea mihi esse videtur, nè fallor, cuius quamplurimi sunt sectatores, hoc est, tam in realibus, quam personalibus, & iuribus in corporalibus iura, quæ permittunt præscriptionem cum mala fide, sunt correctâ per dictum ius canonicum, & communem esse opinionem, tam canonistarum, quam legistarum aperit, *idem Aynot. vbi sup. quæ ab illis vniuersalibus verbis d. c. fin. de prescript. alitur ibi, ut nulla valeat, absque bona fide præscriptio, tam canonica, quam*

civilis, sed an præscriptio 30. vel 40. ann. habeat locum in instrumento contra tertios possessores negatiuè decisū fuit per S. C. refert *Thor. in supp. comp. verbo Exceptiones opposit.*

184. Postremò quæro, an detur restitutio in integrum ex capite ignorantia, tam aduersus præscriptionem longi temporis, quàm contra quatragesariam? hinc indè opiniones non desunt arduæ, pro affirmatiua stat receptior tradit *Arias de Mesa var. resol. lib. 3. cap. 44. sub n. 47. Reg. Merlinus, ubi sup. n. 13.* quàm sequuntur quamplurimi DD. congesti per *Dom. meum Cons. 10. Baptistam Hodierna ad Surdum decis. 4. num. 1.* licèt in puncto iuris negatiuam veriore esse tutatur addentes ad *Afflictum decis. 37. & Trentacinq; lib. 2. var. tit. de restit. integr. resol. 1.*

185. Hæc pauca in hac exceptione ad suū ornatum adduximus, & si institutum nostrum parum, aut nihil exposulasset tamen dicta sint transitus gratia, & ad iuuenum commodum in contingentiæ casibus: mea enim volūtas est proximo prodesse, si valerem. Cæterum si plura de præscriptionis materia querantur ultra supracitatos adi *Guidonem Papa, ibi Ferrerium, & Ranchin. & cæterosque addentes, decis. 199. & 221. & 416. Merlinum de legitima lib. 5. tit. 3. q. 10. & alios, quorum descriptio operosa mihi est.*

Exceptio
de iure
tertij.

186. Decima octaua de iuris tertij exceptione agit; hoc est de opponendo parti diuersè ius, vel actionē, non ad ipsū principalem conuentum, sed ad tertiu in iudicio non existentem pertinentem: hanc regulariter obijciens non auditur, vt per *glos. & Bartol. & DD. in l. 2. ff. si ager veſtigialis, vel emphyteuticarius petatur, & l. 2. ff. de exception. rei iud.* & est *tex. clarus in l. loci corpus, §. competit, ff. si seruitus vind.* limitatur tamē quoties ius tertij sit exclusiuū iuris agētis ipso iure, quia tunc poterit hac exceptione uti, vt in *l. cum seruum, C. de seruis fugitiu. & d. §. competit, & sic agētis rei vindicatione opponi potest, ipsū non esse Dominum, sed alium quo probato ipso iure agens excluditur l. fin.*

C. de rei vend. ita pariter cum tertij interest l. Titia diuortium, ff. sol. matrim. sed an in executiuis, & post liquidationem instrumenti sit habenda ratio huius exceptionis vide *Reg. Merlin. lib. 1. controu. cap. 88. n. 11.*

187. Decimanona, post præcedentem, est exceptio declinatoria fori, de qua non pauca *sup. n. 60. & seq.* exposuimus, nūc quia sub hac, fori variatio, & electio comprehenditur, quæ ad miserabiles personas pertinet, tam si trahant, quam si trahantur in ius, dummodò tamen aduersariorum potētiam perhorrescāt vt aperit *Imperator Constantinus in l. 1. C. quando Imperator, ibi Paul. de Castro* (quod quidem priuilegium confirmatum fuit, per *Constitutionem Regni incipientem statuimus, tit. de offic. Magistris Iustitiarum*, hoc tamen adiuncto, vt prius tales miserabiles præſentialiter de perhorrescentia diuersè partis iuramentum præſtarēt, quod pro nouo iure habetur in Regno, notarunt *Carauita rit. 228. num. 5. Couarr. pract. 99. cap. 6. nu. 1. Nouar. de elect. fori p. 2. q. 27. n. 17.* idè vtrā à nobis adducta *nu. 77. vers.*

188. Aduertes tamen, notabis, quod inter miserabiles personas, minores etiam decem, & octo annis connumerantur, & quidquid pupillis, (scilicet patre carentibus, secundum *Andreolum* post nostrates *controu. 435 num. 10.* dispositum est, ad illos quoque extenditur, quia si isti, vti impotentes ex se, absque aliorum ministerio, & ope, nil agere valent, qua de causa miserabiles dicuntur, illi pariter gratis miseratione minoris, extraneo administratore indigentes, eodem frui debent priuilegio, vt aptè, & abundanter tradidit post *Consil. Pascalem de patria potest. p. 2. cap. 2. n. 92. Consil. Carleual. de Iudicij lib. 1. tit. 1. disput. 2. q. 6. sect. 7. num. 532.* qui in toto suo tractatu acutissimam sui ingenij aciem demonstrauit, & inrer nostros practicos nimis emicuit; contra verò, vbi tali priuilegio pupilli, aliæque miserabiles personæ non potiuntur, nè minores quidè fruuntur, & inter alios, quos obseruare poteris casus, primus est, cū vtrique contra tutorem, vel curatorem,

F

què

- siuè alium administratorem litem intendunt pro redditione computorum administrationis gestæ ad finem trahendi extra locum, vbi facta fuisset administratio, vt voluerunt DD. per *tex. in l. 1. & 2. C. vbi de ratiocinijs publicis, quàm priuatis agi oportet*, & regulariter ita est, quoniã nemò cogitur suos prodere libros extra locum administrationis, per *tex. in l. Prator ait, & l. argentarium, ff. de edendo*, & quod regula ista locum habeat in predictis pupillis, & minoribus, erudiunt nos *Franc. Munoz. de Escobar. in tract. de ratiocinijs c. 7. num. 56. Gratian. tom. 1. discept. forens. in add. ad suas decis. super decis. 180. n. 6.* quibus indè se adiũxere *d. Conf. Pascalis vbi sup. nu. 108. Carleual. cit. loco nu. 65 1.*
- 190 Secundus est, cum ijdem contra alias personas miserabiles communi priuilegio vti vellent, vt in *ritu 228. & 231.* ibi *Carau. thesaur. dec. 177. n. 9. Franch. decis. 188. & 553. Giurba decis. 82. nu. 8.* & ante eos *Andr. de Ifernina super dict. constit. statuimus*; tunc enim vt potè cõquassentur priuilegia, rei forum attèditur *l. fin. C. vbi in rem actio* Tertius est
- 191 cum ipsorum causa in M. C. V. introducta esset, tunc non de facili ab illa ad S. R. C. variatio eis præstaretur, quia in d. M. C. non præsumitur metus propter presentiam *Dom. Regentis, & Dom. Iudicum teste Afflicto decis. 30. nu. 3.* ex *textu l. 1. C. de his, qui propter met. Iudic. non appell.* quod verũ ducit *Reg. Rou. conf. 88. nu. 4.* & decisum refert in *Collaterali Consilio Pras. Merlinus controu. lib. 1. cap. 100. num. 3.* nec vrgent, quæ tradidere *Pater Molfes. & Nouar. & postremò Scialoya de foro competenti c. 16. nu. 89.* obstant enim recenter adducta per *Dom. Altomare ad Rou. consil. 88. num. 14.*
- Occasione prædictorum aduertere non omitram, viduam sine dubio variandi forum exceptione frui, & nihilominus tali priuilegio priuandam esse
- 193 existimarunt *Pater Molfes. in commet. conf. Neap. p. 2. tit. de bonis q. 12. nu. 18. & Nouar. tract. de elect. fori, sect. 1. q. 7. num. 11.* tunc cum de dotis exactione ageretur, ducti ad id credendum dispositione illa antiquissima *tex. in Lexigere dotem 65. ff. de iudicjs*, non aduercentes sua pace, post dictam antiquam legem viduæ, & alijs miserabilibus indultum fuisse huiusmodi priuilegium, per *d. l. 1. C. quando Imperator*, cui per illam non derogatum esse constat tum iuribus, tum decisionibus, quibus hoc validè tuetur *d. Conf. Carleual. vbi sup. n. 556. & 558.* vndè ab eis est cauendũ deinceps,
- 194 In numero priuilegiatorum Neapolitani existunt, siuè ex priuilegio, siuè ex natiuitate, quapropter, siuè agant, siuè in ius vocantur, sèper ipsi trahunt ad M. C. *Pras. de Franch. dec. 316.* id tamè limitatur in duobus casibus. Primò, si agerent cõtra officiales, & subditos Regiæ Dohanæ menepecudum Apuliæ *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 4. §. 8. num. 49. Montan. controu. 66. nu. 3. Thorus in C. rer. Indic. in alleg. diuersorum alleg. 49.* Secundò, si agerent ex causa lucratiua ad finem trahendi tantum, ex *tex. in l. 2. C. ne liceat potèrioribus actiones in se trãsserre*, cuius dispositio practicata fuit in personã cuiusdã equitis Neapolitani, testatur *Thorus in suppl. Decisionum, verbo remissio causa petita.*
- 195 Hæc vltima exceptio non solũ cedentibus verum etiam tertijs possessorijs competit, quos certum est condemnari non posse, nisi prius facta fuerit diligens excussio principalium debitorum, vt communis DD. sententia est, quorum viginti nouem enumerat *Andreolus contr. 235.* & inter eos *Dom. meum Consiliarium 10. Bapt. Hodiernam controu. 37. nu. 18. & seqq.* cuius conclusio ampliatur, etiam si cedens promiserit exigibilitatem nominis debitoris, eo quod ille tunc nõ efficitur purè debitor, sed sub conditione hoc est si debitor cessus repertus fuerit non soluendo, quam quidem conditionem ex natura obligationis manare probat *d. Andreolus vbi sup. n. 7. & contr. 115. nu. 12.* & licèt ex hac opinione dissentiat noster *Montanus controu. 44. n. 3.* pluribus tamen iuribus reprobatur ab eodem. *Andreol. d. controu. 235. n. 8.*
- 196 Hic primò est obseruandum, in fide ius-

Exceptio
excussio-
nis prin-
cipalis.

iussoribus, & mercatoribus eam non de facili admitti attentis DD. quos cõciliat *Caluin. de equit. lib. 2. cap. 114. nu. 23. ver. placet tamen* quem sequutus est *Dom. Consil. Pratus ad Muscat. in pract. fideiussoria p. 2. q. 20. versu secundus circa finem* in tertio possessore, & cedentibus de equitate concedi, vt est videre *Theaur. decis. 51. 52. 53. & 215.* Secundò hanc exceptionem ante litis cõtestationem esse opponendam, alias cõtra tertium, & cedentem, aut fideiussorem proceditur *Alexand. cons. 33. n. 2. vol. 4. Bart. & Bald. in l. probatam, C. de sent. & interloc. Gabriel. commun. concl. 197 lib. 3. de fideiussoribus conclus. 1. nu. 59.* Tertio eam locum non habere in gradu appellationis DD. *in l. ita demum, C. de procur. Gabriel. vbi sup. Guido Papa decis. 94.* Quarto, tunc hanc exceptionem locum non habere, vti dilatoriam cum per declaratoriam iudicis imprõptu constaret pncipalem debitorem esse notoriæ decoctum *Gabriel. vbi sup. num. 54. Afflict. decis. 318. Sanfelic. decis. 204. num. 11. tom. 2.* & tunc etiam post terminum obijci potest tenent, *Guido Papa dec. 54. Ant. Heringius de fideiuss. cap. 28. num. 19. Io. Gaddeus de contrah. & committ. stip. cap. 9 conclus. 5. n. 105.* Quintò, opposita hac exceptione p reũ, oportere actorẽ, simul, & cumulativim compilare, tã cõtra reũ, quã cõtra pncipalem debitorem, & eodem iudicio discussionem facere de bonis, vtriusq; *Negusantius de pignor. p. 8. mēb. 1. num. 28. vsque ad 32.* cõterum de ea plenius tractant *Gabriel. vbi sup. & Muscatell. in d. pract. fideiuss. p. 2. q. 20.* quos consule.

Addimus descriptis Adulterij exceptionem, quæ opponi potest ab vxore contra maritum in causa ciuili, & maritus contra vxorem ad separationem Thori, & amissionem dotis, & lucrorum, *l. si vxor, §. iudex, ff. de adulterijs, Surdus de alim. tit. 7. q. 16. num. 54.* verum cum ista obijcitur, per replicationem lenocinij tollitur *tex. in l. viro 40. ff. sol. matrim. l. cū mulier 49. eod. tit.* sed an mulieri dotem petẽti post mortem viri posset ne ab illius hæredibus

opponi talis exceptio? regula stat pro negatiua, præterquam in duobus casibus, scilicet, quando viuento viro querela fuisset exposita, vel post adulteriũ commissum modico tempore maritus vixisset, vt notauit *Dominus meus Reu. D. Carolus Antonius de Luca in sua additt. ad Franch. obseruat. 240. in princ.* 199 vtrum verò hæredibus viri pro restitutione dotis vocatis, prodesse possint conquestus de adulterio ab ipso marito viuento facti? & an quando tale delictum remissum cõseatur? & num viro post mortem vxoris hanc exceptionem adulterij opponere valeãt hæredes, ad eundem *D. Carolũ de Luca, vbi sup. n. 2.* cui addo *Dom. meum Consil. Pratum ad Pascalem de Patria potest. p. 1. cap. 5. versu dubitabilis, & aspernenda.*

Reliqua de exceptionibus perquirãtur *Scaccia de iudicys lib. 2. cap. 2. n. 192. Marc. Ant. Blanc. tract. de exception. t. 3. p. 1. Martin. de Fano de exception. impedient. litis ingress. tom. 3. tract. 1. Felin. in c. exceptionem num. 3. & 37. Scaglioni. super Prag. in tract. de modo procedendi.*

Quoniam de dilatorijs summatim egimus, quæ donec impletæ non fuerint litis cursum impediunt, consentaneum erit, de peremptorijs iudicium eneruantibus aliquas recensere exceptiones, quarum hæ frequentiores sunt videlicet.

1 Solutio.	5 Renuntiatio litis
2 Transactio	6 Compensatio.
3 Res iudicata.	7 Nonnumerata pecunia.
4 Periuriam.	

Nè iuuenum genium defraudare videamur, ipfarum effectus hic prope rato tangemus, & reliquas infra glossa sententiæ reponamus.

200 Primæ igitur viribus innotescit cõctis, omnem tolli obligationem *inst. solutio- quibus modis tollitur oblig. quod eatenus sit certum, quatenus solutio vera sit, & non præsumpta iuxta tex. in l. quocumque, C. de apocis lib. 10. de Franchis decis. 137.* hæc post sententiam opponi potest, probat *Andreol. contr. 30. num. 2. & contr. 365. num. 4.* parem obtinet vim aduersus creditorem, qui sui

debitoris esset hæres, absque beneficio
 201 legis, & inuentarij, quia per aditio-
 nem, absque tali beneficio, confusa
 redditur eius actio inquit Imper. in l. si
 Adulta in fin. C. de hered. actio. & talis
 confusio habetur loco solutionis, vt est
 tex. punctualis in l. uranius, ff. de fideius-
 sor. limitatur tamen quoties aliter pro-
 betur l. stichum, & pamphilum, ff. de so-
 lutionibus.

Exc. trã-
 factiois.

Secundæ per oppositionem, lister-
 minatur, l. Fratris, C. de transact. Afflict.
 decis. 220. post num. 3. Gram. decis. 66. &
 hoc regulariter, sed vtrum, & quãdò re-
 scindi possit trãfactio? demõstrat Dom.
 202 Consil. Io. Baptista Hodierna in suis
 controu. cap. 37. per totum, de Marinis in
 suis resolut. quotid. cap. 233. nu. 8. & post
 innumeros addo Valer. de trãfact. tit. 6.
 q. 2 n. 46.

Exceptio
 rei iudi-
 cata.

Tertia si constat exceptio, aqua nõ
 fuerit appellatum, & faciat ius, finem
 203 cõtrouersie imponit *glos. in l. Iulianus,*
verum, ff. de condicione indebiti, & l. res
iudicata, ff. de reg. iuris Muscat, glos. fi-
nita num. 3. & 6. ibi Dom. Consil. Pratus
vers. suas pariter, & in glos. iudicata
 p. 1. idem pariter dicendam est si in sē-
 tentia aqua oritur talis exceptio non
 fuerit dictum *citra præiudicium iursum*
opponentis, vt d. de Franchis decis. 289.
 est tamen verum hanc exceptionem, vt
 204 suum habeat effectum sua oportere
 habere requisita, scilicet, ean-
 dem rem, eundem modum agendi, & in-
 ter easdem personas de quibus meminit
 Thorus in compendio decis. tom. 1. in ver-
 bo exceptio rei iudicata, & Dom. meus
 Consil. Hodierna in suis controuers. c. 47.
 num. 61. & plenius Gallupus in praxi
 p. 2. cap. 2. de excep. rei iudicata in verbo
 de indentitate rei num. 7. de indentitate
 causa num. 11. & de indentitate persona
 num. 18.

Exceptio
 periury.

Quartam eundem habere vigorem,
 sicut cæteræ peremptoriæ colligi vide-
 tur, ex tex. in l. si quis maior, C. de tran-
 fact. quem allegat Muscat. glos. periury
 p. 4. sub nu. 17. ibi Dom. meus Consil. Pra-
 tus. vers. & quatenus Auctor, cuius legis
 205 dispositionem, quoad pœnas in ea
 contentas contra periuros acerrimè tu-

tatur in suis *discep. forens. cap. 15. an 11.*
vsque ad 30. vbi licet illius dispositum,
 vti rigorosum non obseruari in multis
 locis, & contra illud pluries per alios
 Senatus iudicatum fuisse memorat, ni-
 hilominus inherens *Ioannis Vincentij*
Anna alleg. 28. omnimodè seruandum
 esse multis firmat medijs, cui *Conarruie*
sententiam adicio tom. 1. tit. de pactis
 206 p. 1. §. 7. n. 4. sed quod attinet ad hanc
 exceptionem, per quã dicitur perimere
 ipso iure actionem agentis, est notan-
 dum, non ideò amitti causam, secun-
 dum *Salycetum in auth. ei, qui iurat n. 1.*
C. de bonis auth. Iudici possid. vers. & se-
cundum hoc collige vbi addent. lit. A.

Omnes ferè practici de hac excep-
 tione, quoties loquuntur in mentionem
 iuris iurandi exceptionis incidunt, non
 declarantes quid altera ab altera diffe-
 rat, sciendum igitur est, si quis esset p
 absolutionem à iuramento habilitatus
 ad agendum contra instrumentum iu-
 ramento à seipso vallatum, pendente
 iudicio, dubium non esse, obligationis
 207 naturam non destrui, neque retardari,
 & quousque talis obligatio non fue-
 rit per sententiam elisa, illius executio-
 ne non impediri probat *Dom. de Fran-*
chis decis. 670. num. 1. Monach. ad Mina-
doum decis. 29. n. 6. Danza decis. 66. n. 6.
Alex. Trentac. var. resolut. lib. 2. tit. de
iure iur. resol. 1. n. 7. quod idem procedit
 in obligatione Camerali, vt p *Mar-*
chesan. de commission. p. 1. commiss. 1. c. 5,
num. 2. & 4. in fine etiam extenditur si
 data renunciatione præuentionis à iu-
 ramento præstito super dicta renuncia-
 tione habilitatio fuisset obrenta *Cara-*
 208 *uita ritu 168. nu. 1. vers. quo ad secun-*
dum, thesaur. decis. 165. hæc tamen con-
 conclusio limitatur, cum contractus fuisset
 ipso iure nullus, puta, quia esset contra
 formam statuti, tunc enim ille cum
 nullus tamquam principalis foret, nul-
 la quoque essent accessoria, vt habetur
 in cap. de iure iurando P. *Molfesius con-*
sil. 42. sub num. 14. & seq. & faciunt ad-
 ducta per *Dom. de Franchis decis. 391.*
 quæ quidem limitatio ad plures extē-
 ditur casus de quibus est videre *Scac-*
ciam de iudic. lib. 2. cap. 2. casu 1. nu. 139.
 præ.

præfato casu igitur donec habitatus non obtineat cōtra instrumentum, obstare sibi existimo iuris iurandi exceptionem, quamvis de ea nulla videatur fieri oppositio, ea tamen continetur in petitione creditoris, quoniam interim executioni demandatur obligatio, & omnia in ea contenta.

- 209 Contra verò si quis non habitatus agit, & venit contra instrumentum, potest tunc ei opponi periurij exceptio, & per talem exceptionem oppositam, perimitur actio intentata à periuro, qui hoc casu poenis etiam subiacebit *d. l. si quis maior.*
- 210 Differt etiam hæc exceptio ab illa iuris iurandi, quia ea transit ad heredes actiue tantum, ut per *Vrsillum ad Affl. decis. 285. & Cauale. decis. 9. num. 13. p. 1.* hæc verò non: quia hæredes periurantis nō tenentur periurii reatu, & licet ad iuramenti obseruantiam teneantur, non per hoc illaqueari posse sequitur ad periurium, ut inter alios probat *Felynus in cap. cum sit, num. 9. vers. limita de foro competenti, & Capyc. decis. 75.*
- 211 Sunt plura, quæ notare non omittā de hac exceptione periurij. Primò locū habere, tam in iure iurando iudiciali quā extra iudiciali, probat *Dom. Conf. Pratus in sua add. in princ. ad Muscat. in glos. periurij* cui addo *Marchesanum de commission. p. 1. comiss. 1. relaxat. iuram. cap. 2. num. 25. & Boerium decis. 305.*
- Secundò absolutionem à iuramento duplicem esse, ut not *Ioannes Camillus*
- 212 *Bilocta de absolut. à iuram. cap. 1.* plenariam nempe, & simplicem, plenaria ea est, cum quis fuit absolutus à iuramento, & per absolutionem illius vires fuissent eneruatæ; simplex verò cum quis fuit absolutus ad effectum agendi tantum, ita ut agere, & contrauenire possit in iudicio, absq; periurii labe, & talis absolutio habitatio appellatur, aded ut per eam iuramenti vires debiles non reddit, ut tradit *Couarruias var. resol. cap. 4. num. 8. vers. verum lib. 1. Menoch. consil. 24. num. 18. lib. 1.*
- 213 Tertiò, huiusmodi absolutionem, nisi iusta causa, & læsio non exigua inter-

- cedat, obtineri non posse testatur *Episcop. Riccius in praxi absolutionis à iuram. resol. 288. num. 3. versu requiritur, & antequam agatur, tot requiri absolutiones, quot sunt in instrumento promissiones iurate Vrsill. ad Afflict. decis. 220. num. 12. idem Riccius ubi sup. resol. 289. vers. tertia, & in fine versu sex-*
- 214 *ta, ad quarum consecutionem partis citatio non requiritur idem Vrsill. ubi sup. num. 14. cui addo Tiraquell. comment. in tit. res inter alios acta versu declara secundo fol. mihi 33. & priusquam iudicium intentetur iusiurandum remitti posse à parte, ad cuius fauorem fuit prestitum Abbas in cap. 2. num. 6. in fin. de sponsal. sed post ubi fuerit factus casus periurij minimè hoc fieri posse tradit Cauale. decis. 9. num. 35. Afflict. decis. 36. num. 2. & tunc quidem periuro, antequam habilitationem ad agendū assequatur, absolutio à periurio opus est *Caranita ad Afflict. d. decis. 220. in fine & in hac habilitatione ad agendū post periurium requiritur partis citatio Io: Angel. Pisanell. ad Afflict. d. decis. 220. Felyn. in cap. 1. num. 28. vers. retenta in 3. casu de iure iur. Riccius ubi sup. resol. 298. & talis habitatio nō concedi potest ab ordinario, nisi à S. P. glos. ord. in c. quanto de iure iur. Riccius ubi supra in sua addit. d. praxi absolutionis à iuram. resol. 290.**
- 215 Quartò exceptionem periurij non esse peremptoriam perpetuò, ut foret res iudicata, & solutio, de quibus supra, ea enim durat, quousque non impetretur absolutio *Vrsill. ad Afflict. decis. 30. num. 5.* verum obtenta deindè absolutione ex integro est audiendus *Muscat in glos. de iurij num. 10.*
- 216 Quintò, Quæ diximus de periuro locum non habere in reo necessario, qui est citatus ab Actore, quia cum sit citatus ab eo, approbata dicitur sua persona in iudicio *Innoc. in cap. cum inter, sub num. 1. solutio illa de exception.*
- 217 Sexto per solā præsentationē comparitionis, vel supplicationis aliquem non effici periurum, nisi iudicium prosequitur *Anna sing. 362. quem sequitur Pascalis de patr. possess. p. 2. cap. 9. n. 7. in fine.*
- Se-

218 Septimò, periurij notæ non subiace-
re Syndicos Vniuersitatis, qui eius no-
mine se obligant *Galter. de liq. instr. tit.*
an præcedente absol. à iuram. n. 14. Dan-
za decis. 66. nu. 32. & respectu Econo-
morum, vide Pers. conf. 7. tom. 2.

219 Octauo, eatenus ab agendo actor
periurus repellitur, quatenus hæc op-
ponatur exceptio, alias non opposita
auditur periurus, & valet processus,
Riccus ubi sup. resol. 291. num. 3. Sperell.
decis. 25. num. 127.

220 Nono, hanc exceptionem non ha-
bere locum, quando opponitur excep-
tio nō numeratæ pecuniæ cōtra instru-
mentum mutui, quia iuramentum in
dicto contractu respicit confessionem
non autem numerationem pecuniæ, vt
est videre *Couar. in c. 1. §. 4. de pactis in*
6. Borrell. in sum. decis. tit. de iuram. nu.
29. to. 1.

Decimò habilitationem ad agendū
non obstante iuramento, à quocumq;
Iudice Ecclesiastico concedi posse, etiā
loci prætereuntis *Felyn. in cap. 1. n. 31.*
de iure iur.

Est postremò notandum exceptio-
nes peremptorias duobus posse modis
opponi, scilicet in vim dilatoriarum,

221 & peremptoriarū: si ante, vel post im-
mediatè terminū principalem, qui loco
litis contestationis est, opponantur, &
statim probentur per instrumētum, vel
aliam publicam scripturam fidem fa-
cientem, tunc vtpotè per eas actio agē-
tis elidatur, terminus ideò prædictus
impeditur, adeò vt adulteriora procedi
nō possit, nisi discussis d. exceptionibus,
vt per *glos. in c. 1. in princ. de litis cōtest.*
ibi eo quod tres primæ exceptiones meri-
ta causa nō respiciunt, & in isto casu, nō
quia tales exceptiones opponūtur ante
terminum, in vim dilatoriarum opponi
dicendum sit, sed in vim peremptoria-
rum, quoties oppositæ incontinēti pro-
bantur, & discussæ elidunt radicibus iu-
diciū, & actionem, secūdam *gl. prad.*
hoc tyrones mente teneant, etenim
apud scribentes oppositum inuenitur: si
verò non probantur, ad merita causæ
reseruantur, & tunc dicendum puto in
vim dilatoriarum esse oppositas, quia

222 exceptiones dilatoriaræ, eę sunt, quę
dilatant cursum iudicij, quoties oppo-
sitę, & non probatę super eis Iudex in-
terloquitur referuādo eas ad causę de-
cisionem, vt impediētes processus cur-
sum loco dilatoriarū habentur *l. num.*
postea in princ. ibi glos. in verbo excep-
tionis, ff. de iure iurand. de Franchis decis.
289. num. 4. Mastrill. decis. 8. num. 5. l. 3.
§. ibidem, ff. ad exhibendum, habeto hic
pro regula omnes exceptiones, quę nō
resultant ex actis, aut aliundè in con-
tinenti non probantur, altiozem requi-
runt indaginem, & proindè ad decisio-
nem reseruantur *Ioseph. Ludou. dec. Luc.*
24. Guido Papa sing. 182. Caualc. dec. 28.
§. 26. & 30. p. 1. cumquę fit decretum
talis reseruatiōis, à tali decreto non
admittitur appellatio, vt per S. C. fuisse
decisum testatur *Io. Vinc. Anna singul.*
605. Stefan. Gratian. tom. 1. discept. forēs.
cap. 7. num. 24.

Quinta non minus, quam præcedē-
tes præfert, & illarum vim habere co-
223 gnoscitur, ex *Cassador. decis. 1. de re*
iudic. num. 7. vers. item 4. Tuscus cen-
clus. 385. n. 7. & alijs.

Pares sexta exigit effectus, tunc pri-
mo cum compensatio fit de liquido ad
liquidum *l. fin. C. de compensat. & l. Pa-*
pinianus, exuli, ff. de minoribus Afflict. compēsa-
decis. 381. num. 6. Secundò, cum non
fit debitore inuito *Surdus dec. 191. n. 17.*
& ita intelligitur *l. si constat, C. de comp.*
224 *ibi glos. 5.* quia compensatio fit parte
volente non autem tacente, vel inuita,
vt idem *Surd. ubi sup. num. 18.* limitatur
tamen cum de vsuris agitur, & in de-
lictis, vbi factum hominis non requiri-
tur secundum *glos. versu, quod autem d.*
l. si constat. Caualc. decis. 22. p. 4. n. 42.

Hęc exceptio locum non habet, in
actionibus, quę fundamentum non
225 habent *l. si cum S. 1. ff. de compens.* vbi
autem sua concurrunt requisita, quę su-
pra, potest opponi ante sententiam se-
cundum *Innoc. & Hostiens. in cap. cum*
super de or. cog. verum attenda magis
communi scribentium opinione etiam
post decretum diffinitiuum eam licet
opponere, post *Felyn. in cap. suborta de*
iure iur. Surd. decis. 191. nu. 7. Capyc. de-
cis.

cif. 82. num. 37. & decis. 25.

Exceptio nonnume. a pecc. 154.
 Respicit septima beneficium, tùm debitoris, tùm creditoris, debitoris nēpè si per ipsum apponatur in contractu mutui intra biennium, vt in *institut. de literarum obligat. §. 1.* tunc enim probata censetur, & onus probandi contra-
216 rium ad creditorem transfertur *tex. & glos. in l. 2. C. de nonnum. pecun. l. 1. & glos. C. de condition. ob turp. caus. Afflic. decis. 110. ibi Vrsill. Sanfelic. decis. 152. n. 2. tom. 2.* adeò vt si in termino creditor non probauerit pecuniã fuisse solutã, tunc cõfessio debitoris nihil operata fuerit *d. institut. de literarum oblig. in pupillo limitatur l. fin. cap. in quibus caus. in integr. restit. non pot. cuius fauore etiam lapso biennio officio Iudicis implorato admittitur exceptio ista, Mascard. de prob. concl. 1236. n. 10.* hac eadē vti possunt creditores inuito debitore, refert *de Xart. decis. 16. num. 13.* respectu verò creditoris beneficij, procedit hæc eadem exceptio, si intra triginta dies à die contractus opponatur per ipsum creditorem, & tunc onus probandi numerationem pecuniæ ad eum trãsfertur, pro cuius fauore extat confessio numerationis *l. in contractibus. C. de pecun. nonnum. Afflic. decis. 402. nu. 12. & decis. 105. num. 2. Capys. Latro decis. 111. nu. 19.* Hæc regulariter procedunt, limitantur tamen, cum inter fuisset geminatio contractus *glos. in l. contractus, §. sed quoniam in verbo pœnitus opponi, C. de nonnum. pecun. ibi Bartol. & Bald. Gabriel. com. concl. 3. num. 4. Afflic. dec. 110. n. 1. de Grassis de excep. excep. 14. num. 13.*

Aliæ plures peremptoriæ inueniuntur exceptiones, quas tuo vsui reperies, quæ si probationibus non indigant, tã hic, quam post sententiã obijci possunt, probat *Dom. mens. Cõs. Pratus ad Muscat. in glos. conclusionem.*

227 Reliquã est de anomalis aliquam mentionem facere: scias igitur anomalas, siuè anormalas exceptiones eas esse, quæ sine, vel extra regulam vagantur, etenim tale nomen deriuat à greco verbo à *nomos*, hoc est *sine, nonus id est sine* tales sunt: exceptio excommu-

nicationis, vt in *cap. exceptionem 12. de exception. falsi Procuratoris*, vt dixi supra *num. 158 & seq.* item ne causæ cõtinētia diuidatur, hoc est vnionis actorum, de qua *Consil. Carleual. de iudicij lib. 1. tit. 2. disp. 3. num. 8. & seq.* plenè agit, & nos supra *nu. 76.* item non debes audiri ex forma statuti, sicut in executione sententiæ S. C. obseruatur, vt condemnatus non audiatur, nisi executã sententia *Auth. que supplicatio, C. de precibus Imperat. offer. Afflic. decis. 341.* hæc enim exceptio habet causam successiuam, & cõtinuam, secundum *Sygis mundum Loffredum consil. 12. nu. 35.* & idè agenti potest antè, & post litem contestatã opponi, item exceptio preuentiois aduersus instrumenti liquidationem, cuius quousque pendet iudicium, suspendere facit liquidationem probat *Anichinus de prauent. instrum. q. 3. dubio 3. n. 118.*

228 Has quidem, & alias huiusmodi opponi posse aiunt scribentes in quacumque parte iudicij: verùm est aduertendum exceptiones anomolias, non quia in quacumq; parte iudicij opponi permittuntur, idè semper appellandas esse peremptorias, vt multi inaduertenter tenent, & probo sic, exceptio *ne cause continentia diuidatur*, quæ sub actorum vnione continetur, est anomala, quia semper datur eius oppositio, vt bene aduertit *Consil. Carleual. de iudicij lib. 1. tit. 2. disp. 2. num. 10.* nihilominus verè dilatoria est, vt idem probat.

Aduerte secundò de exceptionibus anomalis, alias esse, quæ verè peremptoriarum aliquandò sapiunt naturam, & in quacumque parte iudicij, etiam post sententiã, seu decretũ diffinitiuum opponi possunt, & in cõtinēti probatæ reddunt iudicium nullum, vt sunt exceptio falsi procuratoris, de qua supra *num. 158.* & Iudicis incompetētia, quæ funditus iurisdictionem eradicat *DD. in l. si quis in ius vocatus non ierit, & in toto tit. C. si à non competentī, & nos supra num. 71.* item exceptio antè diem agis, de qua *Ant. Blancus de exception. impediēt. litis ingressum n. 118.* in *sine* item exceptio Macedoniani p
tex.

- tex. in l. tam, etsi, ff. ad Macedon.* alias verò esse, quæ peremptoriæ sunt, sed regulantur secundum dispositionem *tex. in l. peremptorias, C. sententiã rescindi nõ posse*, & post sententiam non admittuntur *l. si quidem, vbi DD. C. de exception.* verùm in minoribus, & militibus, siuè oalijs priuilegiatis personis limitatur *p. 23* *tex. in l. 1. C. de iuris, & facti ignor. vt huiusmodi foret exceptio non numerata a pecunia, de qua supra, & exceptio periurij Coccin. decis. 268. n. 5.* alias asse, quæ ante decretum diffinitiuum si opponatur, & in continenti probantur non reseruantur ad merita, siuè ad causæ decisionem, vt post multos *Afflic. dec. 63.* ibi *Vrsill.* ex quorum dictis patet obseruantiam esse in contrarium eius, quod inquit *Reg. Rouit. decis. 21. num. 13.* asserentis omnes exceptiones, etiam peremptorias ad merita causæ reseruari, licet eius dictum intelligo de dubijs exceptionibus, aliter esset contra *glos. in dict. cap. 1. de litis contest.* alias tandem esse, quæ etiam post sententiã opponi possunt, sed nõ reddunt iudicium nullum, vt esset excommunicationis exceptio, *Guido Papa decis. 574. n. 8.*
- 231* Aduerte denique *Prag. 5.* incipientem comparente reo de ordinem Iudiciorum, vbi terminus dierum trium à die post notificatum libellum statuitur ad opponendas exceptiones, & alius dierum quinque immediatè sequentium ad eas probandas, non seruari, vt bene aduertit *Muscatehus in praxi glos. termini n. 3.*

Exceptio
excommu-
nicationis

- Præ coeteris, quas nuper de anomalis indicauimus, illa potissimum excommunicationis exceptio meã subit mentem, plura notabilia in praxi continere, quamobrem ea non omittere decre-
- 232* ui. Notabis primò hanc non actorem dumtaxat, verùm etiam testes respicere, quia si testes productos, & examinatos excommunicatos esse probaueris, de eorum dictis tali casu nulla erit habenda ratio *Ritus est M. C. 236.* ibi *Car.* patet ratio, quia excommunicatus est infamis *C. veniens il 2. in fin. de testibus Farinacc. in praxi crimin. tract. de test. in tit. de appof. contr. pers. testium. q. 56. à n. 7.*

Secundò, nota hanc exceptionem, licet opponatur post sententiam contra actorem, non ideo eam nullam reddi, quia sententia nullitatis vitio non afficitur ex culpa actoris, sed illius executio impediretur propter impedimentum excommunicationis, donec non auferretur *cap. prudentiam de offic. Ind. delegat. cap. 1. de excep in 6.* vbi communiter *Canonista, & Couarruuias in cap. quamuis p. 3. S. 3. de pactis in 6.*

Tertio, nota excommunicationem, de qua loquimur intelligendam esse de ea, quæ de maiori sententia nascitur, & etiam censura appellatur, eaque homo *234* à communione fidelium separatur, *DD. in rubrica de sententia excommunicationis in decretalibus in 6. glos. in cap. fin. verbo anathemate 11. q. 3. in cap. sequem eod. tit. glos. in cap. omnis Christianus 22. q. 3. Couarr. in cap. Alma Mater, p. 1. n. 3. eod. tit.*

- 235* Quarto, nota hanc exceptionem opponi non posse ab actore contra reum necessarium ab ipso in iudicio vocatũ, quia excipere, appellare, & se defendere sunt de iure naturali, *tex. est in c. 2. de homicidio, Clementina Pastoralis, 2. S. certum de re iudic. & cap. inter de excep. l. vt vim 3. ff. de iustitia, & iure,* quam defensionem *lex Pontificia,* siuè positiua auferre non potest *c. sunt quidem 25. q. 1. cap. fin. de consuetud. l. eas obligationes 8. ff. de capit. diminut. adeout si excommunicatus, Banditus, periurus, allaue persona infamis vocaretur in-*
- 236* iudicium ad se defendendum, eo casu, vt rei necessarij debent audiri *d. c. cum inter, & Scaccia de sent. & re iudic. glos. 11. num. 14.* hæc quidem exceptio licet maior sit illa periurij, vt notat *Lancelot. in tract. de assent. p. 3. cap. 24. q. 26. sub 6.* quia excommunicatus dicitur membrum Diaboli *Rot. decis. 16. Abb. in cap. si quis contra Clericum num. 48. de foro competenti,* nihilominus non obstat reo necessario, vt supra diximus, hæc verò conclusio limitatur tantum in reo excommunicato reconueniente, quia reconuentio non est defensio, sed potius actio, & petitio, cum igitur sit verum excommunicatum ab agendo re-
- pcl.

pellī, reconuentio propterea nullo modo permittitur, iuxta *tex. in cap. intelleximus 7. de iudicijs, & cap. Felicis, §. vtrum de panis in 6.*

237 Ex his pulcra oritur quæstio, vtrum excommunicatus admittitur ad opponendam compensationem? & in dubio videtur, quod non. Primò, quia obstare videtur *tex. in l. amplius non petitum 15. ff. rem ratam haberi, vbi dicitur, quod qui vititur compensatione, videtur petere, sed sic est, quod excommunicatus non admittitur ad petendum, ergò neque ad compensandum. Secundò, quia obstat *tex. in l. neque scriptura, C. de compensat. in cuius specie probatur compensationem esse reconuentionem, & per d. tex. in d. cap. intelleximus non potest excommunicatus reconuenire, ergò nec compensare poterit.**

238 His non obstantibus verissima est contraria sententia, scilicet, quod reus excommunicatus potest opponere compensationem per *tex. in l. 4. §. soluisse, ff. de re iudic. l. si debitor 4. ff. qui potiores in pignore hab. l. vel permutauit 19. ff. de lib. caus. compensationem apparet solutionem esse & per cap. veritatis 8. de dolo, & contumacia, &c. inter dilectos 8. de donationibus, potest excommunicatus exceptionem solutionis opponere, ergò: & compensationem.*

Non obstat argumentum *ex d. l. amplius non petitum*, quia in ea consideratur effectus, & ille, cui facta est promissio de nō petendo damnificatur ex compensatione opposita, nam partes cognouerūt de effectu adhibito, & causa liberationis, liberatio enim habetur facta compensatione, non tamen inde sequitur, iure agere, qui compensat, ponderando verbum illud (*videri*) positum *in d. l. quod improprietatem denotat.*

239 Nec obstat *tex. in d. l. neque*, quia cōpensatio non est propriè reconuentio, qui enim compensat, dicit se non teneri, & nihil petit, sed qui reconuenit, petit ex iuribus allegatis.

Quintò, nota si quis maiori excommunicatus spontè in iudicio comparuerit pro suo interesse, vel ad aliquem

defendendum debere repellī, vt in *Auth. si omnes C. si minor ab heredit. se abstin. & l. venditor 49. ff. de iudic. item pariter si quis præueniens tam dispositione, *tex. in l. si contendat 28. ff. de fideiuss. quam l. diffamari, C. de ingen. & manuum.* quia ambo ad iudicium veniūt voluntariè, & licet in terminis *d. l. si cōcedat* sint rei voluntarij, vt in mea *addit. ad Calimam de liquidatione instrumentorū* exactè explicauī, tamen, vt potè veniant ad iudicium non molestati iudicialiter, ideò eis obstare exceptionem prædictam *Scaccia de sent. & re iudic. gl. 11. n. 34.**

Sextò, nota exceptioni huic talem esse vim, vt licet ea non opponatur à partibus Iudex tamen ex officio repellere debeat publicum excommunicatum maiori, vt in *d. cap. exceptionem de ex-cept.* quia ad Religionis fauorem, & publicam Magistratus auctoritatem pertinet excommunicatum repellere, probat *tex. in l. pia de excep. in 6.* summa autem ratio est, quia pro Religione facit *l. sunt persona 43. ff. de leg. & sumpt. funer. l. sancimus 18. C. de Sacros. Eccles.*

Septimò, nota iura supra allegata de excommunicatis à iudicio arcendis loquentia, adeò procedunt, quatenus personaliter excommunicati adesse videntur in iudicio, verum si per procuratorem in iudicijs agāt, admitti possunt, præsertim si fuerit actor excommunicatus, & reconuentus, vt in *d. cap. intelleximus*, ne enim ex sua malitia alij litis consortes commodum reportare videantur, *Decius in d. c. intelleximus, l. Papinianus 21. ff. de minoribus, l. cum similis 11. ff. de alienat. iudic. mut. caus. fact.*

242 Quid autem diceres, si quis debitor in hæresim incidisset, & pro pœna perpetuò fuisset carceri mancipatus? vtrū sit absoluendus à debito, an saltem non esset audiendus ad *Dom. Conf. Pratum*, qui similem casum examinans suam propalat sententiam, *penes Muscattell. in praxi criminali, de cognitione delictorum in genere, cap. de crimine laesa Maiestatis Divina*, ibi de pœnis hu-

ius criminis, *versu, sed pulchra vertitur quaestio.*

APPENDIX.

Vix Gradu Citationis impresso, tulit occasio, ut quaedam reformantes explicarem: & quaedam alia adderemus.

243 Tetigimus supra *nu. 25.* morem contumacias accusandi, modò, quia nactus sum, quosdam recentiores practicos, asserentes, primam contumaciam, non vltima die termini in citatione oppositi, sed sequenti die post dictum vltimū diem accusari: ideò, nè eorum dictis in futurū tyronum mentes reddantur obscure, & quod veritatis est in cōtrouersia versetur, iterum illud idem, quod firmauimus reperemus, & probabimus; in dubium vocari non licet, primam contumaciam, tam in ciuilibus, quam in criminalibus accusari debere vltima die termini appositi in citatione, dummodò non sit feriata, secundum *ritum 80.* & quod hoc sit verum, mentiri me non facit inter alios *ritus ille 132.* & *Caruita super ritu 221.* & *225. num. 1.* quod verissimum fuisse, & esse tradidit mihi practica decem, & octo annorum, quibus in M. C. V. expertus sum, imò superioribus annis, cum de hoc specificè Honofrium Scodes contumaciarū Actuarium allocutus essem, respondit, tam Ioannem patrem suum, qui quinquaginta annorum spatio contumaciarum Actuariatum M. C. exercuit, quā seipsum post mortem patris, aliorum triginta annorum spatio semper primā contumaciam in ciuilibus, & criminalibus dicta vltima die termini accusasse, non inclusa die, qua fit citatio: hæc ille; itā igitur si quis hodiè nono Decembris fuisset citatus extrā locum iudicij, ut in d. M. C. intrā dies duos cōpareret, certum est, quod non comparente, vndecima die eiusdem mensis accusaretur contra eum prima contumacia, nec dici valet decimum diē, esse vltimam diem, & vndecimum appellandum esse diem sequentem, quia hoc dedecet proferri: obstat enim *ri-*

tas punctualis *119.* per quem statutum est, diem, qua fit citatio, in termino non computari, ergò prima dies termini dictorum dierum duorum est decima dies, vndecima verò, est vltima, qua accusanda est prima contumacia.

244 Diximus etiam ibidem dictam primam contumaciam accusandam esse ab Actuario contumaciarum, sed quia *ritus 225. Actorum Notarium* appellat eum, qui scribit dictam primam contumaciam, non explicando quisnam esset iste *Notarius Actorum?* quoniam tale nomen nō solū spectat ad actuarium causæ, verū etiam ad illum cōtumaciarum. Notarius enim actorum, idem est, ac Actuarius, & sic poterat intelligi pro vtroque, & de hoc *Caruita* non meminit, & hac de causa licet postea ibi dixerimus, illum esse actuarium causæ, nunc verò corrigendo illud verbum *causa*, affirmamus contumaciarum esse actuarium, prout antea ibi dictum erat, & hoc, quod ad proxim M. C. Vicariæ: quo verò ad accusandas primas contumacias in S. R. C. aliter seruatur ex antiquissimo more introducto, quia vltima dies termini

245 appositi in prouisione citatoria cedit ad beneficium citati, ex equitate forsan dicti Supremi Tribunalis, & ideò prima contumacia accusatur prima die sequenti, dummodò non sit feriata post terminum elapsū in dicta prouisione, & secūda accusatur elapso triduo post dictam primam contumaciam, v suo loco dictum est.

Meminit pariter *nu. 188.* de privilegio miserabilium personarum modò quaedam subiungemus non omittēda; inter casus, in quibus regulariter dictum privilegium non admittitur, huiusmodi est: quoties aliquis non miserabilis vocaretur in ius, & post captū iudicium superuenisset ei privilegium miserabilium, tunc eximi non potest à primo foro, vbi capta est lis ratione praeuentionis iurisdictionis iuxta famigeratum illud *Plipiani* responsum in *l. si quis postea, quam* ibi *Fulgosius n. 1. vers. in eadem l. captum de iudicij's Abb. in cap. causam, que 19. num. 3. Imola nu. 3. Felyn.*

lyn.nu.2. & 3. ibi additio de rebus de
Franchis decis. 544. numero 3. Cappel-
la Tolos. decis. 154. & 151. Giurba
decisi 23. & 82. Tusc. lit. F. conclus. 445.
Gratian. discept. forens. to. 3. c. 421. nu. 22.
347 Crassus de excep. cap. 3. n. 38. limitatur
regula cum talis miserabilis non esset
reus, sed actor, prout ponderat Pras.
Merlin. controu. cap. 81. num. 6. ex illis
verbis d. l. ibi quasi praeventus; item li-
mitatur cum priuilegium fori penden-
te iudicio superueniret reo citra suum
factum voluntarium, prout in Clerico,
tunc etiam variatio permittitur, post
Pras. Merlin. ubi sup. num. 6. circa finem
Dom. meus Roderius ad Reg. de Marinis
resol. cap. 54. num. 8.

Addimus nunc pro coronide huius
secundi Gradus. Primò, discrimen,
quod est inter actionem, exceptionem,
& replicationem, actionem scias Acto-
ri competere, exceptionem reo, & re-
plicationem actori, hoc modo videli-
248 cet situ actor actionem intentas, ego
reus contra eam excipio, & tunc ipse
actor contra meam exceptionem repli-
care potest, & sic in hoc casu replicatio
tua est adiuncta exceptionis contra
meam exceptionem, vt in l. 2. §. 1. ff. de
except. speculator in §. fin. in fin. princ. de
except.

Secundò, quæstionem de compro-
missio, quæ talis est, an vigore Prag. 1.
de arbitris compromissa causa, & expi-
rato termino compromissi laudo, aut
sententia adhuc non lata, sit illa iterum
compromittenda? Thesim tetigit Reg.
Rouit super dicta Pragmatica nu. 9. sed
249 ibi remissiuè, licet consil. 34. n. 11. to. 2.
plenius de ea agit, nos quidem in gra-
tiam tyronum breuiter eandem agitan-
tes examinamus; inquam primo, quod
causa videtur iterum esse compromit-
tenda; moueor, quia Pragmatica præ-
dicta Odialitium fuit ad lites amouen-
das inter agnatos, & cognatos, & af-
finitate introducta, vt dixit, Bald. in l. qui
se patris in §. col. vers. & ideo si statutum
dicit, &c. C. unde liberi, tex. est in l. con-
gruentius, C. de pps. potest. ex quo fit, vt
compromissum transactio appellatur,
ait Bart. in l. eleganter num. 3. ff. de con-

dition. in debiti, illudque non intelli-
gitur de primo compromisso tantum,
verum toties, quoties opus fuerit, do-
nec causa expediatur, vt idem Bald. in
l. fideicommissa, §. si quis decem, ff. de
legat. 3. Anna sing. 110. quem, & alios
sequitur Gallupus in praxi p. 1. c. 3. de
arbitris sub nu. 23. ita vt si in causa fue-
250 rit factum compromissum vigore sta-
tuti, & per lapsum termini expirauerit,
denuò debeat fieri compromissum, vsq;
quo causa finem accipiet cum talis
sit legis dispositio, & de natura ipsius
sit disponere, non solum super vno ca-
su, sed toties, quoties opus erit, Bald.
in l. veluti. §. hac vox, ff. de edendo, &
idem consil. 687. vol. 4. & hoc dici pos-
set de compromisso vigore statuti, se-
cus si ex voluntate partium. Hinc est
si partes voluntariè compromissum fe-
cerint de iure, & de facto per amicum
communè, quod duraret per mensem
cum potestate, quod possit prorogari
toties, quoties voluerint, tunc ista po-
251 testas quidem restringitur ad duas
vices tantum, & non vltra secundum
Speculatorem in tit. de arbitris, §. exci-
pitur versu, sed quid si fuerit factum Bald.
in l. si diuersa 1. col. C. de transact. &
idem in l. qui per salutem, ff. de iure iu-
rando, l. quamuis in fine, ff. de arbitris, &
ita tenet Bartolom. de Capua super dicta
Pragmatica.

Contra verò videtur dicendum cõ-
promissum semel expiratum non possit
amplius prorogari, quod facilè ex mē-
252 te eiusdem Prag. colligi posset, quia
merito illa Odialitium incipit, odio li-
tes habendo, & superfluas dilationes
refecando contrahendo tempus, & sta-
tuendo terminum, quo causa expedi
debet, vndè disposuit, quod intra duos
menses arbitri per sententiam litē ter-
minare deberent, verum si intra dictū
tempus discordes essent arbitri, eligen-
dus esset tertius per eosdem arbitros
partibus non suspectus, ad cuius ele-
ctionem Iudex ordinarius loci eos di-
fcores compellere potest, vt notat in
cap. suspicionis de offic. delegati, & cap.
legitimè de appellat. in 6. qui tertius
postea intra alium mensem vna cum

dictis arbitris, vel altero ex eis causam expedire poterit, & expirato termino prædicto amplius cōpromitti nō licet, vt ex *d. Prag. habetur*, vndè concludendum videretur, quod elapso termino duorum mensium, vel triū si fuerit electus tertius non est iterum compromittenda causa.

- 253 Histamen non obstantibus primaverior est opinio, vt si tempus determinatum labatur possit iterum, & non ultra compromitti, prout obseruantia inoleuit referunt *addentes ad Afflict. decis. 46. ibi Vrsill.* quod verum est quoties ex qualitate negotij intra terminū *d. Pragmat.* causa terminari non potuit, quod secus erit si in curia arbitrōrū fuisset cōpromissū expiratū, vt benè aduertit *Reg. de Mar in suis quotid. resol. tom. 1. cap. 65. num. 3. ibi Rodierius nu. 8.* & 9. est aduertendum, quod si esset cōpromittendum in duos arbitros cum potestate eligendi tertium in casu discordiæ, tunc ille tertius eligi non potest, nisi prius de discordia duorū constet, consuluit *Alex. confl. 123. vers. tertia ratione lib. 2.* & alios quos citat *Vāsius de nullitate ex defectu iurisdictionis n. 186.* quem cum *Decio consil. 475. nu. 4.* secutus est *Borgn. Canalca. decis. n. 57. p. 1.*

- 255 Postremò quærimus, quomodò facultas, quam habent arbitri sit appellanda? ea porrò notio est dicenda, non autem iurisdicctio, quia hæc spectat ad eos, qui facultatem, & potestatem habent cognoscendi de quauis causa, illa verò, ad arbitros, vt notat *glos. in l. ait Prator, ff. de re iudic. hæc satis.*

S V M M A R I V M.

- Terminus, quare aëtori, & reo impartitur, num. 1.*
Iudicium, & lis à termino principali causa initium sumunt, num. 2.
Et qua antea fiunt preparatoria illorum dicuntur, ibid.
Probationes facta in termino summario, quando reproduci possunt in termino ordinario, & fidem facerent? num. 3.
Terminus an sit de substantia iudicij, nu. 4.

Et an illius omisso vitias sententiam, ibid. Terminus iudicis officio impartiri potest, n. 5
Termini quantitas semper est in arbitrio iudicis, num. 6.

Eiusque prorogatio, etiam eo elapso fieri potest si præcesserit protestatio, ibidem.

Pro litis contestatione, hodie successit terminus num 7.

Instantia causa incipit currere à die post notificatum terminum principalem, eaq; idem sonat, atq; cursum causa, n. 8.

Post notificatum terminum Procurator fit dominus litis, causa autem Dominus romanet sum principalis, d. num. 9.

Vbi verò lis non contestatur procurator efficitur dominus litis cum de meritis causa tractatur, n. 10.

Exceptiones, qua opponuntur in calce termini, quando adimpleri debent, n. 11.

Et an adimpletis, vel non debet ordinari quod terminus currat? num. 12.

Quid si interim ad alios actus fuerit processum? ibidem.

Depositio principalis, quando offerri debet & peti potest, & quidquid de hoc sentit Dom. Reg. Santelic exploditur, num. 13.

& 14.

An terminus non oblata depositione principalis currat? quid sentierunt Gipiurus, Gallupus, & Sarnus explicatur, & eorum casus demonstrantur, num. 15.

Depositio principalis absentis an sit facienda sumptibus petentis? n. 17.

Et quid si fuerit per petentem allegata suspicio Officialis loci, ubi moratur principalis depositurus? num. 18.

Recensentur Reg. Rouiti, & Dom. Consil. Prati opiniones, quorum illa Rouiti vti æquior commendatur, n. 19.

Procurator habens mandatum sui principalis ad deponendum si nollet deponere, licet nō cogatur, proceditur tamen contra eum in contumacia tribus præceptis, n. 20.

Procuratore habente mandatum ad deponendum in animam principalis, & facta per eum depositione, si deinde petatur principalis depositio expensas faciendas pro depositione cedere in damnum petentis probatur, num. 21.

Secus autem si procederetur in contumacia, num.

Nominatio testium, quare fieri debet in cal-

calce termini, num. 23.

Instantia causa quanto tempore in civilibus
& quanto in criminalibus vivit, n. 24.

Et à quo tempore incipit currere, & an da-
gatur contra fiscum, & quando expirata
dicatur, ibidem.

Instantia peremptoria num. decreta interim
lata talia esse existimantur? num. 25.

Casus in quibus instantia non perit remis-
sive, ibidem.

Instantia etiam in iudicio summario perimi-
tur, num. 26.

Insufflatio vite spiritus post peremptam
instantiam requiritur, num. 27.

Limitatur, ibidem.

Hec à Spect. Præs. S. C. conceditur, nec
pro ea obtinenda partis citatio expostula-
tur, ibidem.

Quare ea relictis expensis conceditur n. 28.

Quod procedit in actore, non autem in reo,
ibidem.

Insufflatio in causis coram delegatis spectat
ad delegantem, n. 29.

An sententia lata perempta instantia sit
nulla? negativè cum declaratione resol-
vitur num. 30.

Utrum in S. C. perit instantia? recensentur
dissentientes, & qua sit vera opinio cir-
ca observantiam præpalatur, n. 31.

Cautela traditur per actorem casibus, in
quibus instantia perire potest factò Iudi-
cis numero 32.

Instantia perempta, num. interesse, vel fru-
ctus, qui debentur à die litis contestatio-
nis, debentur à die post obrentam spiri-
tus in sufflationem, num. 33. & 34.

Instantia prorogari potest à partibus, n. 35.

Suspicio examinatorum proponi debet intra
biduum post notificatum terminum, nu-
mero 36.

Pendente iudicio, & adhuc decreto diffiniti-
vo non lato si principalis moriatur contra
procuratorem est illud ferendum, n. 37.

An procurator constitutus in prima instan-
tia causa possit appellare, & appellatio-
nem prosequi; negativa proponitur re-
sponsio, num. 38.

Affirmativa autè verior demonstratur, n. 39

Procurator generaliter constitutus ad ne-
gotia peragenda, etiam in iudicium vo-
cari potest nomine sui principalis.

De Gradu Termini.

Aggressus miles pralium
Cauto restitit animo,
Deinde se tutum recipit
Cum suis in præsidium.
Auget ibique exercitum
Viresque suas rescit
Præstando ut possit viribus,
Et ultra sic procedere;
Ex hoc tu discere, & adhibere
Equis armis præsidia
Qua tibi iura tribuent,
Ut hoc in primo limine
Exceptione opposita
Terminata postmodum
Sic fiat contestatio.
Qua facta citò cogita.
Ut alias adversarius
Si quaestiones inferat
Tu possis contra attingier.

Exceptionibus denique dilatorijs
adimpletis ad instar militis depla-
nantis locum, in quo est præliandum,
& utriusque exercitus re perspiciuntur
vires, impartitur utrique partium ter-
minus, ut actor de sua intentione, &
reus de exceptionibus, quæ respectu
sui actiones sunt l. 1. ff. de except. & l. nō
exceptionibus cod. si probant, & expe-
riri possint.

Ex huiusmodi gradu iudicium, & li-
tem incipere constat, l. 1. C. de plus peti-
tionibus, C. de iudicijs, l. apertissimi Lan-
franch. decis. 213. cent. 3. l. is, qui se obtu-
lit, ff. de rei vend. l. adiles, §. item sciendū,
ff. de ad. l. dicit. & quæ antea sunt iudi-
cij præparatoria dicuntur, ut in §. fin.
ibi in uno quoque negotio initium aush.
in medio litis non fieri sacras formas,
hinc sit, ut plura gradatim sint aduer-
tenda, atque explicanda.

Aduerte, quod multoties in termi-
no reproduci solent probationes factæ
in alio iudicio, quamvis summario in-
ter eandem partes, & licet regulariter
secundum Bartol. in l. 2. ff. vi bonor. rap-
versu, sed videtur, probatio facta in
iudicio summario non probat in ple-
nario, limitatur tamen, quando pro-
ba-

batio illa recepta in summario iudicio plenaria foret, quia tunc benè probaret in plenario tradit *Felyn. in cap. causam qua ut, versu sed restringitur nu. 6. de testibus 1.*

4 Secundò, aduerte terminum prædictum nõ esse de substantia Iudicii, etenim eo nõ impartito citata tamen parte diuersa, testes recipi possunt, & valeret iudicium, vt ante omnes tenuit, *Jacob. de Aretino in l. vnus, §. cogniturum, ff. de quæstion. Capyc. decis. 1. Reg. Sanfelix. in praxi sect. 40. num. 6. Afflict. decis. 283. num. 4. & alij, quos breuitatis gratia omitto, & huius ratio est, quia talis actus, licet sit de solemnitate substantialis, talis tamen solemnitas obsoleuit testatur *Reg. Rouit. super prag. 7. num. 10. de ord. iudic. quod porrò verum est, quando terminus non fuerit petitus, sed si petitus, fuerit denegatus, tunc defectus huius solemnitatis actus sententiam nullitate afficeret Afflict. in constit. si quis imposterum, de Franch. decis. 221. num. 12. in fine, vnde caue à Coda nõ sic distinguente in suo compend. iudicij ordin. cap. 4. in quest. incip. Dum causa omnes.**

5 Tertiò, terminum prædictum Iudicis officio impartiri posse, licet non videatur ad cuius instantiam sit assignatus, ex doctrina Baldi mente tenenda, post *glos. in c. licet causam nu. 14. versu venio ad apparatus extr. de probation.*

6 Quartò, terminum, vt potè probationes, & loca, quibus est examen committendum respiciat, idèò regulari secundum dictorum locorum instantiam, hac de causa in arbitrio Iudicis esse declarat *Rit. M.C. 69. ibi Carausa nu. 4. & idem in ritu 90. Afflict. in constit. Regni exceptiones dilatorias num. 11. Maranta p. 6. in 3. actu Innoc. in cap. coram de restit. in integr. Capyc. decis. 91. nu. 81. num. 8. cumque prorogari posse à Iudice, dummodò pars, quæ prorogationem petierit, antequam terminus sit elapsus protestatus sit, tradit *Afflict. in constit. in pecuniarijs in princ.**

Quintò, contestationem litis hodie in Regno non dari, quia in omnibus

causis summarie proceditur per capitulum detestantes de quo supra in gradu libelli, diximus sub nu. 16. vers.

7 ego tamen, verum terminum, qui immediatè post principalem petitionem sequitur, loco illius haberi, vt in *Pragmatica post prædictas de ordine Iudiciorum Musc. glos. defendendum num. 22. & Reg. Rouit. in d. Pragmat. n. 10.*

8 Sextò, aduerte quod post notificatũ terminum legitime datum incipit currere instantia causæ ad tradita per *Muscatel. in glos. sententiam, num. 43. quæ nil aliud sonat, nisi causæ cursum temporis, siuè vitam: quelibet enim causa suam habet instantiam l. properandum C. de iudicij, vbi communiter scribentes Maranta in praxi in 5. p. principali, vnde impartito termino, qui contestationis litis loco suffectus est, vt per *Carau. ritu 288. Mastril. decis. 101. nu. 18. Reg. Rouit. in Pragmat. 7. nu. 11. de ord.**

9 *iudiciorum procurator dominus litis efficitur, vt C. de Procurat. nulla dubitatio, ibi Bartol. principalis autem dominus causæ remanet, idem Bartol. vbi supra, & tunc quidem agi, & peti dicitur secundum *Lasonem, l. si prius num. 17. ff. de non. oper. nuuc. vbi verò lis nõ contestatur procurator dominus litis efficitur, cum incipit de meritis causæ tractari, Bartol. in l. post litem, num. 8. ff. de procur.**

10 Septimò, nota si in calce termini principalis opponeretur aliqua exceptio, quæ altiore non requireret discussionem, aut ad merita causæ non pertineret, fore tunc adimplendam, si vero longam in facto siuè iure requireret indaginem, vt in *l. 3. §. ibidem, ibi glos. in verbo obscurior, ff. de exhibend. Aret. in §. bona fidei, num. 6. in litibus, in actionibus, & est textus in lilla, à quo §. 1. ff. ad Trebell. Capyc. decis. 10. nu. 20. ad merita dicte causæ referuari debet ad tradita per dictum *Muscatel. in glos. referuatis p. 5. num. 24. & seq.**

12 Octauo, Aduerte, quod si fuerit datus terminus, & in calce ipsius fuerit opposita aliqua exceptio dilatoria, eaque adimpleta, aut non, iterum erit ordinandum, quod terminus datus currat

rat, prius enim currere non potuit, propter impedimentum exceptionis oppositæ, regula est, quæ libet instantiam non currere, ubi disputatur de eo, quod expedit *l. si cum ipse, ff. de excusatione tutorum, l. inter utile in princ. ff. de minoribus, Thesaur. decis. 10. num. 6.* vndè si pendente obstaculo adulteriora proceditur parte reluctante, si deindè tollitur obstaculum ista interim facta non sunt valida, probat *Felym. Sandeus consil. 1. num. 4. & 7.* quod est mente tenendum, quia sæpius de hoc disputatur.

- 13 Impartitus terminus, aut ordinato, vt currat, debet ad instantiam actoris alteri diuersæ parti notificari, sed ante notificationem vtile erit depositionem suam in calce illius offerre, nè deindè si peteretur illius cursus impediatur, & licèt antiquitus limitatum erat tempus petendi depositionem, scilicèt vsq; ad conclusionem exclusiuè, vt in *ritu M. C. 93.* tamen in S. C. vbi sola veritate inspecta procedebatur, & proceditur, etiã post conclusionem admittebatur talis petitio depositionis, refert *Dom. de Franchis decis. 220. nu. 5.* post cuius decisionem anno 1612. emanata fuit *Reg. Prag. 4. sub tit. de dilationibus*, quæ ad relecandas dilationes præcepit depositionem prædictam peti posse ab vtraque parte, vsque ad conclusionem, & postea quoque, dummodò petatur super nouis, vt ibi *n. 7.* quam adhuc seruari testatur, & aduertit *Dom. Reg. Consil. Pratus in glos. Muscat. conclusio p. 7. n. 9. vers. quartus, explosa contraria opinione Reg. Sanfelicy in praxi sect. 48. nu. 6. & eius sequacium.*

- 15 Et circa hanc depositionis oblationem non possum non mirari, tam de *Galuppi opinione in sua praxi p. 2. c. 19. tit. de depositione num. 1.* quam de *Michaele Angelo Giptio in suis obseruat. ad Capyc. Latr. decis. 68. num. 2.* & de *Dom. Anello de Sarno in sua praxi civili in 1. pagina, col. 2. versu, & addas*, qui inquirunt in calce termini, offerendam esse depositionem, alias terminum non currere, quorum pace contrarium est verum, quia adeò terminus non currit, absq; oblata depositione, quatenus ab

aduersario, fuerit in calce illius petita, quoties ergò non fuerit oblata depositio, & diuersa pars non petet, & proceditur ad sequentem actum, terminus cucurrit per ea, quæ supra dixi *num. 9.* est verum si in calce electionis examinantis deindè petatur, posse tunc offerri, & iterum ordinari debere, quod idem examinatus electus, valeat examinare, & hac de causa ad tollenda talia impedimenta offerri debet in calce termini, vt deindè in quolibet actu absit impedimentum. Hanc quidem depositionem oblatam, altera ex aduerso pars acceptare potest protestatione, vt recipiatur suo loco per examinatum eligendum non suspectum, allegando tunc suspicionem eorù, quos fortè haberet.

- Quoniam locutio nostra in principalis depositionem incidit, inutile non esse existimo, si quæstiones illas reenumeremus, quas *Dom. Reg. Rouitus excitauit in Pragmatica incip. quinta die 8. in ordine de ord. iudiciorum*, prima quarum est, an depositio principalis absentis sit facienda sumptibus petentis?

- Secunda est, an per suspensionem allegatam per petentem depositionem, & commissa depositionis captura alij, quæ officiali loci, vbi degit principalis depositurus debeant ne etiam expensæ erogandæ, solui per dictum principalem?
- 17 Quoad primam omnes concludunt, quod impensæ concernentes expeditionem litterarum commissionaliũ pro principalis absentis depositione capienda in loco, vbi degit ipse depositurus, sint erogandæ per petentem, quæ verò soluuntur officiali, cui committitur depositionis captura, sint ab ipso met principali deposituro soluendæ, licèt ipse sit nobilis persona *Afflic. decis. 177.* ibi *Vrsil.* & idem *Afflic. in cõstit. aduocatos lib. 1. de præstatione Sacr. num. 9. vers. sed pone de Franch. decis. 332.* quos indè secuti sunt *Muscat. glos. legatioses ibi Dom. Pratus num. 27. & 28. Baldass. de Angel. ad Gizzare. decis. 63. num. 7. Io. Vinc. de Anna sing. 405. Rouit. vbi sup.*

- 18 Quod ad secundam attinet duas inuenio

uenio opiniones alteram alteri repugnantes, quarum primam *Reg. Roniti* esse conspiciamus, cuius laudes quante sint, tum eius contemporanei, tum hodierni scriptores, atque futuri explicarunt, & explicabunt ipse quidem tenet *super d. Pragmatica 5. num. 75.* expensas casu praedicto spectare ad petentem depositionem, & rationem assignat, quia propter talem suspicionem causam praebet expensis. Secunda vero, quae huic occurrit est *Domini mei Consiliarij Prati ad Muscatell. in d. glos. legaliores, d. nu. 28.* qui alijs probat medijs tales impensas erogandas esse ab eodem principali deposituro non obstante suspitione allegata in personam officialis illius loci, ubi ipse degit, & ea mouetur ratione, quia absentia principalis deposituri a loco Iudicij parit, vt diuersa pars suam requirat depositionem; ipse autem, qui vtrumque veneror, vti meos praecipuos, a quorum dictis addiscere assueui, pro nunc, vt semper tenui, euelli non possum a sententia *Reg. Roniti*, quam etiam *D. Carolus Petra laudat in ritu 153. nu. 3. in fine*, adducens *Martam voto 70. & Viscont. ad Dom. de Franchis decis. 332. nu. 7.*

20 Praedicta quidem controuersia nascitur, cum procurator principalis deposituri in iudicio constitutus mandatū speciale ad deponendum non habet, etenim si haberet, & deponere nolleret, tunc tria sunt praecipua, vt deponat, & non deponens in contumaciam ordinatur, quod habeatur pro facta, vt aeternius, ita desumitur, *ex textu in l. Senatus, §. quod si tribus, ff. de iure Fisci, Felyn. in cap. excommunicatus, col. 1. de haereticis, Alex. cons. 137. vol. 2.* si vero deponeret, & nihilominus principalis depositio vti legalioris peteretur, tunc etiam cōcedi potest iuxta doctrinam

21 nam *Bartol. in l. seruum quoque, §. publice num. 6. ff. de procuratoribus*, quod locum non habet in minoribus, furiosis, & vniuersitatibus, & in alijs relictis per *Scacciam de iudicij, cap. 7. n. 564. & seq.* sed tali casu expensas indistincte a petente esse puto erogandas sua-

det ratio, quae ipsius legis anima est, *l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de legatis.* Primò, quia ad cōstitutū procuratorem cum speciali facultate deponendi, & ad principalem defendendum onus respondendi aduersarij interrogationibus pertinet, *textus est in l. non solum 39. ff. de procuratoribus* vnde aeternitate potestate praedicta procuratori attributa ad deponendum in animam sui principalis, a quo praesumitur esse informatus, & rei veritatis conscius, principalis ipse est excusandus. Secundò, quia principalis constituens procuratorem, eligit non litigare per se, secundum *Bart. doctrinam in l. furioso n. 5. ff. de re iudic.* Tertiò si petentis depositionem, eaque adimpleta a procuratore facultatem deponendi habente, non fuerit desiderio satisfactum (vt saepius ad tempus terendum postulatur) tunc vberior cautela vnius, alteri nocere non debet cum principalis ex parte sua adimpleuerit, mediante sui procuratoris persona, & secundum hanc meam opinionem inuenio seruari in Supremo Senatu Cataloniae, testatur *Ripolla var. resol. cap. 5. de dilation. num. 75.*

22 Quoties autem processus fuisset cōpilatus in contumacia tunc examissim expensae pro examinando principali contumace cedere debent in damnum ipsius absentis, quia sua absentia, & contumacia, expensarum sunt causa, tenet *Carauita ritu 235. num. 15. Afflict. d. decis. 177. in fine.*

Nono aduerte, quod saepe contingit cum testes essent examinandi extra locum iudicij, tunc procuratorem meminisse debere, quod licet per *Pragmat. 77. num. 9. sub tit. de officio S. R. C.* concedatur terminus dierum quinque decurrendorum a die post notificatum terminum principalem in causa impartitum, iuxta *Prag. 4. nu. 9. de dilationibus*, vt facere possit nominationem dictorum testium, tamen tutius, & vtile esset talem nominationem facere in calce dicti termini principalis, caetera quae ad nominationem pertinent inferius *testium citationis gradu explicabimus.*

Diximus supra n. 8. post terminum legi-

legitimè datū instantiam incipere, idē
 24 hic plura circa eam obseruabimus. Pri-
 mō instantiam causæ in ciuilibus trien-
 nio viuere in criminalibus verò bien-
 nio, *tex. est in l. 1. C. ut intra certum tē-
 pus, quæst. crimin. term. Ritus M. C. 148.*
 & ea incipit currere à die litis contesta-
 tæ, sed contra Fiscum in criminalibus
 non dari, vt eadem *l. properandum*. Trā-
 facto igitur triennio, & non terminata
 causa, nec durante dicto triennio ad
 aliquid sit processum, instantia expi-
 rasse dicitur *d. l. properandum*. At si ante
 dictum triennij spatium fuisset interlo-
 25 quutum super aliquo incidenti, aut ali-
 quid incidenter decisum, tunc decreta,
 id continentia firma remanerēt, etenim
 de actis ordinatorijs tātū perempta in-
 stantia dicitur *Bartol. in l. 2. num. 2. ff. iu-
 dicatum solui Maynard. dec. 13. p. 2. Co-
 dex Fabri lib. 3. tit. 9. de litis contestat.
 diffinit. 2. Episcop. Ricc. in suis collect.
 coll. 710.* ad sunt casus, in quibus instā-
 tia non expirat etiam elapso triennio,
 vt est videre penes *Marant. in praxi p.*
*5. princ. n. 37. & seq. Ronitum de instan-
 tia causa non restituenda, num. 8.*

Sed annuere non omittam, quod si
 26 cut in hoc iudicio datur peremptio in-
 stantiæ, ita, & in iudicio summario, vt
 probatur in *decis. Bononiensi 39. per so-
 lam.*

Cum igitur eueniret, vt instantia pe-
 27 rirer, in sufflatio vitæ spiritus tunc re-
 quireretur, vt reuiuisceret, nisi interea
 pars ex diuerso à iudicij obseruantia,
 se absolui fecisset, & actorem ad expē-
 sas condemnari petijisset, vt post *Ma-
 rant. in praxi de ord. Iudic. par. 5. tit. &
 omnia fiant durante instantia num. 5. &
 Cancer. var. resol. lib. 3. cap. 16. num. 57.
 de litis contest. obseruauit Ant. de Virgil.
 de legitim. person. cap. 32. sub num. 30. &
 Scaccia de Iud. glos. 14. q. 7. num. 40.* hæc
 quidem insufflatio per Spectabilem
 Præsidem S. R. C. ex gratia conceditur,
 nec alijs Regni Officialibus, aut Baro-
 nibus concessum est, quia per eum Rex
 noster representatur *de Franchis decis.*
343. num. 5. Tasson. in suis obseruation.
obseru. 3. nu. 62. tenor verò decretatio-
 nis huiusmodi insufflationis talis esse
 solet: *Procedatur ad ea qua incumbunt*

in ijs terminis, in quibus causa reperitur
 28 *non obstante lapsu temporis refectis ex-
 pensis seruata forma Regia Pragmatica,
 Vrsill. ad Afflic. decis. 346. num. 5. & 8.*
 pro qua insufflatione obtinenda partis
 citatio non requiritur *Capyc. decis. 165.
 num. 6.* verum conditio illa *refectis ex-
 pensis*, iuxtā formam *d. Reg. Pragmat.*
 quæ est vnica *sub tit. de instantia causa,
 &c.* ordinatur ad maiorem cautelam,
 pro euitanda forsan discussione, an sit
 concedenda declaratoria fori, & pro
 expensis faciendis secundum *Afflic. de-
 cis. 70. ibi Io. Ang. Pisan.* vt etiam aduer-
 tit *Dom. Consil. Paulus Starbanus iunior*
in suis resol. 134. num. 28. cuius quidem
 obseruantia, quotidie practicatur, vt
 etiam olim, testatur *Capyc. Iatro decis.*
68. nu. 14. & 15. quod intellige respe-
 ctu actoris vitæ spiritum insufflari pe-
 tentis, etenim si reus insufflationem pe-
 teret ad expensas non teneretur, vt p
 S. C. fuisse decisum refert *Gramm. de-
 cis. 91.*

Duæ huc spectantes occurrunt mihi
 vtiles quæstiones: altera est, an senten-
 tia lata perempta instantia sit nulla? al-
 tera verò an in S. C. detur instantiæ pe-
 remptio?

Est interim significandum, quod si
 cut insufflatio spiritus vitæ in perem-
 ptis instantijs, tam in S. C. quam M. C.
 29 & alijs Curijs pertinet ad Spectabilem
 Præsidem dicti S. C. ita insufflatio, quæ
 requiritur in causis vertentibus coram
 delegatis spectat ad D. Excellentissimū
 Proregem, siuè eius Collaterale Con-
 silium test. *Reg. Sanfelice. in praxi sect.*
35. sub num. 21. vers. at in causis.

De prima assertur conclusio DD. af-
 firmatiua per ea, quæ adducit *Bartol.*
 & *Alexand. in l. properandum nu. 6. C. de*
iudicys, Bald. in l. fin. Cod. ut intra cer-
 30 *tum tempus*, & ita communiter senti-
 unt in *d. l. properandum*, de qua com-
 muni opinione testatur *Iason. in S. rur-*
lus, versic. quid autem si restitutio fue-
rit, instit. de action. verum in S. C. li-
 mitatur quoties sententia ipsius fertur
 præcedente monitione, siuè citatione
 ad sententiā, vt penes *de Franchis dec.*
643. & cū antè sententiā exceptio ta-
 lis peremptionis non opponitur, tunc

H enim

enim certū est quod ex stylo, & auctoritate S. R. C. substatentur sententia, non obstante instantia perempta, quod secus esset in alijs Curijs, & Tribunalibus inferioribus, vt *DD. in d. l. properandum*, substatentur quoque dici potest sententia dicti S. C. quia hæc exceptio sit iuris positiui non autem naturalis eamque Princeps tollere potest, vt annuit idem *de Franchis*, ibi in principio, vel potius dici posset cum *Maranta*, & *P. Molfesio*, & *Carleual. de iudicijs* locis infrascriptis, in S. C. non dari instantiæ peremptionem, quia Principem representat, & ideò lata eius sententia perempta instantia labe nullitatis non afficitur, vt ex alijs relatis per *Andream controu. 79. nu. 35.* probatur.

Quoad secundam, magna est altercatio inter *Marantam in praxi p. 5. verbo*, & *omnia fiant durante instantia* nu. 15. *P. Molfesium consil. 47. nu. 3. to. 2. Consiliar. Carleual. de iudicijs tom. 1. disp. 2. n. 943. Reg. Rouit. super Pragm. 1. nu. 7. de instant. caus. non restit.* & inter *Dom. Reg. Capyc. Latro decis. 68. n. 12. & 13. & Anichin. de praxi. instr. c. 2. q. 5. dubio unico num. 77.* quorum d. *Regens Capyc. Latro*, & *Anichinus* partē affirmatiuam tutantur contra præcedentes Auctores, & respondendo obiectionibus concludunt in S. C. instantiam currere, at quia semper, & hodie in vsu fuit, & in S. C. est insufflatio vitæ spiritus super instantiis peremptis, ideò non me angam, & licet articulus de quo agebatur in *d. dec. 68.* consistebat videre, an exceptio peremptionis instantiæ opposita antequam vitæ spiritus super mortua instantia impetretur, impediat expeditionem causæ, & pro parte negatiua fuisse decisum contra opinionem dicti *Reg. Rouit. ubi sup. nu. 8.* ponderatis tamen per *d. Anich.* semper accedo.

Ex his inferitur norandum, quod licet instantia non perire dicatur, quoties pendente triennio, & processu existente penes Iudicem pro expeditione causæ pars protestaretur, quod instantia non pereat, vt tenent post *Mar. in tam in praxi p. 5. num. 34. versu item*, *Carauita ritu 247. num. 12.* cautela ta-

men tutior est, vt antequam pereat factio Iudicis, prorogetur instantia præuia monitione parti notificanda, quia si causa post peremptam instantiam factio Iudicis, expediretur, nullitas aduersus decretum opponi posset, ex quo fieret, vt inde esset disputandum de validitate decreti.

Alia mihi superest exquirenda thesis, videlicet, an instantia si fuisset perempta, interesse, aut fructus, qui debentur à die litis contestationis, deberentur, nè à die, quo fuit obtenta vitæ spiritus insufflatio, vel à dicta lite contestata?

Quoad fructus debitos à malæ fidei possessore, duæ sunt opiniones, quorū altera est *Reg. Rouit. super d. rub. de instantia caus. num. 16.* qui distinguendo concludit si fuerint factæ probationes, & publicatæ, ex quibus dicta mala fides appareat fructus deberi à die litis contestatæ, etiam si deinde sit perempta instantia, & restituta, si verò de ea non constat secus, altera *Capic. dec. 11. vbi disputando articulum contrarium decisum fuisse refert*: cuius tamen decisionis iura cum fuissent ab eodē *Dom. Reg. Rouit.* ponderatæ, non sic simpliciter intelligenda esse decreuit, sed cum eadem distinctione, quæ quidem cum mihi æquior videatur, sub eadem intelligentia admittendam esse cæseo decisionem post dictam *Capycij* illam *fori Finizanensis*, de qua testatur *Borgn. Canalcian. decis. 21. num. 74. p. 3.* licet interea videndum sit, post *Tiraquell. in tract. Causa cessante limit. 12. nu. 6. Vuessembec. ultra montani, consil. 6. nu. 113. vers. nec potest*, sed in minoribus, ceterisque priuilegiatis, absq; dicta distinctione prædicta procedunt, probat idē *Reg. Rouit. ubi supra num. 20. versu verum*.

Quo verò ad interesse, quod debetur Iudicis officio nobili, vt esset in legato, aliter prædicta se habent, quia non consideratur eadem ratio, prout in malæ fidei, vnde lite contestata debitor statim constituitur in mora, quoniam ab ea illud deberi incipit, vt est in *l. cum postulasset, ff. de dām.*

infesto, ibi DD. & idem in l. ubi §. 1. ff. de edendo, & licet pereat instantia, & postea reuiuiscat ad instantiam actoris, nihilominus interesse currit à dicta lite contestata: sufficit enim semel moram fieri, vt interusurium perpetuo debeat ad tradita per dictum Dom. de Franchis decis. 16. num. 10. & hoc puto verum, quia per instantiam peremptam acta tantum ordinatoria pereunt, quoad effectum, vt ex eis in futurum sequi non possit sententia, secus quoad alios effectus extra sententiam, & instantiam iam causatos ab ipsis actis ordinarijs, quia tales effectus durant, vt limitando, & disputando declarat Mar. Soccin. in cap. venerabilis, art. 27 sub nu. 51. & seq. cœlus. 2. de iudicij in tract. diuersorum, tom. 3. p. 1. fol. mihi 100.

35 Hic etiam significare non omitam, partes antequam pereat instantia posse eam prorogare ex relatis per dictum Dom. Reg. Rouit. ubi sup. num. 6.

Notificato igitur termino expectatur biduum, intra quod suspicio examinatorum proponi, siue alligari permittitur, & non ultra, nec amplius antiquus seruatur stylus, vt in quibusdam vetulis processibus obseruauit, per quæ
36 decreto Iudicis ordinabatur, vt suspicio proponeretur, vt est prouisum per Reg. Pragmat. 4. nu. 10. de dilationibus, hæc verò proposita in calce termini, aut intra dictum biduum non admittitur contra maiorem partem examinatorum, vel scribarum, sed in minorem partem illorum, Anna singul. 276. Carrau. ritu 258. in fin. Rou. in Pragmat. 7. incip. responsionibus de ordine Iudiciorum n. 3. & 14. & ad eam allegandam solum sufficit iuramentum d. Anna sing. 489.

Decimò aduerte contestata lite cum Procuratore, si deindè suus moriatur
37 principalis superstitibus eius hæredibus, tunc iudicium prosequi posse cum eodemmet procuratore, quia semel p litis contestationem Dominus eiusdè effectus est litis, l. neque tutores, C. de procur. l. procuratoribus, C. eod. cap. 1. §. licet eod. tit. in 6. & l. nulla, vbi Alex. & Iason. C. de procur. Surdus consil. 99. n. 5. & tunc sententia, vel decretum diffini-

tium ferri potest in personam eiusdè procuratoris translato prius iudicio in dictos hæredes *tex. in l. nulla, vbi omnes, C. eod. l. 1. C. de sentent. & interloq. omn. iudic.* at si hæredes non supersunt mortuo principali, extinguitur mandatum, & hæreditas de curatore prouidetur *Minadous decis. 35.*

Vnum hoc tacitus præterire non debeo, quod pro Corollario huius gradus notabis: lata sententia procuratorem, qui in prima instantia fuerit constitutus si succumbat, appellare posse, l. ab executore, §. fin. ff. de appell. & l. inuitus, C. de procuratoribus, atque adeò futurum esse, vt posset appellationem prosequi, vt *glos. in d. l. inuitus in verbo extendere, l. in commodato, ff. commodati, & licet contrarium dicendū videatur. Primò, quia adeo procurator appellationem prosequi valebit, quatenus fuerit ad omnes causas, siue generaliter constitutus, secundum *Vrsill. ad Afflict. decis. 344. nu. 6.* Secundò in tantum procurator dicitur litis dominus in quantum durat instantia *glos. & DD. in d. l. nulla, & c. quid agendum eod. tit. in 6.* & quia instantia causæ principalis, ac appellationis, sint diuersæ, licet sit eadem causa principalis, atque appellationis, vt notatur *glos. in cap. de iuramento calumnia in 6. & cap. fin. de testibus, idè non intelligitur constitutus in causa appellationis, & quamuis sit factus dominus primæ instantiæ non tamen censetur factus Dominus secundæ cum ex diuersis non infertur l. Pappianus 21. ff. de minoribus, ff. de acquir. possess. l. naturaliter, §. nihil commune idcirco finita prima instantia, eius remanet extincta potestas, notat *Paulus de Castr. cons. 12. lib. 1. Guido Papa sing. 610. & l. qui pro nomine l. 46. ff. de procur.***

39 Nihilominus contrarium est veritas, quia procurator constitutus in causa, licet non sit constitutus ad omnes causas siue generaliter, potest appellando prosequi appellationis iudicium. Primò, quia causa principalis cum illa appellationis est eadem per *d. glos. in cap. 2. de iuram. cal.* nec obstat, quod sint diuersæ instantiæ, quia diuersitas est respec-

Et iudicis, non circa personas litigantium, & merita causæ, & rei, & sic diuersæ, quoad alia, & seperata iudicia, etenim aliud est iudiciū primæ instantiæ, aliud appellationis, in vtroq; alij sunt iudices, & alia pronuntiandi ratio seruatur *Xamar. de offic. Iud. & Ad. noc. p. 2. q. 9. num. 59.*

Secundò, quia si *tex. in d. l. inuitus* admittit procuratorem ad appellandum, necessariò sequitur, quod appellatione prosequi possit, aliter prouocandi facultas non data fuisset, vt *d. glos. l. inuitus, verbo exercere*, & licet glossa prædicta dicat in fine, quod actus appellandi, & exercendi sint diuersi, non tamè sequitur, quod procurator non possit appellando appellationem prosequi, quia primus actus est preparatorius ad secundum, & ideo hoc casu mādatum procuratorium ampliatur ratione incidentiæ, & extenditur etiam ad specia. liter non commissa tenet *Abb. & glos. in cap. 9. causa restitutionis sub nu. 3. not. 3. de restitut. in integr. moueor præterea*, quia si quis fuerit simpliciter in aliquo procurator constitutus, intelligitur etiā constitutus ad accessoria, & dependentia, *l. cuicumque, §. si ei, quem ff. de instit. abt. glos. in cap. cum alim. 1. de offic. deleg. Iason. in l. cum procurator, C. de oper. non nunciat. num. 4.* ex his opinor procuratorem constitutum simpliciter in prima instantia, iudicium appellationis prosequi posse, & ita ferè seruatum vidi in nostris supremis tribunalibus, sed quoniam scribentes confusè in hoc sunt locuti, ideo his paucis id explicare non omisi, cœtera peritiores excogitent.

40 Cuius occasione nota pariter procuratorem generaliter cōstitutum ad negotia, constitutum etiam intelligi ad iudicia, & ideo agere, & conueniri posse tradit *Bartol. in l. 8. §. si quis mandauerit, ff. mandati*, limitatur tamen in casibus, vbi speciale mandatum requiritur, *idem Bartolus vbi supra.*

SUMMARY

Electio examinantis in S. C. fit prauia bussula, in M. C. V. fit per Iudicem, nu. 1.

Quantus sit directus, qui soluitur examinantis, & quomodo diuidi debet inter examinatore, & actuarium cause, nu. 2.

Quando examinatis S. C. soluitur accessus, & recessus, ibidem.

Abusus exigendi grana quinque pro requisitoria refellitur, ibidem.

Quare fit requisitoria, nu. 3. & 6.

Terminus quare ab intimis electione examinantis curat, nu. 4.

Et an talis electionis defectus nullitatem pareret, ibidem.

Procurator de quibus protestari debet sibi requisitoria, aut citatio testium, aut littera commissariorum notificantur, nu. 7.

Quando debet fieri instantia, vt testes recipiantur coram Dom. causa Commissariorum num. 8. & 9.

Quid circa hoc seruetur à iuuantibus nris presumentibus, & ad rem iocofum ab autore assertur dictum, ibidem.

Quid seruandum sit, cum fuerit aliquis substitutus ad videndum iuramenta testium qui in tribunalibus non est cognitus, aut non reperitur, nu. 10.

Vtrum non citato substituto ad videndum iuramenta testium sit nullitas, num. 11.

De Gradu Electionis Examinantis.

Nunc fortes miles ageres.

Eligit propugnaculum,

Nunc concinit conceptus,

Augere suum pensitat

Exercitum peritia.

Et socios consilia.

Sic Tyro arena pariter

Te gere pro clientulo

Electioe prasia

Examinantis optimi:

Futura sit probatio

Ne obnoxia defectui.

Elapso biduo post notificatum terminum ad examinantis electionem necessariò accedimus, quæ in casibus vertentibus in S. C. fit prauia bussula

la bis in hebdomada , scilicet die Mercurij , & Sabbati , secundum emanata die die 27. Februarij 1616. inserta in 2. vol. prag. sub tit. de offic. S.R.C. in M. C. V. fit per Iudicem causæ iuxta inueneratum stylum , de quo meminit Dom. Consil. Pratus apud Muscat. gl. iurament. p. 5. in principio.

Athic monitos cupio iuuenes circa mercedem , quæ examinadoribus persoluitur , quoniam hac mea tempestate homines in peius ruere decerno , scias igitur pro quolibet teste examinato intra hanc Ciuitatem solui debent dicto examinadori S.C. grana decem , quæ merces diuidi debet inter ipsum , & Actuarium causæ , siuè Actorum Magistrum , hoc est duæ partes ipsi examinadori , & tertia pars dicto Actuario , vt habetur in Pragm. 9. lata anno 1477. sub tit. de ordin. Iudiciorum , verum si extra locum iudicij examinari contigerit , tunc dicto examinadori soluitur victus , & expensæ , & caroleni octo pro singulis diebus , vt in Pragmatica 36. num. 2. d. tit. de Offic. S.R.C. olim erat dubium , an examen faciendum per dictos examinadores S.R.C. in omnibus causis extra Ciuitatem ad ipsosmet pertineret , ideò ad eorundem instantiã fuit anno 1598. ordinatum , & explicatum , examinadores ipsos examine valere in omnibus causis motis , & mouendis intra , & extra dictam Ciuitatem vertentibus in dicto S.C. verum in causis infra summã ducatorum mille non solui accessum , vt in Pragmat. 74. eod. tit. hoc notare volui , quia pauperes litigantes , postquam soluerint mercedem prædictam , examinadori , soluunt etiam directum Actuarijs causarum pro examine , quod procedit , quia examinadores non contribuunt eis tertiã partem de suis mercedibus , & quod peius introducere ceperunt solutionem granorum quinque pro requisitoria , quæ ab eis fit in calce electionis , tunc cum talis actus gratis tenentur facere ex officio , quoniam in pandectis , & in pragmaticis talis directus , aut potius retortus non reperitur ordinatus , occurrite ergò procuratores tali abusu , quia ad vos spectat.

Electo examinatore , ab eodẽ in calce eiusdẽ electionis fit requisitoria , & electio , & requisitoria simul , & semel notificari potest , alteri ex collicantibus , vt de examinatore , & testium iuramentis , cõsciũ esse , possit , secundum ritum M.C. 154. si verò fuit facta nominatio testium committitur audientia curijs locorum , vbi degunt testes .

Ex hoc actu notificato aduertant tyrones terminum impartitũ , de quo supra currere , non autem ab ipso termino , vt praxis inoleta in diem demonstrat , vt more suo acutissimus Dom. Consil. Pratus ante omnes aduertit apud Muscat. in d. glos. iuram. in princ. Vnde quoties ommitteretur talis electio nullitas resultaret , quia hæc de stylo seruetur , & quod contra eum fit nullum est , Afflict in constit. presenti lege 4. not. & decis. 135. num. 3. Caraut. ritu 1. nu. 23. & olim Dom. Regens Galeota bona memoria in suis doctiss. responsis Fiscal. respons. 14. num. 15. & respons. 21. nu. 26. Cumq; igitur ex hoc actu terminus currat , quando electio prædicta cum dicta requisitoria notificatur , potest etiã , & citatio testium expediri , & notificari , quia sunt actus , qui tendunt ad vnũ , & idem , quod est examen , & vtrumque fieri potest à die , quo incipit currere terminus .

In hoc gradu parum immoramur , quia aliud actus non exoptulat , sed ne sicco pede pertransire videamur pauca obseruabimus .

Primò actum prædictæ requisitionis , qui fit diuersæ parti ad videndum iuramenta testium pernecessariũ esse , adeò vt si ommitteretur , testes recipiendi , siuè examinandi , postquam fuerint recepti fidem non facerent , vt in cap. in nomine Domini de testibus , l. si quando , C. eod. Verall. decis. 116. Riccius collect. 103. p. 1.

Secundò , quia in calce requisitorie , vel citationis testium , aut litterarum commissionalium pro examinandis testibus extra locũ iudicij fieri solet huiusmodi protestatio à procuratore , cui actus prædicti notificantur , videlicet Protestatur contra testes dicta , & dicenda per eos , quatenus contra , &c. instantes

tes non recipi testes de iure prohibitos, salua repulsa, & illius repulsa, verum tempore receptionis eos recipi coram Domino causæ Commissario, & requiri T. de T. ad actum iuramenti videndum, &c. ideò duo hic attendenda sūt, vnum scilicet illa verba (*recipi testes coram causa Commissario*, alterum *requiri T. de T.* quoad primum, non paruo afficior merore, haud nullos procuratores inuenisse, qui ad instar simiarum, psitticorumque, nulla præuia consideratione,) an, & quando suis principalibus, & reis sint tales oppositiones necessè, eas adhibent, quod ex alio, nisi ab ipsorum elatione proficisci non potest: vndè meritò adigor, iocose hic palam facere, quod quidam Eques, olim Magistratus optimus, longeque cæteris excellens prædicabat, asserens in Vrbe Neapoli tria difficillima inuentu esse: Primum, rubrum vinum; nam tale vinum vendens rogatus, an vinum, quod venale haberet esset rubrum? audacter assererat merum rubrum, quod habebat, rubrum non esse, sed vinum, quod vulgò *lacrima* nomen est: secundum, nobilem virum, quia si quis non obscuro loco natus de suis natalibus interpellaretur, equitem se esse responderet cum eques non esset: Tertium, Procuratorem, quia is vtrū procuratoris vice fungeretur interrogatus, se advocatum profiteri replicaret, qui re vera effutiebant:) quarè sciendum est, tunc principali opus fore, vt testes coram causæ Commissario recipiantur, cum de grauiori, ac magni momenti causa ageretur, ad *tex. Auth. apud eloquentissimum, C. de fide instrum. Marcus Muta ad consuetud. Panomit. c. 5. n. 25. Menoch. conf. 262. nu. 20. lib. 3.* aut præsertim de honore alicuius viri nobilis, & eius familiae, vt est *text. in l. 25. pen. ff. de orig. iuris*, aut demùm quum probabilis testium suspicio adesset *glos. in §. & quoniam, verbo abundantiam Auth. de testibus coll. 7.* alias satis erit protestatio contra testium, dicta, & dicenda.

Quo verò ad secundum magnā esse proteruiam inquam nonnullorū, qui

in substituendo eum; qui ad iuramenta testium videnda inter futurus est, ferè aliquem omninò incognitū, & à toto eo iudicij distantem, & in nostris Tribunalibus non versantem substituunt loco sui, hoc nisi alias bono regimine fiat, tales non rectè defendunt, sed se offendunt argumento, *tex. in l. omnis 77. ff. de procuratoribus*, cum ergò talis eueniret casus, cura vt duorum relationibus Posteriorum constet substitutum non cognosci, nec inueniri in Regijs Tribunalibus, quia tunc procuratorem causæ, sufficit esse ad videndum iuramenta testium citatum: procurator enim dominus litis est, vt diximus ideò que principalem representans, ipse addiri debet *Boer. decis. 285. num. 1. & 2.* quam sententiam approbat *Barol. in l. furioso, n. 4. ff. de re iudic.* Verum si substitutus sit cognitus, & de eo copiam haberi possit loco iudicij, citandus est *d. l. Paulus 69. ff. de re iudic. Gregorius Pötifex decis. 518. num. 1. Borgn. Caualc. decis. 275. num. 1.* alias non citato nullitas committeretur *tex. in l. si quando C. de testibus, Burattus dec. 169. & 156. num. 11. & decis. 324. nu. 8.* qui in hoc iudicis arbitrium cessare fatetur, quod in duobus casibus limitatur, primò in casibus, vbi in principio expedietur citatio ad omnia ad causam spectantia, *Rot. decis. 557. n. 1. p. 4.* Secundò, si partes mutuo testes produxerint ad examen, absque citatione *Caualerius decis. 32. num. 2. Seraphin. decis. 857. n. 26. Buratt. decis. 304. num. 8.*

S Y M M A R I V M.

Requisitoria in M. C. fit in calce citationis testium, in S. verò C. fit in calce electionis examinatoris, n. 1.

Si testes sunt nominati, tunc commissaria audientia testium expediuntur litteræ commissionales, deinde notificantur procuratori ex aduerso, & tunc citatio testium fit in partibus, n. 2.

Cum testes nominantur intra Regnum quid sit seruandum? num. 3.

Quidque verò si extra Regnum? n. 5.

Av.

Audientia testium infra dietam, an de iure communi committi potest, quidque de iure Regni? nu. 7. 10. & 11.

Et quantus sit terminus pro nominatione, tam intra, quam extra Regnum, ibidem, & nu. 8.

Et quanta sit pena abutentium nominationibus, ibidem.

Pro nominatione testium extra Regnum sit depositum, ad quod evitandum traditur cautela, num. 9.

In S.C. non committitur examen, nu. 12.

Limitatur ibidem.

Terminus nominationum, à quo die incipit currere, nu. 13.

Laudatur Dom. Consiliarius D. Thomas Caraita, ibidem.

Commendatur Franciscus Lauianus V.I.D. & S.R.C. Actorum Magister, ibidem.

Laudes in Ioannem Carolum Papalem conferuntur, ibidem.

Cautela traditur Procuratoribus ab utentibus nominationibus, num. 14.

Quando nominationi renunciari possit, n. 15.

Nominatio facta ab una, alteri prodest, num. 16.

Substitutus à Procuratore, quādo citari debet, nu. 17.

Clausula illa (quatenus contra) poni solita in protestatione, quæ sit contra testes, quid operetur, num. 19.

Protestatio quod non admittantur consanguinei, vel affines, aut alij de iure prohiberi, an prodest, nu. 20.

Testes citati in termino recipi possunt post termini lapsum, nu. 21.

Testes cogi possunt ad veritatem dicendam, num. 22.

Articuli inuentio multum prodesse demonstratur, n. 23.

Quid sit articulus, num. 24.

A quo sunt sumendi, num. 25.

Quid sit positio, & quid differat ab articulo, nu. 26.

Quādo utrunq; sit presentandū, n. 27. & 28.

Contra Procuratorem mandatum habentē ad deponendum à suo principali, & nolentem deponere; quomodo sit procedendum, num. 29.

Procuratores, & Aduocati præesse non possunt tempore depositionis suorum principalium, num. 30.

Quidquid inquit D. Fab. Coda refellitur ibidem.

Positiones, ubi probationes non fiunt admittuntur Mascardi dicto explanato, num. 31.

Depositio principalis an post conclusum admittatur, nu. 32.

Qui sint articuli pertinentes, & impertites declaratur, ibidem.

Depositio si pluries petitur fieri debet, n. 33.

Actore, & reo ad inuicem depositionem petitibus, quis eorum prius deponere debet? n. 34. & seq.

Quid si ambo deponerent consistentes ad inuicem, nu. 37. & 38.

Copia articulorum andatur in Regno, n. 39.

Quid sit seruandum in consecutione articulorum, n. 41. 42. & 43.

Super quolibet articulo, quot testes examinari possunt, nu. 44.

Testes qui deposuerunt ad reuelationem excommunicationis, quomodo repeti debent, nu. 45.

Articuli an debeant, postquam fuerint presentati, restitui partibus num. 46.

De Gradu Citationis testium, & de ijs quæ ad testium nominationem pertinent.

*Conscribit nouas copias
Strenuus ille militum,
En roborat militiam,
En recenset exercitum;
Sis doctus, à clyentulo
De rebus pertinentibus
Ad causam, ut satis valeas
Articulos conficere:
Nunc libelli sis tu meror,
Nunc opus, ut excogites
Probare quid expediat,
Ut iura tua munias.*

Contestata lite, factaque examinantis electione ad testium citatione deuenimus, quæ pro testibus seruatur qui loco Iudicij, præsto sunt, si verò in partibus essent, nominatione in termino adhibita, & commissa eorum audientia, expediuntur littere commissionales, ut in *Gradu termini nu. 23. & gradu electionis nu. 3. diximus.*

Cum

2 Cum testium citatio expeditur à Scriba causæ in calce illius describi debet testes examinandi, & deinde notificatur, & in hoc aduertas quod si lis est in M. C. requisitoria, quæ fieri solet ad videndum iuramenta testium, tunc fit in calce eiusdem citationis, si verò in S. C. utpotè testes examinètur per examinatorem electum, tunc dicta requisitoria fit in calce electionis prædictæ.

3 Si testes sunt absentes à loco iudicii tunc, vt diximus expediuntur litteræ commissionales pro examinandis testibus in loco, vbi fuit facta nominatio ipsorum, aut vbi fuit commissum examen, vt ex veteri *rex* obseruantia patet in *l. Iudices* 17. *C. de fide instrum.* & in *S. & quoniam scimus Anth. de test.* quæ commissionales litteræ prius notificantur procuratori in iudicio existenti, & deinde committuntur in locum, vbi erit faciendum examen, ibique fiet citatio testium, & audito principali exaduerso si ibi erit, aut alio substituto ad videndum testium iuramenta, proceditur ad illorum receptionem.

Diximus in *Gradu termini*, n. 23. nominationem fieri in calce eiusdem termini, ideò est aduertendum tempore talis nominationis duo specificentur oportere. Primùm erit, si intra Regnū fuit facta nominatio, explicare locum, vbi testes degunt, absque expressione nominum, & cognominum, secundum erit declarare Curiam, siue Officiales, quibus committi intendit examen, & ex eis si quos habet suspectos proponere in eodem actu nominationis, vt in *Prag. 97. de ord. Iud.* & stylus inoleuit: est quoque notandum, vt alibi dixi, nominationem fieri posse infra quinque dies, vt in *d. Prag. 4. n. 9. de dilationibus* sed eam fieri nō permittitur cum clausula, dummodò ea opus sit, vt in *Prag. 62. de offic. S. R. C.* & elapsis diebus quinque diebus, nemò ad dictam nominationem faciendam admittitur *Rouis. sup. d. Prag. 7. num. 24. de ord. Iudicior. Nouar. super Pragmas. 3. de dilationibus coll. 34. nu. 3. & 4.*

Si verò testes sunt extra regnum, tunc ultra loci explicationem oportet etiam,

vt explicentur eorum nomina, & cognomina, vt in *d. Pragmas. 4. de dilation.* & quoties talis expressio non fieret, terminus nominationis intelligeretur dierum viginti, vt in *Prag. 7. de ord. Iudiciorum.*

Sunt præterea plura obseruanda. Primò, an infra dietam possit committi audientia testium, & quantus sit terminus talis nominationis. Secundò à quo tempore incipit currere.

De primo dicimus, testium audientiam regulariter, aut nominatio fiat infra, aut vltra dietam, semper de iure, communi committi, vt est, vulgatus *rex. l. Iudices, C. de fide instrument.* cum similibus: est verum regulam fuisse limitatam per *Ris. M. C. 141.* cum de examine infra dietam ageretur, tunc non committi mandauit *Ritus ipse*, (& licet *Ritus dicat in Criminalibus, in Ciuilibus*, tamè dicere voluisse existimauit *Carauita* per ea, quæ benè obseruauit ibi n. 2. quod sine dubio ita esse credo, quia in *Rubrica Rituum* insertis in meo volumine constitutionum Regni in *Rubrica 151. fol. mihi 385.* hæc habentur formalia verba, *item Curia non committit audientiam in causis ciuilibus infra dietam*) hodie tamen contrarium practicatur per *Pragmaticam septimam* incipientem post prædictas *de ordine Iudiciorum*, vbi habetur, quod quando fit nominatio testium distantium infra viginti miliaria, tunc terminus dierum quindecim continuorum statutus intelligitur, si verò nominatio excederet spatium dietæ, vltra prædictos quindecim dies, qui dantur pro dicta prima dieta, superadduntur alij quinque dies pro singulis alijs dietis sequentibus, exempli gratia, si testes distarent quatuor dietis, terminus erit dierum triginta quinque, & cum de nominatione intra Regnum tractetur, dilatio prædicta extendi potest arbitrio Iudicis, vsque ad spatium trium mensium, vt in eadem *Prag.*

Si verò agatur de nominatione facta de testibus extra Regnum, quæ *ultra marina* vulgò appellari solet, tunc terminus assignatur arbitrio Iudicis, sed pars quæ obtinet talem dilationem tenetur statim depositare, pro quolibet men-

inense durante termino nominationis concessio, duc. 15. mandat *Pragm. 3. de dilationibus*, cui consona est *glos. fm. in cap. statutum de rescriptis in 6.* vt si eam obtinens abula fuerit, depositum liberetur, hoc est medietas Tribunali, vbi est lis, & altera colliganti exaduerso, vt habetur in eadem *Prag. 3. de Franch. decis. 57. num. 1.* alias non facto deposito predicto dilatio non conceditur, vt pluries fuisse decisum testatur per S.C. *Rouit super Pragmat. 4. num. 5. de dilationibus*, verum quoties fieret nominatio extra Regnū protestatione ea vellet vt, ac si fieret intra Regnum, tunc euitabitur depositum predictum, sed fruetur pars termino nominationis intra Regnum, de quo supra, vt in *Pragmat. 4. de dilation.*

Nec predictis obstat *Ritus 141.* quia Ritus fuerunt emanati anno 1457. vt testatur *V.I.D. Michael Zappullus* aungulus magnus meæ vxoris post finem suorum *Commentariorum super Prag. 5. de administratione rerum ad Ciuitatem pertinentium in Cronologia legum, & Rituum: & Pragmatica 7. post predictas de ord. Iudic.* fuit sexaginta post annis edita: vnde non mirum, quod Ritus in hoc non seruantur, mirum tamen est *Dom. Reg. Sanfeliciū in praxi sect. 47. num. 12.* contrarium dixisse citando *Ritum predictum*, & Pragmaticam non meminisse, prout etiam immemor illius fuit *d. Dom. Caravita* qui in *d. Ritu n. 1. in fine* vidisse fatetur, etiā eo non obstante commissam fuisse testiū audientiam infra dietam, quod procedere vtique poterat ex obseruantia dictæ pragmatice: ex his concludendum puto cum *Bernard. Muscatello in sua praxi glos. suspectorum num. 16.* qui dietam pragmaticam benè obseruauit, nominationem fieri posse infra dietā in Ciuitate Aversa, vel in Casalibus conuicinis, quia si nominatio permittitur, ergo, & audientia testium.

Hæc quæ diximus de audientie testium commissione, procedunt in M. C. sed in S.C. vbi sunt Regij examinatores non committitur, ipsique opus est, vt accedant, præterquam in his casibus,

12 videlicet si renūciauerint, aut si quis nominationem fecerit, esset Neapolitanus quia tunc ex priuilegio Ciuitatis Neapolis, absque renūciatione examinatorum committitur testium audientia, vt inter priuilegia dictæ Ciuitatis legitur *cap. 36. & 69.* de quo meminit *Reg. Rouit. in pragmat. 9. de dilation.* *Baldass. de Angelis in addit. ad Gizzarell. decis. 27.* sunt tamen nonnulli casus in quibus examen non committitur, vt est videre apud *Reg. Rouit. Prag. 7. num. 26. & Sanfelic. in praxi sect. 46. num. 18.*

Quod attinet ad secundum, est sciendum terminum nominationis currere incipere à die, quo consignantur parti litteræ commissionales pro examinandis testibus, vt tradit *Muscato. d. glos. suspectorum num. 25.* in hoc aduertatur quæso si pars non curauerit, aut nollet vt litteræ commissionales expediantur, tunc terminus nominationis curret à die post notificatum decretum Audientie testium, vt semel practicaui in causa Fuluix de Fiore, cum Iulio de Fiore, coram integerrimo, ac doctissimo Domino meo Cōsiliario *Dom. Thoma Caravita causa Commissario* in banca Magnifici *Francisci Lauiani V.I.D.* viri magni leporis penes *Ioannem Carolum Papalem Scribam* iuuenem quidem ingenij acumine optimum in negotijs peragendis.

Cauti sint Procuratores in nominatione extra Regnum facienda, & querant speciale mandatum habere, quia si eam fecerint sine tali mandato, & 14 abusi fuerint, sicuti olim pœna duc. 12. multabantur, vt in *Pragmatica 31. de offic. S. R. C. & Prag. 1. & 4. num. 9. de dilation.* nunc ducatorum 50. punirentur pœna, vt in nouella *Pragm. edita ab Excell. D. Petro Antonio de Aragona Vigilantissimo Vicerege huius Regni. sub die 25. Maij 1666.* verum si mandatum habuerint, & probationes aliquas non fecerint pœna esset vnus vnciæ, vt in *d. Pragmat. habetur*

15 Factis talibus nominationibus si defectu principalis, aut alia iusta causa vti non poterit procurator, eas renunciare valebit antequam delabatur illa-

- rum terminus, sed tutius antequam fiat publicatio in causa, & licet *Gal-luppus in sua praxi tit. de nominatione testium p. 2. cap. 24. num. 1.* dicat quod p. *Prag. 68. de Offic. S. R. C.* quæ mihi est 59. *cod. tit.* renunciatio prædicta fieri debeat eodem die, vel sequenti post factam dictam nominationem, attamen circa hoc in defuetudinem abiit Pragmatica prædicta, quia vt diximus, vsque ad publicationem exclusiue renūciari poterit, testatur ille Practicus eximius *Reg. Rou. super Pragmat. 1. num. 4. de Procurator.*
- 16 Notetur pariter, quod si facta fuerit ab vna parte colligante nominatio testium, poterit altera ex aduerso ea vti, licet ei non inhereat *Reg. Rouit. super Pragmat. 7. num. 22. de ord. iudic.*
- 17 Alia quatuor postremò attendes. Primùm est, quod expeditis litteris commissionalibus, eæ procuratori ex aduerso notificari debent, ad hoc vt si alium non substituatur loco sui ad videndum testium iuramenta, talis notificatio habeatur loco requisitoria, vt p. *Carrau. ritu 157. n. 6.* sine qua probationes faciendæ nullæ essent, vt in *cap. in Nomine Domini extra de testibus*, si verò eum substituatur, dummodò sit loco, vbi testes recipiuntur, audiri, siue citari debet, vt *c. 2. de testibus, & d. l. Iudices de fide instr. ibi scribentes.*
- 18 Secundum est, quod tempore, quo notificantur litteræ cõmissionales Procurator ex aduerso debet in calce illorū protestari. Primò contra testes in partibus recipiendos, & contra dicta, & dicenda ab eis, clausula tamen, (*quatenus contra, &c. & non aliter*), cuius enim clausulæ vigor multum prodest, quia si testes aduersarij aliquid fortè pro se deposuerint, eis quoad illud, vti poterit, quod secus esset, nisi clausula adijceretur ex regula illa vulgata, scilicet ex eo quod quis impugnat, cõmodū sentire non debet *glos. in cap. presentium de testibus Capyc. decis. 29. Scaglioni. in commentar. super Pragmat. contingit de ord. Iudiciorum, sub tit. de capitulis, & position. fol. mibi 85.* ita ergò adhibita tali clausula intelligetur renūtiatū protesta-
- tioni, quod ad illud quod pro se facit, *Abbas in d. cap. presentium n. 12.* Secundò ne admittantur consanguinei, aut
 20 affines inimici, & omnes de iure prohibiti, contra quos referuare potest repullam, eiusque repullam, cuius referuatio pernecessaria est, ea enim deficiente denegaretur repulsa, testatur decisū *Afflic. decis. 351. num. 8.* Tertiò ne admittantur articuli impertinentes.
- 21 Tertium est, testes, qui citantur in termino post terminū recipi posse permissum est *Bart. in l. in pecuniarijs, nu. 4. ff. de ferijs.*
- 22 Vltimum est, testes, quoties fuerint citati ad veritatem dicendam, deponere noluerint, cogi posse, disponit *glos. in l. si quando verbo, si quando, C. de testibus Clarus, §. fin. quæst. 24. num. 22. verso successivè.*

DE ARTICVLIS.

- H**is præmissis, antequam testes examinètur, articulos obficere oportet, tum vt examen pinguius, & clarius efficiatur, tum etiam ne testiū dicta confundantur, & idem articuli ferè necessarij sunt, vt est colligere ex verbis *Clementina sapè ibi, & quæ positiones, &c. de verb. signif.*
- At quid hoc nomen *Articulus* sonet? & à quo sit sumendus? quid differat à positione? & an articulorum copia detur in Regno? infrascriptis passim facile dignoscetur.
- 23 *Articulus* fontem intentionis exprimit, id quod quis probare intendit cõtinentis secundum *Bald. in l. generaliter, §. sed iuramento, num. 3. Cod. de reb. cred.*
- 24 Isti sumendi sunt de substantialibus, & à quolibet membro libelli *Bald. in l. vinum, col. 5. vers. nunc huc venio, ff. si certum petatur specul. in tit. de positionibus §. 5. n. 11.* Ac itidem ab eisdem actis, vt docet *Clement. sapè ibi Est in ipso litis exordio petitio faciendæ, &c. actis tamen continuò inserendæ (super quibus positiones, & articuli formari debent, &c.)* in quorum compositione tyrones aduertant ne araneum captent, & tela-

techna capiantur: vnde illud nostrum canimus.

Vno solet in articulo esse aliquando periclu.

Et ideo, vbi sunt pericula cautius est agendum secundum *Bartol. in l. 8. §. si quis, ff. mandati.*

Quoad penultimum est sciendum positiones partem esse intentionis aliquid facti non iuris continentem, super quo non sunt examinandi testes, vel interrogandi, sed tantum petitur ab aduersario responderi, vt ab onere probandi releuetur, *glos. in d. Clem. saepe verbo confessio de verb. signif. Bal. in l. 2. §. quod obseruare, C. de iuram. calumn. Carau. super Ritu M.C. 70. & 79. num. 53. in fine articulos vero esse totam principalis intentionem, super quibus sunt testes interrogandi, atque examinandi, vt supra.*

27 Positiones praeterea praesentari debent intra dies quinque decurrendos post notificatum terminum principale, vt in *prag. 8. incipiente quinta die de ordine Iudiciorum*, aqua recta traditur norma respondendi positionibus hoc est per verbum *credo, & non credo*, vt praesudicium, & falsitatis nota euitetur, vt per *Innoc. in c. Raynutius de confessis, & Reg. Sanfelix. in praxi. section. 48. num. 3.* cetera de positionibus adi *Nouarium super pragmat. coll. 180. per totam.* Articuli vero intra terminum probatorium, *Ritus M.C. 69. ibi Car. num. 5. de quo Sanfelix. vbi supra. sect. 47. num. 1.*

Nota hic, quae crebro in depositionibus occurrunt. Primo, si procurator cum mandato ad deponendum, aut ipse principalis nollet positionibus a diuersa parte praesentatis respondere, tunc tria praecipua passim fiunt, vt deponat, quibus alterutro non parente, in ultimo praecipitorum ordinatur, quod depositio habeatur pro facta, vt deterius, quod iuri communi consonum est in *l. Senatus, §. quod si tribus, ff. de iure Fisci, Felyn. in c. excommunicationes, col. 1. de haereticis, l. Arrianus, C. de iure Fisci l. ex quibusdam cum glos. ibi in verbo. Tribus in eod. tit. Alex. cons. 137. vol. 2. & iure municipali expressum est in *Ritu M.C. 70. & in Pragmat. 8. num. 2. in fin.**

de ordine Iudiciorum.

29 Si vero procurator mandatum ad deponendum non haberet, & principalis esset absens, tunc ordinari potest procuratori praedicto, vt infra terminum Iudicis arbitrio statuendum mandatum cum tali facultate deponendi a suo principali procuret, alias termino elapso habeatur profacta tradit *Vincent. de Franchis decis. 232. num. 3. Thorus in compendio, siue dictionario decisionum verbo expensis.*

Secundo nota, tempore depositionis faciendae a principalibus praesse non possunt Aduocati, vel eorum Procuratores, vt in dicta *Prag. 8.* verum Procuratoribus, vel Aduocatis, citra peccati scrupulum fas erit suos monere principales super responsionibus ab eis faciendis, ne decipiantur, vt resoluit *Pellicionus in suis quest. quest. 16. versu sed hic* clyentibus enim non prohibetur suos procuratores, siue aduocatos consulere dicit *Ritus M.C. 179. nu. 5.* quidquid dicat *Fab. Coda in add. ad Codam fratrem in comp. iudicij, cap. 4. versu Aduocati litt. C.* dicens *procuratorem assistere posse, quando cliens est idiota, aut mulier*, non obstat, quia resistit *Pragmatica praedicta 8. de ord. Iudic. & hoc, quando admitti posset intelligendum est secundum Afflict. per ipsum citatum in constitut. Aduocatos lib. 1. de praestatione Sacram. num. 8.* vbi inquit, quod potest Procurator, vel Aduocatus assistere instruendo eum, quod est de iure non autem de facto.

Si in termino probationes non fiant, positiones etiam admitti possunt, dummodo faciant ad causam, nec animum despodeas, si contrarium dixisse videatur *Mascard. de prob. concl. 1176. nu. 46.* scilicet, vbi non fiunt probationes, nec etiam positiones admittuntur, quia illud depositionibus, siue de articulis vere impertinentibus ad causam, vel depositionibus, quae licet probarentur, aut acceptarentur nihil releuant, intelligendum est, vt explicat *Dom. de Franchis decis. 220. sub num. 8. & 11.* at si super positionibus, etiam post conclusum in causa praesentatis, & de directo con-

trarijs articulis diuersæ partis de-
positio peteretur, tunc, licet super illis
propter timorem subornationis non
permittitur, vt testes examinentur, ni-
hilominus depositio principalis admit-
titur, vt idem *de Franchis vbi sup. n. 12.*
cuius occasione quero hic, qui nam
sint articuli pertinentes, & qui imper-
tinentes? scias pertinentes esse, qui quo-
quo modo ad causam, siuè directè, siuè
indirectè conferunt *Bart. in l. duo pa-
troni, §. idem Iulianus, & ibi Iason. n. 12.*
*ff. de iure iuran. Bald. in l. 2. §. quod obser-
uari, C. eodem,* impertinentes verò es-
se, à quibus nullus effectus sequi potest
Parisius consil. 67. num. 16. lib. 4. Alciatus
respons. 387.

33 Tertiò, nota facta depositione super
positionibus si iterum fierent aliæ posi-
tiones, denuò altera pars tenetur super
eis deponere, vt in *in Pragm. 8. ibi in-
fra alios dies tres post dictam copiam da-
tam. de ordine Iudiciorum.*

34 Postremò notatu dignum aduerte,
quod penes nostros scribentes adhuc
non legi potest enim de facili euenire,
vt reo aliquadò depositione actoris
petente, & actore, ex opposito ipsius rei
depositionem postulante, disceptetur
quisnam eorum teneatur prius depo-
nere, aut respondere? quæstionè sum-
mo digiti indicauit *Reg. Rou. super prag.
8. de ordine Iudiciorum,* sed ibi ad alios
se remittit, quapropter res cum sit non
minus proficua, quam curiosa, idè eã
breuibus examinabimus. Primò in-
tuitu, licet ea parũ referre videatur, se-
cũdũ *Francũ in c. 2. de confessis lib. 6.* quia
respondere prius, aut posterius neutrum
ab onere probandi releuat, tamen non
itã se habet, vt mox dicemus: reũ cer-
tum est regulariter cogi prius actoris
positionibus respondere, quia actor
prior est, & nobilior reo patiẽte, vt do-
cet *Bald. in addit. ad speculator. in Ru-
brica de dilationibus, versiculo primò re-
spondetur, & ad eundem in tit. de recon-
uent. super verbo Nos autem, & specu-
lator ipse in d. tit. de dilation. §. videndũ,*
& in *tit. de positionibus, §. 4. versic. hoc*
quoque notandum, & in tit. de actore,
circa principium, Antonius de Butrio in

cap. 1. de ord. cognit. & post Cynum, Bart.
& *Bald. Paulus in l. 2. §. quod obseruari,*
C. de inram. calumnia: limitatur quoties
positiones rei essent præiudiciales po-
sitionibus actoris: idem *Bald. in add. ad*
*specul. de positionibus in 1. col. versu si po-
sitis, speculator in d. §. 4. d. vers. hoc quo-
que. & versu hoc quoque certum est.*

35 Præiudiciales enim tunc dicuntur po-
sitiones, cum sunt de directo contrariæ
positionibus actoris, *Franc. d. cap. 2.* hoc
est cum continerent negatiuam, siuè
contrarietatem, cuius onus probandi ad
iplum reum pertineret, tunc quidem,
quia negatiua potest probari per con-
fessionem actoris, vt per *d. specul. d.*
tit. de position. §. 7. & Bart. in l. quidam
in iure, ff. de donat. idè si Iudici vide-
bitur, actor illis respondere tenetur
per *tex. in cap. 1. de confessis.* At cũ po-
sitiones rei, licet essent negatiuæ, & cõ-
trariæ positionibus actoris, onus tamen
probandi eas non incumberet reo, tũc
talibus positionibus reo, vti superfluis,
& per consequens impertinentibus non
teneatur actor respondere. Exẽpli gra-
tia, ego vocaui te in iudicium, vt mi-
hi centum solueres ex venditione fun-
di, tu mihi opponis exceptionem rei
non traditæ, & postea super tali exce-
ptione formasti positiones negatiuas,
& contrarias meis positionibus, super
quibus licet tu à me peras, vt deponam,
ego actor nõ teneor, quia tibi reo sola
negatio sufficit, & negando tu rem non
esse traditam, mihi transfers onus pro-
bandi contrarium, vt tenet *Paul. de Ca-
step. in d. §. quod obseruari, & Curtius in*
tit. de position. num. 26. & hac de causa
positio rei talem negatiuam continens

36 non est admittenda, tanquam imper-
tinens, & superflua. *Paulus* quidem
inuenta est ad finem, vt ab onere pro-
bandi releuetur: cessante ergò tali one-
re cessat, & depositio: & id procedit,
tam si contrarietas oriatur ex parte
actoris, quàm ex parte rei, idem *Cur-
tius vbi sup. §. 14.*

37 Quoties autem accideret, vt actor
ad tollenda iurgia deponere vellet, vt
debet pro cautela clausula illa, scilicet
saluo iure impertinentium, ad hoc ne
de-

depositiones rei, vel actoris, si impertinentes reperirentur, ad inuicem sibi prejudicent, vt late *Curtius ubi supra num. 20.* & tali cautela adhibita in huiusmodi casu iuramentum per eos prestitum, ad eas vt impertinentes, & nō admittendas positiones non refertur, probat *Bald. in l. pen. ad fin. C. de transact. Iason. in l. si duo, §. si Iulian. in 3. col. ff. de iure iurand.* remota verò cautela prædicta, quid dicendū esset si actor in prima instantia respondens positionibus rei confessus esset, & reus deinde respondendo positionibus actoris pariter esset confessus? quis ex istis (dum omnes habentur pro confessis) attentis positionibus sibi de directo contrarijs succumbere debet? dic breuiter, debet actor succumbere, quia magis nocere debet confessio actoris ipsi actori, quam rei reo *cap. cum sint partium de reg. iuris in 6. Alexand. in l. si non fuerit, ff. de iure iurand.*

Quoad tertium, scilicet an copia articulorum detur in Regno ad finem, vt formetur interrogatoria? duæ sunt opinioniones, quarum altera est *Dom. de Franchis d. decis. 220. num. 13.* vbi negatiuā partem fatetur, altera verò *Muscattell. in glos. impertinentes nu. 32. p. 5.* qui de affirmatiua testatur, & sub n. 42. id procedere inquit ex paucitate negotiorū, quam *Muscattelli* attestacionem veram esse affirmo, quia ex visura nonnullorum processuum in Regno actoriorū, obseruauit talem dari copiam, in huius verò Ciuitatis Tribunalibus minimè dari certum est, sed loco illius instantia fit, ne impertinentes articuli admittantur *Afflict. decis. 30. n. 3.* quod causarum multitudini tribuendum est, non ita procedit in positionibus, quorū copia datur, vt ex ea cognoscatur, in quo sint releuati principales colligantes ab onere probandi iuxta intellectū *Disseat. ubi supra super Pragmat. 8. de e. d. Iudiciorum.*

Est etiā in articulorū confectione aduertendū. Primò, antequā suā intentionem pars scribat p singulos articulos, indicare debere, quod quæ inferius per ipsam describuntur, probare offert

causa, quā habet cum N. de N. & deinde claufulas addat, quæ frequentius sūt in vtu: scilicet *saluo iure, &c.* nēpè producendi alios articulos in termino, vt declarat *Muscattell. ubi sup. glos. impertinentes, num. 44. versu præterea, non se attingens, &c.* hoc est ad probanda alia vltra necessaria, vt explicant *Bartol. in l. Actor, num. 8. cap. de probation. & in l. circa, ff. eod. Marant. in praxi p. 6. tit. rectè concipiuntur libelli num. 17. Deducens omne ius, &c. cum potestate addendi, vel minuendi, &c. omni alio meliori modo, &c.*

42 Secundò, in formandis articulis dici non debere, in primis *ponit, & intendit probare*, vt nonnullos vidi inexpertos hoc vti, sed tantū intendit, nam dicēdo *ponit* fatetur articulum *textus est expressus in l. cum pretium, ff. de liberal. caus. l. 2. C. de institut. & substitut. Innoc. in cap. olim de censibus speculator. in tit. de positionibus, §. 1. versu quid si actor* dicendo autem *intendit* articulum non approbat *speculator in tit. de testibus, §. 5. post principium versu sciendum igitur.*

Tertiò, in fine articulorum, alias addi posse claufulas exempli gratia *item quod de omnibus prædictis*, scilicet est publica vox, & fama, vt habetur ex *glos. in fine verbo causam, §. licet dudū Auth. de testibus, item attentis prædictis, & cœteras*, quas tuo studio reperies.

Postremò super quolibet articulo, tres, vel duos ad minus produci licere *44 testes l. quoties, C. de naufragi. lib. 1. l. ubi numerus, ff. de testibus*, ita etiam extendi posse productionem, vsque ad numerum decē si ageretur de disceptatione confinium, vel de facto antiquo, vt in *Pragm. 1. de refrenatione testium*, & in *Cathalunia* pariter seruari testatur *Cancer. var. resol. cap. 20. num. 34. de testibus.*

Præfatis adijcio, quod aduertas cupio, vt si quando testes repetere oporteat, vt foret cum testes, ad reuelationem excommunicationis fuissent examinati tunc sit tibi cura, vt exhibitæ illorum depositiones per extensum legatur, & super eis repetantur testes ab examinatore, & ne permittas, vt testes ip-

si ad priores suas depositiones simpliciter se remittant, quia tali modo repetitio non valeret per ea que tradidit, *Carau. super ritu 72. nu. 14.*

Articuli verò demùm conditi præsentantur in banca, deindè redduntur præsentati, vt eos valeat examinatore electo exhibere: & licèt per *Pragmaticam 51. incipiente, quoniam de offic. S. R. C.* 46 eos prohibeatur restituere, vel accommodari, de ea tamen restitutione intelligi debet, per quam partes articulis ipsis abutuntur, non de ea, quæ fit vt breui manu dicto examinatore consignentur ad finem examinandi; quibus exhibitis, haud mora testes, vt examinentur curādum est, & in hoc scias testes, etiam die feriato ad honorem Dei examinari posse, dummodò antea die iuridica ipsi iurauerint non autem ipso die feriato, & festiuo, vt in *Clement. 1. de offic. deleg. & est Ritus M. C. V. 143.*

S V M M A R I V M.

Publicatio quando fit cum reservatione, n. 1.
Publicatio non fit in causa, cū non fuerit per testes probatum, n. 2.
Afferitur Muscatelli opinio, sed ea refellitur, num. 3.
Effertur laudibus Dom. Consil. Franc. Maria Pratus, ibidem.
In Praxi non omnino prestatur fides Dom. Marantæ, n. 4.
Ante publicationē in S. R. C. fit actus ad publicandum & sic ante conclusionem fit ad concludendum, n. 5.
Omissio publicationis non vitiat processum, num. 6.
Potest tamen ab ea appellari si fuerit petita, & ommissa publicatio, ibidem.
Post publicationem est prohibitum regulariter testimonium productio, num. 7.
Limitatur, ibidem.
Sublimitatur, num. 8.
Recensentur alia limitationes ad regulam, num. 9. vsque ad num. 13.
Repulsa, quando petitur, & intra quem terminum, & an ille possit prorogari, n. 14.
In Muscatellum male loquentem de Carauita retorquetur per Auctorem exprobatum, num. 15.

Repulsa an post conclusionem peti liceat, numero 16.
Eaque etiam post primum beneficium petitur, & conceditur, num. 17.
Casus in quibus repulsa nō admittitur enumerantur, n. 18. 23. & 24.
Limitatur, num. 22.
Terminus repulsa, licèt sit medietas primi termini causa principalis remittitur tamen in arbitrio Iudicis, n. 25.
Terminus repulsa est communis, nec potest renunciari in præiudicium alterius partis, num. 26.
Articuli impertinentes regulariter non possunt produci in termino repulsa, n. 27.
Sed quales esse debent articuli explicatur, ibidem.
Limitatur regula pluribus in casibus, n. 28. 29. 31. & 32.
Producens falsos testes in factō proprio, an excusari possit, num. 30.
Et quid si fuerit petita declaratio circa usum contra dictum producentem, & an possit fieri adhibita cautela, ibidem.
In terminis repulsarum an committatur testimonium audientia, nu. 33.
Repulsa etiam in terminis beneficiorum interuenire potest, n. 34.
In confectioe articulorum in casu repulsa, quantum pareat utilitatem protestatio declaratur, n. 34.
Iudex, an ex officio possit testes repulsare distinctionis sadere resoluitur, n. 36. & 37.
Persona privilegiata non admittuntur operationis in integrum aduersus lapsum terminum repulsa, n. 38.
Repulsa non petita in prima instantia non potest peti in secunda, n. 39.
Quæ sint persona, quæ beneficijs fruuntur, num. 40. vsque ad num. 45.
Quibus in casibus beneficia non conceduntur, n. 46.
Beneficia sunt loco restitutionis in integrum, quare tale nomen sortiuntur, num. 48.
Conceduntur ad pinguius probandum, & eis locus est non probata lesione, num. 49.
Beneficiorum terminus est communis, n. 51.
Sed distingue, num. 52.
Concesso beneficio privilegiato, qui deinde non produxit testes, an altera pars, quæ produxit posset uti illorum depositionibus, n. 53.

Privilegiatus, cui beneficium fuit concessum, an possit invita parte diuersa illud renunciare? negatiue resoluitur, nu. 54.

Primum, & secundum beneficium intra quamvis tempus peti possunt, & à qua die dilatio, qua conceditur ad illa petenda currat, num. 55.

Adducitur, & demonstratur lapsus Reg. Rouiti, & Reu. D. Franc. Verde ibidem.

Lapsa dilatione ad beneficia petenda antequam illa non conceduntur, & quidquid in contrarium apparet decisum per nos ad Franchis, Minadour, & Gizzarellum, quos sequitur Mulcatellus non obstat, aperitur, n. 56.

Quid dicendum in Fisco exprimitur, ibid.

Quantus sit terminus primi, & secundi beneficii declaratur, n. 57.

An beneficia concessa in prima instantia, possint in secunda peti, num. 58.

An ad petendum beneficium requiratur speciale mandatum, num. 60.

Pena absentium beneficij quanta sit, n. 61.

De Grada Publicationis.

Beluic iam inuictum,

Exponit inter ordines

Ascendit mensura undique.

Quæ sit suorum lapsus,

Infulas si prouidet,

Sunt robora præsidia,

Dio, nocturne vigilat

Paratus ut in capere,

Hanc tempus est tyrannide

Vituo aduersario

Qua collegisti termino

Probata patefacias

Las suorum testium

In firma velles reddere

Dilla, tu stude nouiter

Firmare eodem termino.

Post completas probationes elapsoque termino fit publicatio in causa secundum Pragmaticam 21. de ordine Iudiciorum, est tamen in hoc aduertendum primo, si vtraque pars probauerit, & altera præsentauerit examen, altera verò non, quia fortè in partibus fuit examen commisitum, & examina-

1 tum, sed non dum aduenerit, tunc publicationem fieri cum reservatione, quod quodocumque venerit dictum examen ante expeditionem causæ recipiatur, vt stylus M. C. & S. R. C. inoleuit, de quo meminit *Carante in Rit. 86. sub num. 1.* cumque verò probatum nõ fuerit per testes, tunc publicatio non fit, sed conclusio, quod etiam procedit in terminis beneficiorum, & repulsarum, & licet *Bernard. Muscatell. in sua Praxi glos. Repulsa p. 6. num. 3.* dicat publicationem fieri debere in termino principali, etiam si nõ fuerint factæ probationes, non ad finem, vt dicta testium videantur, cum non sint, sed ad finem, vt videantur scripturæ productæ, vel vt dicta publicatio sit actus exclusiuus probationum, tamè sua pace quod diximus, verum est, non obstat dicere publicationem fieri debere, vt scripturæ prædictæ videantur, & vt indueatur actus exclusiuus probationum, quia tempore, quo non fit publicatio, fit conclusio, & hic actus finem probationibus imponit, quia est exclusio omnium probationum, secundum *Felyn. in cap. cum dilectus de fide instrum. in princ. & sub num. 9. & in cap. pastoralis de caus. posses. & propr. & plenius infra gradu conclusionis, & ideò post conclusionem videri possunt scripturæ productæ, & sicut, quando fiunt probationes, atque adeò publicatio, peti possunt repulsæ, ita cum non fiunt probationes sed producuntur scripturæ fit conclusio, & aduersus scripturas petitur terminus ad impugnandum, vt infra dicemus, in hoc excusandus est tantus vir, quia in nostris Tribunalibus versatus non fuit, prout testatur *Dom. meus Cõsiliarius Franciscus Maria Pratus eximius additionator in eius glossis, quas perbelle exornauit in glos. defendendum ad num. 49. in fine, col. 2. & ideò de intellectu d. pragmatica 11. quæ incipit cur. su. dilationum, & de praxi indè securæ non poterat testificari, & sic etiam in multis locis non est plena adhibenda fides, circa praxim dictorum Tribunalium *Dom. Marante, quia fuit aduendgens in Regni partibus, ibique moratus***

2

3

4

ratus, ubi Tribunal non est, ut meminit
Io. Jacob. Antichinus de praeuoc. instrum.
cap. 2. num. 70.

5 Secundo, si lis est in S. C. antequam
fiat publicatio, fieri actum ad publican-
dum, & sic ante conclusionem ad con-
cludendum, qui quidem actus praece-
dentes habentur loco monitionum: in
M. C. V. non sic seruari, sed fit publi-
catio, deinde conclusio tantum.

Tertio omissionem huius publica-
tionis actus processum non vitare,
ut in c. cum, de re iudic. Bartol. in l. pro-
latam, C. de sententijs, & interlocutor.
Thorus in C. rerum iudicatarum in casu
Miscellaneorum 26. in fin. & de iure
municipali tantundem colligitur, ex d.
Pragmat. 11. verum si fuerit petita, &

6 omisa ab illius omissione poterit pars
se grauare, & appellare, quia per illius
defectum non datur aditus percuntandi
processum, & testium dicta, & contra
eos repulsam petere, ut in c. inter Mo-
nasterium, & cap. suborta de re iudicata,
& l. 1. C. si saepius in integr. restitutio po-
ssuletur, & ita communiter DD. sentiunt
refert Carauit. super ritu 72. quod secu-
tus est Reg. Sanfelix. in praxi section 57.
nu. 2. quibus demum accessit Dom. Reg.
Consil. Pratus apud Muscatell. in glos.
momentum.

Publicatis attestationibus regulari-
ter non licet amplius producere testes,
ut glos. in d. c. cum dilectus de fide instr.
& testatur Abb. in cap. Fraternitatis de
testibus nu. 6. & per Pragmaticam 3. de
7 testium refrenat est expressum: limita-
tur cum altera partiū citari fecisset suos
testes in termino, & iusto existente im-
pedimento facere non potuisset, ut ij
fuisent examinati, tunc dummodo di-
uersae partis attestations ab ea visa,
& lectae non fuerint, poterit dictos suos
testes producere post publicationem,
& de eorum depositionibus habenda
est ratio in decisione cauta, ut in d.

8 Pragmat. 3. si verò dicta testium lecta
fuerint, siue didicita testificata, tunc non
licet amplius producere, ut est text. si-
nodalis in Auth. at qui semel, C. de pra-
bationibus, & clarius in nouella constitu-
tione de testibus, coll. 7. §. quia verò, ver-

su illud ramen, & hoc, quod dicimus
de lectura testium partis aduersae locū
habet etiam si quis in termino exami-
nari fecisset aliquos suos testes, quorū
depositiones vidisset, & legisset, & dein-
de alios examinari vellet in termino
citatos, ut explicat Alexand. in d. Auth.
& ratio, quae ex mente d. Auth. desumit-
tur alia non est, nisi praesumpta causa,
& timor subornationis, & doli, per quē
induci possunt testes ad deponendum
idem, & de directo cōtrariū, prout Bar-
Cynus, & ceteri DD. super d. Auth. tra-
diderūt, & ita de eorum communi opi-
nionem testatur Marianus in cap. fraterni-
tatis num. 2. vers. ego verò arbitror de
testibus.

9 Praedicta quidē regula pluribus alijs
in casibus limitatur. Primò in mulie-
re, & in minore in quibus cessat dicta
praesumpta subornatio, & dolus, ut glos.
1. in l. ubi igitur, ff. de edendo, Lanfranch.
decis. 187. cent. 2. item in locis pijs, ut
practicatum tradit Afflict. decis. 216. &
nos infra. Secundo quando examen-
factum in termino principali esset nul-
lum, nempe defectu iurisdictionis, vel
alia iusta causa, ex mente glossa in cap.
cum causam, quae inter Archiepiscopum
in verbo noluerint extra de testibus Bar-
tol. in l. qui per salutem, ff. de iure iuran-
do, num. 4. Rota Romana decis. 394. in
nouissimis in rubr. de testibus Afflict. de-
cis. 33. num. 4. Ursillus ad eundem decis.
216. num. 2. Tertio cum talis esset pro-
11 batio, in qua probabiliter, ac verè ces-
saret timor subornationis exempli gra-
tia Titius ante terminum praesentauit
nonnullas depositiones ad reuelationē
excommunicationis, deinde in termino
eas repetere voluit, & cum examinatore
eorundem reuelantiū depositiones cepisset,
aliter, quam quod in eorū prio-
ribus cōtinebatur depositionibus, scrip-
sisse inuentum est, & ideo falsum, unde
non obstante publicatione etiam testi-
ficatis didicitis, testes tunc iterum sunt
repetendi, & est casus positus per Ur-
12 sill. ad Afflict. d. decis. 33. nu. 1. item si
probatum esset rem esse deterioratam,
& ideo deuolutam ad beneficium di-
recti Domini, tunc si res non sit verè de-
terio-

teriorata, & per eiusdem rei euidētiam hoc constet, post publicationem visis depositionibus, potest admitti noua productio testium, & probari rem deterioratam non esse, vt practicatum refert *Afflict. d. decis. 216. n. 3.* Item cum producantur noui articuli, qui nullam habent connexitatem cum precedentibus, nec posita in istis comprehenduntur in illis, tunc etiam super eis testes post publicationē, & viso examine possunt produci, tradit *Farinacc. in tract. de testibus, q. 75. num. 78. ampl. 6. cap. 3.* & præcipue sub *num. 82. Bartol. in l. exceptionem, C. de probationibus num. 11. Felyn. in d. cap. fraternitatis nu. 9. & in d. 8. limit. de testibus, de Frächis decis. 371. vers. ceteri hoc excludunt, sunt alij casus, quibus non est locus regulæ prædictæ, quos videre potes penes *Vrsill. in d. decis. 216. & Menoch. de arbitr. Iudic. casu 34. & 186. Surdum decis. 157. Fontanell. decis. 102. & glos. in l. officium, ff. de rei vindic. verbo exceptionem, Affl. decis. 266. in fine, Arym. Tapat. var. iur. sententiarum, tit. 191. siue in tit. de deduct. & position. cap. 13.**

DE REPVLSA.

SI fuerit facta publicatio, procuratori ex aduerso conceditur dilatio octo dierum ad acta percipiendū, quibus elapsis viso examine, in quo adesset aliqua falsitas, aut testis inimicus consanguineus, affinis, vel alius de iure prohibitus, tunc licebit repulsam petere secundum *Pragmaticam prædictam Cursu dilationum de ordine iudiciorum*, quem terminum octo dierū aliquoties restringi, & prorogari posse attentam quantitate cartarum processus, testatur *Carauita super ritu 73. in principio, vt etiam de veriori obseruantia d. Pragmat. meminit Reg. Sanfelicius in praxi, sect. 57. num. 6.* vbi ait repulsam etiam peti posse post multos dies à d. octo diebus, & ita practicatur, cuius praxiste. *Simonio se ascripsit Muscatell. in glos. momentum p. 6. num. 3.* qui plurimis in locis in *Carauitā sanis*, & præsertim in loco prædicto, vbi quæ iurita 79. de

Pragmatica prædicta monitionem nõ fecerit, eum immemorem putat, ego cum *ritum* prædictum visissem, de hac materia in eo nihilum tractari inueni, quare *Muscatell.* somniare videtur, sed *ritus*, qui de hoc loquitur, & super quo *d. Carau.* expressè meminit de obseruantia *d. Pragm.* est *septuagesimus tertius* à me supra adductis.

Practici inquirunt post cōclusionē peti nõ posse repulsam, quia per talem actū probationibus renūciari videtur, vt habetur, ex *Sfort. Odd. in tract. de restit. in integr. p. 2. q. 65. nu. 81.* nihilominus si in ipsius actu conclusionis petatur admittitur, vt fuit alias practicatum in S. C. refert *Reg. Rou. supradicta pragmat. num. 45.* & ratio, quia, quæ statim petuntur censentur inesse termino prædicto, ex *glos. in l. Pomponius, S. nati verbo contestationem, ff. de procuratoribus*, sed regulariter repulsa peti potest, vsque ad actum conclusionis exclusiue, etiam si dilatio prædicta elapsa fuisset, vt post *d. Reg. Sanfelici. vbi sup.* tenet *Bossius in tract. de public. process. num. 8. vers. & in effectu*, cui addo *Farinacium de testibus q. 75. c. 5. n. 257.*

Si euenerit, post publicationem petitum fuisse primum beneficium, tunc etiam post illud admittitur repulsæ petitio aduersus testes termini principalis per ea, quæ refert iura *Reg. Capycius Latro consultat. 115. per totam*, vbi de duplici decisione testatur circa finem.

Sunt casus in quibus repulsa non admittitur, Primò in causa criminali, tunc cum reus dat testes pro repetitis, & legitimè citatis. Secundò, causa abbreviandi iudicium, poterit tunc in termino defensionū repulsare testes renūciatione præcedente futuræ repulsæ, quod etiā locum habet in causa civili, *Carau. d. ritu 73. & 282. & Reg. Sanfelici. d. sect. 57. nu. 7.* sed si renunciatio prædicta non interfuisset, posset iterum suo tēpore peti repulsa, vt per S. C. fuisse decisum testatur *Scaglioni super d. ritu 73. & 74. num. 7.* Tertio, cum non fuerit procurator de ea protestatus tempore citationis testium, vt supra in *gradu citationis* diximus. Quarto cum

K

agi.

20 agitur de possessorio præparatorio ad aliud possessorium. Quintò, in causis fauorabilibus summarie cognitionis, vt est causa alimentorum, siuè legitimati-
 21 tionis personæ, siuè in causa tertij com-
 parentis ad impediendam executionem. Sextò in causa attentatorum, vt in causa spolij pendente ordinario iudicio, in quibus, & similibus Iudicijs breuibus licet nõ detur regulariter repulsa, quia in eis agitur de modico præiudicio, & si quid præiudicij inferretur per denegationem repulsæ, per aliud iudicium reparari potest iuxta allegata per *Afflict. decis. 381. & Cappc. 55.*

Limitatur tamen primò, quoties negotium requirit plenam probationem, aut semiplenam, & damnum, quod inferitur per denegationem repulsæ p aliud iudicium reparari nequit, tunc licet in causa fuerit datus terminus summarius, cessante tamen calumnia repulsam
 22 petentis, omninò erit ea concedenda, vt in terminis dictæ decisionis *Afflict. 351. num. 3. in fine. & Cappc. 55. n. 4. & 5. Farinac. de testibus q. 62. limit. 9. n. 201. & 207. Rouss. super d. Pragm. 11. de ord. Iudic. in postrema impressione de anno 1649 Menoch. de arbit. Iudic. lib. 1. q. 37. & d. Reg. Sanfelix d. sect. 97. num. 3.* ratio est, quia in huiusmodi Iudicijs, licet ordo, qui in illis seruatur, sit summarius, diffinitiuè tamen determinatur intentio principalis, prout in sumuario possessorio praticari solet, inquit *Scaccia de sentent. & de re iudic. glos. 14. q. 4. num. 33.* & sic a negatione repulsæ inferitur damnum notabile, cù ex ea tota forsitan pendere posset victoria causæ, & hoc fortius cum causa sit talis, vt licet ab ea appellari possit, executio tamen decreti retardari nõ meretur, ideo, que cessante calumnia, ea vti defensio naturalis concedi debet, vti fuit anno 1664. praticatum in M. C. V. in causa vertete inter Anastasiam Cauarretta, & Catarinam Salierno Aëtrices eù Michaelè de Aquila, in qua cum fuisset impartitus terminus summarius super satisfactione allegata pro parte dicti Michaelis debitoris pro summa ducatorum 400. pro quibus erant iam ex-

pedita litteræ exequutoriales, compilatio dicto termino fuit per dictas aëtrices petitum primum beneficium, & eis concessum, & quia nonnulli testes erant recepti pro parte debitoris, aduersus eorum dictum fuit ab eisdem aëtrici-
 bus petita repulsa eis que per M. C. concessa non obstante quod tempus illam petendi erat elapsum, etenim ex fide aëtuarij constabat, examen dicti debitoris post illius præsentationem penes se ipsum retentum fuisse, quod decretum confirmatum extitit per S. C. reluctante debitore, vt est videre in processu dictæ causæ penes actuarium Augustinũ Imperatum.

Limitatur secùdò cum testes falsum depoluisent *Afflict. decis. 216. nu. 5. in fine*, imò exceptio falsitatis est adeo grauis, vt etiam post sententiam obijci posset aduersus testes, vt clarè deciditur in *tex. c. licet causam de probationibus*,

23 Septimò in causa criminali, Fisco nõ conceditur repulsa, nec beneficia, sed pro repulsa permittuntur interrogatoria, vt refert *Caru. ritu 258 n. 3.*

24 Octauò, in testes à te nominatos, vel citatos nõ potes petere repulsam, si tuus aduersarius eos examinari fecisset, tùm quia per nominationem eos approbasse videris, ait *glos. in cap. presentium de testibus, l. si quis testibus, C. de testibus*, tùm quia regulariter, quod quis approbat amplius reprobare non potest, *ff. de negotijs gestis, l. Pomponius, l. si uxor, ff. de adulter.* quod quidem est intelligendum de personis testium non autem de eorum dictis, quia cum producis testes, ipsorum personas probas, quid verò sint dictari ignoras, de ideo repulsam non in personas, sed in eorum dicta inferre valebis *d. glo. in cap. presentium* amplius hanc octauam limitationem, etiam si post nominationem tuorum testium, nominationi renuiciaueris, *Santius in d. l. si quis testibus nu. 6. & ubi non conceditur repulsa, nec impugnatio quidè scripturarum permittitur secundum ea, que refert Cappc. decis. 95. in fine.*

Valum est, quando petitur, & conceditur

dicur repulsa, & cum ea non admittitur; nunc est querendum, quātus sit terminus repulsa, & an sit eius termino produci possunt articuli impertinentes?

25 Quod ad primum scias in *Pragmatica* 11. de ord. *Judiciorum* id explicatum esse, etenim medietatem primi termini esse voluit, verum attento *Ritu M. C.* 74. remittitur *Judicis* arbitrio secundū distantiam locorum, & hoc est verum, & de tali termino non observatur *dict. Pragmat.* restatur *Reg. Sanfelix. in praxi* fol. 57. n. 8.

26 Terminus iste, sicut ceteri precedentes communis utriusque parti est; *l. potenda. C. de temporibus in integr. restitutions* *Caran. ritu* 190. & ideo non potest renunciari in alterius prejudicium quia omnium beneficium respicit iuris communis dispositione, ut habetur in *l. potenda. & l. si arrogator, l. Patrobus; ff. de donationibus*, & veram esse conclusionem affirmat *Gulielm. Durand. dictus Speculator* discipulus ille *Hosienfis in tract. de dilationibus, §. fin. vers. quid si* *praxi* quod secus est in terminis beneficiorum, de quibus infra, ita ut si altera pars utitur termino ad repulsandum testes, altera vero possit in eodem termino alios producere testes ad comprobendam fidem suorum testium, ut habetur ex *glos. in cap. 3. de iudicijs, q. 3. & glos. c. de temore de testibus.*

27 Quod ad secundum est regula, quod in termino repulse non possunt produci articuli impertinentes, hoc est continentes illud idem, & de directo contrarium primis articulis productis in termino principali per diuersam partem, ut habetur in *Pragm. 12. de ord. Judiciorum. & prag. 30. de offic. S. R. C.* & refert *Afflict. decis. 216.* led articuli debent esse repulsi, scilicet continentis causas, quibus testes sint reiiciendi, puta si forent inimici, infames, coniuncti, aut de aliquo genere prohibitorum.

2. Limitatur regula prædicta in pluribus casibus, & præcipue in infrascriptis, tam si agatur in prima, quam in secunda instantia.

28 Primo, cum testes falsum deposuerint, secundum *glos. & DD. in d. Auth.*

At qui semel, & in l. per hanc, C. de tempor. appell. Afflict. decis. 216. num. 5. & decis. 89.

29 Secundo, cum fuisset in prima instantia petita repulsa, eaque denegata, tunc licebit in causa appellationis producere articulos impertinentes, *Afflict. decis. 266.* de qua *Capyc. Lacro* meminit *consult. 115. n. 10.*

30 Quæro hic, si quis produxisset testes in termino principali super facto proprio, qui deinde falsi reperirentur, vtrū producens excusari posset? pro negativa parte concludit *Bartol. in l. si falsos, C. ad legem Cornel. de falsis, Capyc. decis. 67. nu. 6. & 7. Menoch. de arbitrarijs casu 315. num. 9.* scilicet fuisse eos productos præsumitur; quia in facto proprio ignorantia non arguitur *l. verius, ff. de probation. secus* esset si articulatū fuisset super facto alieno, & super eo testes fuissent producti, quia in alieno datur ignorantia, *tex. in l. fin. ff. pro suo, Paul. de Castr. in l. 2. num. 3. C. de fide instrum.* Unde in primo casu producens testes falsos in facto proprio, etiam si renunciauerit depositionibus, non euitabit poenam, *Bartol. in d. l. falsos, Menoch. ubi supra num. 30. Bossius in tract. criminali, tit. de falsis num. 154. Follerius in pract. crimin. versu item quod commisit falsitatem num. 22. & 23. & ante eos Cæcerius de testibus tom. 1. var. resol. cap. 20. n. 43.* penes quem cautelam pro tales productibus testes inuenias: in hoc aduerte, quod si in casu prædicto fuerit simpliciter petita declaratio circa usum, eodem quoque modo fieri ea debet, absque alia cautela, *Bartol. in l. si diuus la secunda de falsis, Afflict. decis. 189. Maranta in praxi p. 6. tit. & producuntur scriptura num. 38. Menoch. ubi supra num. 22.* in secundo vero casu adhibita renunciationis cautela poenā effugiet, & ita *DD.* comuniter sentiunt secundum *Bossium ubi supra n. 155.*

31 Tertio, cum fuerit preëmpta instantia, & denuò incohata lis, tunc licet ponere idem, & de directo contrarium, *Afflict. d. decis. 216. n. 2.*

32 Quarto in terminis beneficiorū, tūc enim possunt presentari articuli conti-

nentes illud idē, & directè contrarium, & hoc est concessum, tam personæ priuilegiatæ, cui beneficium conceditur, quàm nõ priuilegiatæ colliganti, dūmodò tamèn priuilegiatus non petijset tale beneficium limitatiuè, vel ad producendum de nouo *Afflic. ubi sup. n. 2. de Franchis decis. 269. in fine, Sanselic. sect. 58 num. 4. & 5.* si alios quæris casus, quos breuitatis gratia omitto, videre poteris penes *Vrsill. ad Afflic. decis. 216.*

33 Nota hic duo. Primum est in terminis repulsarum audientiam testium nõ committi secundum *glos. in constit. Regni in pecuniarijs verbo quo quidem, Sā. felic. sect. 46 n. 24.* sed pro duobus committi solet affirmat *Vrsill. ad Afflic. decis. 361 n. 3.*

34 Secundum est, sicut in termino principali quando fiunt probationes, fiunt publicatio, & conclusio, ita in terminis repulsæ, & illius repulsæ, & beneficiorū. Vndè si in termino repulsæ fuerit facta probatio, & per consequens publicatio, ea notificata, si opus erit, peti potest repulsæ repulsæ, cuius terminus pariter in arbitrio Iudicis est *Carau. d. xis. 74. Muti scatell. glos. repulsæ num. 2.*

Aduertendum est præterea, in confectioe articulorum pro repulsandis, tam testibus, quàm eorum dictis, & in causa ciuili, & criminali decens, & utile esse, protestationem in principio opponerè, quod suas non opponit exceptiones animo inferendi iniuriam *Paris. de sindicatu verbo in curia officialis, Maranta de ord. Iudic. in tit. actorum editio fieri solet p. 6. versu tertius decimus n. 3. & 15.* & conferunt *etiam adducta per Boerium decis. 245. in fine, hoc quæ protestatione iniuriarum actione tenere, tur secundum DD. in tit. apud Laborem, & si quis libello ff. de iniurijs, Soccin. consil. 4. col. 5. & consil. 118. & 146. col. 5. Cappella Tholos. q. 490. cumque eueniret in specie fuisse crimina cõtra testes opposita, deindè probata non fuisse, propter aduersarij petentiã, tunc *pragmaticam. 2. incipientem Crimina, & de factus sub tit. de testium refrenat locum non habere scias, atque adeo opponē-**

tem nõ teneri iniuriarum actione, quoniam animo defendendi opposita præsumuntur tenet *Ioannes Andrea in addit. ad speculatore in tit. de actionibus, S. 1. versu. sed pone.*

Aduerte secundo, quod factis probationibus in termino principali si fuerint examinati testes infames, excommunicati, vel similes, tunc Iudex ex officio poterit etiam parte non opponente eos repellere, quia hoc casu repulsæ est inducta odio ipsorum testium *preu. in l. quos prohibet, ff. de postumis Felym. in cap. intimaui de testibus, Ripa in l. q. s. hoc autem iudicium n. 66. ff. de damno*
37 *infecto Ofasc. decis. 22. num. 18.* secus autem erit si exceptio repulsatiua sit inducta fauore partis, vt est exceptio inimicitie, vel familiaritatis, consanguinitatis, &c. tunc non potest Iudex parte non opponente eos repellere *Lupus in cap. per vestras 511. num. 5. de donation. in oer. vir. & uxorem.*

38 Aduerte tertio aduersus lapsum terminum repulsarum non dari restitutionem in integrum, etiam ad instantiam, quarū uis personarum priuilegiatarum *Lauxilium ff. de minor. dispositio enim per quam conceditur repulsæ est odiosa secundum tradita p. Capp. decis. 62. num. 3. & 4.*

39 Aduerte quarto, si in prima instantia non fuisset petita repulsæ, in secunda instantia aduersus testes examinatos in prima, repulsam non concedi, præter quã si in prima fuisset petita, & nõ concessa, vt supra diximus ex Autoritate *Afflic. dec. 266. & 216.* addo nunc *Guidonem Papa dec. 300. Couarr. practic. q. q. cap. 18. n. 5. Cancer. var. resol. lib. 1. c. 20. n. 48. de testibus Thesaur. decis. 129. Ronit. in Pragmat. 11. n. 10. de ord. Iudiciorum, Imbrianū Capuanum Conciuè, & nostratè in tractatu de repulsæ, & repulsæ repulsæ p. 1. consideratione 5. num. 70. & ratio est, quia ad repulsandos testes non datur, nisi vnica dilatio, & idè cū pars eam habuerit in prima instantia non potest reintegrari in causa appellationis, vt in *c. licet causam extr. de probation.**

D E B E N E F I C I I S .

Post publicationem si inter litis cōsortes personæ adfuerint priuilegiatæ, quibus pinguiora opus essent probationes, tunc beneficijs vti possunt, sed prius quam de eis agamus scire proficuum est, quæ sint personæ, quibus cōceduntur talia beneficia, & licet in genere eas dicere possimus, tamen tyronibus vt satisfaciam, plerasque explicare me non piget, & primò sunt, tam virgines mulieres, quam nuptæ, & viduæ, 40 vt in *constit. Regni obscuritatē*, ibi *Isernia*, & *Afflict.* item Vniuersitates, Hospitalia, Capitula, Cōgregationes, Collegia, Ecclesie, & alia loca pia, vt *Abb. in cap. 1. de integr. restitutione num. 2. de Franchis decis. 438. Vrsill. ad Afflict. decis. 114. Reg. Merlin. controuers. forens. cap. 65. sept. 1.* item minor, pupillus, Fiscus, l. minor 37. ff. de minoribus, *Affl. super d. constit. num. 11. Caran. in Ritu 71.* verum respectu dictorum Piorum locorum beneficia eatenus ipsorū administratoribus conceduntur, quatenus loca ipsa in iuribus suis sint lesa. nō autem in iuribus pertinentibus ad ipsos administratores, vt lato calamo tradit *Muscattell. in praxi glo. priuilegiata, n. 4. p. 6.* ibi *Dom. Consil. Franc. Maria Pratus*, & post eum *Gizzius ad Capyc. Latr. decis. 91. nu. 4 & 5.*

41. Item hæreditas iacens, & pro ea Curator, cum enim per alios regatur, semper lesa præsumitur vt tradit *Reg. Rouis. decis. 39. & 41. Sfortia Oddo de restitut. in integ. p. 1. q. 31. num. 28. & p. 2. q. 62. & p. 1. q. 21. art. 6. num. 28.* idem *Rouis. super Pragmat. 11. n. 23. de ord. Iudic.* licet de iure contrarium praticari deberet tenet *Roland. à Valle consil. 10. vol. 4.*

Item senes imbecillitatem intellectus habentes secundum *Dom. Consil. Pratum ad Muscattell. glof. priuilegiata p. 6.* item prodigi, vt apud *Vinc. de Franchis decis. 598.* attenda tamen explicatione *Ioannis Maria Nouarij in collect. ad Pragmat. 16. num. 7. de ordine Iudiciorum.*

42. Item hæredes minorum successores,

dummodò illis beneficia debebantur, vt læsis per *rex. in l. ea qua, C. de temp. in integr. restit. l. non solum, ff. de restit. in integr. Capyc. decis. 109. num. 2. Affl. decis. 211. & idem in constit. obscuritatē, q. 13. num. 20.* sed non idem dicitur in minore succedente maiori per ea quæ adducit *Afflict. decis. 212.* ibi *Vrsill. an. hoc idē dici possit in successione mulieris, ad quam post publicationem beneficia spectabant, percurrere Capyc. decis. 109.*

43. Item fideiussor minoris; dummodò dolus adsit aduersarij l. 1. & 2. de fideiussor tutor. & l. 2. de administr. & peric. tutor. & l. si pupillus. ff. de acquir. hered. quod pariter procedit, si minor existens in iudicio cum fideiussore non petierit, aut noluerit beneficium, l. fin. §. cum antiquitas, C. de usuris rei iudicata, ibi *Bal. num. 6.*

44. Item minorum consortes in lite, dummodò causa sit indiuidua, alias beneficium erit minoris tantum, id testatur *Afflict. decis. 213. & idem in constit. obscuritatem. q. 14. n. 21.*

45. Item minores ipsi, qui licet pendente cursu causæ, & culpa aduersarij, aut Iudicis negligentia, protracta lite sint facti maiores: tamen, nisi fuerit facta conclusio in causa frui possunt beneficijs prædictis per l. 3. §. 1. ff. de minoribus, vt ex his S. C. beneficia concessit minori factò maiori, apud *Affl. decis. 210.* ibi *Vrsill.*

46. Sunt casus, quibus beneficia non conceduntur, prout in causa criminali: vt per *Afflict. in constit. minorum iuro q. 4. num. 8.* per *rex in l. Auxilium, ff. de minoribus*, item cum petuntur ad repulandos testes, post *Afflictum, vbi supra, q. 5. n. 9. Caran. ritu 71. nu. 5.* Item cum agitur de remedijs Capitulorum Regni *Anna alleg. 84.* Itē cū de summarissima possessorij causa tractatur, quis lite pendente possidere debeat *Capycius decis. 13.* item nec pupillo, vel minori beneficia conceduntur, vbi cum defuncto patre lis incohata, & cum eodem conclusum fuerit *Vici. decis. 250. num. 2. & Nou. in praxi electionis, & var. fur. q. 3. fact. 1. num. 7.* quos sequitur *Biccius ad Dom.*

Dom. de Frauchis decis. 364.

Cum de personis, quibus beneficia conceduntur sermo habitus sit, nunc de ipsis beneficijs nonnulla per necellaria cursim pertractabimus secundū nostrum institutum.

Beneficia secundum *Afflic. decis. 35. & 210.* & reliquos scribentes, loco restitutionis in integrū succedere, ex quo factum est, ut cum de iure communitatis 47 les in integrum restitutiones duæ sint, *l. & sine dolo, §. restitutus, ibi glos. ff. de minoribus, l. quamquam; C. si sapius in integr. restitutio postuletur*, ideo in Regno duo sunt introducta beneficia, ut testantur *Ifernia & Afflic. in d. constit. obscuritatem q. 8 n. 11. Capyc. decis. 109. num. 7. Rou. super Pragmas. 16. in princ. de ord. Iudiciorum.*

Ex merito nuncupantur beneficia, ut bene explicat *Dom. Consil. Præus ad Muscat. in glos. in integrum, versu iudicat. Author.* inquit enim, his rigorem legis communis in contrarium urgere, ius quidem commune non permittit post publicatum, & testificata didicita amplius examinari propter timoris subor- 48 nationem, ut supra demonstratum est per *Auth. Atqui semel, vbi DD. communiter, C. de probatione & cap. fraternitatis de testibus, personis, & locis tamen priuilegiatis per æquitatem, & indulgentiam scriptam, quæ in omnibus iudicijs præfertur, l. placuit, ibi glos. C. de iudicijs, id permissum est per d. constitutionem obscuritatem, ibi glos. in verbo in iudicijs tantum*, & ideo ex tali æquitate beneficiorum nomine passim signantur, ut in *Ritu M.C. 71. & in constit. beneficium restitutionis, & patrenorum in fine.*

49 Hæc læsis priuilegiatis ad pinguius, & ad non probata probandum conceduntur in iudicijs, tradunt practici, & ante eos noster *Reg. Rouis. super Pragmas. 16. in princ. de ordine Iudiciorum*, hoc cum sit verum, quæro an ista beneficia, ut potè successerint loco dictarum in integrum restitutionum concedi debeant non probata læsi ne? & primò dicendum videtur, quod non ut expressè habetur in *l. T. ut or. ff. de minoribus 25. ann.*

ibi causa cognita restituitur aduersus distractionem l. in cau. a cognitione. §. causa autem cognita. ff. de minoribus. l. verum 12. §. sciendum est autem non passim minoribus subueniri. sed causa cognita, ff. eod. l. nam. & postea, §. si minor. ff. de iur. iurand. cum similibus, quibus ex legibus aperte ostenditur, quod læsio sit causa immediata restitutionis, non autem persona priuilegiata, igitur non probata læsione, minime cõcedi debet restitutio, & pro ea beneficium prædictum.

Hæc quidè licet vera, imò verissima sint: tamè locum habet in restitutionibus, quæ post decreta, & sententias, & aduersus eadem petuntur, hæc verò circa omillas probationes in ordine Iudiciorum, ut ex *glos. in d. constit. obscuritatem*, & testatur *Capyc. decis. 109. n. 7.* & si in illis cognosci oportet de læsione, in his tamen sufficit, quod per lapsū termini minor Ecclesia, &c. læsi videantur iuxta *lex in l. minor 25. annis* ibi *glos. in verbo allegationem, ff. de minoribus*, læsio non probatur, sed tantū allegatur, & tunc quidem allegata videtur cum beneficia petuntur, prout obseruat, *Muscatell. glos. in integrum 51 n. 5. p. 6.*

Sunt huiusmodi beneficia communia etiã ijs, qui cum ipsis priuilegiatis in foro contendunt, dummodò ponenda, siue probanda per dictos priuilegiatos habeant aliqualem connexionem cum facto dictorum collitigantium, ut per *glos. in l. cum minor. ff. de minoribus*, quod etiam locum habet si priuilegiatus ipse cumulare voluerit posita in termino principali.

Nota hic aliud esse cumulare, siue accrescere probationes, aut denuò ponere, aliud de directo probatis contraria ponere. Primo casu est, quãdo persona priuilegiata probauit in termino, deindè in termino beneficiorum pluribus, & nouis probationibus suum roborat examen. Secundò casu, quando in termino principali, aut probauit, aut non, & postea in termino beneficiorum ponit & producit testes contraria probatis p diuersam partem de positores, &c.

& in hoc casu terminus beneficiorum pariter communis est utrique parti, & ita intelligo decisionē *Afflicti*, 89. prout pariter sentiunt ibi *addentes*.

83 Duas infero quæstiones, altera est, si in terminis beneficiorum cum ab vna parte nō privilegiata fuissent factæ probationes, ab alia verò privilegiata nullo probato, an ea, quæ probauerit uti suis possit probarionibus? casus videtur disceptabilis, quia secundū opinionem nonnullorum *DD.* esset dicendum, quod non, ex doctrina *Soccini*, *conf.* 110. & talis est opinio *Vrsilli*, *ad Afflict.* *decis.* 89 *in fine*, quem sequitur *Muscattell.* *in glos. communis num.* 8. dicentes, si contrarium esset, beneficium foret potius maleficium, quod æquitas non suadet secundum *Afflict.* *in d. constit. obscuritatem sub num.* 15. & 16. hoc tamen nō obstante contrarium practicatur, quia beneficia indistinctè, & simpliciter petantur, ait *Præs. de Franch. dec.* 269. *n.* 7. fortasse, opinatur *Vrsillus in d. dec.* quia præfata non opponuntur, quod secus esset, si beneficia limitatè peteretur, scilicet ad producendum de nouo tantū, absque articulis de directo contrarijs, tunc non posset collitigans de nouo addere, aut de directo probare, ut concludit *Afflict.* *d. decis.* 89. *in fine*, ibi *Vrsill.* *num.* 1. & *Pisanell.* *ibidem*, *idem de Franchis ubi supra num.* 7. *Capyc.* *decis.* 170 *num.* 2.

84 Altera est, an privilegiatus obtento beneficio prædicto possit alia parte invito ei renuere? pro affirmatiua dici posset cum *Vrsill.* *ad Afflict.* *d. dec.* 89. beneficia licet sint communia ratione connexitatis causæ cum aduerso litigante, ea tamen iure speciali non communi cōcedi *f. si iudex. ff. de minoribus. Andreat super speculatorem in tit. de appellat. §. 1. in fine, verbo si iudex, l. si quis post mortem. §. fin. de honor. possess. contra iudicem* non sic in appellatione interposita ab vna ex litigantibus; quia appellatio est beneficium commune, & non potest ab vno, altero invito renunciari, *tex. est in l. ampliatem, C. de appellat. Pelym. in exp. ex parte, l. 2. de rescriptis, cap. significauerunt de appellat. Scidod*

dicendum videtur, quod renunciari possit. Pro negatiua, quæ magis vera, & recepta est stat decisio iuris aulis per S. C. fauore collitigantis cum Gubernatoribus Sanctissimæ Annuntiatae, non obstante renunciatione facta per illorum procuratorem, ut refert *Præs. de Franchis decis.* 269. in qua licet *d. Præs.* dicat ibi *n.* 4. *in fine* tale beneficium fuisse cōcessum Annibaldi Roppulo collitiganti ea ratione, quia eo uti volebat aduersus Sacrum Hōspitale dictæ Sanctissimæ annuntiatae, postea tamen subdit se opinionem Antonij de Alexandro olim Præsidis S. C. viri doctissimi legisse, per quam discusso articulo veram probat conclusionem indistinctè litis consortem uti posse beneficio, ut est videre ibi *num.* 5.

Reliquum est, ut videamus, quando peti debent beneficia. Secundò quatenus sit illorum terminus.

85 Scias igitur beneficia prædicta intra duos menses peti posse, scilicet primū intra triginta dies decurrēdos à primo die post notificatam publicationem in causa, & publicatio si facta non fuerit, tunc dilatio prædicta currit à die post notificatam conclusionem. Secundum verò beneficium peritur intra alios 30. dies elapsis dictis primis 30. diebus, declarat *Reg. Pragmat.* 16. *de ordine Iudiciorum*, ibi *Rouit. nu.* 7. *Capyc. Latro decis.* 91. *nu.* 6. & licet *Dominus meus Reuerendus D. Franciscus Verde* in sua additione ad *Gallupum de primo, & secundo beneficio p. 2. cap.* 31. *num.* 25. *lit. E.* dixisset terminos ad petendum beneficia currere à die notificatæ publicationis, & conclusionis respectiue, de hoc tamen non miror, quia ante eum etiam *Reg. Rouit.* non aduertit verba dictæ Pragmaticæ expressè contrarium dictantia, ibi *Frà il termine di 30. di dopò fatta, & intimata legitimamente la pubblicazione* & sic differt dicere à die notificatæ publicationis, & à die post notificatam publicationem, & discrimen est inter inclusionem, & exclusionem diei, quo publicatio notificatur, dies enim termini non computatur in termino dictorū 30. dierum, sed pace tanti viri, & eius sequa-

sequacium id non obseruantium sit dictum, boni quidem Homeri, quando que dormitant.

His dilationibus transactis beneficia amplius peti non possunt, & licet post introductam causam reperies fuisse concessa, vt apud *Vinc. de Franch. dec. 261. num. 3. Minadom decif. 15. & Gizzarellum dec. 21.* quos secutus fuit *Muscattell. in praxi glos. conclusio num. 9.* tamen est obseruandum tempore dictarum decisionum non erat emanata *d. Pragm. 16.* que fuit anno 1612. & ideo attenda illius dispositione termini beneficiorum prorogari non possunt, vt etiam aduertit *Rouit. super Pragm. 53. de offic. S.R.C. n. 3. in fine* Quid autem dicendum in Filco an comprehendatur in dispositione Pragmaticę, itaut elapso tempore petendi beneficium restitueretur? articulum disputat *Donad. de renunc. cap. 4.* & multis probat iuribus Filcum non comprehendendi, ad quem te remitto.

57 Quod attinet ad secundum, scias terminum primi beneficii medietatem esse primi termini principalis *ritu 71.* terminum secundi beneficii medietatem esse termini primi beneficii. *Rouit. in pragm. 11. de ord. iudic. nu. 23.* in quorum terminis possunt fieri nominationes testium & alia, que in termino principali diximus, si nominatio verò non fieret, tunc sequitur dilatio predicta, *explosa opinione Afflict. decif. 124.* per ea que bene tradit *d. Reg. Rouit. vbi sup.*

Alia hic me locus admonet, vt questionem proponam, que erit, vtrum si in prima instantia concessa fuerint beneficia poterunt peti, & concedi in secunda? & in dubio videtur, quod sic, quia ponderata causa finali, per quam talia conceduntur beneficia, hoc est ad pinguius probandum, aut de nouo ponendum, quoties ergo occurrit, permitti posse videtur: contrarium veritas est, quia in tota causa duo tantum beneficia conceduntur cuiuslibet priuilegiato, licet sint diuersę instantię, etenim vna, eademque causa est, tam principalis, quam appellationis notat *glos. in cap. 2. de iuram. talemnia*, imò adeò eodem funiculo

causa principalis cum causa appellationis colligata est, vt nostrates vnanimiter asserant causam appellationis eadē esse, ac causam principalem, vt habetur in *apto sit. C. ne liceat in vna eademque causa, l. eos, C. de appell. l. ita demum. C. de procurat.* ideo igitur cum duo conceduntur beneficia ex supra allegatis numerò si fuerint concessa in prima instantia concedi non debent in secunda, & e contra: alias res abiret in infinitum tradit *Andreas de Ifernina super constit. obscuritatem, & Afflict. decif. 35. Capyc. decif. 109.*

Verum si in causa, tã reus, quã actor essent priuilegiati, tunc vnique ipsorum in tota causa duo conceduntur beneficia, licet alter alterius beneficijs vtatur, *Capyc. Latro decif. 79. nu. 13. ibi Gizzius num. 6. & 7.*

60 Pro petendis beneficijs Procuratores speciale mandatum oportet habere *l. illud, §. si tales, ff. de minoribus, cap. coram de restitut. in integr.* preterquam in casibus descriptis per *Carau. ritu 70. num. 7. in fine*, quod etiam locum habet in petendis causarum remissionibus, & in electione fori idē *Carau. ritu 228. num. 19.* sed in S.C. & M. C. absq; tali speciali mandato petuntur beneficia a procuratoribus, & conceduntur, quod admitti posset ex ijs que supra in gradu termini *n. 34.* dictum est.

61 Aduertendum est postremo ne petantur beneficia ad dilatandum, quia concessis abutentes ducatorum 2. poena mulctantur, vt in *Pragmat. 19. §. 20. de offic. Mag. instr.*

S V M M A R I V M.

Actus conclusionis precludit viam procedendi quolibet genus probationis, n. 1.

Et in Hispaniarum Regno vim habet citationis ad sententiam, ibidem.

Facta conclusione habetur, ac si fuisset lata sententia, ibidem.

Et quare? num. 3.

Conclusio, quia hodie fit in forma, ideo admittitur productio scripturarum, ibidem

Scripturarum productionis quantus sit terminus, n. 2.

Actus

Actus conclusionis est de substantialibus iudicij, & hoc Auctor pluribus comprobatur auctoritatibus recedendo à Maranta, aliud sentiente, nu. 45 & 6.

Terminus ad cōcomitandum impartitur super scripturis aliqualem fidem facientibus, n. 7. & 8.

Concesso termino ad concomitandum, erit ille communis diuersa parti ad impugnandum scripturas, num. 9.

Licet post conclusum in causa, terminus ad cōcomitandum concedatur, tamen peti possit post publicationem, & in tali termino testium. nominatio fieri potest, n. 10.

Declaratio circa usum, quomodo sit faciendā, num. 11.

Et quando peti possit, n. 12.

Vno actorum in quibus casibus, & quo tempore peti liceat, nu. 13.

De Gradu Conclusionis.

Est propè finem praelium:

Vrbi nunc hostis acies

Molitur & insidias,

Vt eam possit aggredi.

Est nautis iuxta littora:

Si nauta timet turbines,

Mox quidem vela contrahit,

Observat inde tempora.

Cum tempus petit rusticus

Aestatis prudens ultimum,

Vt hyemis ab iniurijs

Sit tutus, sata colligit;

Thesim iam ferè terminas

Exemplum Tyro nauitæ

Sit semper tibi villicæ

Et qua gessisti rumina.

Ecce tandem ad conclusionis actum deuenimus, qui fieri debet, tã si fuerint facte probationes per testes, quã si defuerint, hic ad aliud à iure communi non fuit inuentus, nisi, vt cuiuslibet generis probationis productio precluderetur. *tex est in cap. cum dilectus de fide instrument. Paul. de Castro in l. ad manendi num. 28. ff. de iureiur. Natta. conf. 25 l. in fin. lib. 2. à quorum iurium dispositione oriri credo Hispania umstylum, per quem conclusio vim habet citationis ad sententiã testatur Bo-*

rattus vir quidẽ qui fuit magnẽ integritatis, & doctrinã dec. 900. n. 6. ideoque paria esse in causa conclusum, ac si sententia lata fuisset, affirmat Franc. Marcus quest. 759. num. 3. At in nostris Regijs, & supremis Tribunalibus de communi obseruantia conclusionem fieri in forma introductum est, scilicet salua productione scripturarum, pro quarum productione antiquitus per Pragmaticam 11. cursu dilationum de ordine Iudiciorum statutus erat terminus dierũ quatuor; deinde per aliam Pragmaticam, quẽ est quinquagesima septima de offic. S. R. C. fuit indultum, eas presentari potuisse intra dies duos post affixam listam causarum, & sic usque ad sententiam exclusiue eorum presentatio admitti ur, eo quod sola facti veritate inspecta proceditur testatur Carau. ritu 23 num. 2. Lanfranch. decis. 23. cent. 1. Gizzarellus decis. 42. quem est secutus Reg. Rouit. super Pragmat. 13. de ordine Iudiciorum.

Et quoniam conclusione facta litigantis intentio liquida dicitur per glos. in cap. significauerunt in verbo liquere de test. strepitus enim iudiciarius cessat, nulque sunt partes Iudicis, nisi in iudicando, vt per Innoc. in cap. Pastoralis, col. 2. glos. verbo iniquitas de exceptionibus Sanfelice. decis. 312. num. 6. itaut processus compilatus in casu præuentionis tantæ virtutis fit, vt actus liquidationis faciendæ per creditorem impediatur, vt idem Reg. Sanfelice. decisum adducit decis. 212. num. 7. ideo duo præcipue disputanda cenfeo: vnum est, an iste actus conclusionis sit de forma substantiali huius iudicij, itaut si omitteretur sententia, siue decretum diffinitiuũ inde secutum nulla forent?

Aliud est, an omnes scripturæ post præsentem actum presentari possint?

4 Quod ad primum attinet, licet Dom. Reg. Rouit. inuenerim hanc quæstionem tangentem super Pragmat. 13. num. 6. de ordine Iudiciorum. qui pro se exonerando ad Mattiens. in dialog. Relator. & Aduoc. p. 3. cap. 52. se remittit, alios tamẽ infra citandos legi, & secundum quosdam dici posset actum huc non esse de-

L for-

forma substantiali, sed potius introductum quadam consuetudine, ita ut eius omisso processum, & sententiā nō vlneret, ut habetur in *Clementina sepē*, S. & quia, verbo conclusionē non facta de verb. signif. & ita tenet *Maranta in suo speculo praxis p.4. dictinēt. 3. verbo Iudex sit competens num.23. & p.6. verbo, & demum fertur sententiā in quinto decimo actū num.9. fol. mihi 198. ater.* sequendo *Clementinam prædictam*, id affirmat, quem postea secuti sunt *Dom. Reg. Sanfelyc. in praxi sect. 58. n.27. vers. at conclusio*, & *Gallupus in praxi, tit. de conclusionē in causa p.2. cap.30. n.13.*

5 & licet *Clement. prædicta* sic verè loquatur in ijs tamen casibus locum habet, vbi sine strepitu, & figura Iudicij, aut in ijs, in quibus summarie, & p. viā delegationis proceditur, vnde à contrario sensu dicendum puto in causis ordinarijs, vbi tela iudiciaria seruatur conclusionem omitti non posse, quod sine dubio procedit in foro Eclesiastico teste *Cardin. Zabarella, & Abb. in d. Clement.* & sic ex ipsa *Clementina* esset cōcludendū omissionem talis actus, in hoc nostro iudicio nullitatem parere, sed quidquid sit circa dispositionē *d. Clementina* in prædictis à me obseruatis, veritas est, quod conclusio, tū ex styli consuetudine, tū de iure Regni, ut ex verbis duarum Pragmaticarum, quarum prima est 13. incipiens *Conclusione facta* secunda verò est 14.

6 *Post conclusionem de ordine Iudiciorum*, de substantia sit, secundum ea quæ tradit *d. Mattiens. d. dialog. relat. & Auēdan. respons. 2. num.9.* quod idem videtur, & placet *Consil. Prato ad Muscatell. glos. de iure p.7. versu quid igitur*, quorum sententiæ antea se subscribere *Bald. in repertorio ad Innocentium in lib. decretalium in verbo renunciatio, & conclusio, Romanus consil. 176. vers. ostenditur huic num. 11. Felyn. in cap. cum dilectus, versu quarto scias num.22. de fide instrum. Capyc. decis. 1. num.34. Vantius cum omnibus ijs, quos refert in tractat. nullit. Rubrica de nullit. ex defectu process. nu.45 fol. mihi 229. ater. & reliquos quos memorat *Scaccia de iudicij c. 12.**

num 5. & seq. qui sub *num. 13.* interponendo suum iudicium concludit, vbi de stylo fieri solet conclusio, ibi necessariam, ac substantialem esse.

Quod pertinet ad secundum, ex leetura verborum *Regia Pragmatica 11. de ordine Iudiciorum* præsentari posse videtur omne genus scripturarum, etiā eę, quę nullo adminiculo iuuari possunt Pragmaticę hæc sunt verba *Postquā publicationem partes producere debent, omnia instrumenta, cautelas, siue scripturas*: igitur dum legislator in genere locutus fuit, simplices quoque scripturas includere voluisse præsumi posset, argu-mento *l. Lutus Titius 45. ff. de vulgar.* sed contrarium est dicendum, quia ibi de publicis, & fidem facientibus locutam fuisse Pragmaticam intelligendum est, non secus, quoniam si de scripturis simplicibus nullam facientibus fidē intelligeretur, prout sunt illę cartularie, de quibus habetur in *l. solam, C. de testibus, c. attestations de spons. impub. l. instrumenta cum glossa, C. de probationi: & apud Genuam de script. priuaris lib. 1. q.4.* præstaretur occasio fraudi, & super eis non sequeretur cōprobatio, sed probatio rei, cui prius per cartulam nulla fides præstari poterat, & absurdum esset secundum *Afflict. decis. 272. num. 2.* quia ordo iudicij peruerteretur, vnde cum *Prag. 14. de eod. tit.* testes mandat recipi non posse post conclusum etiam pro veritate indaganda, idē igitur scripturas priuatas terminum ad concomitandum non mereri dicendum est, verum super scripturis, quæ aliqualem fidem faciunt, aut aliquo probabili adminiculo, aut nuda cōparatione iuuari possunt impartiri posse terminum prædictum non est dubium: refert *de Frächis decis. 631. vers. ex hoc etiam succedit, & num. 2.* & faciunt adduta per *Vrsill. apud Afflict. d. decis. 272. nu. 3. & decis. 271. & 115.* & per *Dom. Consil. Pratum ad Muscatell. in glos. presentatas p. 7.*

Quoties igitur post conclusum præsentatur scripturæ, quę aliqualem fidē faciunt, prout esset apoca trino teste notata secundum casum relatum per *Vrsill. d. decis. 272.* terminus ad illas cō-

comi.

9 comitandum, siuè comprobandum peti poterit, & tunc diuersa pars terminum ad illas impugnandas petere valebit. Et sic contra, si aduersus scripturas presentatas post conclusionem peteretur terminus ad impugnandū, pars quæ presentauit petet terminum ad comitandum, & ita erunt duo termini secundum *Muscattellum in d. glos. presentatas num. 21.* sed contrarium practicatur, quia terminus, qui vni ad concomitandum conceditur, erit etiam communis alteri ad impugnandum.

Est pariter sciendum, licet post conclusionem scripturæ ferè semper presentari soleat, eas tamen produci posse etiam post publicationem, & terminum peti ad concomitandum, & impugnandum *Capyc decis. 68 n. 3* & talè terminum in arbitrio Iudicis esse declarat *d. Pragmat. 11. cursu dilationum*, & in eo testiū nominationes fieri probat *Muscattell. in dict. glos. presentatas n. 23.*

Postremò duo attendes, Primùm quod post conclusionem peti possit declaratio circa plura scripturarum, testiū depositionum, cæterorumque actorum, & talis declaratio debet esse clara, absque clausula, aut aliqua intrinseca intelligentia, secus non admit-
 11 teretur secundū ea quæ tradit *Muscattell. in glos. termino repulsa num. 7. & 8. p. 6.* neque fieri permittitur pro parte, & pro parte nō, ex eis, quæ annuit *Pras. de Franchis decis. 173.* & licet aliquando fuisset admittā, vt refert *Vrsill. ad Afflic. decis. 139.* forsan, quia tunc quasi possessio aderat declarandi tali modo, nunc tamen obseruatur forma tradita per *d. de Franchis d. decis. nu. 6.* aduertes insuper, quamuis per *Pragmat. 4. de dilationibus* hanc petere possis declarationem intra dies quindecim post notificatam conclusionem, nihilominus id non obseruari, quia quodcumque peti potest, vt testatur *Vrsill. ad Afflic. decis. 266. n. 4.* quem sequitur *Muscattell. d. glos. termino repulsa n. 10. in fine.* quid quid dicat *Fabr. Coda ad Coda fratrem in compend. iudicy cap. 5. versu declarationem, lit. A.* non obstat, quia licet ipse

Muscattell. loco citato adducat, nō aduertit autem inferius eundē Muscat. d. glos. termino n. 10. in fine idem sentire cum *Vrsill. ad d. decis. Afflic. 266.*

13 Secundum est, quod post presentem gradum intra dies quindecim peti etiā potest vnio aularum, dummodò causa valorem ducatorum bis mille, vel supra contineret, aut quādo in ea dubius, vel intricatus articulus intercederet, vt in *d. pragmat. 4. cap. 3.* pro qua vnione facienda duo sunt statuti dies, scilicet Martis, & Veneris, vt in *Pragmat. 41. de offic. S. R. C.*

S V M M A R I V M.

Monitio super expeditione cause, siuè ad sententiam omni iure requiritur, n. 1.

Limitatur, num. 4. & 5.

Monitio, qua fit ante sententiam est locutionis ad dicendum, n. 2.

Statutum, si preciperes sententiam proferri, absque partis citatione non valeret, num. 3.

Monitio ante laudum ferendum, an requiratur coram arbitratoribus, nu. 5.

Laudatur Reu. D. Franc. Verde, ibidem.

Ante expeditionem cause si reperiretur citata pars super d. expeditione, & postea mutaretur Commissarius, siuè iudex illius denud fieri debet citatio coram alio successore, n. 6.

An assignari possit certa dies ad audiendam sententiam? & quid, si ante dictum certum terminum causa, deinde expediretur, utrum sententia valeret? n. 7.

Monitio est actus, per quem instantia perpetuatur, num. 8.

De Gradu Monitionis, seu Citationis super expeditione caulæ.

Excelleus ductor ordinis

Aperto stat nunc agmine

Fortiter in hostilia

Arma prudenter instruit

Milites, ut victoria

Efficiantur compotes;

En quislibet ad inuicem

Nunc hostes, queris sternere,

Et alter ab alterius

L 2

St.

Se met defendit impetr.
 Imitare hunc potissimum
 Susceptor patrocini:
 Si spes est illi in milite,
 Est tibi in dictis testium
 In scriptis saltem iuribus:
 His tuere, his te prepara,
 O Procurator Rabula
 Ad defensam late propera
 Ut ipse palmam referas.

Divini Numinis gratia ad monitionis, seu citationis ad sententiam gradum conscendimus, hæc est quæ omni iure requiritur, & si omittetur sententia nulla foret, ut magistratim more suo fundat *Dom. Cõsil. Franc. Main Pratus ad Muscatell. in glos. sententia*, cui addo *Vrsell. ad Afflict. decis. 283. num. 14. in fine, & Reg. Sanfelix. in praesefect. 59. num. 2. & 3. & Scacciam de Iudicys lib. 2. cap. 2. num. 399.*

Hanc monitionem appellamus, quia talis est forma illius incipientis, *Monentur partes, &c.* hæc loco citationis est ad dicendum ante sententiam, inquit *Afflict. decis. 283. num. 11. de qua apud Vinc. de Franch. decis. 261. nu. 11. & habetur loco peremptorij, quia ea peracta aliquid non remanet agendum l. 1. §. item cum ex dicto, ff. qua sent. sine appell.*

De hac si statutum dicitur, quod sententia possit proferri, absque partis citatione, de non valeret statutum, tradit *Belg. in cap. cum ex parte lo. 2. nu. 5. de offic. & potest. Iud. deleg. Gramm. decis. 65. nu. 5. Gail. in suis observat. observat. 7. nu. 9. & 10. Vantius de nullit. in rubr. de nullit. ex defectu citationis, num. 9. ex his fit, ut regulam citationis sententiam præcisè ex postuletur, patitur tamen in sequentibus casibus limitationem. Primò in casu posito per *Cappc. decis. 1. in fine.* Secundò, cum conventus principio litis motæ fuisset prævia provisione citatoria ad omnes actus, usque ad sententiam inclusivè citatus, ut supra in gradu citationis diximus, & contra eum fuisset in contumacia processum, tunc quia dicta principalis citatio peremptoria dicitur, ut in *l. consuetud.**

*ff. de re iudic. & l. Et post edictum, ff. de iudicys, idè ea sufficit ad effectum, ut absque alia citatione sententia proferri possit argumento, tex. in cap. tum ex litteris, §. sin glos. ibi verbo locorum de integr. restit. Alexander in l. qui ante Calendas num. 11. ff. de verb. oblig. Vrsell. ad Afflict. decis. 289. n. 7. & ita communiter DD. sentiunt testatur Gail. ubi supra observat. 51. nu. 13. verum in hoc casulata sententia in contumacia servari solet, reu personaliter citari, ut de ea notitiam habeat, ut sæpè practicaui. Si verò citatio non fuerit expedita ad omnes actus, & usque ad sententiam inclusivè, tunc ante sententiã denuò reus citari debet *de Franchis decis. 457.* Tertiò, cum proceditur coram arbitratoribus non autem coram arbitris, quia isti procedunt tãquam Iudices, illi verò uti amicabiles compositores, p. *tex. in l. diem proferre, §. si quis litigatorum, ff. de arbitr. & idè si citatio ad audiendum laudum ommitteretur, non propterea laudum esset nullum, ut probat Dom. meus Reu. D. Frac. Verde vir quidem humanitate, & doctrina laudandus in addit. ad Gallup. de citatione ad sententiam p. 2. cap. 30. num. 8.**

Est advertendum in omnibus casibus, in quibus fuit expedita, & notificata citatio, seu monitio, si post notificatam monitionem, mutetur Iudex, & coram alio proceditur, temper denuò expediri, & citari debere diversam partem, alias nulliter procederetur *Abb. in cap. licet de accusation. num. 8. glos. & Bartol. in l. consentaneum, C. quomodo, & quando Iudex Archidiacon. in c. caveant 3. q. 9. cuius doctrina canonizata fuit per S. C. penes Minadom decis. 28. & de Franchis decis. 457. n. 3.*

Quid dicendum, si citatio ad audiendum diffinitivum decretum expedita fuisset cum assignatione certi diei, deinde ante dictum diem, vel intra illum sententia, vel decretum fuisset latum, vtrum sententia, vel decretum valeret? pro negativa stat vera responsio, ut est videre penes *Vinc. de Franch. d. dec. 457. & Muscatell. in glos. sententiam, p. 7. ibi in sua additione, verba loco allegato.*

Hunc

8 Non actum esse memento, p quem instantia cause perpetuatur per ea, que recebitur. *Muscacell. d. gl. f. sententiam, num. 38.*
 Peracta tandem citatione ad sententiam procuratorum quilibet suam in

tionem scriptis laconicè mander, & voce proferat, vt consuluit *Aretinus in respon. 120.* nè ita iudicantis, molestus sit, quod tempestate mea seruandum existimo.

S. P. M. M. R. I. V. M.

- Sententia ubi si nem impedit, n. 1.*
- Processus non potest respondere ad iudicium, nisi per scribam cause, n. 2.*
- Sententia ferenda est actum actionis natura, siue remedio in iudicio, n. 3.*
- Et am ex in peccato & de dubio furore postea, num. 6.*
- Quot sunt capita in libello de dubio, ut sit sententia inferenda, ibidem.*
- Legitimus, & plenus probationibus ut reus condemnandus, n. 4.*
- Quando reus erit absolvendus ab obseruanda iudicij, n. 5.*
- Decretum absolutiois ubi obseruantiia iudicij, an sit definitiuum, ibidem.*
- Sententia est signis factus declaratur, n. 7.*
- Sententia quos nplex sit explanatur, n. 8.*
- Decretum interlocutorium, & definitiuum, in quo differunt inter se, n. 8. 9. 14. & 16.*
- Diffinitiuua sententia non potest regulariter ferri, absque ordinario iudicio, nu. 10.*
- Limitatur, num. 11. 12. & 13.*
- Abus, qui naturalem respiciunt defensionē amitti non possunt etiam in iudicio summario, ibidem.*
- Interlocutoria sententia bis sit reuocabilis, neque declarabilis, nu. 14.*
- Laudatur Reu. D. Ioseph Spera I. C. ibid.*
- Quid differat sententia à re iudicata ostendatur, n. 16.*
- Sententia, siue decretum definitiuum à communi suffragio, vel à maiori parte vtrorū nascitur, deinde registratur per Magnificum Secretarium, & in forma solita traditur per Scribam causa, & postremo iuxta sit lecta lata, n. 17.*
- Tales qui inter sunt in publicatione sententia, sunt idem Regij Consiliarij, nu. 18.*
- Sententia defectu hoc a est nulla, n. 19.*
- Sententia si contra scriptum fuerit est obnoxia nullitatis labi, nu. 20.*

Sententia S. C. ab notificatur, & per decem dies post publicatam superseditur, ibid.
Secus est in decretis M. C. n. 22.
Secundum limitatur, num. 23.

DE SENTENTIA

DEl, itaque benignitate huius ordinis, ita que benignitate huius ordinis dimissa expediit ad sententiam materiam profilius: compilato igitur processu, tunc terminus definitiuus per sententiam imponi debet; *Abb. in cap. cum inter sub num. 29. ubi sententia & re iudic. idem pro huiusmodi fine processus ad cause Commisarium alportari debet non per alium, nisi per scribam cause, sub poena ducatorum 12. secundum ordinem Spectabilis Præsidis S. R. C. latum anno 1642. insertum in sec. vol. Pragmat. fol. mibi 308. vt ab eodem Iudice ex actis, & probatis ferri possit sententia iuxta naturam actionis, seu remedij intertati, & per eam (cui sit iudicium diuiduum) absoluteione, vel condemnatione tota controuersia in libello deducta decidatur, atque determinetur, alias sententia non valebit secundum regulam constitutam per Felyn. in dict. cap. inter 13. versus de sententia verum si plura libellus contineret capita inter se diuersa, tunc sententia etiam separatim ferri possent, quot sunt capita, tot erunt sententia *Abb. in dict. cap. 13. sub n. 23.**

Reus ergo condemnabitur cum plene, & legitime fuerit actoris intentio probata, secus vero absoluetur *l. 2. Et incumbit, l. 21. Verius, & l. 22. Eum qui ff. de probat. & ad literam, l. 4. qui accusare, C. de edendo, & pro tali absoluteione rei petitio non requiritur Roland. à Valle conf. 58. quoniam num 8 lib. 2. quid autem probare sit opus actori, vt obtinere*

nere possit, & quid agendum cū actoris probatio inferior esset probatione rei? consule *Scaciam de sent. & re iudic. glos. 14. q. 21. n. 3.*

At si Iudex nec absoluere, nec condemnare posset, tunc reus ab obseruantia iudicij esset absoluendus, vt foret in casu peremptæ instantiæ, aut cum fuisset semiplenè probatum, & iuramentum actori, qui tunc foret absens, esset deferendū, & in alijs casibus, de quibus pertractat *Scacia vbi supra gl. 14. q. 7. n. 37. & 51. & idem de iudicij lib. 2. c. 3. n. 65. & signanter q. 6. n. 164. & præsertim sub n. 165. & Caraita super ritū 148. n. 17. & 18.* quod decretum circa talem absolutionem habet vim diffinitiuam tradit idem *Scacc. de sent. & re iudic. quest. 5. glos. 14. n. 20.*

Nec pariter reus condemnari potest super extra petitis, vel non deductis in iudicio, vel super non dependentibus à natura primæ actionis intentatæ, *Vantius in tract. de nullitat. in rubr. de nullitate ex defectu processus num. 97.* at si sententia ferretur, super eo, quod virtualiter, vel accessorie, ex actionis natura, comprehenditur, & in petitione subest, valeret sententia *Bald. in l. fin. C. de fidei commiss. liber. & l. si seuerior col. 3. C. de his, qui not. in fam. & alij*, quos refert *Muscat. glos. condemnando, n. 70.*

His præmissis, est modo videndum quid sit sententia. Secundò, quotuplex sit. Tertiò, quid differat à re iudicata.

7 Quod ad primum, sententia dicitur à sentiendo, quia quidquid Iudex interiori sensu sentit, deindè profert *Felyn. in cap. 1. sub num. 1. versu, & adde de sent. & rei iud.*

Hæc, quod ad secundum pertinet, in duas diuiditur species, iudicialè nempe, & extra iudicialè: omisa extra iudiciali, vt ad rem nostram non faciente, de iudiciali magis necessaria dicemus: iudicialis igitur duplex potest esse, altera scilicèt interlocutoria, altera diffinitiuam: interlocutoria ea est, quæ controuersiam, siuè litem principalem inter partes non decidit, sed ab ea quæstiones emergentes, siuè incidentes

terminatur *glos. in Clement. unica. verbo diffinitiuam de sequest. possess. & fruct.*

- 9 Diffinitiuam vero est, quæ principale rem, & litem, aut per absolutionem, aut per condemnationem determinat *glos. in d. Clement. unica, Hostiens. in summariis. de sentent. & species, num. 3. lib. 2.* hæc sicuti cognomine differt ab illa, ita etià quod ad ordinem, & effectum in ordine, quia interlocutoria regulariter, absque presenti tela iudiciali, & iuris ordine nõ seruato ferri solet *Franc. de accepto in tract. de sentent. diffinit. & inser. locut. num. 7.* & aliquando fertur, dum proceditur ad diffinitiuam, in diffinitiuam autem regula est in contrarium, quia ferri non potest, absque ordinario iudicio *Speculator in tit. de sentent. & nunc videndum lib. 2. Maranta in suo speculo*
- 11 *praxi in 3. p. 6. actu 1. diffinit. 11. n. 70. de sentent.* limitatur tamen in duobus casibus. Primò quoties in iudicio procederetur sine figura iudicij, & de plano, quia tunc fieri posset diffinitiuam iuris ordine nõ seruato, vt in casu *Clemens. sapè de verb. signif. & nos plenius tractauimus in addit. ad Carrabam p. 1. nu. 32. & 33. de sindicatu*, quod intelligendum sanè est circa omissionem nõ substantialium ipsum iudicium respicientiũ: substantialia sunt enim, quæ introducta sunt iure naturali, & gentium, hæc nunquam omitti, nec remitti possunt, quia naturalem respiciunt defensionem *Menoch. de arbitr. iudic. lib. 1. q. 9. num. 2. & q. 13. num. 4. Vantius de nullit. ex defectu proc. num. 38.* & in quolibet iudicio requiruntur etiam summario, tradunt *Domini de Rota diuersorum decis. 445. n. 6. p. 1.* secus autem est de ijs, quæ iure ciuili introducta sunt *Menoch. vbi supra.*
- 13 Secundò, non est dicte regule locus in iudicij summarijs, in quibus multoties feruntur decreta, quæ licèt interlocutoria vocari solent, nihilominus attentis terminis substantialibus, qui in illis seruantur diffinitiuam dicuntur, & à Iudice reuocari non possunt per ea, quæ tradit *Scaccia de appell. lib. 3. c. 2. q. 17. limit. 6. memb. 2. num. 2. & idem de sent. & re iudic. glos. 14. q. 4. num. 33. & nos supra de repulsa num. 22.*

Quod

14 Quod ad effectum attinet, altera differt ab altera, quia interlocutoria regulariter reuocabilis est per eundem Iudicem, vsque ad sententiam diffinitiuam, *l. quod iussit, ff. de re iudic.* & non transit in rem iudicatam, quod ad ipsum Iudicem *glos. in c. 3. Romana, §. si verò,* verbo *interlocutoria de appell. in 6.* eaque bis reuocabilis redditur, & totidem declarabilis, & non ultra, vt doctrina *Alex. in l. quidquid astringenda n. 9 ff. de verbor. oblig.* probatur in quodam iuris Resp. V. I. D. Fabij Supini, ab *Admod. Do. meo Reu. D. Joseph Spera I. C. disertissimo,* & lepidioribus exornato maioribus in sua *dissertatione forensi Pascuorum, &c. fol. 128. sub num. 13. inserto.* At quando non sit reuocabilis, & num possit reuocari ab eodem Iudice, qui eam tulit, licet sit ab ea appellatum consule *Scacciam de appell. lib. 3. cap. 2. q. 19. remedio 1. conclus. 6. num. 13 & 28 & 59.*

Diffinitiuam autem sententiam, quæ sit valida, ab eodem, qui eam tulit reuocari non potest *d. speculator in d. tit. de sēt. §. qualiter autem num. 10. versu hoc quo-*
15 *que, lib. 2. fol. 166.* quia Iudex cum semel sit functus officio suo, siue benè, siue malè, desinit esse Iudex in illa causa, *l. 46 actorum l. 55. Iudex l. 42. Paulus, ff. de re iudic Franc. Marcus dec. 670. Gail. practic. obseru. lib. 1. obseru. 116. num. 1. & 3.*

16 Quod ad tertium spectat est sciendū, sententiam illud esse, quod Iudex diffinitiuè decernit, rem verò iudicatam idem esse, ac sententiam ipsam, quæ in rem iudicatam transiit per appellationem non interpositam, aut detertā, aut p appellationis renūciationē *Frāc. de accepto de sent. diffinit. & interlocut. sub num. 1. lib. 5. & ante eum Abb. in Rub. n. 1. in fine de sent. & re iudicata.*

Nota hic, quæ circa sententias S. R. C. seruantur. Primò, sententia, aut cōmuni Senatorum suffragio, aut maiori parte profertur, & describitur in processu per modum voti, deindè ad Magnificum Secretarium transmittitur, à quo registratur in libro votorum, & tandem per Scribam causæ votum illud extenditur in formam sententiæ iuxta

stylum ipsius Tribunalis, & subscribitur à causæ Commissario, & post mo iū fit in calce ipsius lecta lata, & publicata præsentibus testibus, & Curia pro Tribunali sedente, testes verò sunt ijdē Regij Consiliarij Aulæ, vbi fuit lata sentētia, Iudices enim sunt iuris testes,
18 probat *Scaccia in suo responso in tract. de sentent. num. 93 fol. mibi 748. & facit tex. in l. cum sententiam, C. de sententijs, & interlocutionibus,* quæ quidem lecta, lata, & publicata necessariò requiritur, ita vt ea deficiente nulla foret sentētia,
19 *d. l. cum sententia, & Bartol. in l. sciendum in fine, ff. de verbor. oblig. & potius in l. statutis, C. de sentent. ex breuiculo recitandis, Clem. sepè de verb. sign. Affl. in constit. vt vniuersis in 10. nota. n. 33. Io. Vinc. de Anna sing. 473. & si contra-*
20 *stylum, & notoriam obseruantiam ferretur pariter nullitatis labe afficeretur tex. est in l. fin. C. de test. Afflict. dcc. 135. num. 3. & idem in d. constit. vt vniuersis d. notab. quem sequitur Muscat. glos. condemnando p. 7. num. 23.*

Secundò, expedita dicta lecta lata superfedetur per decem dies decurrendos à die post dictam lectam, & deindè illis elapsis notificatur pro ea mandatum de parendo, tum principali, cuius est onus illi parere, tum procuratori, vt valeat sua remedia opponere, ea enim non notificatur, vt sententia præfecti prætorij, ex antiquissimo stylo, de quo testatur *Reg. Roy. super Pragmatica 5. num. 3. de offic. S. R. C.*

In decretis M. C. V. diffinitiuis non fit lecta lata, sed ipsa notificatur, in Curijs verò Regni propter maximam lucri cupidinem, & ne notiorum paucitatem solet fieri in quolibet decreto lectum latum, vt pluries obseruaui.

Aduerte hic circa decreta diffinitiuæ M. C. quod in vno casu dumtaxat fieri solet lectum latum, & publicatum in decretis ipsis, scilicet cum fuisse processum in contumacia, & decretum illius diffinitiuum non notificatur, vt ego bis pract caui, & ita de stylo antiquo practicatur, de quo supra in *Gradu Citationis n. 35.* memini.

S V M M A R I V M.

- Iudex in iudicando se regere debet secundū sensum rationi subiectum, & non legibus aduersari, & bene merita causa scutrina. ri, num. 1.*
- Appellatio conceditur ad reparandum grauamen illatum ex sententia iniqua, n. 2.*
- Decreta aliquando bene lata in peius reformantur, n. 4.*
- Iudicium humanum adherens hominum opinioni fallit, & fallitur, ibidem.*
- Appellatio quid sit, n. 4.*
- Et unde deriuat, ibidem.*
- Commendatur Reu. D. Saluator Cepullus conciuus, & Præceptor Auctoris, n. 5.*
- Id quod prohibetur appellatione pendente, habet locum in appellatione iudiciali, nu. 8.*
- Appellatio est prouocatio, sed non contra, & quare, n. 9.*
- Appellatio quotuplex sit, n. 10.*
- Appellatio sit ab inferiori ad superiorem num. 11.*
- Appellatio potest fieri omissa medio, dummodo causa sit ciuilibus, n. 12.*
- A grauamine futuro non datur appellatio, num. 13.*
- Limitatur, num. 14.*
- Quomodo fieri debet appellatio, tam in ciuilibus, quam in criminalibus, num. 15. & 17.*
- Coram quo Iudice est interponenda appellatio, n. 16.*
- In libello appellationis an specificè exprimenda sint grauamina, n. 18.*
- Et quid circa appellationem ab interlocutorijs decretis seruetur, n. 19.*
- Libellus appellationis quid continere debeat, n. 20.*
- Reus in Gradu appellationis appellatur actor, ibidem.*
- Si M. C. V. antequam decretum diffinitiuum tulisset, relationem aliquam fecisset in S. C. super incidentibus cause, tunc in supplicatione facienda in d. S. C. pro causa committenda, mentio erit facienda de Aula, ubi fuit facta d. relatio, n. 21.*
- In S. C. non datur appellatio, sed reclamatio, num. 22.*
- Sententia S. C. non notificatur, sed pro ea expeditur mandatum de parendo, nu. 23.*
- Quare contumacie accusantur post notificatum mandatum de parendo, nu. 24.*
- In Gradu Appellationis non potest deduci nouus libellus, num. 25.*
- Iudex qui fuit Commissarius causa in prima instantia, an possit esse Iudex in causa appellationis negatiuam opinionem amplectitur Auctor contra glol. in l. filius, ff. de inoff. test. num. 26. vsque ad 29.*
- Appellationis interposita à diffinitiuis decretis recensentur effectus, num. 30. 31. 32. & 33.*
- Hi autem locum non habent in appellatione ab interlocutorijs decretis, n. 34.*
- Limitatur, n. 35. & 36.*
- Appellatio diuiditur in tres partes principales, quarum una est preparatoria, alia introducit appellationem, & alia tendit ad perficiendum iudicium illius, numero 37.*
- Tempus interponendi appellationem quantum erat antiquitus, & quantum sit hodie, num. 38.*
- Tempus decem dierum ad appellandum in iudicijs, procedit etiam in appellatione ab actis extra iudicialibus, nu. 39.*
- In quibus procedendi modus indicatur, & inter utramq; appellationem quid discriminis sit propalatur, nu. 40. & 41.*
- Quot modis interponi possit reclamatio in S. R. C. ? Et quid referat reclamare intra decem dies, aut post, n. 42. & 43.*
- Prosecutio reclamationis, quando, & intra quantum temporis spatium fieri debet, num. 44.*
- Et pendente executione sententia, quid seruetur in decretatione facienda in calce supplicationis, qua exhibetur pro comitenda causa reclamationis, nu. 45.*
- Quare decem dies, qui conceduntur etiam in reclamatione ultra biennium currant à die lecte late, n. 46. & 47.*
- Appellationi, aut reclamationi, an renūciari possit inuito appellato, n. 48.*
- Quid inuito tertio componente, num. 49.*
- Et an id locum habent in reclamationibus, qua interponuntur à reuisionibus, num. 50.*
- Decem dies ad appellandum currunt de momento ad momentum, & sic etiam fatalla, n. 51. & 52.*

- Quomodo appellatio introducat, num. 53. usque ad num. 56.
- Actorum transmissio debet fieri integra, n. 55.
- Tempus ad introducendam appellationem est dierum quinquaginta, n. 57.
- Verum à quo die currere incipiunt aperte demonstratur, cuius occasione aduertit Auctor plurimorum lapsus, ac etiam scribentium, num. 68.
- Causa appellationis incipit ab apertura, qua fit in actis transmissis, & libellus, & litis contestatio non requiruntur, nu. 59.
- Fatalia, quot conceduntur ad prosequendam appellationem, & à quo actu iudiciali currere incipiunt, num. 60.
- Actus ordinatorij, siue gradus compilationis, sicut in prima, ita in secunda instantia seruantur, & exceptiones dilatoria non admittuntur, n. 63.
- Fatalia etiam in S. R. C. currunt, num. 64.
- Non discussa, & non probata in prima instantia, in gradu appellationis discuti, & probari possunt, n. 65.
- Quot modis appellatio deserta fieri possit, num. 66.
- Aduersus desertionem minor restituitur, num. 67.
- Restitutio in integrum petita, an possit aliquid interim innouari, ibidem.
- An sententia consultorum, computantium, & relatorum, aut expertorum transeant in rem iudicatam, licet ab eis non fuerit reclamatum, num. 68.
- Quare decreta diffinitiva M. C. & aliarum Curiarum, nisi intra decem dies non appellatur transeunt in rem iudicatam, & sententia verò S. C. hunc transitum non facit, num. 69. & 70.
- Si appelletur, & postea non introducitur appellatio, deserta efficitur, nu. 71.
- Limitatur in minore, ibidem.
- Deserta etiam fit, si introducta non exercitetur intra fatalia, num. 72.
- Appellatione deserta, innouata interim sunt reuocanda iudicio ordinario, n. 73.
- Appellationis causa si intra fatalia finiri non possit, tunc antequam illa labuntur protestatio requiritur, n. 74.
- Ad declarandam appellationem desertam Iudicis decretum requiritur precedente partis citatione, n. 75.
- Desertionis exceptio, quando debet reseruari ad merita causa, un. 76.
- An sit semper verum, quod in S. C. antequam appellatio declaratur deserta, causa sit reuocanda ex eisdem actis, num. 77.
- Mulieres an restituantur aduersus lapsum fatalium, num. 78.
- An deserta appellatione, deserta etiam dici possit causa nullitatis, num. 79. & 80.
- Quid si fuerit pronunciatum, fuisse male appellatum, ibidem.
- Si litteris dimissorialibus impetratis, nil aliud de requisitis circa introductionem appellationis appellans egisset intra 50, dies, tunc declaratio desertionis ad Iudicem, ad quem spectat, n. 81.
- Instantia appellationis non currit omisso medio, n. 82.
- Decretum praeambuli non est interlocutorium, num. 83.
- Fatalia non currunt cum ex facto Iudicis cursus causa impeditur, nu. 84.
- Adducitur casus, & decisio S. C. cuius occasione nonnulli iuris articuli recensentur, n. 83. & 92.
- Frater uterinus an vigore statuti excludat sororem uterinam à successione materna, num. 85.
- Quid interminis constitutionis Regni in al quibus, num. 86.
- Filij, de quibus in d. constitutione agitur, an intelliguntur de illis natis ex vno, & non diuerso matrimonio, num. 87.
- Frater potest sororem admittere ad successionem pariterum, licet à statuto sit exclusa, n. 88. & 89.
- Admissa semel sorore per fratrem ad successionem, non datur locus penitentiae, n. 90.
- Nec etiam per viam restitutionis in integrum, n. 91.
- Dispositio constitutionis in aliquibus, utrum agnationi, an verò sexui consulere voluerit, hinc inde opiniones recensentur, num. 92. 93.
- Sed verum illius intellectum pro agnatione esse demonstratur, nu. 106.
- Et de successione materna eam non esse locutam, n. 102.
- An pactum de disponendo, seruata forma consuetudinis Neapolitanae operetur circa successionem ab intestato, & negatiua adducitur opinio, n. 94.
- Se à contrarium probatur, n. 101. & 121. & seq.

Larath. alleganti contra sororem uterinam
Ioannem Angelum Pisanelum ad Af-
flictum decif. 160. praestatur modica
fides, n. 95.

Quod non proponitur, & discutitur, non di-
citur decisum, nu. 96

An constitutio in aliquibus locum habeat ad
exclusionem filiarum existente fratre
uterino in successione matris? nu. 97-98.
103. & 104.

Negativa defenditur sententia, num. 105.
& 110.

Affertur decisio Afflicti 178. & eius motiva
ponderantur, contra Reg. Capyc. Latt.
aliter sentientes, n. 99. & 100.

Statutum novum recipit interpretationem
à reformato statuto, nu. 107.

Ecclesiastica persona, quare sorores, exclu-
dant, n. 108.

Ex ratione legis, aut statuti in mente con-
denti, non potest deduci argumentum,
n. 109.

Statutum, licet generaliter loquens genera-
liter sit intelligendum, tamè appellatio-
ne fratris in eo uti odioso non venire fra-
trem uterinum probatur, num. 110. 111.
& 112.

Sorores uterinas dotari non cogi à fratribus
uterinis communi DD. sententia tra-
ditur, nu. 113.

Et ab ea Reg. de Marinis dissentiens resu-
tatur, n. 114. & 116.

Affertur contra allegatio Reg. Conf. Theo-
dori 99. nu. 117.

Eaque declaratur, nu. 118. 119. & 120.

Differentia agnationis, & cognationis no-
uo iure sublata est in successione ab inte-
stato tantum, prout etiam quo ad dela-
tionem tutela, nu. 115.

Consinnatur in remissis ordo circa appel-
lationem, & referantur casus, in quibus
non obstante appellatione decretis praes-
tatur executio, nu. 127. 128. & 129.

Decreta affirmativa M. C. quo ad caput ad-
iudicationis executioni demandantur nò
obstante appellatione, n. 130.

Limitatur quoties illa essent mixta cū de-
cretis condemnatorijs, n. 131.

Quid in decretis negativis remissivè, ibid.
Mandata de solvendo, & exequendo non
retardantur, n. 132.

Item mandata mercedem famulorum, aut

laborum continentia partem obtinere
num. 133.

Decreta pro summa ducatorum 12. etiam
absque cautione suam habent effectum,
num. 134.

Decretum in nonnullis Audiencijs citra
summam ducat. 100. & in alijs pro sū-
ma ducatorum 50. executionem obtinent,
nu. 135.

DE APPELLATIONE.

Iudex secundum sensum interiorē
rationi subiectum iudicare debet,
& non legibus aduersarij, & ideò bene
merita causae scrutinari, & non mutare,
vt notatur in *Canone iudicet 3. q. 7. Abb.*
& *Felyn. in cap. 1. sub num. 1. de sent. &*
re iudicata, quoties ex odio, vel amo-
re, aut auri cupiditate, vel ignorantia
laxis habens sententiam ferret iniquā,
tunc grauamini locus esset, & proindē
grauatus, ad reparandū illud appellare
cogitur ad superiorem, vt suae indem-
nitati iustitiae prouideri possit, l. 1. in
princ. ibi *Bartol. ff. de appellat. glos. 1. in*
cap. ad nostram de appell. re vera tamen
est, quod aliquando cōtrarium accidit,
decreta enim bene lata in peius refor-
mantur, vt notatur in *cap. cum speciali,*
S. porro de appell. & iudicium humanū
quod opinionioni hominum innititur fal-
lit, & fallitur, & in c. à nobis lo. 2. de sen-
tent. ex com. & gl. in cap. cum aterni tri-
bunal. de re iudic. lib. 6. d. vtinam ne pro-
ratione voluntas stare: quot bona tūc
prodirent, quot mala labarent, ad quid
citatio ad audiendam sententiam, si po-
stea non secundum rectum sensum iu-
dicatur? meritò exclamat Andreas Si-
culus adductus per Felyn. d. c. 1. iniquos
Iudices mādare debere antequam pro-
ferant sententiam, vt partes citentur
ad audiendam voluntatem: vndē con-
tra talia decreta, & iniquas sententias
hoc innocentibus appellationis praesi-
dium paratur, vt in cap. subiecti, S. porro
de appellatione.
Cum esset ergo appellandum, ani-
maduertat plura procurator. Primò
quid sit appellatio, Secundò, quotuplex
illa sit. Tertio, à quibus decretis sit ap-
pellan.

pellandū. Quartò, quomodo sit exprimenda appellatio. Quintò, quos parit effectus. Sextò, intra quod tempus appelletur & introducatur, & fiat prosecutio. Septimò, quor modis deferatur: ad quorum explanationem infra scripta capita deprompta propono.

CAPVTL

Quid sit appellatio.

4 **A**ppellatio nil aliud sonat, nisi prouocationē causæ à minori Iudice ad maiore, tradit Imperator in *Auth. de appellationibus, col. 4. tit. 2. §. illi videlicet* non autem à maiori ad minore ad notat per *Azonem in rub. num. 19. ibi quid autem per errorem, C. de appell.* & talis actus appellandi non est, neque actio, neque exceptio, sed quædam defensio, vt *Bartol. in l. 1. ff. de appellat.*

Appellatio ab appellare verbo deriuat, quod neminem latet, hoc verbum diuersas habet significationes, de quibus Grammatici scripserunt, quorum non secundus est tempestate nostra *Adm. R. D. Saluator Cepullus Capuanus* meus nostras, & præceptor, quem celebrare potis nō sū in suo *manuscripto compendio Grammaticali in primo Act. ordine*, at in nostra subiecta materia appellatio generaliter sumpta extra iudicialem prouocationem ad maiorem Iudicem significat, sed improprie secundū *Innoc. & Abb. in cap. 5. cum sit Romana, n. 21. vers. oppo. de appell.* cum verò iudicialiter fiat post latam sententiam, tunc proprie dicitur appellatio iuxta terminos *l. 1. §. si quis in appellatione, ff. de appellat. Scaccia eod. tit. lib. 3. c. 2. q. 2. num. 1.* at in materia poenali, & odiosa in qua strictè verba sunt intelligenda, nomine appellationis non comprehenditur, nisi iudicialis appellatio *Abb. in cap. Si bona memoria sub nu. 8. de appell. Cornueus in l. 3. num. 5. C. cod. & quod fieri prohibetur appellatione pendente,* non habet locum in appellationē extra iudiciali *Berous consil. 112. n. 5. lib. 3.*

Diximus appellationē prouocationem esse, non autem contra, scilicet

prouocationem esse appellationē, quia secundum nostrum subiectum prouocare stat loco generis, appellatio speciei loco, *Felyn. in princ. rubrica de appellat.* exemplificatur in omni mutuo, quod est species, esse creditum: non tamen à contrario, scilicet omne creditum esse mutuum, quia creditum stat pro genere, *l. 2. §. creditum, ff. si certum pet. ibi glos. verbo genus*, aut potius dici potest, prouocationem definiens esse, appellationem verò rem definitā, quid quid sit: vtraque tamen æquiuocant.

CAPVTLII

Quotuplex sit appellatio.

10 **A**ppellatio triplex esse potest. Primò scilicet cum à sententia, siuè decreto diffinitiuo appellatur, vt habetur *in toto tit. ff. de appell.* Secundò, ab interlocutorijs decretis vim diffinitiuum habentibus, vt in *l. 2. ff. de appellat. recipiend. Scaccia de appell. q. 17. lim. 41. Ventriglia nostras, olim Episcopus Casertanus in praxi rerum notabilium, annot. 8. num. 1.* Tertio ab actis extra iudicialibus grauamen, & præiudicium inferentibus, *l. 1. §. solent ff. quando appellandum sit, Carauita ritu 259.* de quibus inferius *sub n. 32.* pauca quædam differemus.

CAPVTLIII

A quibus decretis sit appellandum.

11 **A**qualibet sententia, siuè decreto diffinitiuo regulariter appellatur ad superiorem immediatum, dummodò ab inferiori Iudice appellatur, *Rouis super Pragmat. 3. num. 5. de offic. S. R. C. vt foret à sententia Delegati ad delegatam, l. precipimus, §. si hoc appellatio, C. de appell.* à sententia Vicarij Episcopi ad Archiepiscopum *l. 1. §. ab eo, ff. qui, & à quo appellatur speculator in tit. de appell. §. nunc tractemus, vers. illud autem*, sed aliquando etiam omisso medio ad superiorem

M 2 appella-

appellari potest, vt esset si appellaretur à Curia Capuæ ad S. C. omiſſa M. C. V. vt refert *Ron. super Pragmat. 3. nu. 5. de offic. S. R. C.* quod secus est in iudicio criminali, vbi gradatim appellatio procedit idem *Ronit. vbi sup. a grauamini-*
 13 *bus autem futuris regulariter nulla datur appellatio, quia inanis timoris nulla est facienda æstimatio, l. si quis ab alio, ff. de re iudicata, vt de communi testatur Felyn. in cap. significauerunt de testibus, & in cap. vt debitus honor extra de appell. idem speculator Hostiensis Discipulus qui anno 1271 floruit, in tract. de appell. § 2. vers. 37. & §. qualiter, vers. deesse, quod tribus ampliatur modis per Muscat. glos. sententia n. 15. & tantundem limitatur per eundem,*
 14 *vbi supra num. 18. & seq. & inter alias limitationes illa præcipua est, cum de futuro grauamine adesset comminatio executiua, vt in casu posito per Capyc. Latrum decis. 96. nu. 15. 21. & 23. quod secus esset cum re, & spe grauamen-*
 15 *esset de futuro, tex. est in Clement. sicut de appellat. iuxta quam distinctionem sunt intelligenda adducta per Guidonem Papa decis. 436. nu. 15. l. & in multis, Cod. de appell. & Auth. de appell. § si quis autem putauerit, coll. 9.*

C A P V T I V.

Quomodo sit exprimenda appellatio.

15 **Q**uod ad hoc pertinet caput est aduertendū, appellationem fieri posse in scriptis, atque etiam voce, dummodò statim interponatur secundū terminos *l. litigatoribus copia, C. de appell.* sed quod in scriptis dicitur, de appellationibus ciuilibus intellige, in criminalibus verò, tam in scriptis, quàm voce fieri potest *Caraut. super ritu 264. n. 6. in fine, & ritu 288. n. 4.*

Modus verò, qui in ciuilibus ad appellationem interponendam adhibetur
 16 *semper in scriptis est, eaque fieri potest, tam coram Iudice à quo, quàm coram Iudice ad quem l. 1. §. dies verbo si quis, ff. quando appellandum sit, Decius in cap. suggestum n. 4. de appell. hoc*

tantum discriminis, vt si fiat coram Iudice à quo, tunc, tam per replicationem in calce decreti, quàm per comparitionem interponi potest *tex. in l. 2. ff. de appell. & relation.* qui quidem modus appellandi *libellus dydascalicus* vocatur p
 17 *Ferrerium ad Guidonem Papa decis. 50.* si coram Iudice ad quem interponatur, tunc per comparitionem, siuè supplicationem fieri debet, vt latius infra suo loco.

Aduerte hic in libellis, seu replicationibus appellationum regulariter nõ
 18 *esse exprimenda grauamina, sed in genere sufficere ea exprimere l. 3. §. fin. ff. de appell. Carau. ritu 288. num. 11.* quod de decretis diffinitiuis, & sententijs intelligendum est: in interlocutorijs verò licet in appellatione, quæ ab eis interponitur, exprimi debeat grauaminis causa, vt Iudex ad quæ decernere possit an sit deferendum appellationi, vt tradit *Capyc. decis. 1. num. num. 20. & 21.*
 19 *& hoc iuri consonum esset, tamen attentamente, & verbis Capituli Regni detestates* admittitur talis inter loquutoria appellatio pro tempore Iudicis arbitrio, vt intra terminum præfigendū trasmisso processu, Iudex ad quem cognoscere possit de veritate grauaminis, quo cõperto ad se causam auocat, hac inoleta interlocutionis forma: *stante grauamine causa remaneat*: si verò calumniosam cognoscit esse appellationem nullo existente grauamine, abdicta appellatione ad eundem Iudicem à quo causam remittit, & ita hactenus practicatur.

20 *Aduerte secundò sicut in prima instantia principalis libellus continere debet Actoris, & rei nomen, & alia quæ Gradu Libelli diximus, sic in libello appellationis exprimi debere nomina appellantis, & appellati, & sententiam, seu decretum à quo appellatur, & Curiam, seu Iudicem à quo l. 1. §. libelli. ff. de appell. & restitution. & in hoc memeto, quod sicut in iudicium vocatus appellatur reus in prima instantia, in hac secunda Actoris nomine vocatur, vt per Dyn. de regul. iuris, c. indultum in 4. column.*

Ad.

Aduerte tertio, circa appellationem interponendam, à decretis diffinitiuis M. C. V. ad S. C. quod si fortè per ipsam M. C. ante suum diffinitiuum decretum
 21 de aliquo incidenti eiusdem causæ fuerit facta relatio in aula d. S. C. tunc in supplicatione facienda pro commissione causæ appellationis, de relatione prædicta erit facienda mentio, vt Reg. Consiliario eiusdem Aulæ causa committi possit, vt testatur *Dom. Vinc. de Franchis decis. 258.*

Aduerte quarto à sententia S. R. C. appellationem non dari, quia præfectū prætorium est, eo quod leges condere potest, vt supra in *Gradu Libelli, nu. 13.* diximus idè ab eò appellari non licet
 22 *l. 1. C. de sentent. præfect. Prator. speculator in tit. de iurisd. omn. Iudic.* circa principium, sed pro appellatione reclamatio ex gratia vt remedium extraordinarium conceditur *Reg. Rouit. decis. 21. n. 4.* & ante eum *Dom. de Franchis attestantibus decis. 684. num. 1.* quæ quidem reclamatio, vt sententia ipsius S. C.
 23 non notificatur, sed pro ea mandatum deparendo, idè in calce eiusdem interponi potest, idem *Reg. Rouit. d. decis. 21. Reg. Sanfelice. decis. 1. num. 1.* & latius infra, cuius causa deindè alteri Reg. Consiliario eiusdem Aulæ Committitur *d. Reg. Rouit. in Pragmat. 1. num. 31. de arbitris,* notabis hic in calce mandati de parendo notificati accusari solere
 24 contumacias non an aliud, nisi quia reus illi non paret.

Aduerte quinto in causis appellationum deduci non posse nouum libellum ex noua causa, adeò vt, si in prima instantia aliquid fuerit petitū vnus vigore
 25 statuti, in appellationis causa nō liceat vigore alterius reformationem decreti petere, vt tradit *Dom. Consil. Pratus ad Muscat. in glos. probandum p. 3. versu insuper,* vt idem in *glos. instantia p. 3. Ad num. 46.* at quando à decretis, & sententia possit in parte appellari, & reclamari, & in parte non? consule eundem
d. Pratum ubi supra in glos. seruata Ad num. 9.

Fui quadam die, dum in S. C. morabar interrogatus, an Iudex à cuius

decreto diffinitiuo fuerat appellatum, potuisset esse Iudex in causa appellationis? respondi, quò non, naturali motu ratione, quia appellans à decreto ex capite iniquitatis ad superiorem, licet interea idem Iudex à quo, superior sit effectus, & ad eundem vt talem appellationis causa spectaret, ipsummet in
 26 secunda instantia Iudicè habere non debet, saltè, vt ab alieno ore cognosci possit, an benè, vel malè sit iudicatum, deindè cum domum petijsem, Codicem reuolui, & ibi *l. eos 6. de appell. reperi,* quæ modo præfato decidebat, & licet glossam inuenissem in *l. fili us in fine,* verbo *cum non proprio, ff. de inoffic. test.* quæ contrariam tenebat opinionem, tamè pace glossæ, sui dicti ratio haberi non potest, quia rationem non assignat, & vti non rationabilis non est admittenda; percurri alios scribentes, & occurrerunt mihi *Bald. & Salycetus in d. l. filius* dicentes talem Iudicem à quo, iudicare posse in causa appellationis, quia nouam representat personam, ex autoritate *d. glossæ,* sed eorum placita meam mentem non adæquant, glossa enim prædicta opinionem suam promit, ex
 27 *d. l. filius,* vbi id habetur, *alieno nomine agentem iure successionis aduersus testamentum se succumbit, non idèo perdere legatum sibi proprio nomine relictum in eodem testamento,* & ratio patet, quia actio iure successionis alieno nomine differt ab alia actione legati proprio
 28 nomine, & sic discrimen in re, & persona, sed in casu nostro diuersi sunt termini, causa enim primæ instantiæ eadè est, ac appellationis, vt supra in *Gradu Termini num. 31. & 33.* probauimus, & Iudex à quo idem esset Iudex ad què, & licet videatur noua persona, nō idèo alia, & sic non puto applicabilem esse glossam prædictam, posthæc *Bartolum* consului in *d. l. filius,* qui mihi respondit more suo, quod attinebat ad hunc casum se ab opinione *d. glossæ* recedere etenim *ad d. Leos* se remittebat, ad eam cum
 29 me contuisssem, ibi repetentem eum inueni tres casus distinguendo. Primus erat cum quis per appellationem de nullitate sententiæ conquirebatur. Secundo

cundò, cum de facilitate Iudicis cõque-
rebatur per viam in integrum restitu-
tionis. Tertiò, cum de iniquitate de-
creti appellãdo ab illius interpositione,
& de hoc ultimo dispositionem *d. l. eos*
sequebatur; ex cuius autoritate, & sen-
tentia hucusque à dicta mea opinione,
non recedam, quam peritioribus subij-
cio, meæ voluntatis amicus non sum,
sed veritatis, ac rationis sectator.

CAPVT V.

Effectus appellationis interpositæ.

Interposita appellatione, plures ex
ea oriuntur effectus ad appellantis
beneficium. Primò, decreti diffinitiu
executio suspenditur, quod ad futurum
euentum, & tam vires, quàm eius præ-
sumptiones extinguuntur *l. fin. & glos.*
ff. ad Turpill. & l. tale pactum, §. qui pro-
nuocauit, ff. de pactis, canonista in cap. sepè
de appellat. Afflictus, tam in *Constitu-*
30 *tione Regni appellationum tempora in-*
primo not. quàm in *decisione 296. nu. 3.*
& decis. 168. nu. 5. Capyc. decis. 202. n. 8.
de Franchis decis. 296. num. 3. eaque est
tantæ vis, vt statim operetur suspensio-
nem, absque alia inhibitione, *l. 1. in*
princ. ff. nihil nouari, & l. sciendum, ff. de
appellat. recip. vel non.

31 Secundò, colligantur manus Iudicis
à quo, aded vt per talem appellationẽ
interpositam, suspenditur illius iurisdic-
tio, & amplius in causa procedere nõ
possunt *l. appellatione, C. de appellation.*
& d. cap. Non solum.

32 Tertiò reducitur causa principalis
ad terminos litis contestatæ, *l. ita demũ*
C. de probation. Capycius decis. 28. nu. 6.
de Franchis decis. 370. nu. 17. Cacheran.
decis. 5. n. 1.

33 Quartò, contrahitur vitium litigij,
nec prima lis per eam censetur finita,
sed continuata, probat *Reg. Rouit. decis.*
21. Carleual. de iudicij, disput. 2. quæst. 7.
sectio. 3. num. 95. lib. 1. de reliquis alijs
consule Guidonem Papa decis. 436. &
Dom. Pratum ad Muscat. gl. Potest, ver-
su, nec in incuuda.

34 Hæc, quæ diximus locum non sibi

vendicant in appellationibus, quæ fiunt
à decretis interlocutorijs, quia licet ap-
pelletur, Iudicis tamẽ manus nõ ligan-
tur, donec fuit ei inhibitiũ à Iudice ad
quẽ, ex congestis p̄ *Thor. in votis deci-*
35 *siuis voto 45. nu. 6. p. 2.* & istud discrimi-
nis meritò esse debet inter appellatio-
nem ab interlocutorio, & à diffinitiuo,
quia post diffinitiuum decretum pen-
dente tempore decem dierum, etiam
si intra dictum tempus non interpona-
tur appellatio, Iudex à quo non potest
aliquid innouare, vt clarè ostẽdit *gl. in*
d. c. non solum de appell. in 6. & innouan-
te aliquid dicto Iudice à quo, tã si fue-
35 *rit interposita appellatio, quàm pendẽ-*
te dicto decem dierum spatio, Iudex ad
quem antequã cognoscere ceperit mer-
rita causæ, illud annullabit, & reuoca-
bit secundum eandem glos. in d. cap. non
solum, & toto titulo, nihil innouari ap-
36 *pellatione pendente, secus autem est si*
à decreto interlocutorio appelletur,
quia tunc, vt Iudicis a quo manus ligẽ-
tur, a portebit Iudicem ad quem adire,
& ab eo inhibitionem impetrari, eamq;
illi notificari, alias non obstante ap-
pellatione interposita procedere ille
potest: verũ introducta causa apud
Iudicem ad quem, per talem appella-
tionem ab interlocutorio, si Iudex ad
quem, cognouerit Iudicem à quo malè
processisse attentata reuocabit, si verò
post inhibitionẽ factam, atq; notificatã
Iudex à quo processit ad aliquem actũ,
tunc ante omnia Iudex ad quem, absq;
alia cognitione, attentata cassabit, vt
id totum, ex glos. d. cap. non solum expli-
catur, & sequitur Carauita in ritu 259.
n. 12.

CAPVT VI.

Intra quod tempus appellatur

Quod ad sextum est præsciendum,
appellationem tres partes con-
tinere principales, hoc est principium,
medium, & finem, prima enim pars tẽ-
dit ad preparatoria, vt est interpositio
appellationis, & litterarum inhibitoria-
lium,

lium, siue apostolorum petitio. Se-
 37 cunda tendit ad ipsam appellati onem,
 introducendam, vt est presentare pro-
 cessum ad iudicem ad quem, & facere
 aperturam. Tertia, tendit ad illam fi-
 nientiam, vt foret, illius prosecutio, vt
 habetur apud *Bald. in l. fin. C. de tempor.
 appell.* ideoque in hac sexta animad-
 uersione cunctas tres partes principales
 rangemus.

De prima, notabis appellationē an-
 tiquitus de iure *Cod. & ff. intra biduum*
 38 in causa propria, & in aliena intra tri-
 duum interponi solere *l. 1. §. biduum. &
 §. dies, & §. in propria. ff. quando appel-
 landum sit, indè verò Auth. hodie, C. de
 appell.* dierum spatium statutum fuisse
 decem, decurrendorum à die notifica-
 tionis decreti diffinitiu *Paul. de Castr.
 in l. 3. C. quomodo & quando Iudex, & l. 1.
 §. Tutores verbo si aduersus, ff. quando ap-
 pellandum sit.*

Intra hoc idem spatium dierum de-
 cem appellari posse memento ab actis
 39 extra iudicialibus, decurrendorum à
 scientia grauaminis, vt in *cap. non solum
 de appell. in 6.* quibus transactis grau-
 tus audiri non potest, nisi per alia re-
 media adducta per *Abb. in cap. Bona de
 appell. num. 10. differentia 13.* cuius sanè
 remedium conceditur, etiam in con-
 40 seruatorijs, quæ dantur in nostro Re-
 gno, prout quando petitur, ne aliquid
 innouetur virtute Capitulum Regni
 incipientium, *Ad Regale fastigium, C.
 finis precepti, C. omnis pradatio & cha-
 ritatis effectus, & C. ad Presidentis, &*
 in huiusmodi iudicijs, & actis extra iu-
 dicialibus per extra ordinariam cogni-
 tionem proceditur *de Franc. decis. 163.
 & 701.* & in iisdem officium Iudicis im-
 plorari potest, & eius protectioni se sup-
 ponere Clericus, ne ab alio Clerico,
 aut Laicus, ne ab alio Laico moleste-
 tur, & talis recursus ferè quædam extra
 iudicialis appellatio nuncupatur *l. pu-
 pillo, §. si quis Pratori, Cod. de noui oper.
 nunciat.* aut melius dicam, vera prouo-
 catio, secundum *glos. in d. cap. non solum*
 Hic verò nota, appellationem extra iu-
 dicialem directè dirigi ad partē, vt ni-
 hil innouet; iudicialem autem ad Iudi-

41 cem, vt in *cap. Bona, & c. concertationi de
 appell. in 6.* & illam non suspendere po-
 testatem competentem parti, sed satis
 est, quod per eam defendatur appel-
 lans, nè opprimatur super id, de quo
 appellatur, hanc verò iudicialem vti in-
 troducendam contra Iudicem, suspensiuā
 esse illius iurisdictionis.

In sententijs S.R.C. vbi pro appella-
 tione reclamatio conceditur, obserua-
 bis, quod duobus modis practicatur in-
 terpositio reclamationis. Primò recla-
 mari potest intra decem dies à die le-
 42 ctæ latæ dictæ sententiæ, & tunc recla-
 matio interposita impedit executionem
 sententiæ, donec, & quousque non præ-
 stetur cautio per actorem ad hoc, vt si
 fortè sententia in causa reclamationis
 suspēderetur, ante facta executio simili-
 ter retractaretur etiā ad fauorē fideiuf-
 foris *Auth. qua supplicatio, C. de pra-
 cibus Imper. offer.* & ita dispositum est
 in *Prag. 5. de offic. S. R. C. ibi Rouit nu. 2.
 Guido Papa decis. 50. ibique addentes,* si
 verò intra dierum decem spatium non
 reclamatur executio dictæ sententiæ re-
 tardari non potest, etiam cautione non
 præstita. Secundò, interponi potest
 reclamatio intra biennium decur-
 43 rendum à die dictæ latæ sententiæ, &
 talis reclamatio fieri potest, tam in cal-
 ce mandati deparendo, vt diximus, quā
 supplicatione: si contra non fuerit re-
 clamatum intra dictum temporis spa-
 tium, sententia transit in rem iudica-
 tam, & non potest amplius reuideri, ni-
 si iusto existente impedimento, aut pro-
 testatione facta legitimo tempore; in-
 terposita autem reclamatione reclamā-
 ti conceditur aliud biennium ad prose-
 44 quendum illius iudicium, verum hoc
 secundum biennium, quod datur ad
 prosequendum non incipit currere, nisi
 facta integrali executione sententiæ, vt
 apud *Vinc. de Franchis decis. 290.* ita vt
 si executio duraret triginta annos, to-
 tidem prosecutio prædicta dormiret, vt
 testatur *Reg. Rouit. decis. 21. num. 15.*

Nota etiam, quod si supplicatio pro
 dicta reclamatione porrigatur pendē-
 45 te executione sententiæ, tunc non com-
 mittitur reclamationis causa, sed fit so-
 lita.

lita prouisio notetur dies, & facta executione providebitur, vt stylus inoleuit, quod secus esset si sententia executioni demandata fuisset.

Quæro hic, quare decem dies, qui dantur ad reclamandum à sententia S. C. currant à die lectæ sententiæ, tunc cum sententia ipsa non notificatur? nõ-
46 nulli scio mihi responderent ex ore. *Reg. Ronit. super d. Pragmat. 5. n. 3.* ex lecta lata, & promulgata sententiæ scientiam præsumi, sed præsumptio ista vnde oriatur non legi: proferam opinionem meam, vtcumq; sit, eam à peritorum censura non subtraham: leges inquam communes promulgatas cunctis innotescere præsumitur, nec illarum ignorantiam regulariter admitti, vt notatur in *tit. de iuris. & facti ignorantia: sententiæ S. R. C. statim lectæ, & promulgatæ*, vt leges habentur p *Pragm. Ducis Alcalà in 1. vol. Pragmat.* immediatè post *quatragesimam septimam*, incipientem, *Et si decreta sub tit. de offic. S. R. C. & testatur Afflict. decis. 169. in fine, & de Franchis decis. 171.* ergo à pari, sententiæ prædictæ ignorari non præsumuntur; hinc fit, vt à die lectæ latæ dicti decem dies currant, vt supra dictum est.

48 Notabilis secundò si dicto temporis spatio fuerit appellatum, aut reclamatum amplius appellationi, aut reclamationi inuito appellato, vel reclamato renunciari non posse, quia tale remedium commune beneficium est patet *tex. in l. fin. C. de appell. Afflict. decis. 173. nu. 4. Vrfill. ad eundem decis. 89. n. 3. de Franc. decis. 467. & 658.* quod ampliatur etiã pro tertio, qui appellationi adhæsit *Gaill. lib. 1. obseruatione 122. num. 3. Surdus decis. 143.* dummodò tamen tertius veniens ad causam intra spatium dictorum dierum decem illi adhæreat per *cap. cum inter extra de elect. 2. q. 6. Reg. de Ponte decisum refert consil. 7. num. 3. & 14. Guido Papa decis. 436. nu. 87.* sic etiam tertius inherendo legitimo tempore reclamationi ab alio interpositæ à reuisionibus relationum, eodem fruitur beneficio *Giurba decis. 30.*

51 Notabilis tertio decem dies concessos ad appellandum continuos esse, &

de momento ad momentum currere, scilicet à die inclusiue, quo fuit notificatum diffinitiuum decretum, aut fuit facta lecta lata in sententia S. R. C. secundum theoricam *Bartol. in l. 1. §. dies, ff. quando appellandum sit, Glos. in Clement. sicut de appell.* vnde si tibi fuisset notificatum diffinitiuum decretum hac hora, qua scribo, quæ est decima quarta octauæ diei Mensis Aprilis 1661, aut fuisset facta lecta lata, dilatio dierum decem expiraret decimaquarta hora, decimi octauæ diei eiusdem mensis, licet in medio occurrissent dies festiui, vel feriat, vt in *l. quoniam, C. de ferijs; l. 1. §. dies, ff. quando appellandum sit Vrfill. ad Afflict. dec. 344. idem Afflict. in constit. tempora, num. 8. Trentacinq. in suis resolut. resol. 6. n. 2. Viuius decis. 266.* quod etiam locum habet cum de cursu fatalium ageretur, vt in terminis est cõtrouersia *Andreoli 131. num. 2.* quem terminum dierum decem, nec Iudice, nec partium consensu, vt à lege præfinitum prorogari posse probat *Borrell. in summa decis. p. 2. tit. 35. de appell.*

DE INTRODVCTIONE APPELLATIONIS.

Quomodò introducitur appellatio.

Interposita igitur appellatione à decretis M. C. vel aliarum Curiarum Regni petendi sunt apostoli, siuè litteræ dimissoriales à Iudice ad quem deindè eis habitis, appellans curare debet actorum transmissionem, vt causa appellationis introducatur, ideò ad secundam partem principalem deuenimus. Scias ad appellationem introducendam duo requiri. Primum est, vt appellans petat, & impetrat litteras dimissoriales, quæ alio vocabulo apostoli dicuntur, vt textus canit in *l. Dimissoria littera, ff. de verb. signif. l. post appellationem, ff. de libellis dimissorijs,* & impetratis litteris prædictis præsentet in curia à qua, & transmissionem actorum, siuè processum causæ procurret relicta copia si suspicio falsitatis allegata fuerit, secus copia ipsorum transmittitur relicto originali, & deindè acta

- acta ipsa presentet ad Curiam ad quam.
- 54 Est hic animaduertendum, in transmissioe predicta, semper integram copiam cogi appellansem transmitti facere suis expensis declarat *Constitutio Appellationum tempora*, ibi *quingenta dierum spatium a die appellationis interposita appellator habeat, intra quod*
- 55 *processum iudicij, & appellationis nostra Curia presentet*, quod etiam probat *Dom. Consil. Pratus ad Muscat. glos. tenebitur in fine, Ricc. Episcopus resol. var. resolut. 407. in add. nu. 2.*
- 56 Secundum est, ut presentatis actis fiat eorum apertura praeuia diuersae partis citatione *Afflic. d. constit. appel. tempor. in notab. 10.*
- 57 Haec duo requisita limitatum tempus habent, ut ea adimpleri possint, dies enim 50. qui sunt statuti, decurrunt a die post interpositam appellationem, ut notat *glos. in d. constit. Regni appellationum*, antiquitus vero triginta dierum spatium de iure communi praefixum erat, ut in *l. iudicibus, C. de appellat.*
- 58 Hic Tyrones cautos esse cupio, etenim multi iuris profitetes se decipiunt, quia tenaciter tempus post interpositam appellationem concessum, dierum quadraginta esse affirmant, ut appellatio introducatur, & quod peius scriptores duos legi, qui cum vnus post alterum diebus nostris de praxi scripserit, quorum opus impressum circumfertur, in hanc ceciderunt foueam: stuporis est casus: huius erroris causa aliud esse non potuit, nisi quia *constitutionem appellationum tempora* non nouerint, & ideo eos cogitasse credo, quod secundum ius communi tot dies essent, hoc est decem ad appellandum, & 40. ad prosequendum, qui in vno sunt quinquaginta, tu autem suprascripta peccatore nota, & nementem tua excidat, propono exemplum hodie decima quinta die Mensis Aprilis mihi notificatum est decretum diffinitiuum, ego nunc non appello, sed decima die post notificatum dictum decretum appellabo, cuius appellationis interpositio bene procedit, quia appellauit ultimo die decem dierum, & sic intra spatium dierum decem, deinde post

elapsum decimum diem quinquaginta dierum spatium frui possum, ut Iudicem ad quem adeam pro impetrandis litteris dimissorialibus, & exemplari faciam actorum copiam, & exhibeam apud eundem Iudicem, vel Curiam ad quam appellauit, ibique fieri aperturam, & sic primis decem fruitus sui diebus, deinde quinquaginta, qui coaceruatim sunt sexaginta, at quia ferè semper procuratores appellantes non fruuntur integris decem diebus, quia statim, ac sit eis notificatum decretum, appellant in calce eiusdem decreti, & ideo facto computo non fruuntur, nisi quinquaginta diebus, & ex hoc computo eos puto falli, quia intra se dicunt ex his quinquaginta, deductis decem ad appellandum remaneat quatuoraginta, & ideo licet decepti, proteruia tamen affirmare audent quatuoraginta esse dies, qui ad prosequendum conceduntur. Hoc satis.

DE PROSECUTIONE APPELL.

Quando fit prosecutio, & intra quantum tempus.

Post introductam appellationem eius causae terminandae datur opera, ideo ad tertiam partem principalem illius nosmet transferimus.

- 59 Erit primo sciendum appellationis causam ab apertura, quae fit in actis transmissis incipere, ut in *ritu 6.* instantia vero causae ipsius currere a datione termini, qui ad non posita ponendum, & ad non probata. probandum impartitur, ad cuius causam incohendam libellus non est necesse, quia sufficit pro eo apertura praedicta *Carauit. d. ritu 6. num. 5.* & ideo nec etiam lis contestatur, ut per *Afflic. in constit. dilationes, num. 39. in fine.*
- 60 Sciendum est secundo, ut quis causam appellationis prosequatur eique modum imponat, fatalia concessa fuisse, quae secundum *Muscatell. in praxi*, tria sunt, hoc est tres anni, de primo quorum tractat in *glos. fatale p. 2.* de secundo agitur in *glos. secundum, & glos. primum d. p. 2.* de tertio in *glos. secundi, & glos. causa,*

N quo-

quorum trium annorum spatio exerceri, & consummari licet iudicium appellationis, vt in *Auth. ei, qui, C. de tempor. & resat. appell.* & primus eorū ab apertura prædicta currit, & probat *Caran. d. riu. 6. n. 6.* & licet regulariter duo concedi soleant fatalia, tertium tamen conceditur ex causis, aduertit *Scaccia. de appell. lib. 3. cap. 2. q. 15. art. 8. nu. 9. & 32.* verum partium cōsensu prorogari possunt secundum notata per eundē *Scaccia d. q. 15. artic. 10. nu. 188. versu dicendum. & num. 189.*

Est tertio sciendum actus ordinato-
rij, quibus proceditur in prima instan-
tia causæ, eosdem seruari in secunda,
63 verum exceptiones dilatoriae, quæ in
prima opponuntur, in hac nō admittū-
tur, sed tantum preceptoriae, & modifi-
cativæ, aut anomolæ, de quibus infra
tractabimus.

64 Prædicta quidem fatalia non solū
currunt in M. C. V. & alijs Regni Curijs
per *Pragmaticam primam de appellat.*
verū etiā in S. R. C. testatur *Gramm. dec.*
13. Reg. de Ponte conf. 63. & 62. de Frac.
decis. 646. & Vrsill. ad Affl. decis. 78. n. 2.

Est vltimò sciendum in hac secunda
instantia, ea quæ non fuerunt discussa,
aut non proposita, aut omissa in prima
instantia causæ, discuti, & proponi, &
65 probari posse ab vtraq; parte *l. eos, §. 1.*
C. de appell. l. per hanc, C. de temporibus,
& repar. appell. præterquam, quæ antè
litem contestatam in dicta prima instā-
tia experiri debuissent, *Giurba dec. 370.*
n. 17. Dom. Consil. Pratus in suis discept.
cap. 1. nam. 29. tom. 1.

DE APPELL. DESERTIONE.

Quot modis appellatio deseratur.

Nouimus, quandò, & intrā quantū
tempus appellatur, vel reclama-
tur respectiue tam in M. Curie Vicarie,
& alijs Regni Curijs, quàm in S. R.
C. & quonam modò post appellationē
interpositam fiat illius introductio, &
quid tandem fieri debeat pro eius pro-
secutione, & terminatione; verum si
appellatio non interponitur, aut inter-

ponitur, & non fit eius prosecutio, quid
agendum esse ab actore primæ instan-
tiæ, videndum est, ideò breuiter secun-
dum nostrum institutum de appel-
lationis desertione. Primò agemus
deindè de decretis, quæ in rem iudica-
tam transeunt.

Pluribus quidem rationibus appel-
lationem desereri posse practicatur. Pri-
66 mò, cum intra decem dies datos ad
appellandum non fuerit appellatum
à decretis diffinitiuis, tunc enim regu-
lariter decreta diffinitiuia in rem iudi-
catam transeunt, hoc est vires eorum
consolidantur, & irreuocabiles quodā-
modò fiunt, vt in *cap. quo ad consultatio-
nem de re iudicata*, ita vt ab eis appella-
ri non liceat, *sex. est in l. eleganter, ver-
bo, post rem, ff. de condition. indebit. & l.*
res iudicata, ff. de reg. iuris. Limita-
tur regula in minore, cui aduersus omis-

67 sam appellationem restituitur in inte-
grum notabilis est *textus & glos. in l. 1.*
*C. si sapius in integrum restitutio postu-
letur, & l. si ff. de integ. restitut. ibi Bar-
tol. & Bal. & ampliatur in patre nomine
filij minoris, cui conceditur tale reme-
diū restitutionis in integrū aduersus sē-
tentiā diffinitiuā, l. patri, ff. de minor. In-
noc. 10; de Imola, & Panorm. in c. suscita-
ta de in integr. restit. & pendente resti-
tutione in integrum petita, licet ea non
cōcederetur, nihil interea innovari po-
test, vt notat *Accursus in tit. Codicis in
integr. restit. postul. nil noui*, quia resti-
tutio in integrum, est quædam species
appellationis, & ideò ad instar appella-
tionis suspendit, *l. Præses, ff. de minori-
bus Beninsendis decis. Bonon. 85. nu. 17.**

68 Relationes verò, siuè sententiæ con-
sultorum, & computantium, aut aliorū
expertorum in rem iudicatam non trā-
seunt, nisi iudicis decreto confirmentur
ex relatis per *Muscattell. in glos. deman-
datur, n. 57. & seq.*

Quæro hic, quare decreta diffinitiuia
elapsis decem diebus non interposita ap-
pellatione transitum fecisse dicuntur in
rem iudicatam, sententia verò S. R. C.
licet intra decem dies decurrendos à
die lectæ latæ non fuerit reclamatum,
69 transitum prædictum fecisse non dici-
tur?

tur? *Muscattell. in prædicta glos. demã. datur sub n. 32. p. 1. secunda instantia,* rationem assignat: inquit ipse à decretis prædictis cum non appellatur, præsumitur illis victum paruisse: à sententia S. R. C. licet intra decem dies non reclamatur victum parere non præsumitur, nisi post notificatum mandatum de parendo, hæc ille; sed cur talis obtentio non præsumitur non inueni, scias sententiam S. C. non notificari, vt pluries replicatum est, & ideo non induci aliam præsumptionem, & licet præsumptio scientiæ latae sententiæ oriatur à lecta lata, ex tali tamen præsumptione non præsumitur in dubio ei victum parere, & regulariter quamuis, qui tacet consentire videatur *cap. is qui tacet de reg. iur. in 6. nihilominus regula locū habet, quando de commodo tacentis agitur secus si de damno, l. filius famil. §. inuitus. ff. de Procuratoribus. l. penul. ff. de furtis. & l. sicut, §. non videtur. ff. quibus mod. pign. vel hypoth. soluat. & latissime tradiderunt, glos. is qui tacet de Reg. iuris in 6 gl. & Abb. & Felyn. in C. nonne de præsumption. Bar. & Ias. in l. qua dotis. ff. soluto matrimonio.*

Secundo, deserta dicitur appellatio cum intra decem dies fuerit appellatū, sed postea intra quinquaginta dies immediatè sequentes non fuerit introducta appellatio, vt per *Afflict. d. constit.*

71 *Appellationum, post n. 35. & idem in decis. 175. & sicut minor aduersus appellationem non interpositam restituitur, vt supra n. 57. probatum est ita etiā aduersus dictam introductionem non factam d. l. 1. C. si sepius in integ.*

Tertiò, deserta etiam habetur appellatio cum fuisset appellatum, deinde introducta eius causa non fuisset exercitata intra primum fatale, aut intra secundum non finita *textus est in d. l. fin. §. illud, C. de tempor. & repar. appell. & Auth. eiqui, C. eodem Mattheus in additt. ad Guidonem Papa, decis. 205. Muscattell. in glos. fatale num. 20. & glos. declarabitur nu. 2. & ante eum Scaccia de appell. lib. 3. cap. 2. q. 15. artic. 8. n. 179.*

73 Hic vnum nota, quod postquā fuerit deserta appellatio, si quid fuisset inno-

uatum, licet attentata sint reuocanda, nihilominus talis reuocatio fieri non potest, nisi mediante termino ordinario præuio libello, vt cōmunis DD. opinio est penes *Petr. de Benintendis decis. Bononia 40. n. 3.*

74 Cum ista intercederent impedimenta, ex quibus causa appellationis finire non possit intra primum, & secundum fatale, tunc quidem protestatio requiritur, antequam delabatur, & quænam sint causæ, ex quibus concedatur tertium fatale consule *Guidonem Papa, q. 213. num. 3. & q. 436. num. 109. ibi Ioannem de Cruce, verbo centesimo quarto, Scaccia, vbi supra, q. 15. num. 34. & 181.*

75 Si accidat, vt ob lapsum fataliū appellatio deserta efficeretur, & appellas allegaret aliquid iustum impedimentū, tunc aut illud subsistit, aut non: non potest ad ulteriora procedi, donec Iudex non interloquatur, reiiciendo, vel admittendo oppositionem secundū *Scaccia vbi supra num. 29. & Dom. Consil. Pratum ad Muscat. gl. secundi, versu, est verum, cum verò contingeret appellationem declarandam esse desertā, partis citatio expostulatur Carauita ritu 264. num. 3. Muscat. glos. prosequendum num. 120. & glos. demandatur num. 13. & 14.*

Si de appellatione desertione discutaretur apud Iudicem ad quem, eaq; fortè dubia foret: tunc attentata opinione *Carauita ritu 260. n. 52. & de Franchis decis. 351. num. 4.* pro appellatione esset proferendum, reiecta desertione, quod locum haberet in M. C. verum in 76 S. C. cum talis desertionis exceptio opponitur, ad merita causæ referuatur, testatur *Dom. Consil. Pratus ad Muscat. in glos. proceditur, versu secundum excitat, vbi practicum, & decisum refert in S. C.*

Pondero hic vnum, illud nēpè quod 77 dixit *Afflictus decis. 78. & 243.* causam non introductam in S. C. & desertam, ob lapsum dierum 50. antequam declararetur deserta semper ex stylo eiusdem reuideri: inquam quod licet p. *tex. in Auth. si appellatione, C. de tempor. appellat. sit prouisum, quando stat per Iudicem*

dicem appellationis, non currere fatalia, nihilominus hoc non procedit, quādo pars appellans promisit labi tempus, absque protestatione, quia debet appellans summa ope insistere, quod appellatio terminetur, alioquin fatalia currunt, absque spe alicuius restitutionis, itā singulariter dicit *Alex. in l. de pupillo, §. si quis ipsi pratori num. 7. ff. de operis noui nuntiatione, & in l. properandum, §. si autem utraque parte, num. 5. C. de iudicys, & in cons. 72. incip. videtur prima consideratione n. 12. & 17. vol. 3. quem refert, & sequitur Dec. cons. 677. incip. vixit, consideratis idem dicit Affl. in constit. appellationum tempora nu. 25. & hoc rotundis verbis aperit *rex. in l. fin. §. illud, C. de tempor. appell. ibi, nisi ipse appellator euidentissimis probationibus possit ostendere, se quidem summa ope visum voluisse litem exercere, per Iudicē autem stetit, vel aliam inexorabilem causam subsequutam, propter quam hoc facere minimē valuit, tunc enim aliud ei annale tempus indulgemus, & lite minimē finem accipiente, cadere eum de appellatorio inuamine disponimus, cum sit ei aperitissima facultas, & nostram adire maiestatem, & tarditatē Iudicis in quarrelam deducere, & nostro beneficio perpotiri non obstat dictum Afflict. d. dec. 78. quia id expressē fuit reuocatum per decretum eiusdem S. R. C. facta relatione Excellentiss. Domino, tūc Proregi sub die 24. Augusti 1539. per quod prouidetur seruari in S. C. Pragmaticam Regis Ferdinādi, quæ est prima in tit. de appellatione tenoris sequentis. Appellationum tempora per constitutiones sacras præfixa obseruari volumus coram quibuscumque Iudicibus, etiam in nostro Sacro Reg. Consilio, in quo etiam circa fatalia dispositionem dictarum constitutionum locū habere decernimus, quod quidem decretum fuit factum ne litigantes ab inde in antea freti autoritate dictæ decisionis Afflict. causas appellationis non prosequerētur sub spe, quod lapsu fatalium non obstante reviderentur ex eisdem actis, itā expressē dicit *Grammat. decis. 13. num. 5. vnde cautē procedere debent procuratores vtendo op-***

portunis tēporibus protestationibus, vt itā saltem consequi possint huiusmodi reuisiones; fatalia enim sunt, adeo rigorosa, vt aduersus eorum lapsum mulieres non restituantur refert decisum 78 *Vinc. de Franch. decis. 284. & licet semel aliter fuisset decisum in causa Ducissæ Termularum, vt refert Thor. in compēd. p. 3. verbo restitutio in integrum an cōpetat mulieri, hanc tamen contrariam decisionem rejicit Dom. Consil. Stayban. resolut. 198. nu. 3. de quo meminit Reu. D. Car. Ant. de Luca in suis obseruationibus ad d. Dom. de Franch. obseru. 284. num. 3.*

Quæro si appelletur, & de nullitate dicatur, an deserta appellatione deserta 79 dici debet causa nullitatis? affirmatiuā tenet opinionem Dom. Consil. Pratus ex autoritate Bartoli in l. si expressim nu. 10. ff. de appellat. & ex alijs apud Muscatellum ad in glos. rescribetur circa finem, cui addo decisionem Guidonis Papa 436. num. 97. quod secus esse decernit si fuerit ab interlocutoria appellatū, tunc causam nullitatis non deuolui ad Iudicem ad quem, sed ponderato *rex. in d. l. si expressim cōtrarium videtur concludi, ibi Et præscriptione summotus sit, minimē confirmatur ex hac præscriptione, vnde potest causa ab initio agitari, & propterea causa nullitatis, aut sit simpliciter appellatum, aut expressē de nullitate dictum, remanere videtur, vt sentit idem Bartol. vbi supra d. nu. 10. interea, tamen inquit sententiā, vel decretum, quod ad caput desertionis executioni 80 demandari, etiam si causa nullitatis non esset deserta, dic ergo, aut principaliter fuit dictum de nullitate tempore appellationis, & tunc deserta appellatione nō dicitur deserta causa nullitatis, aut incidenter, & tunc secus est, vt fuit decisum testatur *Thomas Alphanus ad Nuntium Tartaglia in practica civilis cap. 6. incip. Valerius, si verò in causa appellationis pronuncietur, malè appellatum, tunc alius est casus, vt potē incidēter in appellatione venit nullitas, de nullitate amplius ex defectu iustitię dici non potest, docet Bartol. in d. l. si expressim n. 3.**

No-

Nota, si quis appellasset, & deinde litteras dimissoriales impetrasset à Iudice ad quem, sed non per hoc intra 81 dies asportasset copiam processus, tunc deserta declarari debet appellatio, ut diximus, verum pronuntiatio talis desertionis spectat ad Iudicem ad quem, quia per expeditionem, & notificationem litterarum dimissorialium, illius causa censetur deuoluta, ut bene tradit *Maranta in speculo praxis actu 2. p. 6. num. 202. de appellatione*, quod secus esset si appellans non impetrasset dictas litteras, tunc enim ad Iudicem à quo pertineret *Muscacell. in glos. prosequendum, num. 3.*

Pariter est notandum instātiā appellationis non currere cum fuerit appellatum ad superiorem omisso medio 82 ex errore, tradit *Theaur. decis. 10. nu. 7.* item pluribus in alijs casibus fatalia non currere explicat, *Scaccia de appell. lib. 3. c. 2. q. 15. per totam* quem vide cum *glos. & DD. in cap. ex ratione de appellationibus.*

Quod in hoc particulari circa impedimentū desertionis obseruauī, in quadam causa, quā turabar iuuenibus conferre non omittam, imò, quia in ea nonnulli iuris articuli erant discutiendi, in quibus infrascripta pauca pro meis viribus exarauī, ideò utcumque ea sint inutilia fore non arbitror saltem, ut peritioribus aditus pateat addēdi, & corrigēdi, quod semper concupisco.

Annis superioribus fuit per curiam Cepuanā interpositum præambuli decretum quondam Claudie de Sapone, communis matris in beneficium Sebastiani Sapij, & Ioannæ de Fulco fratris, & sororis vterinorum, quæ Ioanna post diuisionem bonorum hæreditariorum inter ipsam, & dictum suum fratrem factam, portionem, quæ ad se peruenerat Felici Guastafierro, & Victoriæ pecorella coniugibus donauit. Post nonnullos annos dictus Sebastianus male monitus surdo aure, nulla mentione facta de decreto, ac diuisione, obtinuit in M. C. V. aliud præambuli decretum cum onere dotandi dictæ Ioannæ sororem: de quo cum statim ad aures di-

ctorum coniugum peruenisset, recursum habuerunt ad eandem M. C. instantes ex causis in libello expressis reuocari decretum, nihilominus me pro d. coniugibus interueniente, inaudito, suspensio decreto dictæ Curie Capuanæ suum M. C. confirmauit decretum, à quo cum

83 in calce ipsius decreti notificari fuisset interposita appellatio ad S. C. & sperabam ad aliquid non esse procedendum, etenim in decretis præambuli licet per summariam cognitionem procedatur, non ideò interlocutoria ea sunt, quia interpositis, nil aliud Iudici agendum remanet per *rex. in l. Iudex postea quæ, ff. de iudicijs*, aduerti eo die, quo fuit latum decretum, fuisse notificatum, & illius executionem diuersam partem quærere, vnde ad cohibendam affectationem cuiusdam scribæ, (qui post nonnullos annos subita morte præuentus rationem reddidit Deo) applicationem exhibui decretatione de verbo faciendo in S. C. ob quod biennij spatium partes conquiere, post cuius lapsum anno 1660. dum in dicto S. C. fiebat relatio, Procurator dicti Sebastiani exceptionem desertæ appellationis voce opposuit, de qua cum nulla fuisset habita ratio, tunc quia iustum aderat impedimentum, quod erat verbum faciendum, tunc quia processus semper fuerat penes Iudicem pro dicta relatione, & sic ex facto Iudicis fatalia, elapsa dici non poterant, ad tradita per *Scacciam de appellat. d. lib. 3. cap. 2. q. 15. n. 122.* aut potius, & melius, quia in S. C. fatalia non currunt, donec causa appellationis non fuerit commissa secundum *Afflictum, decis. 78. num. 3.* ibi *Vrsill. Nouar. super Pragmat. 1. de appell. num. 27. & Gramm. decis. 13. num. 5.* fuit ideò per S. C. ordinatum cautam committi, ut est videre in d. proc. in banca *Mag. Lauiani* penes scribam *Papalem.*

In eadem causa, deinde disputari cōtigit de pluribus.

Primò, an frater vterinus concurrēs cum sorore vterina in successione matris, eam excludat.

Secundò, an possit, non obstante *Cōstitutione Regni in aliquibus*, suo præla-

tionis beneficio renunciare, & sororem admittere?

Tertiò, an admissa sorore per fratrem sit deindè fratri locus poenitentiae operis restitutionis in integrum praetextu iuris ignorantiae?

85 Et quod ad primum, quod frater vterinus non excludat vigore statuti sororem vterinam à successione materna in terminis tradiderunt *Soccin. sen. vol. 1. conf. 84.* qui nouem argumentis praedictam conclusionem verissimam esse ostendit, *Brunus de statutis art. 12. q. 18. Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. q. 17. num. 45.* & de communi testatur *Gabriel. comm. conclus. tit. de testam. conclus. 7. num. 78.* & ex nostratibus in terminis *d. constitutio- nis*, ita firmat *Caputus ad. consuetud. si moriatur p. 1. §. 5. n. 9.*

Quorum sententia irrefragabilis red- ditur illo principio, quod cum constitutio Regni in aliquibus sit correctoria iuris communis admittentis tam masculos, quam foeminas ad successione-
86 matris, vt in *l. maximam vitium, C. de liberis prateritis*, ita interpretanda est, vt minus laedat ius commune *p. tex. in cap. Odia de Reg. iuris in 6.* & ideò illius verba accipièda sunt in potentiori, & proprio significato, *per tex. in l. 1. §. qui in perpetuum, ff. si ager vectigalis*, constitutio autem cōcepta per verbum *filiorum, & fratrum*, ibi *si autem filij masculi, & ibi Dum tamen sorores, aut amitas, fratres, &c.* At verbum *filiorum* cum possit
87 intelligi de filiis eiusdem matrimonij, & diuersi, in proprio, & stricto significa- tu debet intelligi nempè de filiis eiusdem matrimonij, quia maiori vinculo sunt coniuncti, vt docet *Soccin. sen. vbi sup. sub num. 5. in 9. argum. per tex. in l. etiam, ff. solut. matrim. vbi Bartol.* & verbum *fratres* in materia statuti non verificatur in vterinis tradit *Angel. in l. 1. ff. de inoffic. testam. què sequitur Brunus in cit. artic. 12. q. 18. nu. 2.* ergò conclu- dendum est, verba statuti ad illos filios, & fratres referri ad exclusionem soror- ris, qui sunt ex eodem matrimonio non diuerso.

Sed esto, quod frater vterinus sororem excluderet, saltem attenda opinio-

ne illorū dicentiū statutum prouidere voluisse sexui masculino nō autē agna-
88 tioni vt tenet *Honned. consil. 1. num. 17. usque ad 61. lib. 2. Cratian. discept. forens. cap. 813. num. 10. & 11. tom. 5.* sub- intrat secundus articulus, qui similiter iura sororis ponit in tuto, cum certum sit fratre posse sororem, & si statuto ex-
89 clusam admittere, tradit *Bald. in d. l. maximum vitium, col. 8. vers. sed ponit, quod frater, C. de lib. prat. Iason. & Mar. sel. ad quos se refert Tom. Gramm. in consuetud. Neap. si moriatur in apostillo sed an stante statuto, §. sed his permittit Praetor instituit. de hered. qualitat. & differ- rent. cum alijs penes Afflict super d. con- stit. in aliquibus, vbi pluribus hanc firmat sententiam à num. 8. & sub 27.*

Quibus positis in iure, constat in fa- cto Sebastianum Sapiro sororem vteri- nam admisisse ad successionem. Primò, quia tam ipse, quam soror comparue- runt in Curia Capuana pro interposi- tione praebuli, & praesentatio compa- ritionis est facta per fratrem, & sorore principales, *fol. 2. & 33.*

Secundò, quia vigore praebuli d. Sebastianus processit ad diuisionem bonorum haereditariorum cum dona- tarijs praedictae suae sororis, vt ex fide *fol. 31. verificata in termino super 5. art. fol. 48. & 56. & auer. lit. D. & fo. 51. quod idem probatum est per testes dicti Se- bastiani super omnib. artic. fol. 70. & su- per secundo articulo fol. 71.*

Tertiò, quia exegit hucusque tantum- modò medietatem nominum debitorum haereditariorum, reliqua verò medietas fuit exacta à dicta sorore, & pro ea à suis donatarijs, vt testes *super 7. art. fol. 55. & ater. & super omnibus art. fol. 60. & ater. 58. 59. & seqq.*

Coeterum admitta semel sorore ad successionem non esse amplius locum poenitentiae ad beneficium fratris, testa- tur in terminis dictae constitutionis *P. Molfesius in comm. consuetud. Neap. t. 1. q. 12. n. 6. de success. ab intest.*

Nec esse locum beneficio restitutio- nis in integrum ex capite ignorantiae aperte conuincitur, non tantum ex eo, quod error iuris neminem excusat *cap.*

igno-

91 ignorantia de reg. iuris in 6. l. 2. C. de iuris, & facti ignorantia, Bartol. in l. sed & si, §. scire, nu. 3. ff. de petit. hereditatis, sed etiam quia minor admittens sororem ad successionem vigore statuti exclusam, non potest in integrum restitui, vt in terminis scriptū reliquerunt Brunus, ubi sup. artic. 12. q. 7. Cassaneus in consuetud. Burg. tit. de successione rub. 7. §. 12. vers. Adde tamē in addit. sub n. 10.

Processus cum diutius fuisset in expeditione, & propter articulorum difficultatem retardaretur causæ decisio, propterea interim festo Diui Iuonis Pauperum Aduocati in venerabili Ecclesia SS. Apostolorum, proposita, & relata causa ab V.I.D. Frācisco Antonio Andrea sso meo Præceptore, vbi multi ex DD. Consiliarijs interfuere, & inter eos D. Antonius Florillus meus præcipuus Dominus, olim Aduocatus famigeratus, & ob eius doctrinam in Consiliariorum numerum adscitus, & nunc R. C. S. Fisci Patroni munus sustinens, quem ad Reg. Cancellariæ Magistratus fastigium (vt alio fiscalium) euectum, videre exopto, fuit plenius à Magnificis Assistentibus Congregationis dicti Diui Iuonis discussa, & vnanimiter eorū suffragia pro meis Clientibus pro palata fuere, ex quo deindē factū est, vt per transactionem factam inter partes liti finis imponeretur.

Eodem anno euenit, vt in causa Victoria de Mari cum Antonino Labuzetta idem primus, & secundus disputaretur articulus, tam de iure communi, & dicte Constitutionis Regni in aliquibus, Quam etiam attenda consuetudinis Neapolitanæ dispositione pro dicta Victoria, Dom. Franc. Antonius Andrea sso Præceptor meus, & Dominus patrocinium præstitit, qui duas pro cliente edidit allegationes, quarū secundā vtinō modico studio cōgestā, & aliquibus ex votantibus dignam visam hic reimprimendam esse duxi, vt in casu contingibili studiosus lector à laboribus leuationem experiatur.

Duplici ratione aliās fūdauius Victoria de Mari esse admittendā ad

successionem Isabella Parise non obstante existentia Antonini la Bozzetta eius fratris vterini, & quia regulari debet successio prædicta à iure communi in nihilo refragante Regni constitutione in aliquibus, & quia stāte pacto in capitulis matrimonialibus adiecto, quod dicta Isabella disponere valeat seruata forma cōsuetudinis huius Ciuitatis, regulanda est successio à consuetudine prædicta, per quam apertè disponitur, filios, & filias ex diuersis matrimonijs matri succedere æqualiter nulla habita ratione sexus, vt in in consuetudin. si qua mulier. Vtrumque breuiter fundare contenti fuimus, tam DD. auctoritate, quā ratione; nouimus tamen vtrūque ex dictis articulis impugnari.

Et quoad primum replicari vidimus, DD. sororem vterinā admittentes fuisse locutos in terminis statuti conditi favore agnationis, quam Regni constitutionem nullo modo prospexisse contenditur, sed tantū sexum, vt tradit Reg. de Ponte de Potestate Proreg. tit. success. mul. num. 26.

Imò superadditur, quod etiā in materia statuti agnationis fauorem respicientis, fratrem vterinum sororem excludere sustinuerunt aliqui ex aduerso adducti, inter quos Onded. conf. 1.

Et recensentur pariter nonnulli ex nostratibus, qui tradiderunt Regni constitutionem excludere sororem vterinam, vt sunt Molf. ad consuetud. lib. 2. par. 4. tit. de success. ab intest. q. 40. nu. 2. Larath. conf. 8. qui etiam ita decisum scripsit adducens Pisan. ad Afflict. decis. 160. & Reg. de Marin. tom. 2. resol. 208.

94 Quo verò ad secundum articulum replicari audiuius, pactum de disponendo seruata forma consuetudinis nō operari circa successionem ab intestato; eò præsertim, quia bona dotalia sūt extra districtum, quæ consuetudine nō ligantur ex traditis per Vrsillad Afflict. decis. 226. nu. 8. vel saltim prærenditur terminos non esse applicabiles, quoad bona extra dotalia dictæ Isabella sita pariter extra districtum.

Altius propterea materiam exordicandam esse duximus, ne breuitatem demore satis amplexātes iura nostræ clientis,

tis,

tis sub aliqua dubietatis ambagine residere videantur, ac in primis pro replicatione ad obiecta discutiendæ sunt rationes, quibus mouentur, qui substinēt, sororem vterinam à fratre excludi vigore constitutionis Regni *in aliquibus*, non enim à principio immemores fuimus DD. qui pro fratre in hoc articulo scripserunt, sed quia non deficiunt, qui pro sorore contrariam opinionem defendunt etiam in terminis dicte constitutionis; inter quos relegendus est, *Caput. ad cons. si moriatur p. 1. §. 5. nu. 9.* & potest addi *Cons. Theod. alleg. 99* quilibet dubius decisionem per modum legis desiderauerit, attamen contra sororem non fuit ausus iudicare, sed tanquam arbiter, ut partes componeret mediam viam, veluti in casu dubio, eligendo, tertiam partem sorori debitam declarauit, idcirco cum in articulis controuersis illa opinio sit sectanda, que fortiori ratione fulcitur, quia ratio est animæ legis; discutiamus omnes rationes, que à DD. ex aduerso allegatis adducuntur, & quidem cognoscetur tantum abesse, ut non subsistant, ut etiam ex replicatione contraria opinio, quam defendimus, magis innixa rationibus appareat.

Sed quia interim aliquo modo videretur contra nostram sententiam exemplum rei iudicæ adductum à *Larath.* pro fratre vterino; idcirco obseruandum est in principio, quod ad hoc fundandum *Larath.* adducit *Pisan.* *in addit. ad Afflict. decis. 160.* quo relecto constabit *Pisan.* neque se somniasse, sororem vterinam excludi à successionem materna, ad quod allegatur; format enim additionem ad præcitatam decisionem, in qua agebatur paragium quantum esse deberet, cumque fuisset conclusum cum distinctione in nupta, & in nuptura, subdit hæc verba. *Dum esset lis in S. C. inter Ferdinandum, Robertum, & Hieronymam Funatam, nam mortua Hieronyma Funata sorore vterina ipsius Ferdinandi, ipse Ferdinandus petijt paragium competens eius sorori vterina in dotibus maternis, tandem fuit paragium liquidatum, respec-*

tu legitima referente Minadois. Hec illic, nec aliud exaratum reliquisse: apparet, itaque ex facto non fuisse petitam, pro parte sororis vterinæ portionem sibi tangentem, sed tantummodo paragium, in qua petitione quantum esse deberet, veniebat solummodo discutiendum, & hic articulus, fuit propositus, iste decisus non autem erat discutiendus articulus, an vterina succederet, dum hoc non fuerat petitum, atque idem asserere, quod fuit decisus articulus contra sororem respectu successionis ex eo, quia fuit iudicatum paragium petitum esse liquidandum respectu legitime, est contra communem DD. conclusionem attestantium non posse censerī decisum, quod non fuit propositum, & discussum, 96 ut ex *Bald. in l. receptitia, C. de constit. pec. docet Præf. de Franch. dec. 510. n. 8.* & consequenter scripta per *Pisan.* male ad questionem, de qua agitur à *Larath.* applicatur, cessat exemplum rei iudicæ per S. C. à *Larath.* iudicatum, & superest tantum de veritate opinionum differere, ut exinde opinio magis iuri consona amplectatur.

Ad rationes, itaque deueniendo, qui fratris vterini partes tueri conatur, asserunt ex vi verborum, quibus vtitur Imperator in *Constit. Regni in aliquibus* induci exclusionem fœminarum ob existentiam fratrum, non tantum ab hæreditate paterna, sed etiam materna, iuxta tradita per *Reg. Capyc. Latr. tom. 2. decis. 135.* constitutio enim dicitur per verbum *parentum*, ibi quod quidem, & natura dignoscitur esse contrarium, que *parentum votis, absque discretionem sexus, tam masculos, quam fœminas commendauit, & ibi hac lege sancimus Patre mortuo, tam filios, quam filias ad parentum successionem, absque sexus discretionem vocari, &c.* parentum verò appellatione venire matrem in dubium fieri existimant, ex *tex. in l. si quis à liberis, §. siue parens, ff. de lib. agasc.* & addunt non posse amplius dubitari in Regno, quod frater sororem excludat etiam à materna successionem; sic enim citatus *Reges* decisum fatetur, & ita passim obseruatur; quo posito inferunt, quod dum constituto.

stitutio indistinctè præferri voluit filios in successione patris, & matris, absque alia distinctione, est obseruanda etiam ad beneficium filij ex altero matrimonio, cum, & hic propriè etiam filius appelleretur respectu matris.

98 Verùm pro contraria opinione negatur conclusio, quod nempe exclusio filiarum à successione materna ex verbis dictæ constitutionis sit introducta, constitutio enim de materna successione non loquitur, vt infra; concedimus tamen in Regno fratrem excludere sororem etiam à successione materna, vt decisum refert citatus *Reg. d. decis. 135.* at hoc non ex verbis constitutionis, vt ratiocinatur *dictus Reg.* fuisse dispositum, sed à consuetudine sic generaliter introducta profectò causari, defendimus, moti autoritate *Iser. in d. constit. in aliquibus, ver. quintum decimum*, quo loco disputato articulo, an constitutio locum habeat in successione materna, refert primam opinionem peritorum existimantium non habere locum ex rationibus per eum adductis, deindè à *vers. alij sunt, qui dicunt, &c.* recèlet opinionem illorum, qui sustinent habere locum, etiam in successione materna, & relatis rationibus, quibus mouètur postremò subdit verba infra scripta, & *hac vt ipsi dicunt videtur probari per generalem consuetudinem, & hoc verius est, si hic usus, consuetudo probetur, quia moribus Ciuitatum, &c.* Amplexatur itaq; *Iser.* opinionem peritorum existimantium filias excludi etiam à successione materna, sub conditione tamen quatenus consuetudine, ita receptum reperitur, vt apertè se declarat sub illo verbo, & *hoc verius est si, &c.* dictio enim si conditionem importare constat, ex *Bar. in l. 1. ff. de condit. & demon.* & hanc fuisse *Iser.* mentem patet ex traditis per eum paulò inferius, dum indicat necessitatè probandi hanc consuetudinem, ibi oportet autem probari hoc; quia ei qui dicit incumbit probatio, & plures deindè docet modos probandi consuetudinem, itaque negari non potest *Iser.* eatenus exclusionem filiarum à materna successione admisisse sequendo opinionem pe-

ritorum hoc attestantium, quatenus consuetudine ita introductum reperitur, qua consuetudine deficiente contrariam sententiam videtur amplecti.

Hanc eandem sententiam aliàs fuisse lecutum S. C. constat apertè, ex *Affl. 99 dec. 178.* cum enim tractaretur de successione materna inter personas de Ciuitate Surrenti, in concursu fratris, & sororis refert fuisse conclusum per hæc verba, *sicut in bonis paternis filius masculus profertur filia femina in successione, dum tamen sororem maritet secundum paragium, vt in constitutione Regni in aliquibus, in bonis maternis masculus profertur sorori in successione bonorum maternorum, dummodò sororem maritet, & dotet secundum paragium, quia dicta constitutio dicit parentum, & sic intelligitur de patre, & matre, vt dicit And. in d. constit. in principio verb. parentum, & hoc est verum, quando apparet se fuisse interpretatam dictam constitutionem per consuetudinem, aliàs si non apparet de dicta consuetudine filius masculus, & filia femina pariter succedunt in bonis maternis, & in hac conclusione residet And. &c.*

Quamuis verò in causa prædicta S. C. decreuerit, sororem excludi à successione materna nulla existente probatione de consuetudine, dum de hac probatione nulla fit mentio in *decis. præd.* & hinc infert citatus *Reg. Capyc. Latr. num. 24.* decisionem non potuisse fundari in consuetudine huius Ciuitatis, quia casus euenit in Ciuitate Surrenti, & consuetudo non porrigit vires extra districtum, quapropter necessarium esse fateri, quod S. C. lecutum fuerit opinionem peritorum tenentium vigore constitutionis sororem à maternis bonis excludi, dum nulla consuetudinis probatione concurrente fratrem admittit ad successionem exclusa sorore.

Replicare fas erit virum alioquin doctissimum non obseruasse solito more motiua decisionis prædictæ, melius enim intuenti apparebit, causam relationem tam ab *Affl.* absolute fuisse decisam, attenda consuetudine huius Ciuitatis, id quod patet ex ratione, quam allegat

O

idem

idem *Affl.* ibi *Vnde cum appareat consuetudo Neapolis in scriptis redacta, quae incipit si moriatur, &c. sequitur quod dicta Priscida non succedebat matri propter existentiam dictorum masculorum, &c.*

Et causam praedictam secundum terminos consuetudinis fuisse decidendam duplici ratione fundatur; altera est, quia in casu proposito matrimonium erat contractum secundum usum Capuani, & Nidi, ut in facto, qui usus non tantum consistit in exclusione parentum a successione filiorum, ut existimauit dictus *Reg. Capp. Latr.* dum citat *Camill. Saler.* sed continet etiam caput facultatis, quam mulier habet disponendi secundum consuetudinem in scriptis redactam, ut tradit *Præf. Merlin. cent. 2. cap. 49.* recepta est enim opinio, quod nouus usus contineat omnia exarata, per *Affl. decis. 273.* non autem versetur tantum in capitibus exaratis, per *Camill. Saler.* à citato *Reg. Capp. Latr.* allegatum: posito autem pacto disponendi secundum consuetudinem, ut in primis allegationibus probauimus, successione ab intestato esse regulandam à dicta consuetudine, & si bona sita fuerint extradistrictum, prout infra etiã plenius demonstrabimus, ergò non immerito causa relata ab *Affl.* secundum consuetudinem huius Ciuitatis erat decidenda, quemaemodum fuit decisa, atque ideò consulto proponitur in facto per eum relato matrimonium fuisse contractum secundum usum Capuani, & Nidi.

Altera ratio, propter quam attentam consuetudine huius Ciuitatis soror erat excludenda, etiam si matrimonium non fuisset contractum secundum nouum usum, illa videtur esse praecipua, quia, & si iuxta terminos constitutionis Regni erat necessaria probatio consuetudinis introductae ad finem excludendi filiam à successione materna, ut testatur *Iser.* & idem *Affl.* quae probatio in illa causa detecisse videtur, attamen, quia consuetudine huius Ciuitatis, quae est caput Regni, usu receptum est, filiam excludi à successione materna, merito ita iudicandum erat, absque alia pro-

batione in alijs partibus Regni non concurrente alia probatione in contrarium, ut tradit *Cons. Theod. d. alleg. 99.* cui addimus *Molin. de primog. lib. 1. c. 2. num. 19.* idque ex regula dictante consuetudinem Urbis, quae est caput, in omnibus alijs Prouincijs esse seruandam, ut in l. 1. §. *sed si quae leges, C. de vet. iur. enucl.* atque ideò *Affl. in quest. proposita,* postquam docuerit constit. Regni non habere locum in materna successione, nisi quando apparet ita consuetudine fuisse interpretatum ex *And.* quae allegat; immediatè posuit illa verba: *Vnde cum appareat consuetudo Neapolis in scriptis redacta, &c. sequitur dicta Priscida non succedebat matri;* ad demonstrandum, quod ratio decisionis verè fuit consuetudo huius Ciuitatis exclusiua foeminarum à materna successione ob existentiam filiorum, quae influebat ad alias Regni partes contraria consuetudine non probata, non autem ipsa constitutio.

Et profectò si veritas exquirenda erit in hac controuersia, patet ex *lectura constitutionis,* Imperatorem tractasse tantum de successione paterna, quod primò demonstratur, quia constitutio fuit emanata ad correctionem consuetudinis, quam prauam appellat *Imperator Federicus* in praefatione, consuetudo verò, quae corrigitur, introduxerat exclusionem filiarum à successione paterna tantum, ut constat ex illis verbis constitutionibus, ibi *In aliquibus Regni partibus consuetudinem praedictam audivimus, haecenus obtinuisse, quod in bonis Comitum, Baronum, vel militum, qui decesserit filijs masculis non relictis filiae non succedunt, &c.* nihil ergò apparet consuetudinem induxisse circa bonam maternam, atque ideò nihil circa maternam successione ab Imperatore innovari dicendum est ex regula, quod lex noua corrigens debet intelligi secundum terminos prioris legis correctae, ita ut praesupponat omnia, quae in priori lege continentur, ut tradit *Tusc. lit. S. concl. 259. num. 3.* & est *rex. in l. nihil, ff. de conung. cum emancip. liber. vbi Bar.* notat qualiteram dispositionis correctae cen-

cenferi repetitam in lege corrigente.

Rurfus hoc idem demōstratur apertius, quia dicitur constitutio per hæc verba *post mortem patris, iterum patre mortuo*, & in specie, quando statuit filios preferri dicit *Patri decedenti supersint*, ac in finalibus verbis subdit, *cum bonis omnibus, quæ patris fuerint secundum paragium curabimus maritare*, nec in tota constitutione verbum legitur in matre, & licet quodcumque Imperator vsus fuerit in eadem constitutione, verbo *parentum*, cuius appellatione putant venire matrem, obseruandum est, quod Imperator vititur verbo *parentum* in duobus locis, ibi *quod quidem, & natura dignoscitur esse contrarium, quæ parentum votis, absque discretione sexus, tam masculos, quam fœminas commendauit*, & hoc in loco verbum *parentum* non ponitur in dispositiuis, sed in ratione dicti, vt aduertit *Iser.* cum enim prauam appellauerit Imperator consuetudinẽ hæctenus introductam exclusiuã prorsus fœminarum, reddit rationem, quare erat praua, quia scilicet erat contraria naturæ, &c. secundò vititur verbo *parentum*, ibi, *ad parentum successionem vocari*, & in hoc loco verbum *parentum*, p̄ necessè sumendum est pro patribus in numero plurali, parens enim appellatur, nedum pater, & mater, sed etiam solus pater, & quod verbum prædictum in plurali numero sit sumendum patet, quia dicit *Patre mortuo, tam filios, quam filias ad successionem parentum vocari*, quod si intelligeretur de successione patris, & matris lequeretur secundum litteram constitutionis, quod mortuo patre filij succederent in bonis paternis, & maternis, dum constitutio vocat illos mortuo patre ad successionem parentum, vel lequeretur, quod filij non succederent in bonis maternis, nisi patre mortuo, quod tanquam absurdum nullo iure erit admittendum, *text. in l. nam absurdum, ff. de bonis libert.* Veritas ergò est verbum *parentum* sumi pro *Patribus* in constitutione prædicta, & ita declaratur etiã à rubrica, in qua cum tractetur de successione filiorum Comitum, & Baronũ in numero plurali, ideò constitutio di-

sponens de successione illorum dicitur per verbum numeri pluralis, vt responderet rubricæ, sub qua situatur constitutio prædicta.

Nec potest sustineri, quod saltem appellatione patris veniat etiam mater ex ratione, quod masculinum concipit fœmininum; etenim nullibi cauetur, quod patris appellatione mater contineatur, & conclusio quod masculinum concipit fœmininum obtinet locum eo casu, quãdò statutũ loquitur per adiectiuum, siuè terminum communem, secus si loquatur per substantiuum, vt est nomen hoc *Pater*, itã *Alex. cons. 125. nu. 16. lib. 7.* insuper regula superius enunciata non habet locum, etiam in materia, in qua lata faciendã esset interpretatio, quoties tertio per huiusmodi interpretationem præiudicium infertur, vt aduertit idem *Reg. de Marinis tom. 2. post eius resolutiones in 1. respons. num. 9.* & indubium est per huiusmodi interpretationẽ præiudicium fieri filiabus pariter vocatis vna cum masculis ad successionem maternam ex dispositione, *l. maximum vitium, C. de liber. præter.* ergò neque ex verbis expressis in constitutione positis, neque ex interpretatione illorum sustineri poterit filias ob existentiam filiorum excludi à successione materna, & omninò sectanda est sententia *Ifern.* asserentis filiam ab hac successione excludi solum, quando consuetudine itã reperitur introductũ.

Quæ omnia cum itã se habeant, prout per iuris tramites fuit demonstratum reiecta opinione contrarium detendentium, duæ ex enarratis oriuntur conclusiones ad fauorem Victorix 103 de Mari sororis vterinæ. Altera erit quod dum verba *constitutionis* non induxerant prælationem masculorum in successione materna, sed tantum consuetudo; talis consuetudo tantum operatur in potentia, quantum vsus ei concessit, vt p̄ *Gratian. discept. 88. num. 18.* atque aded cum in successione materna reperiatu practica exclusio sororis ob existentiam fratris vtrinq; coniuncti tantum, vt constat ex decisione relata ab *Affl. & Reg. Capyc. Latr.* neque

probetur hanc consuetudinem fuisse etiam introductam ad beneficium fratris vterini, prætentio vterini nõ potest fundari in verbis constitutionis, quia non loquitur de successione materna, neque in consuetudine, quia non probatur introducta ad fauorem vterini, & idèò decidenda remanet quæstio iuxta terminos Iuris communis.

Altera conclusio est, quod dum in hac Ciuitate introductum est speciali consuetudine etiam scripta, sororem vterinam nõ excludi à successione materna, sed pariter concurrere, idè obseruandum erit in cõteris partibus Regni, in quibus contraria consuetudo non reperitur introducta, non enim licet à capite membra discedere, iuxta *tex. in cap. cum non liceat de præscript.* atque idèò id, quod in hac Ciuitate seruatur respectu successione maternæ, seruandum erit in alijs partibus Regni, in quibus non probatur contraria consuetudo introducta ex traditis *p. Consil. Theod. & Molin. in locis allegatis*, & quemadmodum hæc ratio alias mouit S.C. ad decidendum, quod soror excludatur ob existentiam fratris à successione materna, *teste Affl. in alleg. decis. 178.* qui in illa causa consuetudine aliqua non fundata pro ratione decisionis ad ducit consuetudinem huius Ciuitatis, licet tractetur de successione extrã districtum, ita è contra eadem ratio facit, vt stante consuetudine huius Ciuitatis soror à fratre vterino in toto Regno non excludatur.

Secunda ratio, qua mouentur sectantes opinionem contra sororem vterinã illi principio nixa videtur, quia existimant in huiusmodi exclusione filiarum non considerari fauorem agnationis ¹⁰⁴ conseruandæ, sed tantummodò sexus prædilectionem, vt tradit in terminis dicte constitutionis *Reg. de Ponte de potestate Proreg. tit. de success. mulier. nu. 26. & 17. ex Molin. de primog. lib. 1. c. 5. num. 37.* qui scriptum reliquit non posse considerari ratione agnationis, quoties fœminæ non reperiatur in totum, ac perpetuò exclusã, sed tantum masculi eodem gradu præferuntur, & af-

serunt ex eo præsertim cognosci, quod non sit habita ratio agnationis conseruandæ, quia desperati de prole propaganda, vt sunt Monachi capaces in cõmuni, non excluderent sorores, quas tamen præferri videmus, & exindè inferunt, quod cum eadem prædilectio sexus considerari valeat respectu fratris vterini, ac fratris vtrinque coniuncti; saltem ex identitate rationis idem iuris est statuendum in successione materna ad beneficium fratris vterini, per *tex. in l. illud. ff. ad l. aquiliam.*

At pro responsione ad argumentum replicatur primò non esse admittendã rationem ab ipsis assignatam, quod nẽpè constitutio respexit fauorem sexus ¹⁰⁵ non agnationis; etenim communis DD. schola se habet huiusmodi statuta, & consuetudines fauore agnationis censeantur introducta, vt in specie tradiderunt *Affl. in d. constit. in aliquibus num.* & alij quos citat *Gabr. commun. conclus. tit. de statu conclus. 6. num. 1. & Michelor. de fratribus. p. 3. q. 9. n. 3.* quæ ratione fuisse etiam introductas cõsuetudines exclusiuas fœminarum ob existentiam fratrum, docet *Gratian. discep. cap. 470. num. 29.* & hoc maxime locũ obrinet, quando filia excluditur occasione dotationis, tunc enim dotatio faciendã à patre, siuè fratre facit censerĩ nullam aliam fuisse rationem statuendi, quam agnationis conseruandæ ab eo, qui dotandi onus sentire debet, vt in terminis tradit *Mart. de success. legal. p. 1. q. 3. art. 3. nu. 12. ex Soc. sen. lib. 1. cons. 84. num. 2.* omninò relegendo, cũ hic materiam tractet in terminis statuti Senensis excludentis expressè fœminas etiam à successione materna, vt constat in figuratione casus, in qua statuti verba exarata leguntur.

Et licet aliquibus substinere visum fuit, hanc conclusionem non procedere, quando tractatur de hæreditate materna, tunc enim fauore masculini sexus non agnationis contendunt induci exclusionem fœminarum ad beneficium fratrum, vt voluit *Onded. d. cons. 1. vsq; ad num. 61. lib. 2. & Gabr. cons. 15. n. 35. lib. 1.* asserentes respectu matris nõ posse

se considerari agnationem, aduertendū tamen est, quod sententia d. DD. est cōmuniter reprobata, vt testatur *Miche- lor d. quest. 9. num. 4. in fine*; qui refert ad fauorem sororis vterine contra opi- nionem, *Onded.* fuisse iudicatum in ea- dem causa in qua scripsit *Onded.* licet de materna successione ibi tractaretur.

Itaque contra sententiam illorum, qui voluerunt in statuto exclusiuo filia- rum à successione materna non confi- derari fauorem agnationis, sed sexus, vrget communis opinio, vrget exemplū rerum iudicatarum, nec minus vrget ratio; siquidem licet in foemina non possit considerari fauor agnationis suæ; quia filij non sunt de sua agnatione; at- tamē dubitari nequit, vt videatur sem- per prospicere quantum in se est agna- tioni filiorum suorum, vt experientia docet, quæ rerum magistra nuncupatur *in cap. quam sit de elect. in 6.* atque adeo etiam in dispositione mulieris posse cō- siderari rationem conseruandæ agna- tionis, admonet *Fusar. de substitut. q. 499. nu. 29. & 30. & Mant. de coniect. lib. 6. tit. 10. num. 6. & 7.* si igitur circa dispositionem mulieris est in conside- ratione fauor agnationis, non videmus qua ratione substineri possit ad eandē agnationem non fuisse habitum respe- ctum à statuentibus, siuè consuetudinē introducētib; vt substinet *Onded.* quā- do regulare est huiusmodi statuta, siuè consuetudines fauore agnationis cen- seri introducta, vt superius fuit demon- stratum, & à dispositione testatoris ad statutum posse argumentari docet *Me- noch. conf. 187. num. 39.* qui statutum vl- timis voluntatibus æquiparari scripsit *in conf. 266. num. 8.*

106 Quibus adijcitur DD. tuentes, sexum non agnationis fauorem, considerari, & adduci possunt etiā pro sorore vte- rina in terminis dictæ constitutionis *in aliquibus*, prout est *Mart. de success. leg. in cit. p. 1. q. 5. art. 3.* qui licet substineat à num. 7. statutum excludens foeminas à successione patris, item matris credē- dum esse causa conseruandi bona in masculos fuisse introductū citans *Castr. Dec. Onded. & alios* deindē verò volens

respondere obiectis pro contraria opi- nione declarat se hanc sententiam se- qui, quando statutum præcisè disponit de hæreditate materna, dum dicit DD. qui pro contraria parte allegari con- sueuerunt non loqui quando statutum præcisè disponit super successione ma- terna, ibi, *Sed quando præcisè disponit super matris successione, non ita accipien- da sunt, quoniam nulla agnationis, sed sola masculinitatis ratio habita fuit, quia statuentes etiam in linea materna sexui masculino prouidere voluerūt, &c.* Supponit ergo statutum respicere sexū non agnationem, quando præcisè di- sponit de successione materna, at in- replicatione ad primum argumentum- satis superque fundatum est in consti- tutione nostra non tractari præcisè de successione materna, ergo etiam posita pro vera opinione *Mart.* constat ex tra- ditis per eum in terminis dictæ consti- tutionis esse amplectendam opinionem illorum, qui tenent fuisse habitam ra- tionem agnationis, & non sexus; dum hanc sententiam reprobatur tantum, cum statutum præcisè disponit de successio- ne materna, quomodo nō disponit cō- stitutio.

Imò ex verbis eiusdem constitutio- nis conuincitur agnationis non sexus fuisse habitam rationem, non enim agi- tur ibi de noua dispositione introducta ad exclusionem foeminarum, si quidem ante constitutionem consuetudine re- periebatur hoc introductum, vt testatur Imperator Federicus in proemio dicēs *in aliquibus Regni nostri partibus con- suetudinem prauam audiuius, hæte- nus obtinuisse, quod in bonis Comitibus, Ba- ronibus, vel Militibus, qui decesserit filiis masculis non relictis filia nō succedunt, sed consanguinei quantumcumque remo- ti masculini sexus*; Imperator autem reformando consuetudinem; quā pra- uam appellat pro quāto foeminas om- ninò excluderat propter masculos etiā remotiores, voluit fauere foeminis, ac restringendo consuetudinem disposuit, vt ille excludantur à filiis masculis tan- tum, & in hoc se conformem reddit in partem consuetudini prædictæ, quæ fi- lias,

lias, ob existentiam filiorum, etiam ante constitutionem excludebat; Dispositum ulterius, ut filijs deficientibus succederent filiae exclusis agnatis remotioribus à consuetudine admisis, & in hoc consuetudinem ipsam reformauit, sed ratio qua reperiebatur introducta consuetudo prædicta in partem reformata certè consistit in favore agnationis dñ filias perpetuò excludebat, quo casu favore agnationis, foeminarum exclusionem fuisse introductam non negant etiã illi, qui in terminis dictæ constitutionis contrarium tuentur: Ergò ratio constitutionis reformantis in partem dictam consuetudinem eadem esse censetur, quod nempe agnationis ratio fuerit habita ab *Imperatore Federico* dictam cõsuetudinem reformante, quia statutum nouum recipit interpretationem à statuto reformato, ut tradit *Me-
noch. conf. 278. num. 5.* cum etiam à lege abrogata possit argumentum sumi ex ratione legis prædictæ, ut testatur *Felyn. in cap. 1. de constit. à nu. 19.* & dispositio subsequens ampliatur, & restringitur secundum præfationem, ut docet *Minad. in d. constit. in aliquibus in diu. tex. num. 2. fol. 55.*

Neque prædictis resistunt rationes pro contraria opinione allatæ in principio huius secundi argumenti, quod enim foeminae non reperiuntur perpetuò exclusæ, sed solum fratribus existentibus, non facit quominus possit cõseruari habita ratio agnationis, ut existimat citatus *Reg. de Ponte ex Molin.* quæ adducit; si quidem contra *Molin.* sententiam vehementer vrgent tradita à *Peregr. de fideicomm. aut. 25. num. 26.* qui subdit, non esse inconueniens, ut ratio agnationis videatur habita, quo ad certas personas, & certos gradus ex *Ancha. Gabr. Dec.* & alijs per eum allegatis.

Quod verò Monachi, & alij Ecclesiastici, licet prole desperati excludant sorores vigore nostræ cõstitutionis nõ euenit ex eo; quia non sit habita ratio cõseruandæ agnationis, sed sexus, ut alij putant; sed ratio qua fundatur conclusio prædicta, ea est, quia Clerici videntur beneficio statuti ad eorum

beneficium, iuxta tradita per adden. ad *Roman. singul. 446.* & alios quos adducit *Marta de success. legal. p. 1. quest. 13. num. 2.* & posse, vel non posse agnatione seruari per huiusmodi filios est quid accidentale, quod in consideratione esse non debet: atteditur enim communis hominum natura per *rex. in l. si quis posthumus. ff. de liber. & posth.* quemadmodum ratiocinatur *Michalor. de Fratribus d. p. 3. cap. 8. num. 4. ex Bald. consil. 65. inter cõs. Angel. & Thef. lib. 2. qq. for. q. 1. num. 10.*

Constat igitur exclusionem filiarum ob existentiam filiorum ratione agnationis cõseruandæ fuisse introductam, & hanc rationem considerari in terminis Regni constitutionis; parum refragantibus motiuis, quæ *Reg. de Ponte,* & alios in contrariam sententiam acclinare fecerunt.

Ex quibus insurgit tertia conclusio ad fauorẽ sororis vterinæ, ut cum agnatio nulla considerari valeat inter sororem, & fratrem vterinum, consequens est, ut constitutio, quæ absolute omnia disposuit in successione paterna favore agnationis, non possit applicari ex identitate rationis in successione materna ad exclusionem sororis vterinæ, cum ratio exclusionis in agnationis favore consistens non vigeat in hoc casu.

Sed esto, Imperatorem fuisse motum in constitutione prædicta ad preferendum masculos favore sexus, ut contēditur, non autem favore agnationis, ad huc cum constitutione loquatur de successione paterna, ut plenè superius fuit indicatum, non potest ab ea sumi argumentum ex identitate rationis in successione materna; certum est enim per constitutionem prædictam corrigi *tex. in l. maximam visum. C. de liber. prater.* & in dubium est etiam rationem, qua mouetur Imperator ad excludendum foeminas contra *text. prædictum,* saltem non esse expressam in constitutione prædicta, quia expressè non legitur in illa, ex ratione autem legis, siuè statuti retenta in mente conditoris argumentari non posse quando statutum continet ius singulare, tradit *Niger. de Laud.*

dom. 1. q. 45. num. 38. ex Bald. in l. fin. Cod. comm. utr. Iud. num. 9. & plenius Euerar. in topica legali, tit. à ratione l. ad extensionem ipsius à nu. 12. & signanter n. 14. & num. 16. vbi loquitur in terminis statuti, ergò nullo iure substineri potest sororem vterinam excludi à materna successione vigore cōstitutionis in aliquibus sumpto argumento ex idemitate rationis, vt alij existimant, & remanet decisio causę sub dispositione d. l. maximum vitium, qua pariter vna cū fratre ad successionem admittitur.

Tertiò ad exclusionem sororis vterinę ponderari solet, quod in constitutione Imperator vsus fuerit, verbo filij, & verbo fratris, ibi, si autem filij masculi cum filiabus feminis, &c. & ibi, dum tamen sorores, aut amitas fratres, aut nepotes secundum paragium debeant maritare: cumq; filij nuncupentur etiam ex diuerso matrimonio nati, & fratres etiã qui nascuntur ex matre tãtum per tex. in l. Iurisconsultus 10. §. 2. gradu, ff. de gradu. inferunt exindè, quod constitutio tamquam generaliter loquens, generaliter sit intelligenda per tex. in l. 1. §. generaliter, ff. de l. prastan.

Hoc tamen argumentum satis debile demonstratur ex duobus. Primò, quia constitutio pro quanto admittit exclusionem fœminarum ob existentiam fratrum, dicitur exorbitans à iure communi, quasi quod videatur accusare naturam, & dispositionem tex. in d. l. maximum vitium, vt aduertit Corn. vol. 3. conf. 102. num. 5. atque idèo tanquam odiosa filiabus in hoc capite restringenda est, per tex. in cap. odia. de regul. iur. in 6. verba sunt sumenda in potentiori, & proprio significato, iuxta tex. in l. 1. §. qui in perpetuum, ff. si ager. vectig. at in potentiori significato verbum filij debet intelligi de filiis eiusdem matrimonij, quia maiori vinculo inter se sunt coniuncti, vt docet Soccin. sen. d. conf. 84. sub num. 5. lib. 1. quemadmodum priuilegiũ filijs cōcessum in l. etiam, ff. sol. matrimon. nè tanquam patris hæredes pro dotis restitutione conueniantur, nisi in quantum facere possunt, non intelligitur concessum filiis diuersi matrimonij,

sed eiusdem cuius occasione dos fuit consignata, vt concludit glos. in l. sciendum, ff. de re iudic. & Bart. in d. l. etiam; fratris autem appellatione in materia statuti, in quo facienda est stricta inter.

111 petratio non venire fratres vterinos, aduertit Brun. de statut. art. 12. quest. 18. n. 2. ex traditis per Angel. in l. 1. ff. de inoffic. testam. quo loco edocuit non deberi gabellã de legato ordinato ad beneficium fratris vterini, & si statutum generaliter mandet de omni legato relicto fratribus gabellam esse soluendã, igitur cū verba illa, quibus vsus est Imperator filij, & fratres sumpta in potentiori, & stricto significato, quemadmodum esse sumenda demonstratur, non possint verificari in fratre vterino, sequitur illos non esse in consideratione ad exclusionem sororis vigore dictę constitutionis, cuius verba omninò sunt interpretanda ad fauorem sororum, tum ex prædictis, tum etiam, quia constitutionem apparet fuisse emanatam absolute ad fauorem fœminarum, vt testatur Minad. in ead. constit. in diuis. tex. num. 3. fol. 55. quamobrem omnis interpretatio sumenda est, qua magis augeatur fauor fœminarum, vt tradit Alex. vol. 6. conf. 214. num. 12. per tex. in l. quod fauore, C. de legibus.

Insuper ex alio cognoscitur Imperatorem non sensisse de fratre vterino; si quidem in constitutione sunt posita illa verba, dum tamen sorores, aut amitas fratres, aut nepotes, pro modo facultatis suarum, & filiorum superstitem numero secundum paragium debeat maritare; quę verba tanquam adiecta nouę constitutioni, per quam adhuc correctã remanet dispositio l. maximum vitium, necessariò sunt sumenda in eum sensum, vt minus ledatur ius commune, per tex. in l. si serui, C. de noxalib. & l. 3. §. hac verba, ff. de neg. gest. itã quod si duo possunt operari contra ius commune, ad vnum tantum extendantur, vt admonet Cacher. decis. 167. n. 22. & Barz. decis. 97. num. 48. at illa dictio dum tamen duplici modo sumi potest, vel quod conditionem, aut modum inducat; quasi quod frater ad successionem admissus dota-

re

re teneatur, iuxta tradita p̄ *Ruin. vol. 1. conf. 202. num. 4.* vel quod non importet nouum onus, sed tantum monitionē, vt quis cum effectu faciat illud, quod facere tenetur, veluti quando adijcitur oneri, quod alias à iure tacite inest, vt ex *Alex. in l. 1. ad l. Falcid. num. 8.* tradit *Anton. Gal. Maluas. vol. 1. conf. 39. nu. 23.* qui propterea substinet huiusmodi dictionem appositā in statuto Bononien- si per quod conceditur mulieri facultas testandi de dote, dum tamen liberis, seu ascendentibus legitima referuetur, necessitatem non importare, sed tantum admonitionem ex eo, quia legitima descendentibus, & ascendentibus alioquin de iure debetur. Ergo cum verba accipienda sint in eum sensum, quo minus lædatur ius commune, vt supra: concludendum est, illam dictionem dum tamen in constitutione appositam stare in vim monitionis, non autem noui oneris adiecti, & proinde verba dirigi ad illos fratres, qui de iure tenentur dotare sorores, quos cum vocauerit ad successionem Imperator exclusis sororibus, monitos voluit, vt adimpleant onus dotandi ad quod de iure tenentur.

Videndum itaque superest, qui sunt isti fratres, qui iuris necessitate dotare tenentur, & quibus verba constitutionis diriguntur, ac certè nō potest intelligi de fratre vterino, cum hic dotare non teneatur ex dispositione iuris, vt est *tex. expressus in l. cum plures, §. cum tutor. ff. de adm. tut. ibi, sed nō dabit dotem sorori pupilli ex alio patre nata, etiā si aliter eam nubere non poterit*, & est communis DD. sententia, vt refert *Barbos. p. 4. l. 1. ff. solut. matrim. n. 125.* quam sine cōtrouersia amplexati sunt nostrates, præsertim *Neapod. in consuet. sed si moriens, vers. fratres, Præs. de Franchis decis. 26. num. 6. ac iterum decis. 275. n. 4. Molfes. tom. 1. par. 4. de success. ab intest. num. 4. & Consil. Prouenz. ad consuetud. obs. 12. num. 27.*

Sed quoniam nouimus ab hac licet communi opinione discessisse *Reg. de Marin. dict. c. 208.* qui scripsit nouo iure attento fratrem vterinum hoc dotandi

onus subire, motus auctoritate, *Surd. de alim. tit. 1. quest. 25. nu. 24.* discutienda remanent etiā principia, quibus *Surd.* mouetur, nè quid sub dubio in hac materia remaneat, & quidem duo sunt motiua potiora, alterum, quia hodie sublata est differentia agnationis, & cognationis, & ideò cum soror vtrinque cōiuncta, & vterina sint in eodē gradu, dotanda est vterina à fratre, quemadmodum dispositum est respectu consanguineæ, & vtrinque coniunctæ. Alterum est, quia frater vterinus tenetur alere vterinam, ergo, & dotare sumpto argumento ab alimentis ad dotē. Priore tamen rationem corruere, nouerint omnes si confiderent differentiam agnationis, & cognationis esse sublatam, nouo iure circa successionem ab intestato tantum, vt docet *Bar. in l. cum ita 33. §. in fideicommissio, num. 4. ff. de legat. 2. & glos. in l. fratres 27. vers. arceuntur, C. de inoffic. testam.* Itē sublata est quod ad tutelam delationem, quia tutela à iure succedendi commensuratur, vt tradit *glos. in §. sed agnationis, vers. adde, quod hodie instit. de legit. agn. tutor.* nihil autem commune habent successio, & tutela delatio cum onere dotandi, non enim qui tutor esse potest, vel quod succedit, cautum reperitur à iure, vt dotare teneatur; Ergo corruit illatio.

Secunda ratio, quam *Surd.* adducit pro confirmatione suæ opinionis etiā confutatur ex eo, quia argumentari de alimentis ad dotem minimè licet, existente *tex. in d. §. cū tutor* expressè disponente contrarium respectu dotis, vt aduertit *Barbos. num. 126.* Igitur opinio *Surd.* circa hunc articulum destituta remanet ratione, est contra expressam *text.* dispositionem, atque ideò reicienda, nisi eam admittere velimus cum declaratione; quoties frater vterinus est hæres matris, in terminis tamen, in quibus mater dotare tenetur, hoc est in subsidium, vt cōciliando opiniones, aduertit *Fontancl. de pact. numpt. tom. 2. claus. 5. glos. 3. nu. 17. iuncto num. 28.* vel quando soror vterina, nec habet bona, nec alios, qui iuris necessitate dotare tenentur, quia tunc talis frater tenetur

ex charitate non secundum dignitatem, sed secundum mensuram alimétorum, vt tradit idem *Fontan. num. 28. & Mantie, ne tacit. lib. 12. tit. 17. nu. 34.* qui pariter fatentur exceptis his casibus magis receptam esse sententiam, quod frater vterinus nullo pacto teneatur.

Igitur pater nulla ratione sustineri, quod frater vterinus sororem dotare teneatur ex legis dispositione, & obligatione; cumque verba constitutionis strictè, & in potiori significatu sint sumenda, ac in eum sensum, vt dictio *dum tamen* monitionem importare habeat ex superius allegatis: hinc etiam deducitur quartà conclusio pro defensione sororis vterinæ, vt cum verba constitutionis licèt generalia dirigantur ad illos fratres, quibus dotandi onus lex imposuit, consequens est vt fratres vterini non possint eiusdem constitutionis beneficio iuari, qualitas enim adiecta, dispositionem declarat, iuxta *Imol. do. Etrinam in l. herede. palam. §. si quis post ff. de test. & Bar. in l. 4. ff. de damn. infect. num. 25.* & quibus non conueniunt verba legis, neque conuenit legis dispositio, vt per *tex. in l. 3. §. toties. ff. de damn. infect.* tradit *Pras. de Franch. dec. 149. num. 11. in fine.*, ac proindè soror vterina ad successionem maternam pariter concurrere debet veluti admissa, p. *tex. in d. l. maximum vitium Regni Constit.* non obstante.

Demum pro fratre *Reg. Consil. Theod.* 117 in citata alleg. 99. arguendo ingeniosè perpendit, quod in constitutione, *vt de successioneibus*, quæ immediatè sequitur post *constit. in aliquibus*, volens idè *Imperator Federicus* constituere indubitatum succedendi modum in feudalibus *fratre in linea Collaterali*; vt succedat frater, & addit, *siue ex utroque parente, siue ex altero tantum*, ex quo inferit n. 16 quod dum de iure constitutionum Regni *fratres vterini ita* considerantur, vt succedant vterino in feudis, in quibus potissimum agnatio consideratur, *matris* sortis *dicendum est in d. l. gengen* *fratris maternæ* *con. fuisse in remotionem d. l. Imperatoris*, vt succedat vterinus *omnino* *comprobat. d. l. num. 23. aliter*

eadem constitutione deducit argumentum, vt cum ibi Imperator sciens appellatione fratris in materia feudali, intelligi solum de fratre descendente ex primo acquirente per *tex. in c. 1. §. his vero de success. frat. iuncto cap. 1. §. si autè de his qui feud. dar. poss.* & volens in dicta constitutione feudalis iuris dispositionem alterare hoc expressit dicens, *siue ex utroque, siue ex altero parente*, similiter in *constit. in aliquibus* sciens Imperator, quod de iure communi respectu matris sub verbo *filij* continentur nati ex illa, quamuis ex diuersis maritis, & sub verbo *fratres* continentur etiã vterini, vtique si noluisset appellatione fratris contineri vterinos, exprexisset la-tus coniunctionis ad restringendã proprietatem verborum de iure communi comprehendentium vterinos, quemadmodum in *Constit. vt de successioneibus*, ad ampliandam dispositionem, quæ de iure feudorum strictius fuisse intellecta, expressit coniunctionem fratris ex utroque parente, vel altero tantum, & in summa concludit, quod Imperator vbi necessarium existimauit, & voluit, dixit, & quod constitutio præcedens *in aliquibus* recipere habeat declarationem à constitutione sequenti, *vt de successioneibus.*

118 Cui argumento, & alijs pro fratre superius adductis, quia nõ legimus ab eodem Regio Consiliario fuisse replicatum, quamuis ad fauorem vterinæ inclinasse videretur; fortasse potius, quia per *tempus non habuit*; quam quod *difficile aded esset replicatio*: Idcirco *operè pretium duximus etiam huic pōderationi responsionem applicare, vt quævis nebula difficultatis, quauis minima in hoc articulo diluatur.*

Dicimus propterea non esse verum primum assumptum simpliciter deductum ex dicta Constitutione, *vt de successioneibus*; pro quanto existimat *Conf. Theod.* illam fuisse emanatam ad ampliandam dispositionem iuris feudalis ad beneficium fratrum circa successionem in feudis antiquis quinimò contrarium latissimè cōprobatum reliquerunt *Pras. S. C. Vrsin. de success. feud. p. 2.*

P. quasi.

quest. 2. art. 2. per totum, ac præsertim, num. 21. & *Præs. Ganau. dec. 1. præcipue n. 28.* qui fundant illa verba in cõstitutione posita, *siuè ex altero tantum esse* interpretanda iuxta terminos *§. his uerò cap. 1. de success. frat.* Ità quod frater eatenus succedat, quatenus coniungitur ex illa linea, à qua feudum peruenit, & in hunc sensum fuisse interpretata per Regiam Cameram patet ex traditis à citato *Præs. Vrsin. nu. 16.* qui refert in causa inter Illust. Ducem Castrisanguinis cum Regio Fisco ad transactionem fuisse deuentum, ob plurima tamen Principis in Regem collata seruitia, & in alia causa de qua mentionem facit *Præs. Ganau.* idemmet testatur, quoniam maior pars inclinauit ad fauorem Fisci, ac proindè frater vterinus similiter se trãlegit; itaque non est simpliciter verum assumptum, quod in linea Collaterali succedat frater vterinus, vt intellexit *Conf. Theod. nu. 27.* per illa verba, *siuè ex altero parente tantum*, sed cum declaratione superius proposita, est intelligendum; neque vera est propositio, quod circa hoc constitutio addiderit dispositioni iuris feudalis, cum iuxta terminos iuris feudalis constat esse intelligendam constitutionem prædictam.

Cõterum data quod sit emanata ad augendam iuris feudalis dispositionem; saltem argumentum à multo magis, quod desumitur ex constitutione, vt de *successionibus* palam fit non subsistere. Etenim, vt ita argumentari possit necessè est, contineatur minus sub eo, quod est maius, & à quo argumentatur, tãquam species sub genere, vt tradit *Decian. lib. 3. conf. 56. num. 19.* quem adducit *Tusc. conclus. 501. lit. A. nu. 7.* At termini constituti in aliquibus tantum abest, vt non contineantur sub dispositione constituti vt de *successionibus*, vt etiam sint inter se longè diuersi; Etenim in ea tractatur de successione fratris in linea collaterali, & in feudalibus, constitutio in aliquibus agit de successione in linea ascendenti, etiam in burgenfaticis, quæ quantum sint diuersa, de se patet, ergo corruit argumentum desumptum à præsentia admissione fratris vterini in

feudalibus vigore constituti vt de *successionibus*, ad præsentiam admissionem eiusdem, & fororis exclusionem in bonis maternis burgenfaticis.

Quod verò Imperator expresserit in constitutione, vt de *successionibus* latus coniunctionis, & non ita in constitutione in aliquibus, parum negotij facessit, multoties enim inculcatio verborum etiam superflua admittitur ad tollendam sophisticam malignorum interpretationem, vt tradit *Tusc. conclus. 656. num. 3. lit. E. ex Ias. in l. eum, qui ita, §. se & Titium num. 4. vers. sed aduerte, ff. de verbor. oblig. quæ verborum inculcatio videbatur quasi necessaria in dicta constitutione, vt de *successionibus*; si quidem in præfatione pollicebatur Imperator se certum modum constituturum, ita vt nulla omninò imposterum dubietas possit oriri, ac proindè lateris coniunctionem per illa verba declarare necessarium existimauit, quod non pollicetur in constitutione in aliquibus.*

Nisi retorquendo argumentum dixerimus, idè in cõstitutione, vt de *successionibus* intellecta in modum, quod 120 voluit *Conf. Theod.* Imperatorem expressisse latus coniunctionis fraternæ, quia in constitutione præcedenti noluerat includi fratres ex matre tantum ad exclusionem fororis, quemadmodum satis declarauerat, præsertim sub illis verbis, *dum tamen sorores debeant maritare secundum paragium*, quæ ad vterinos non posse referri superius demonstrauimus, ac propterea volens in feudalibus, & in linea Collaterali diuersum statuere succedendi modum, coniunctionis latus expressit, ne constitutio sequens, vt de *successionibus* declarationem reciperet à constitutione in aliquibus præcedenti, & ex replicatione oritur quinta conclusio ad fauorem fororis vterinæ.

Videant, itaque Senatores amplissimi in hoc articulo quot rationibus munita conspicitur opinio forori vterinæ fauens, quæ quidem rationes, eò fortiores sunt existimandæ, quia desumuntur ex resolutione argumentorum, quæ pro contraria opinione hucusque scripta

reperiuntur ab ijs, quibus libuit fratres vterinos tueri, tanquam arma etiam contraria ad propriam defensionem cōuertentes, & hoc cognito meminisse iuuabit, non esse ita attendendum numerum DD. qui pro fratre scripserunt, vt ab eorum sententia non sit recedendum, cum etiam communis opinio, quæ tanquam lex est seruanda, vt tradit *Ceual. comm. qq. in præfat. num. 31.* minimè sequenda sit, quando cōtra eam est aliqua ratio, ita fortis, & fundamentalis, cui iuridica responsio accomodari nequit, vt aduertit *idem Ceual. num. 122. & Abb. lib. 1. conf. 85.*

Hæc præmissa volumus, quatenus causa esset decidenda secundum terminos Cōstitut. Regni, *in aliquibus*, sed quoniam magis, atque magis firmantur iura nostræ Clientis ex pacto adiecto **121** in capitulis matrimonialibus à matre de disponendo secundum consuetudinem huius Cinitatis in scriptis redactam, propterea in primis allegationibus fundauimus successionem dictæ *Isabellæ Parise* matris omninò esse regulandam à Consuetudine, *Si qua mulier, ex Reg. Rouit. to. 1. conf. 98. sub n. 17. & 18. ac Reg. Marcian. disp. 44. à num. 8.* qui in proprijs terminis ita scripserunt, & istorum sententia triplici ratione cōprobatur.

Prima est, quia stante relatione, que fit ad consuetudinem per illa verba, *reseruata facultate testandi seruata forma consuetudinis in scriptis redacta*, vide- **122** tur expressus in cōtractu totus tenor consuetudinis prædictæ, vt in specie *ex l. affe toto. ff. de heredibus instit.* tradit *Amat. conf. 56. à nu. 1.* allegans *Dec. conf. 537. aliàs 538. n. 6. & 7.* at consuetudo duo disponit, alterum quod mulier habens filios non possit disponere, nisi de decima, vt in *Consuetud. si qua moriens*, alterum: quod filij ex diuersis matrimonijs æqualiter succedant nulla habitatione sexus, ergò reseruatio facultatis disponendi per relationem ad Consuetudinem continet sub se pactū successionis ad beneficium filiorum secundum eandem consuetudinem; atque adeò successio ab ipsa consuetudine

regulanda est.

Secunda ratio hoc idem comprobās ea est, quia per reseruationem testandi seruata forma consuetudinis mulier efficitur intestabilis, quo ad nouem par- **123** tes, vt post *Neapod. in d. Consuetud. si qua moriens verb. tantum*, scripsit nouissimè *Dom. Gaetanus de Affl. nunc Episcopus Cauens. controu. iur. cap. 32. num. 22.* atque ideò, siuè testetur, siuè non, istæ nouem partes deferuntur ad filios prouidētia consuetudinis, vt ex *Reg. Capyc. Latr. decis. 117. à nu. 15. Neapod. & alijs* tradit *idem Episc. Afflict.* & sic ad filios vtriusque matrimonij masculos, & fœminas pariter vocatos à Consuetudine prædicta; quæ quidem dilatio, quia fit cum qualitate hæreditaria iuxta sententiam eiusdem *Neapod.* quam securus fuit *Præs. de Franch. decis. 89. num. 2. & decis. 525. num. 8.* ac iterum *dec. 536. & à qua durum visum fuit S. C. posse discedere, vt testatur citatus Reg. Capyc. Latr. d. decis. 117. sub nu. 25.* hinc sequitur, vt hæc decima pars de qua mater non disposuit spectet ad eisdē filios, siuè masculos, siuè fœminas, per ius accrescendi, iuxta *sex. in l. qui totam, ff. de acquir. hered.* dum masculus, & fœmina licet ex diuersis matrimonijs nati in nouem partibus succedunt æqualiter tanquam hæredes vocati à Consuetudine.

Tertiam, & nunc addimus rationem desumptam ex traditis per *Amat. d. conf. 56.* qui dicit, nouem partes delatas à **124** Consuetudine esse legitimam filiorū auctam ab ipsa consuetudine, ex *Neapod. in ead. consuetud. si qua moriens n7.* & sic istæ nouem partes, tanquam legitima debentur filijs vtriusque matrimonij à consuetudine pariter vocatis, absque sexus discretionem in successione matris, & quia legitima debetur iure hæreditario, propterea reliqua pars, de qua mater non disposuit iisdē hæredibus accresci debet; Ergò indubia fit conclusio, quod pactum de disponendo secundum consuetudinem regulare debet successionem seruata forma eiusdem consuetudinis.

Hoc autem principio admissio facile resoluitur oppositio, qua pars aduersa

ructur existimans pactum de disponendo in modum prædictum non operari respectu successione bonorum sitorum extra districtum, cum magis operari nõ possit, quam ipsa consuetudo, extraditis per *Vrsill. ad Affl. decis. 256. à n. 88.* vel saltem inutile reddi præntionem respectu bonorum extra dotialium dictæ Isabellæ, cum ista similiter reperiuntur extra districtum, & ideò de illis contenditur liberam disponendi facultatem habuisse dictam Isabellam, non obstante Consuetudine, cui se submitit.

Siquidem, quo ad primam partem oppositionis respicientem bona dotialia obuiam fit responsio intuenti consuetudinem duo statuisse, quod nempe 125 mulier non disponat de dotibus vltra decimam, & quod eodem modo non disponat de obuentis ab agnatis, & cognatis, quibus inspectis absoltus videtur hisce temporibus articulus, quod Cõsuetudini subiaceant bona dotialia, siuè sint extra, siuè intrà districtum, sic enim testatur *Moffes. ad Consuetud. p. 2. tit. de bonis, quest. 3.* qui dicit hoc esse indubitatum teste *Præs. de Franch. decis. 472. num. 7.* & alios ad comprobationem adducit *Reg. Marcian. disp. 65. num. 11.* ea ratione addita, quia dos est nomen iuris, & quid vniuersale, quamobrem consuetudine ligatur, etiam si bona dotialia sint extra districtum, extraditis per *Ann. vol. 2. conf. 92. num. 53.* atque adeò, quo ad successione in bonis dotialibus nulla ratio dubitandi subsistit contra sororem vterinam, & hæc sufficeret pro defensione causæ, cum omnia bona de quibus certatur sint dotialia; licet enim aliqua peruenerint ad dictam Isabellam post mortem Margaritæ Oliuæ matris, & Antonij Coppulæ, hæc etiam in capitulis matrimonialibus reperiuntur promissa fol. 12. H. & 13. in fine.

Sed quando in hæreditate adessent alia bona extra dotialia, siuè parafernalia ab agnatis, & cognatis obuenta, quamuis sita sint extra districtum, adhuc successio in istis esset statuenda iuxta terminos consuetudinis; etenim dicta

Isabella se subiecit consuetudini prædictæ, à qua regulanda est successio, vt supra; non tantum, quo ad dotes, sed quo ad omnia: non enim fuit dictum; reseruata facultate testandi de dotibus prædictis, sed simpliciter reseruata facultate testandi seruata forma consuetudinis, quo fit, vt respectu dispositionis pactum simpliciter appositum respiciat non solum dotes, sed omnia bona, & sic omnia bona obuenta, ab agnatis subiecisse videtur consuetudini, vt benè aduertit *Reg. de Marin. to. 2. resol. 56. num. 17.*

Neque officit respectu dictorum bonorum, quod consuetudo loquens in bonis, non extendat vires suas ad bona extra districtum, etenim aliud est agere vigore consuetudinis, aliud vigore pacti adiecti in contractu cum relatione ad consuetudinem. Primò casu procedunt tradita per *DD.* existimantes bona extra districtum non contineri ex defectu potestatis statuentium, & in his terminis videtur loqui *Vrsill. in dist. decis. 226. à num. 8.* At quando mulier forensis pacto adiecto, vt de bonis omnibus disponere habeat seruata forma consuetudinis huius Ciuitatis; alia regula statuenda est ex traditis per *Reg. Marcian. disput. 45. à num. 5.* & præcipue *num. 8. & 9.* qui probat concurrente pacto vltra consuetudinem; videri mulierem voluisse inducere consuetudinem huius Ciuitatis in territorio suo, vel bona in suo territorio sistentia huic consuetudini submittere, quæ submittio nõ impeditur ex defectu potestatis, vt impediatur consuetudo; etenim quisque rei suæ est moderator, & arbiter iuxta *tex l. in re mandata, C. mand.* ac proinde bona prædicta licet extra territorium, remanent huic consuetudini subiecta, vt in puncto distinguentes scripserunt *Phan. de iur. dotium. gl. 9. n. 35. & Giurb. omnino relegendus ad Consuetud. Messim. cap. 1. glol. 7. p. 1. n. 121.*

Itaque fortius locum obtinebit in præsentis causa, cum omnia bona dictæ Isabellæ sita reperiantur extra districtum, & ideò nè pactum reddatur inutile, & superuacaneum, necessariò concludendum

dum

dum est cōtrahentes voluisse illud operari respectu dictorum bonorum, quāuis sitorum extra districtum, vt perperdit *Reg. Marcian. d. disq. 45. n. 6.*

Sive igitur attendatur consuetudo, siue ius Regni, constat vndique bona remanēta hæreditate dictæ Isabellæ pro medietate spectare ad præfatam Victoriam filiam ex primo matrimonio natam, & proindè decretum præambuli ad eius beneficium interpositum esse confirmandum ex prædictis. *Franciscus Antonius Andreassus.*

Die 3. Martij 1665. iunctis classibus quondam Reg. Conf. 10. Bapt. Iovini, & D. Blasii de Boliaga fuit per S. R. C. declaratum hæreditatem maternam spectare, & spectauisse ad dictum Antoninum cōmone dotandi dictam Victoriam sororem vterinam, referente Domino meo Colendissimo Regio Consiliario Antonio Elerillo, nunc Reg. Camera Fisci Patro. Processus est in Banca Morelli, in qua adhuc pendet reclamatio interposita pro parte sororis à decreto prædicto.

Sed quidquid sit circa consuetudinē Neapolitanam, quādò dictorum contrahentium pactum non extenderetur ad casum successionis ab intestato secundum *Reg. Merlinum in cent. 2. c. 149. num. 19.* demiror cur attentis iuris cōmuni, ac in aliquibus cōstitutionis terminis, & dispositione, sic benè per Dominum, & Præceptorem meum trutinatis, & palpabilibus rationibus, iuribusque fultis, fugatis denique obiectio- num nubibus, fuisset contra sororem vterinam decisum? videant mortales, quanta sit rerum vicissitudo: sunt fata causarum, & sententiæ, (vt dicitur) sunt casus fortuiti: vt *Reg. de Ponte exclama- nit decis. 40. collas. cons. in fine.*

Sunt plures casus in quibus licet sit interposita appellatio, executio tamen sententiæ, vel decreti diffinitiu non retardatur, prout ex infra scriptis paucis est videre.

Primò, in sententijs S. R. C. quarum executio non impeditur vt supra dictū est. Secundò in decretis M. C. V. diffi-

127 nituis citrà summam ducatorum 150 à quibus licet sit appellatum, illa tamē executioni demandantur præstita cau- tione de restituendo in cusu retracta- tionis vigore *Pragmat. 3. num. 3. de offic. S. R. C. & Pragm. 6. de appell.* quod ampliatur etiam in decretis continentibus speciem, vel aliquod factum extimabi- 128 le infra dictam summam, vt refert *de Franchis decis. 308.* & quoties causa maiorem contineret summam ducato- rum 150. tunc si creditori ipsi placue- rit illud plus, quod superest ex dicta quantitate debitori remittere, pro re- liquis duc. 150. executionem decreti habere potest per ea quæ tradit *Reg. Ro-* 129 *uit. in d. Pragmat. 3. nu. 13.* sed ego legi in libro meo Pragmaticarum ordinē Sac. Cæsareæ Maiestatis expeditum, 3. Septembris 1597. inserto *Pragmat. 73. num. 3. sub tit. S. R. C.* per quem cō- ceditur executio prædicta, etiam de- cretis summam ducatorum 500. conti- nentibus, de quo *Consiliarius Carleual. tom. 2. de iudicijs tit. 2. lib. 1. disput. 8. num. 13.* accurate animaduertit, coete- ros autem practicos meminisse non re- perio.

130 Tertiò in decretis affirmatiuis ip- sius M. C. quæ parem executionem ob- tinent *ex Prag. 2. de appell.* dummodò executio petatur, quod ad caput adiu- dicationis tantum, non quo ad vendi- tionem, secundum tradita per *Dom. de Frandhis decis. 120. Rouit. d. Pragmat. 2. num. 4. Nouar. super ead. nu. 2. & 3. San-* 131 *felic. in praxi sect. 60. num. 18.* At cum decreta affirmatiua super assistentia sūc miscua cum decretis condemnatorijs in actione personali, tunc si appellatur, suspenditur executio etiā, quo ad actio- nem realem ob mixtionem cum causa appellabili, & idè vtraque fit appella- bilis *Barbat. super Pragmatica de assi- stentia glos. 1. num. 4. & 65.* quem se- quitur *Carleual. vbi supra num. 15. in fine,* & in decretis negatiuis an idem sit consule eundem *Carleual. eod. loco n. 18. & seqq.*

Quarto, in nonnullis decretis eiu- dem M. C. quæ mandata dicuntur de soluendo, hæc ne mora quidem trahū- tur

eur, quia in ijs, absque termino proceditur *Carau. ritu 256.*, *Maranta in speculo praxis p. 6. vers. & demum fertur sententia num. 28.* item mandata de exequendo appellatione non comprimuntur *Dom. Carleual. de iudicijs tom. 2. lib. 1. tit. 3. disp. 3. num. 45. in fine.*

Quintò, mandatis de soluendo mercedem famulis, aut salaria, vel similia, ex causa laborum in quibus summarie proceditur appellationem non obstare *Anna sing. 42. Scaccia de iudicijs lib. 2. c. 5. num. 137.* imò etiam diebus feriatis eorum perficitur executio, vt per *Grammat. decis. 58. n. 16.*

Sextò, à decretis infra summam ducatorum 12; licet appelletur, eorū executio non impeditur etiam cautione remota, sed non quod ad expensas, *Carau. ritu 258. num. 6. Marant. vbi sup. p. 6. actū 2. num. 16.*

Septimò, decretorum Audientiarum Prouincialium Calabriae Hydrunti, Barij, Aprutij, & Basilicatae executio citra ducatorum 100. appellatione nō retardatur, prout in decretis aliarum Prouinciarum pro summa ducatorum 50. neque appellatio ad M. C. admittitur, sed eorum reuisio ad illarum Rectores remittitur, qui cum voto Consultoris non suspecti in causa appellationis procedunt, vt in *Pragm. 7.* incipiente *Carolus de offic. S. R. C. & Muscat. glos. sententia num. 134.* Item à sententia, siuè laudo in cōpromisso voluntario lato non admittitur appellatio *textus est in l. 1. de arbitris*, lecus in illo, quod fit ex vi statuti, quia quæ fiunt necessitate statuti non regulantur secundum ea, quæ fiunt voluntariè per partes *Bartol. in l. 3. §. vtrum. ff. ad Syllanianum.*

S V M M A R I V M.

Restitutio in integrum est exceptio anomala, quia aliquando incidenter, & aliquando principaliter opponitur, n. 1.

Et quando incidenter, & quando principaliter dicitur opposita, & quos producit effectus, nu. 2. & 3.

Hac exceptio ad quemlibet Iudicem ordinarium pertinet, nu. 3.

Appellatio à denegata restitutione in integrum non retardat decreti executionem, ibidem.

Remedium restitutionis in integrum, quod est remedium speciale an cessare facit remedium ordinarium? affirmatè cum distinctione resoluitur, & affertur recens decisio nu. 5. & 6.

In quibus casibus dici possit de nullitate, n. 7. & 8.

Nullitates nō possunt opponi contra executionem rei iudicata resultantis à duobus conformibus decretis, n. 9.

Qua, & quos requirantur, vt nullitates executionem sententia impediunt, n. 10. 11. & 12.

Pauperibus non valentibus facere depositum pro nullitatibus, quomodo sit consulendum, n. 13.

Heredes cum inuentario, in quo bona sint descripta tenentur facere depositum, n. 14.

Nullitates à quibus sint proponenda, n. 16.

Nullitates intra quantum tempus sunt proponenda, & deservienda? num. 15. & 17.

Et à quo die illud incipiat currere, n. 18.

Nullitatem resultantem ex actis Index ex officio opponere potest, num. 22.

Nullitas actorum opponi potest, vsq; ad sententiam exclusiue, n. 23.

Limitatur, ibidem, & n. 24.

Nullitas potest opponi, & proponi, n. 25.

Si per viam actionis intra decem annos proponi licet si verò per viam exceptionis seruetur ius commune, n. 26.

De exceptionibus modificatiuis nonnulla morantur, n. 27.

Exceptio quod cum eo, n. 28.

Exceptio Senatus Conf. Velleiani, n. 32.

Exceptio retentionis rei pro meliorationibus, n. 33.

Exceptio discussionis inuentarij, num. 34.

Exceptio discussionis principalis, n. 35.

Exceptio noue conuentionis, n. 36.

Exceptio cedendarum actionum, num. 37.

Rei non traditæ, num. 28.

Compensationis, nu. 39.

Executionis in bonis alienis, nu. 40.

Quot appellationes in vna causa interesse possunt? n. 42.

Quando victus condemnari debet in expensis & remissioe n. 43.

PRO-

*Procuratores, & Advocati horti, pome adhe-
re, se gerendos in numeribus num. 44.
Et mirabili casu adcrevit, num. 45.*

DE IN INTEGRVM
Restitutionibus, & nullitatibus
aliisque remedijs.

DE remedio Appellationis hucusq;
communi actū est, nunc de duo-
bus alijs remedijs iniquis decretis oc-
currentibus breuiter est differendum,
quorum alterum restitutio in integrū.
alterum, nullitas appellatur.

Quod pertinet ad dictā in integrum
restitutionem oblesuabimus.

Primò, restitutionem prædictam ex-
ceptionem esse anomolam, quæ aliquā-
do opponitur per viam exceptionis, vt
1 *de Grassia in tract. de exceptionibus ex-
cep. 29. n. 3. Scaccia de appell. q. 19. nu. 1.
conclus. 3. num. 2.* aliquando per viam
actionis, siue potius dicam aliquando
incidenter, aliquando principaliter, in-
cidenter dicitur cum per viā excep-
tionis opponitur, principaliter verò per
viam actionis. Cum antè executionē
decreti definitiui, aut sententiæ oppo-
nitur, tunc nulla alia probatio requiri-
tur, nisi illa ex eisdē actis, aut alia præ-
ptualis, exteriori & altiori inquisitione
remota, secundum *Reg. Ronit in Prag. 1.
num. 25. versu nos, tit. de minoribus, &
idem in decis. 91. num. 13. Franc. Marcus
decis. 53. & 54. p. 2. Carleual. de iudic.
lib. 1. tit. 3. disput. 16. num. 38.* quando
autem requirit altiore indaginē, tūc
illius causa plenaria est, & probari de-
bet iuris ordine seruato, & tunc dicitur
eam opponi per viam actionis, & in
2 tali casu executio decreti, vel sententiæ
non impeditur, & quoties impromptu
causa restitutionis probaretur, sine du-
bio executionem impediret, vt in *l. vni-
ca, C. in integr. restitution. postulata ne
quid noui fiat, de Franc. dec. 86. n. 8. & 9.*
ita ut deindè ordinariè procederetur
in causa *Myfinger. singul. obser. obser. 49.*

Secundò, si restitutio prædicta tem-
pore cursus viæ executiæ, scilicet post
ceptam executionem decreti, vel sen-
tentia cum exempligratia bona suba-

starentur, vel fieret mandatum ad re-
luendum, incidenter opponeretur, &
3 eius læsio incontinenti, vel saltem per
breuem terminum probaretur, aut ius-
tificaretur, tunc sicuti solutio, vel com-
pensatio, & similes exceptiones impe-
dirent, ita probata læsione, Iudex tē-
pore quo esset prolaturus vitimum de-
cretum in executione, concessa restitu-
tione liberabit reum, secus si non fuerit
probata, quia tunc ea non obstante ad
venditionem bonorum, & ad ulteriora
procedet *Scaccia de appellat. q. 19. re-
med. 2. num. 87. & 109.*

Tertiò, quemlibet Iudicem ordina-
rium incidenter, & principaliter in in-
tegrum restituere posse, & communis
DD. est opinio testatur, *Scaccia lib. 3. de
appell. cap. 2. q. 19. remed. 2. num. 43.* de-
legatum verò non posse, nisi incidenter
idem *Scaccia vbi supra nu. 45.* quod re-
gulariter licet verum sit multas tamen
4 patitur limitationes, de quibus est vide-
re apud eundem *Scacc.* loco citato, at si
accidat, vt restitutio fuerit denegata, &
à tali negatiua fuerit appellatum exe-
cutio nihilominus non retardatur, *No-
uarius in Pragmatica 5. coll. 4. sub nu. 29.
de offic. S. R. C.*

Inutile hic indagare non existimo,
an appellatio, quæ est remedium ordi-
narium cessare faciat in integrum resti-
tutionem, quæ extra ordinarium est re-
medium? scias secundum allegata per
5 *Dom. de Franchis decis. 248. sub num. 3.*
dicendum videtur restitutionem prædi-
ctam non cessare, quia pinguius est re-
medium restitutionis, quā illud appel-
lationis ordinarium ex doctrina *Bartoli
in l. in Proninciali, §. 1. ff. de oper. nou.
nunc. contrarium tamen disponi videtur
per tex. in l. in causa cognitione la 27. ff.
de minoribus, vt etiam tenet Bald. consil.
441. num. 11. vol. 5. Castill. decis. Sicil. 11.
num. 6.* sed veritas est, quando aduer-
sus sententiam S. C. vel decretum M. C.
6 petitur restitutio in integrum, tunc aut
ex scripturis nouiter præsentatis, aut
alia iusta causa constat de iniustitia sē-
tentia, vel decreti, conceditur dictum
remedium extra ordinarium non ob-
stante quod supersit appellatio, aut re-
cia-

lamatio per ea, quæ allegat *Domin. Consil. Roccus in suis responsis responsio 24. an 14. & seq.* vbi ad hoc confirmandum decisionem affert in fine, & sic etiã fuit practicum diebus elapsis in causa Magdalenæ Bincolella matris, & turticis filiorum quodam Dominici de Falco, & Caroli Maffucci cū Marchione D. Caroli de Tufo, in qua cum dicti filij de Falco, & Maffucci condemnati fuissent per sententiam S. C. ad soluendum dicto Marchioni annum cē. sum ducatorum septem (eo quod pro parte dicti de Tufo ex nonnullis coniecturis, & testibus, dictos conuentos possidere supponebatur quandam domum, quondam Stephani de Santis sitam in rure illorum *de Fonseca*) petierunt in integrum restitui pluribus ex causis, & signanter ex scripturis nouiter productis, ex quibus constabat, domū dicti quondam Stephani à conuentis non possideri, & domum quam ipsimet possidebant non esse eandem, ac dicti qu. Stephani, nec in eodem loco, & finibus compræhensam, ex quo licet conuentis superesset remedium ordinarium, reclamationis, tamen sub diã 12. Aprilis 1669. patrocinate Domino meo D. Ottauio Visino S. C. declarauit esse deferendum petite restitutioni in integrum, verum sententia S. C. reuideretur ex eisdem actis, vt est videre in bāca de Fulco in proc. D. *Antonia Marchesia*; aut de iniustitia sententiæ non constat, & tunc restitutio nō impedit executionem sententiæ, vel decreti, vt idem *Rocc. testatur vbi supra num. 19.* & tali casu remanet appellatio, aut reclamationis.

Quod ad secundum remedium, quod quod est nullitas est primò præmittendum, aduersus decreta diffinitiuā M. C. vel sententiās S. R. C. dici non posse de nullitate, nisi in duobus casibus. Primò cum decreta, vel sententia ipsa iuris expressum continerent errorem, vt expressè declaratur in *Pragmat. 4. nu. 20. de dilationibus*, & de iure communi in *d. l. si expressim, ff. de appell. & relāt. Gabriel comm. conclus. lib. 2. de sententia conclus. 7. num. 1.* ita etiã si nullitas

oriretur ex defectu iurisdictionis, quæ insanabilis est ex adductis per *Domin. Consil. Pratu in suis discept. forens. c. 19. per totum Gabriel. vbi sup. conclus. 2. de statutis*, aut contra ius municipale lata fuissent, vt in *cap. Pastoralis*, ibi *Abbas*, & alij de fide instr. *cap. inter cætera de re iudic.* aut contra stylum Tribunalis, qui in nostro Regno pro lege habetur, & in illum iudicari non potest *Afflict. in constit. præsentis lege 4. not. & idem decis. 135. num. 3. Carau. ritu 1. num. 23. in fine, Dom. Regens Galeota senior respons. Fiscal. respons. 14. num. 14. nu. 15. & respons. 21. nu. 26.*

Secundò, cum contra scripturam publicam in actis præsentatam decreta, & sententia lata fuissent, vt in eadem *Pragmat. 4. nu. 20. de dilationibus.*

Huiusmodi verò remedium locum non habet cum agitur de executione rei iudicatæ resultantis à duobus conformibus decretis, tunc enim contra primum decretum nullitas obijci non posset, vt in *Pragmat. 4. num. 19. de dilationibus*, cum autem essent opponendæ ad impediendam decreti, vel sententiæ executionem; quinque copulatiuè requiruntur.

Primum est vt ante illorum executionem opponatur *Gabriel. lib. 2. tit. de exception. conclus. 4. Rouit. super Prag. 5. de officio S. R. C. ibi Iaganius num. 1.* sed in hoc aduerte, tunc dici esse factam executionem sententiæ cum fuerit solutum, vel traditam actori id, ad quod reus cōdemnatus fuit, vt *Gratian. discept. forens. cap. 708. nu. 8.* ita vt si sententiæ, vel decreti capta sit executio adhuc obijci potest nullitas, quæ nulla extrinseca indigeat probatione, vt per *Carleual. 10. 2. de iudic. lib. 1. tit. 3. disput. 16. nu. 2.*

Secundum est, vt apponantur p̄ viã exceptionis non requirentis extrinsecã probationem, & in hoc casu incidēter oppositæ dicuntur *Barrol. & Iason. in l. 4. S. condemnatum, ff. de re iudic. Afflict. decis. 283. num. 2. Guido Papa decis. 49. n. 2. Ioannes de Cruce, & Ferrerius addentes. ibidem.*

Tertium est, vt fiat depositum, vt in *Reg.*

Reg. Prag. 4. n. 16. de dilat. quod depositum fuit olim auctum in duplum eius, quod continebatur in *Pragmat. 5. nu. 3. de offic. S. R. C.* scilicet si causa esset valoris infra summam ducatorum mille depositum foret ducatorum 24. si ultra esset duc. 180. *vt Dom. Præs. ad Muscat. glos. nullitatis verl. debet.*

11 Pauperes depositum prædictum facere non valentes præuia dispensatione Regij Collateralis Consilij cum solita decretationis forma, scilicet quod *casu de paupertate de iustitia providea. vni.* probata deinde paupertate præuia summaria informatione ad huiusmodi nullitatem propositionem admittitur, vt quoridie practicatur, de quo *Domin. Cons. Præus* pariter testatur in *gl. nullitatis apud Muscat. versu est bene veru.*

14 Haeredes qui inuentarium confecerunt, & in eo euidenter apparet esse bona hereditaria, ad dictas nullitates proponendas non admittuntur absq; deposito, etiam si obtinuerint dictam Regiam decretationem, vt fuit decisum p S. C. refert *dict. Dom. Consil. Præus apud Pascalem de Patria potest. p. 1. cap. 2. versu altera questio.*

Quartum, & vltimum est, vt nullitates proponi nõ possint à principalibus, sed eæ (si iuris dispositionem respiciant) 16 Aduocatis proponi permittitur, vt in *Pragm. 5. de dilation.* & quoties Procurator est doctoratus, opponere potest tales nullitates non obstante, quod nõ sit Aduocatus, quia iura scire præsumitur *l. Diuus Marcus, ff. de offic. Præs. & proinde est satisfactum Pragmat. ibi non conueni. che vno, che non è Dottore, &c.* sed ego id probo dummodò talis Procurator sit iure practicus, & sciens: verum si nullitates factum, absque adminiculo iuris concernant ex actis apparentes, tunc etiam à Procuratore laurea doctoratus non insignito proponi, & subscribi possunt, quia cessat ratio dictæ Pragmaticæ, & habebit locum *Pragmat. 4. num. 24. eod. tit.* Est tamen aduertendum ad discutiendas nullitates præfixum esse terminum mensium duorum decurrendorum à die quo fuerunt deductæ, alias reiectæ intelligantur, verum si interea superuenirent fe-

riæ æstiuæ, eæ non includuntur in dicto termino, vt est prouisum per *Excellentiss. Dom. Viceregem huius Regni D. Petrum Antonium de Aragona sub 12. Octobris 1666.* & deinde p aliam Pragmaticam eiusdem Excellentissimi Domini Viceregis sub die 20. Martij 1669. declaratum est in dicto termino duorum mensium non intelligi, nec comprehendendi ferias *SS. Natalis, & resurrectionis D. N. IESU Christi*, item quod terminus dictorum duorum mensium currat à die, quo fit decretum admissiois, vel exclusionis allegatæ paupertatis.

Item quod currat à die, quo fit decretum, p quod declaratur quantitas depositi faciendi pro nullitatibus, ite quod omnes nullitates retro tractis temporibus propositæ si intra menses duos à die 20 publicationis dictæ Pragmat. non discutereentur, discuti amplius nõ possent.

Si de alijs decretis interlocutorijs tũ M. C. tũ S. R. C. de nullitate dici conrigerit, tunc intra dies sex decurrendos 21 à die post notificatum decretum nullitates proponuntur, vt in *d. Pragmat. 4. d. tit. de dilation.* quem terminum nullo modo per Iudicem prorogari posse etiã per viam restitutionis in integrum mandat *d. Pragmat. 4. num. 27.* prædicti verò dies vtilis sunt, saltem, quoad primum illorum non autem cõtinui, itaut si primus dies esset feriatu, aut festiuus non currit, vt perbellè tradit *Dom. meus Cõs. Ioannes Baptista Hodierna controu. c. 48. per totum, & decisum assert.*

Non est hic omittendum, quod consulit *Dom. Consil. Præus in suis discept. forens. tom. 1. cap. 30. nu. 2. & 32.* hoc est quod cum nullitates ex actis constãt, licet partes prohibente statuto eas 22 ponere non possint, Iudex tamen supplere poterit, quia id à statuto non poterit prohiberi.

Si de actorum nullitate agatur, talis nullitas regulariter, vsque ad sententiã, vel decretum diffinitiuũ exclusiuè opponi poterit, postea verò prohibetur p *Pragmat. 4. n. 17. d. tit. de dilation.* quæ quidẽ regula limitatur in infrascriptis. 23 Primò, cum post decretum, vel sententiam nullitates circa acta non facta & quæ fieri debebant proponuntur, tũc

Q

enim

enim de actis non factis, etiam post decreta diffinitiva proponere nullitates licitum est; & in hoc dictam Pragmaticam non obstare probat *Reg. Rouit. super Pragmat. 77. num. 3. de offic. S.R.C. quæ sequitur Dom. Confl. Prat. in gl. nullitatis apud Muscat. versu ad n. 12.*

Secundò, cum nullitates actorum opponantur à conuento, contra quem fuit processum in contumacia, ut per *Reg. Rouit. d. Pragmat. 77. num. 6. versu item est*, quæ hodie in noua compilatione est quarta *num. 17. sub tit. de dilatione.*

Vltra prædicta requisita circa nullitates proponendas aduersus decreta diffinitiva, vel sententias, est præterea Primò obseruandum, nullitatis remedium anomalum esse, illudque proponi, & opponi posse. Proponi dicitur, cum per viam actionis in iudicium deducitur, ut foret si nulla lite mora, aut executione sententiæ, vel instrumenti non petita à creditore, reus sententiæ, vel instrumentum nullum declarari petisset, iuxta terminos, *l. si concendat 26. ff. de fideiussoribus*, de quibus latius diximus in additione ad *Celsianam de liquidatione instrumentorum recoll. 5. versu*, & *quia sapè*, aut potius quando facta iam executione decreti, vel sententiæ quiescente creditore, reus nullitatem sententiæ, vel decreti, aut instrumenti proponit, petens omnia reuocari debere, & tunc talis nullitas per viam actionis, & principalis petitionis, ac instructo processu aduersus executionem sententiæ iam factam, sicut olim de iure communi intra 30. annos proponi poterat, nunc verò per *d. Reg. Prag. 4. n. 21. de dilatione*, intra decem annos permittitur, ut proponatur, sed cum in executione sententiæ obijcitur incidenter per viam exceptionis, dictum tempus præfixum non habet locum, ut pluribus probat *Carleual. ubi sup. n. 18.*

Opponi verò dicitur, cum creditore agente, & litem mouente, aut executionem decreti petente, aduersarius obijcit nullitatem, ut per *Scacciam de appellat. q. 19. remedio 1. conclus. 3. num. 1. & seqq. & nos supra n. 10.*

26 Secundò, obseruandum, quando nullitas notorie constat ex actis, tunc illius exceptionem non seruari ad merita causæ,

sed sententiam contra quam obijcitur nullitas, reuideri, & expediri ex eisdem actis, *Bartol. in l. expressum, ff. de appell. & l. i. c. de sent. & interlocut. omn. iud.*

De ordinarijs, & specialibus præiudicijs hucusque locuti sumus, quibus rei conuenti vti possunt ad iniqua decreta impedienda, vel reuocanda: At cum talia non sint decreta, sed tantum rite interposita, ut quia contineant in se iustitiam ex parte agētis, sed non rectè, quia iniustitiam habeant ex parte rei conuēti, alijs tunc remedijs reum vti oportet modificatiuis, quæ ex obiectione nonnullarum exceptionum modificatiuarum nascuntur, ideo nonnullas ex eis secundum nostram institutum reuocamus.

Exceptiones sunt.

- 27 1 *Quod cum eo, & Senatusconsulti Macedoniani.*
- 2 *Senatusconsulti Velleiani.*
- 3 *Retentionis rei pro meliorationibus.*
- 4 *Discussionis inuentarij.*
- 5 *Discussionis principalis.*
- 6 *Noua conuentionis.*
- 7 *Cedendarum actionum.*
- 8 *Rei non tradita.*
- 9 *Compensationis.*
- 10 *Executionis in bonis alienis.*

Per istas exceptiones decretum, vel sententia non in totum eneruatur, sed eorum executio moderatur, & ideo modificatiuæ eæ dicuntur *DD. in l. Ex aduerso, §. fin. ff. soluta matrimonio, Riccius collect. 238.* & ut admittatur, opponi debent intra spatium 30. dierum decurrendorum à die notificati decreti, vel mandati de parendo, prout etiam seruaretur si peremptoriæ essent exceptiones, ut declarat *d. Pragmat. 4. num. 25. de dilatione*. At si ante decretum, vel sententiam à Iudice fuisset impartitus terminus ad opponendas dictas exceptiones, tunc post decretum talis dilatio 30. dierum non conceditur, *Felym. in cap. Pastoralis; sub n. 12. versu limita sec. de exceptione. Gratian. discept. forens. lib. 3. cap. 495. Sardus decis. 332. n. 2. in fine*, Cumque dictus terminus non fuisset assignatus, & post decretum, vel sententiam lapsi fuissent dicti dies 30. & vique tunc non fuisset sententia cæpta exequi,

ta-

tali quoq; casu eas opponi licet, & oppositæ executionem illius impediunt, donec non præstetur cautio in casu retractionis, vt habetur in *ead. Pragmat. num. 5.* vnde ex hoc accidit, vt in executione sententiæ, vel decreti diffinitiuæ præstentur cautiones de restituendo vna si fuerit intra decem dies reclamatum à sententia à die lectæ latæ, altera in hoc casu.

Si quã de dictis exceptionibus probari cõtigerit intra Regnum, terminus ad eam probandã, vsque ad mensium duorum spatium extenditur, eo minus quo Iudici videbitur attentata distantia locorum, si verò extra Regnum, dilationem sex mensium excedere non potest, vt in *ead. Pragmat. nu. 26.* & non probantibus in terminis prædictis pœna inposita est ducatorum duodecim, & si contra probationem exceptionũ repulsa peteretur, terminus erit dierum 15. vt in *ead. Pragmat. num. 26. in fine,* & in his terminis probationum, nec beneficia, nec restitutio in integrum conceduntur in *ead. Pragmat. d. n. 26.*

Prima igitur exceptio pertinet ad filium familias, vel arrogatum per *l. 2. ff. quod cum eo,* qui quoties tempore obligationis seorsum à patre non vixerit suis expensis, aut se obligauerit absq; patris consensu, licet beneficium *d. legis 2.* renunciasset, regulariter opponere poterit talem exceptionem, vt per octo decisiones S. C. decisum refert *Novar super Prag. coll. 208. de Senatuscons. Macedon.* limitatur, & ampliatur regula pluribus modis, vt est videre penes *d. Novar. vbi sup. n. 5.* opponitur hæc, tum aduersus sententiam, & decretum diffinitiuum, vt per *Rouit. super Pragmat. de Senatuscons. Macedon. num. 25. & Amatium consil. 41. & Reg. Sanfelix. decis. 390. num. 6. tom. 2.* tum etiam aduersus instrumenti liquidationem *Novar. vbi sup. num. 10.*

Secunda mulierum beneficium respicit, & pariter post sententiam, vel diffinitiuum decretum opponitur *Bald. in l. si uxor, 15. C. de sent. cons. Velleian. in Novar. coll. 109. in Prag. de senatuscons. Feltrian. vbi plures ampliationes, &*

limitationes traduntur, & inter cæteras ampliationes illa potissima est, vt tale beneficium non solum ad hæredes extenditur, vt in *l. hæres 20. C. ad Velleian. Crafs. de except. excep. 27. num. 22.* verum etiam ad donatarium eius, ad quam principaliter pertinebat *Andreas de Georgio in alleg. 37. Scagironus in commentar. dicta Pragm. de Senatuscons. Velleiani num. 58. fol. mibi 185.* hæc non habet locum cum mulier pro se intercedit, probat *d. Consil. de Georgio alleg. 32. nu. 2. qui num. 3.* subdit in donando non iuuatur Velleiano, quod sequitur *Reg. Rouit. consil. 13. num. 24. tom. 2.* reliquos si cupis casus in quibus mulier nõ iuuatur tale beneficio adi *Viscont. in suis conclus. verbo mulier qua alienam fol. 192.*

33 Tertia conceditur pro meliorationibus factis super re, donec illæ soluuntur *l. si in area, ff. de condition. in debiti, Capyc. decis. 17. num. 7. Puteus decis. 471. & 474. lib. 2. Episcop. Ricc. in praxi resol. 63. num. 1. & 3.* quod est intelligendum, dummodò meliorationes essent deductæ ante sententiam, sin autem sit executio sententiæ cum fideiussione *Anna consil. 43. Peregr. de fideicom. art. 50. nn. 1. Dom. Reg. Capyc. Galeot. controu. 46. n. 4. & 5.*

Quarta, hæredi condemnato proficua est, confecto solemnni inuentario, *Surdus decis. 332. ibi Dom. Consil. Hodierna nu. 1.* Ecclesia verò, si hæres aliquius esset, frui potest tali beneficio etiam si inuentarium non confecisset, etenim Ecclesia nõquam tenetur vitra vires hereditarias *glos. in cap. 1. de testam. Alexand. in l. fin. S. nouissimum, C. de iure delib. Bartol. in l. 1. C. de Sacrosanct. Eccles. de Franchis dec. 536. in fine, Guido Papa decis. 171. Rouit. super Pragmat. 1. n. 9. de legis. p. 5.*

Quinta, quæ est excussio principalis prodest fideiussori, & tertio possessori conuento actione hypothecaria, siue tacita, siue expressa sit etiam contra agentem generali hypotheca *Galluppus in praxi S. C. p. 2. cap. 9. num. 5. 21. & 31.* cuius occasione nota, agentem speciali hypotheca, absque protesta-

tionem de generali, perdere beneficium variandi super generalitate, *Puzos decis. 38. Riccius collect. 73. p. 1.*

Sexta, quæ continet nouam conuentionem locum occupat in quolibet iudicio, & in qualibet illius parte, etiam post sententiam, & litteras executoriales *Bartol. in l. 1. §. inde quantitas, ff. inde queritur, ff. de oper. nou. euanciat. ex futura enim verificatione illius partes expresse recedere voluisse constat à sententia, vel decreto, aut ab alijs actibus, & ita intelligitur *Prag. 44. num. 2. de offic. Magistr. Insuperij* de qua meminit *Gallappus ubi supra in tit. de exception. post sententiam p. 3. c. 3. in 4. exceptione*, verum talis exceptio opponi debet cum infrascriptis requisitis, vt clara habeatur, scilicet specificatione loci, & expressione testium, & temporis, vt ex mente eiusdem Pragmaticæ huiusmodi obseruantia patet, quibus concurrentibus etiam aduersus instrumenti liquidationem opponi posset: tenet *Bernard. Pandus de present. instr. declar. 14. p. 1. quem sequitur Galtzer. de liquid. instr. 2. p. verbo atque in ijs discutuntur num. 15.**

37 Septima est exceptio cedendarum, ad quemcumque condemnatum ad aliquid in quo erant alij forsan obligati spectat, iuxta textum in *l. modestinus, ff. de solution. Vnde opposita post sententiam impedit illius executionem, donec per victorem non cedatur iura ad beneficium cõdamnati. de Franchis decis. 406. & Afflic. decis. 189. hæc etiam inter conuutores locum habet, vt idem de Franchis decis. 562. num. 3. *Surdus consil. 336. n. 10. Capyc. Latro decis. 112. num. 4. & seq. Cardenal. de Iudic. som. tit. 3. disput. 17. n. 4. verum in multis casibus non est ei locus, vt est videre *Nic. cusantium depign. in 5. p. in 6. membro, verso, sed dubitatur.***

Octaua quæ est exceptio rei nõ tradite pertinens ad victorem, & condemnatum ad solutionem pretij rei vendite, & non tradite, vt in *tex. in l. ex ijs 38. pradys. & de euersionibus*, non habet locum, cum ea expresse fuerit renunciata, vt testatur *Præst. ad Afflic.*

decis. 263. num. 4. & seqq. inop. p. 1. Nona est compensatio, quæ solutionis species est, vt per *Guidonem Papa. decis. 576. & Capyc. Latro. decis. 82. nu. 27. & 28. Rouit. super Pragmat. 1. nu. 28. de censibus*, eaquæ opponi potest non solù post sententiam, vt in *l. 2. ibi Bald. C. de compensat. l. si debitor, ff. qui potiores in pignore, Marc' Anton. Blanc. in tract. de comprom. tit. de exception. comprom. q. 4. num. 8.* verum etiam aduersus liquidationem instrumenti in forma camere *Capolla cautel. 121. Felyn. in cap. cum Ioannes de fide instrum. Guido Papa. decis. 171. Surdus decis. 191.* Hæc opposita contra creditorem, cuiuscumque generis, & qualitatis impedit: quia si vnù potest pro alio solui *l. 2. §. 1. in glos. magna ante mediũ ff. si certũ petatur*, ergo etiam compensari licet; compensatio enim vim solutionis obtinet *l. vel permutauerit, ff. de lib. caus. & l. si debitor, ff. qui potior. in pignore habeant. & l. amplius non peti, ibi Bartol. ff. rem ratam haber.* quod procedit in quantitatibus, quæ inter se functionem recipiunt in genere suo, scilicet quod vna fungatur alterius vice propter omnimodam similitudinem, vt explicat *Iurisconsult. in l. certum in fin. ff. si certum petatur*: limitatur tamen cum creditor agit ex causa depositi, quia tunc ex speciali priuilegio *l. penult. C. de depositi, & c. Bona fides extra de depositi*, & concordat *l. fin. C. de compensation.* hæc exceptio opponi non potest, tum ob perfidiam depositarij, vt in *glos. unica, l. ob negotium, ff. de compens.* tum ob exuberantiam fidei habitam in depositarium vt tenet *Iason. de act. in §. bona fidei nu. 10.*

Ultima, quæ est executio in bonis alienis de ea meminit *Muscattell. in gl. seruata p. 3. num. 48.* sed textum secundum me punctualem existimo. huic exceptioni illum in *l. A diuo Pio 15. §. si super rebus, ibi sed sciendum est, summatim eos cognoscere debere, nec sententiam eorum posse debitori præiudicare, si forte hi dimittendam eam rem putauerunt, ff. de re indic.*

41 Ista, & similes quæ si liquidatione instrumenti impedirent, possunt regulariter

riter aduersus executionem sententiæ, vel decreti diffinitiuæ opponi, ex doctrina Bart. in l. cum vnus, ff. de bonis Auth. Iudicis possidendis.

42 Finita igitur causa appellationis, si appellans vicerit, ex eadem decreti reuocatione datur altera appellatio, & in secunda appellatione si prior appellas, (qui in secunda vocatur appellatus) succumbuerit, licet ei secundo appellare, & non vitra: sic pariter si prior appellatus in prima appellatione amiserit causam potest bis prouocare, & ita singulis binæ conceduntur appellationes tradit Scaccia de appell. lib. 3. cap. 2. q. 17. limit 1. declarat. 7. nu. 42.

43 An prolata sententia, vel decreto, aut pluribus super eodem, reuocantibus, vel confirmantibus, victus condemnari debeat in expensis, vide Guido. Papa q. 436. num. 56. & q. 137. & Tolosan. decis. q. 233. & Vinium decis. 47. & an sit verum illud axioma, quod iusta causa litigandi excuset ab expensis, & vsuris, vide rex. in l. si quis solutioni, & l. sciendum, ff. de vsuris, & inter modernos Reg. Merlinum controu. cap. 42. & 43. & Dom. Conf. Pratum discept. forens. cap. 1. 2. & 3.

Iam verò post nauigationem, licet vt vela tandem contra hamus; iter quod breue vobis benigni Tyrones proposui, amplum, & planum reddet ingressum ad alia de Iudicijs practabilia. Plura fuisset elucidaturus, nisi alibi cum res feret enodanda reposuissem; quid quid hactenus in efformando hoc praxis directorio elaboratum est, ad iuuenum captum, vsuque accommodatè attigi, opellæ pretium, fructumque nullum reposco, nec filo-

copus esse nolo, hoc tantum: si quid boni est, Dei, ac Fructus Benedicti Virginis Matris meæ dilectissime Aduocate laudi, & gloriæ adscribitur: huius duntaxat vos meminisse, vsque vixeritis nimis cupio.

44 Ensis, nisi se æqua, & euidēs causa incessat, gladium non emittit in quempiam, & cōtra faciens Deum habet vltorem, sic Procurator, & Aduocatus, cuius non exoptulat lites suadere non debet, & capessere si fas sit, aduertat ne vno ambulet pede *munus enim nostrum magno discrimine plenum*, audite quælo, quod legitur in *Chronicis Domini Francisci p. 2.* quidam Doctor, nomine Io:

45 Parente, cum Iudicis munere fungetur in quadam Prouincia Urbis Romæ, quadam die vespere factò per fenestrâ suæ domus prospectabat, vidit quendam Porcorum custodem porcos in stabulo dictæ domus recondere volentem, porci verò reluctantes ingredi volebant, custos impatiens ira accensus eos verberare non sinebat: en, audiente dicto Ioanne, vox audita est dicens: subulce si vis, vt Porci statim subeant; stabulum, vociferare sic. Porci, Porci introite in vestrum stabulum eodem modo, quò Procuratores, Doctores, & Iudices intrant in Infernum; quare his prolatis, illicò Porci mutuo se impellentes, absque strepitu ingressi fuerunt, ex quo Iudex magno metu perterritus derelinquens mundanum seculum ad Religionem Fratrum Minorum conuolauit, in qua deindè post obitum Seraphici Diui Francisci creatus est Ordinis Minister Generalis, & Sanctus obdormiuit in Domino.

Ruminat hoc quisquis, consulat, atque sibi.

SANCTISSIMIS
ANGELO CVSTODI
ET NICOLAO EPISCOPO
MIRENSI.

Gregorius Motillus Clyentulus humillimus.

AD vos Mens Angelica, & Custodiaria, ad vos Sanctissime
Pauperum Pater, & Pastorum Decus supplex venio, hunc,
quem privati mei studij causa composuerã Archetypũ, vobis dica-
surus; non iam vt sexcentis meis obligationibus satisfaciam, sed
vt paruulum earum prabeam argumentum: en humiliter accedo
pronus ad humum supplicans, hoc laboris parum suscipere digne-
mini, & uti vester indignus famulus, & Clyens charitati vestra
acceptum referens, rogo, atque obsecro mihi in cœno, ac luto huius
vite versanti ad este vsque ad ultimum mea vita spiritum.

DECESTATION ΔΕΚΕΝΣΤΑΣΙΩΝ

S I V E

DECEM COMPARITIONVM IVDICIALIVM

A R C H E T Y P V S

Cum suis Observationibus, & Annotationibus.

A V C T O R E

GREGORIO MOTILLO I. C. CAPVANO.

Formula petendi affecurationem per Mulierem super bonis viri etiã ad finem impediendi executionem faciendam ab eius creditoribus.

IN M. C. V. comparet Euphemia, vxor Pirri dicens ad aures peruenisse multos adesse creditores dicti sui viri, quorum alij obligationum, alij instrumentorum liquidatorum, & sententiæ vigore, intendunt bona eiusdem exequi facere: & quia dictus Pirrus male incepit vti subitãtia sua, ob quod ad inopiam vergit, prout se offert probare: idẽ comparens, cum sit creditrix anterior pro suis dotibus, & antephatõ vigore capitulorum, & dotalis instrumenti, quæ in promptu producuntur pro cautela dictæ suæ dotis, & antephati, ac etiam, vt se, & filios alere possit, petit pro illorum concurrente quantitate affecurari super infrascriptis eius bonis, instando interim ad venditionem illorum non procedi ad instantiam dictorum creditorum, & itã dicit prouideri saluis alijs suis iuribus quomodocumque, & qualitercumque sibi competentibus isto, & omni alio modo, & forma meliori, &c.

S V M M A R I V M.

*Iudicium affecurationis ordinariũ est, n. 1.
Si affecuratio petatur super mobilibus, tunc venduntur, & pretium ponitur in tũso, ibidem.*

*Si verò super stabilibus secus, num. 3.
Saluaguardia dotales, quando fiunt cum cautione, & quando non? nu. 2.
Affertur decisio Dom. Reg. Sanfelycij 319. & eius intellectus, ibidem.
Retentio, quando competit mulieri pro dotibus? num. 4.
Mulier non potest petere affecurationem sit. per bonis viri, quãdo est tãta super alijs nu. 5.
Ius offerendi an detur creditoribus viri in iudicio affecurationis, nu. 6. 7. & 8.
Casus in quibus affecuratio peti potest demonstrantur, nu. 9. & num. 24. vsque ad num. 27.
Mulier pro dotibus, etiam constante matrimonio potest cõtra posteriores creditores, vendicationis Iudicium intentare, n. 11.
Sed distingue, ibidem n. 12.
Mulierem affecurationem petere posse contra viram, & interim non probata vergentia ad inopiam impedire executionẽ factam, aut faciendam ab eius creditoribus multis probatur iuribus, ex plosã opinione Barbatii, & explanata Thesauri decis. à nu. 24. 17. vsque ad 43.
Vxor non habens instrumentum dotale, an possit affecurationem petere? ad affirmatiuam acclinat Auctor cum Afflicto decis. 332. reprobata opinione Muscatelli non*

non rectè aduertentis decisionem Grammatici, n. 30. & 31.

Mulier licèt, absque instrumento dotali petere non possit dotem. Limitatur quando partem solutionis dotis haberet: sed ea deficiente poterit obtinere contra heredes viri ad sibi conficiendum instrumentum, num. 32.

ANNOTATIO.

Frequens in nostris Tribunalibus est assecurationis iudicium, cuius angustias probare cogitur mulier cum malum habet virum, & nisi diligens, & cauta est, dotibus aliquando per varias coloratas causas exuta remanet: cum igitur fit casus illam petendi, ordinario est pergendum iudicio, aduertit Petr. Fontanella de Pactis nuptial. clausula 7. glos. 2. p. 3. n. 19. Et ratio est, quia assecuratio peti non potest, nisi intercedat hypotheca, pro cuius actione exercenda ordinaria via agitur, vt latè in Libello assistentia suo loco tractabimus.

Ultra prædictum iudicium, aliud extra ordinarium remedium practicatur p modum prouisionis nemine audito: 2 comparet enim mulier suo instrumento dotali, in quo diuersa bona mobilia adscripta inueniuntur instando super eis non molestari ad instantiam creditorum sui viri, & quia sæpius talia instrumenta in fraudem pauperum creditorum confecta esse deteguntur, ideò licèt eis expediatur saluaguardia, absq; alia causæ cognitione, tamen pro futura cautela creditorum, fuit olim per S. C. determinatum expediri saluaguardiam præuia annotatione bonorum, & cum cautione de ea non baractando, & exhibendo ad omnem ordinem M. C. vt refert Reg. Sansely. decis. 319. in principio, in qua etiam fuit resolutum huiusmodi cautionem post obtentam assecurationem non expirare, *ibid.* n. 5. quã decisionem ego intelligo locum habere, quando pendente iudicio assecurationis petita, mulier peteret interim expediri saluaguardiam ne molestetur in bonis descriptis in instrumento dotali, aut quando adessent creditores vi-

ri in iudicio, qui aduersus tale instrumentum se opponerent: præter hos casus conceduntur in dies per M. C. V. prouisiones ne mulieres molestentur in bonis in suis instrumentis dotalibus descriptis, dummodò cum viris non sint insolidum obligatæ.

Plurima in hac assecurationis materia annui possent, sed tempus non finit, propterea sit pro nunc quæso Tyroni satisfactum hæc paucula significare. Primò, notabit, quod si bona super quibus petitur assecuratio sint mobilia, 3 tunc ea veduntur, & eorù pretium ponitur in tuto, vt deindè in emptionem conuertatur pro securitate dotis, & antephati Reg. Capyc. Latro decis. 42. n. 4. som. 1. si verbò sunt stabilia, tunc super eis fit mediante decreto diffinitiuo assecuratio pro concurrente, dotis & antephati quantitate, vt habetur in *tex. l. ubi adhuc*, ibi nullam habeat licentiam eas res alienandi, C. de iure dotium.

Secundò, tunc mulieri instrumentum dotali habenti cum clausula constituti, & præcarij competente retentionem bonorum viri pro concurrente quantitate 4 crediti, vt per Bald. nouell. de dote p. 7. priuil. 18. & 24. cum pendente assecurationis iudicio reperitur in possessione illorum, vt probat Reg. Capyc. Latro d. decis. 52. num. 4. som. 1.

Tertiò, mulierem assecurationem petere non posse contra virum vergentem ad inopiam, quando est cauta super bonis alterius, vt probat Dom. Confil. Pratus discept. forens. cap. 21. num. 81. som. 1.

Quartò, in iudicio assecurationis super stabilibus, ius non concedi creditoribus offerendi mulieri creditum suum 6 vt communi calculo receptum est penes Afflict. decis. 199. & de Franchis decis. 54. in princ. & Chacheran. decis. 135. nu. 12. limitatur tamen, cum res super qua petitur assecuratio esset maioris valoris: vt est decisum per S. C. penes Capyc. Latro decis. 42. nu. 11. & in aliis casibus quos recenset Barbat. de restitutor. interd. glos. 2. num. 69. & seqq. itè 7 tale ius, cum agitur de assistentia pro dote, nec quidem admittitur, dummodò

dò peruenit ad appetium bonorum, super quibus fuerit illa præstita, quod intelligo secundum declarationem, & distinctionem traditam à *Reg. Rouit. super Pragmat. de assistentia bonorum n. 37.*

8 & 47. facto enim appetio cessat dictū ius per ea quæ refert *Affl. dec. 187. nu. 3.* sic etiam est dicendum si fuerit facta datio, siuè adiudicatio insolutum, vt p̄ *Vrsillum ibidem num. 2.*

9 Plures ad sunt casus, in quibus mulier assècurationem petere potest. Primò, cum maritus condemnetur ad trimes, vt per *Napodanum in cōsuetud. vbi dos nu. 27.* item si ingrediatur in aliquā Religionem vouente vxore castitatem *l. Deo nobis, C. de Episcop. & Cleric.* item cum male vir administrat, vt est in *d. l. vbi adhuc, & l. donationem, C. de iure dotium,* & præsertim in nouella *constit. coll. 7. de aequalitate dotis, §. nos autem.* itē cum nimium fideiubet, vt post *Barthol. & Ripam in d. l. si constante Franc. Stephan. decis. 4. v. in add. & alios si cupis casus adi Borgnin. Caualcantum dec. 2. i. num. 7. p. 4. P. Molphesium in comment. consuetud. Neap. tom. 1. p. 6. de iure dotiū, q. 5. per totam, Andream Gaill. singul. obseruat. lib. 2. obseru. 83. n. 13.*

Nota pariter hic duas practicabiles quæstiones, altera est an mulier suum habens instrumētum dotale cum clausula constituti, & præcarij possit ne pēdente assècurationis iudicio adhuc nō probata viri inopia impedire executionem factam, aut proximè faciendam à creditoribus viri?

Altera; instrumentum dotale vxor non habens, vtrum possit non obstante consuetudine Neap. *Dos, & quarta* assècurationem petere.

10 Quod ad primam plures reperi de hac quæstione scribentes inter se tamē dissentientes, & post omnes *Barbatum in d. tract. de rest. interdico super Prag. de assistentia glos. 2. an 88. vsq; ad n. 106* vbi post examinatam quæstionem suā aperit sententiam, quam licet commēdo, nihilominus ex rationibus allegandis non possum non accedere *Vrsill. sententiæ ad Afflict. decis. 199. nu. 2.* quæ propter ad iuuenum leuamē liceat mihi

quoque *DD.* opiniones huc adducere, prout idem *Barbatum* attulit.

In iure certum est mulierem etiam constante matrimonio, viro vergente ad inopiam, vel in alijs legitimis causis desuper adductis assècurationē petere posse, ex *Vlpiani responso in d. l. si constante, ff. soluto matrim.* imò vendicationem contra posteriores viri creditores, tam pro dote, quàm pro antephato, vt cautū est cōdictione, siuè remedio *d. l. vbi adhuc, C. de iure dotium* hoc tamen discrimine, vt si agat contra tertios possidentes bonorum viri, debeat prius discutere viri bona, & probare, alia non adesse, quæ sint soluendo per *text. in d. l. hoc si debitor, C. de pignoribus,* & post *Antonium de Phano de pignoribus in primo memb. 5. p. nu. 28. Caphal. conf. 98. n. 9. vol. 1. Crot. consil. 199. vol. 2.* tenet *Minadous consil. 18. num. 8.* si verò cōtra maritum possessorē agat: tunc eum ad inopiam vergere probare oportet, vt post *Barbos. in d. l. si constante Mastrill. decis. 142. num. 3. Giurba decis. 10. nu. 1.* interea pendente hoc iudicio assècurationis mulier habēs instrumētum dotale cum constituto, & præcario, & inhærens possessioni bonorum viri sibi obligatorum, & offerens se viri inopiam probare potest executionē factam, aut faciendam à creditoribus impedire tenuit *Baldus nouellus in d. tract. de dote p. 7. priuileg. 18. & 24.*

14 *Baldo* accessit *Grammat. dec. 92. n. 18.* sed non decisum refert casum, prout si figurauit *Barbat. vbi supra n. 88.* verum licet Domini de Consilio inclinauerūt ad contrariam sententiam tamen denegata fuit assècratio mulieri non propter defectum instrumenti dotalis, vt somniauit *Bernardinus Muscatell. in sua praxi glos. adiudicantur num. 57* sed propter suspicionem testium, vt ibi est videre sub num. 23.

15 *Baldum & Grammaticum* secutus fuit *Vrsill. ad Afflict. d. decis. 199. num. 2.* & affirmando contra *Paulum de Castro in l. 1. ff. soluto matrimonio* quod mulieres si vigore constituti, & præcarij compareant, viri vergentia etiam non adhuc probata, possint interim impedire execu-

R cutio

cutionem faciendā à creditoribus: ad-
 ducit casum à semet practicum, secus
 autē foret si remedio *d.l. ubi ageretur*,
 tunc enim inquit impedire non vale-
 ret, fortē quia creditores pactum, &
 ius executivum habent, & benè puto di-
 16 cere *Vrsillum*, quia iudicium assicura-
 tionis, vt diximus est ordinarium, & sic
 pactum executivum non potest in eo
 casu per illum retardari, vt tradit *Con-*
sil. Carleval. de iudicij lib. 1. tit. 3. disp.
16. num. 2. in fine.
 Contra *Bald.* & eius sequaces sentijt
d. Paulus de Castro ubi sup. & licet in
 hanc contrariam opinionem nonnulli,
 & præcipuè *Barbatus sub d. nu. 92. versu*
contrariam sententiam aggregare con-
 netur *Theaur. ex decis. 207.*: ego tamē
 17 ponderatis eius dictis cerno eū potius
 ad *Bal. & Vrsilli* opinionem accedere,
 quam ad contrariam partem: vel saltē
 ipsis non aduersari, ibi enim ageba-
 tur de muliere, quæ vigore *d. legis, ubi*
 intendebat creditores procedentes ad
 executionem bonorum viri impedire,
 non autem vigore constituti, & preca-
 rij, prout est casus noster, & sic non
 mirum esse debet, si Senatus ille con-
 tra mulierem decreuit, quoniā per ter-
 minos *d.l. ubi nō probata exceptione*,
 quod vir vergebat ad inopiā, nec ob-
 tenta sententia super assicuracone non
 poterat vxor impedire creditorū exe-
 18 cutivum exercebant, illa verò ordinariē
 procedebat, nec ad cōciliandā opinio-
 nē *Theauri* Patris mihi arridet distin-
 ctio ibi adducta per *Theaurū filii*, scili-
 cēt, quod decisio patris procedat cum
 mulier conditione *dict. l. ubi* vtatur in
 odium creditorum, quia sub censura
 peritorum meo tenui inquam iudicio,
 quod, in decisione illa mentio non fit,
 alia adfuisse bona viri sup quibus cre-
 ditores non se direxerant, & vxorē as-
 securari potuisse, item, quia vxor hy-
 pothecam habens generalem non cogi-
 tur potius super vna re, quam alia
 re actionem suam experiri *l. qui gene-*
raliter, ff. qui potiores in pignore habeā-
tur l. Moschis, ibi glos. in verbo possessio-
re, ff. de iure Fisco, ultra quod tale odiū

in creditores semper præsumi potest,
 quoniam isti mulieri directi contradi-
 ctories sūt, tūm etiam, quia ipsa scit eo-
 rum intentionem ad aliud non tende-
 re, nisi toto conatu ad distractionē bo-
 norum sui viri pro sibi satisfaciendo,
 & sic non video quod hoc odium satis
 sit, vt executio non impediatur, quod
 excogitandum alijs propono.

Cum *Paulo* sentijt etiam *Barbosa in*
d. l. si constante 25. n. 61. ff. soluto matri-
monio intercessit postremò, vt dixi *di-*
ctus Barbatus ubi supra sub d. n. 93. ver-
su autem, & sequendo *Pauli* sententiam
 asserit primò, quod mulier tam si inhæ-
 reat simplici, aut expressæ hypothecæ,
 quam ipsi expressæ cum clausula con-
 stituti, & precarij non possit executio-
 19 nem prædictam impedire, quia inquit
 ipse constitutum, & precarium non
 est specialius ius. quā tacita, & expressa
 hypothecaria actio, cui pace sua re-
 spondeo, quod ius constituti est pecu-
 liariter, & vtilius iure actionis hypo-
 thecarie expressæ, omiſſis alijs, de qui-
 20 bus in formula petitionis assistentia dis-
 feremus num. 50. quia in actione hypo-
 thecaria regulariter excussio principa-
 lis debitoris requiritur *Negusant de pi-*
gnor. p. 8. memb. 1. n. 11. & 17. & non po-
 test agi directē contra tertium possesso-
 rem, agenti verò vigore constituti, per
 quod transfertur ciuile possessio, assi-
 stit remedium *l. fin. C. de acq. possess. in*
 quo non requiritur principalis excus-
 sio, sed agitur recta via contra tertium
 possidentem ad recuperanda m, siuè re-
 uocandam ciuilem possessionem, vt idē
Barbatus affirmat in *d. tract. glos. 5. n. 1.*
 vndē agens vigore Constituti expedi-
 tū habet iter contra tertium, quod nō
 datur agenti iure hypothecæ tantum,
 & idē in illo inest aliquod plus, quod
 non reperitur in isto

21 Subdit secundò ipse, quod clausula
Constituti, & precarij constante matri-
 monio non operatur, quia pendente
 conditione, non est mulier in possessio-
 ne bonorum viri vigore clausulæ præ-
 dictæ, quæ tūc operatur cum fuerit pu-
 rificata conditio, & sic res mariti non
 dicitur obligata pendente conditione
 suspen-

suspensua secundum *Bartol. in l. facere ff. soluto matrim.* licet postmodum purificata conditione retrahatur ad diem obligationis *l. potior cum alijs, ff. qui potiores in pignore, cui addo Soccin. consil. 41. num. 22. lib. 4. & Negus. de pignor. 1. memb. 5. p. princip. num. 11. & per consequens cum sit contractus conditionalis Constitutum eiusdem sequitur naturam, vnde num. 103. concludit, quod prius debet fieri plena, & integra inopiæ mariti probatio, & interim succurri possit cautionis remedio præstandæ p. creditorem de restituendo ei habenti potiora iura, ita ut constituto de viri inopia, & mulieri obtenta assecuratione, creditor teneatur restituere eadem bona hæc ille.*

Prædicta quidem licet vera videantur, nihilominus dicendum existimo, quod, & si substantia *Constituti* propter contractum conditionalem differatur, donec aduenerit casus assecurationis, & interim non operetur, quod fecus esset si differretur illius executio secundum *Oldrad. consil. 114. col. vlt. vers. dico, Natta consil. 453. num. 3. Ofsch. decis. 85. nu. 15. Tiraquel. de constit. 3. p. lim. 2. n. 18.* tamen creditoribus viri urgentibus pro distractione bonorum, & vxore opponente viri vergentiã ad inopiam, & assecurationem petente, negari non potest, quod constitutum operari incipiat à simili eorum, quæ annuit *glos. in l. hæres meus 78. ff. de conditionibus, & demonstrat* igitur si tunc incipiat purificari, incipit etiam effectus dicti constituti, & per consequens translatio possessionis, ad cuius conseruationem, & defensionem non debet interim permitti, vt inopiæ probatione pendente bona cum cautione ad creditores transferantur. Primò, quia ex dote alimentata mulieri debentur, & pro ea sequentrum in principio litis *Bartol. in l. si cum dote, §. si autem nu. 2. ff. soluto matrim. & idem in l. si constante n. 5. & 7. Petrus Garfia decis. 10.* Secundò, quia ciuilis possessio interuenteretur. Nec prodest dicere, mulieri cautionem sufficere, quia creditores posteriores possidendo cum cautione bona hypothecata mulieri

anteriori creditrici in vim executionis, & iure pignoris non faciunt fructus suos per *tex. in l. 1. & 2. C. de pignor. act. quã, cū alijs allegat Afflict. decis. 358. n. 4.* vnde obtento assecurationis decreto, tenentur ipsi bona cum fructibus restituere, quid igitur lucri faciunt creditores posteriores hac tali tenura, si deinde restituere debeant? imò perdunt expensas litis, quas occasione prædicta fecerunt, ex his accedo *Vrsillo, & Bal. locis prædictis, & concludendum puto, muliere in tali casu assecurationem petente, superfederi debere in bonorum executione pro cõcurrẽ: e credito dotali, & antephato, posthæc nimis ganisus sum me inueniẽde huius conclusionis obseruantiam veram fuisse penes Reg. Sanfelyc decis. 131. vbi num. 5. vltra Baldum nouellum, & Gramm. & Vrsill. alij quoque DD. referuntur, qui hanc tenent sententiam.*

Extendo nunc conclusionem prædictam ad sequentes casus. Primò, cum fuerit maritus foriudicatus, & propter bannum cogeretur peregrinari, & per consequens male vti inciperet bonis suis, secundum *Bartol. in d. l. si constante n. 20. & Cros. ibidem nu. 27. & Barbof. super ead. num. 30. vers. si ulterius, tunc enim publicatis omnibus bonis viri ob quod maritus dicitur vergere ad inopiam ex relatis per Mastrill. decis. 283. num. 3. & seq. imò secundum Bartol. in d. l. si contestante num. 20. ff. sol. matrim. virum esse in perfecta inopia, vxor potest petendo assecurationem impedire illorum venditionem pro concurrente quantitate dorum, & antephati.*

Secundò, si accidat vt creditor vigore sententiæ, vel pacti executiui exequi faceret bona mariti, & aduersus executionem alius creditor se opponeret petens in pretio perueniendo, aut perueno ex bonis executis præferri, & vxor viri, tunc in medium profiliret op²⁵ ponens se executioni factæ petens declarari se esse præferendam pro sua dote, & antephato, tunc esset superfedendum in dicta executione, & interim termino ordinario esset audienda, vt probat *Consil. Carleual. de iudicijs lib. 1,*

tit. 3. disp. 12. num. 5. & 6.

Tertio, si maritus vnum haberet fundum, super quo facta fuisset executio ad instantiam suorum creditorum, tunc mulier licet impromptu inopiam viri non probaret producendo instrumentum dotale, & petendo super eo affectuari, esset interim super sedendum in illius venditione, quia si venderetur, non esset mulier magis cauta super pretio, quam super fundo ex traditis per *Vinc. de Franchis decis. 54. sub nu. 13. & 15.* si consignaretur creditori sub cautione, eo casu mulier interim non haberet vnde se, & filios suos aleret.

Quarto, si fuerit factus concursus creditorum, tunc mulier, cum pro se habeat vrgentiorē suspicionem inopiae viri propter iudicium concursus potest se interim opponere, ne ad iudicationem, aut venditionem procedatur, nisi prius graduata pro concorrenti quantitate dotis, & antephati ad finem securandi, secundum ea quae refert *Castill. de usufructu cap. 19. num. 11. & idem in 4. tom. controuers. 59. n. 24.*

Ad alteram venimus quaestionem, an vxor instrumentum dotale non habens possit assecurationem petere? in hac discordes legi calamos scribentium tempore enim *Afflicti* anno 1506. pro affirmatiua inuenitur decisum in causa *Altobellae Copulariae*, vt penes eisdem *decis. 332.* in qua habetur, quod vergente ad inopiam Stephano Follerio filio Francisci, Altobella Copularia sua vxor, quamuis instrumentum dotale haberet ad sui beneficium confectum ab ipso viro, nihilominus assecurari petijt super bonis Francisci, quia ipsi dotes solutae fuerunt, & ab eodem per scripturam priuatam fuerat promissum eas conseruare, & cautas facere, & licet fuisset per alios filios, & cohæredes dicti Francisci oppositum bona dicti patris non esse obligata propter obligationem non secutam, & sic absque instrumento dotali dos peti non poterat secundum consuetudinē Neapolitanam *Dos, & quarta* his non obstantibus in hac quaestione fuerunt per S. C. duo resoluta dubia. Primum, quod consuetudo praedicta,

locum non haberet in probatione, & assecuratione dotis, quia aliud erat petere, aliud probare, vt *Napodanus super 29 ead. conf. glos. 1.* explicauit 2. quod ad concomitandum instrumentum dotale etiam contra personam in eo non nominatam testes produci poterant circa plus quod in instrumento dicebatur inesse, & scriptum non erat, & propterea fuit per S. C. concessa assecuratio super bonis dicti quondam Francisci, quam decisionem secutus est *Vrsillus*, ibi *sub nu. 3.* allegans *Alex. consil. 58. vol. 4.*

Ad negatiuam partem, deinde plerosque dominorum S. C. inclinasse, testatur *Gramm. decis. 92 sub n. 23.* quam anno 1548. compilauit, & omnes, qui hanc contrariam sequuntur, vt sunt addentes ad dictam consuetudinem, & *P. Molphes. in comment. d. conf. tom. 1. p. 7. q. 15. num. 3.* huic decisioni *Gramm.* inhaerent, quoniam de *Beatrice Gattula* loquuntur, ego tamen sequor *Afflictum, & Vrsillum, ubi supra*, tum ex iuribus, vt supra relatis, tum etiam, quia penes *Afflictum* casus fuit resolutus, & licet *Beardinus Muscatellin praxi p. 3. glos. adiudicantur num. 58.* dicat quod dictae *Beatricae Gattulae* fuisset denegata assecuratio propter defectum instrumenti dotalis parcat mihi anima sua, quia ipse non bene aduertit decisionem *d. Grammatici*, etenim licet Domini Consiliarij illius temporis praeter *Grammaticum* ad dictam negatiuam sententiam propensi erant, tamen quia testes producti per dictam *Beatricem* erant suspecti, ob quod eis fides non fuit praestita, hac de causa S. C. denegauit assecurationem petitam, vt videre est *sub n. 23. versu attamen quia testes.*

Pro Corollario notabis, licet mulier restitutionem dotis, & antephati solutionem petere, & habere non possit, absque instrumento dotali secundum *d. Consuetud. Neapolit.* nihilominus limitari quoties aduenit partita Baci publici, vt interpretatum, & decisum fuit per S. C. refert *Anton. de Alexand. in add. ad dictam consuetudinem* incipiente *si non producitur fol. mihi 267.* eaque deficiente probata dotis solutione, decretum

cretum consequi posse, per quod hære-
des viri condemnantur ad sibi con-
ficiendum tale dotale instrumentum,
vt obseruatum testatur *Camil. Salern.*
in add. ad d. consuetud. incip. licet dos nõ
probetur. fol. mihi 265. & hæc satis.

FORMULA PETITIONIS.
assistentiæ contra tertios possessores.

IN M. C. Vicariæ cõparet Victoria.
Vertaldo vidua quondã Marij di-
ceas superioribus annis contemplatione
matrimonij contrahendi, & post mo-
dum contractum dicto Mario, eidem
soluisse ducatos mille in pecunia co-
ram testibus numerata, quos sibi re-
stituere promisit, tam in casu dissolutionis
dicti matrimonij per eius mortem
comparente superfluo, quam in alio
casu à lege permissio, cum obligatione
omnium eius bonorum, & cum clausu-
la constituti, & precarij, & pro eis fuit
sibi constitutum antephatum seruata
forma Reg. Pragmaticæ, vt id, & alia li-
quent ex instrumento dotali producto,
& quoniã factus est casus tã dict. resti-
tutionis duc. mille, quam solutionis di-
cti antephati per mortem ipsius Marij,
intendit etiam vigore Regie Pragma-
ticæ pro cõcurrenti quantitate sui cre-
diti acquirere possessionem dictorum
bonorum tempore dictæ obligationis
possessorum per dictum quondam suũ
virum, & impresentiarum ab infrascri-
ptis possessoribus decurrendum; quapro-
pter recurrit ad dictam M. C. & petit
pro dictis ducatis mille, quam antep-
phato, eorumque interese decurso,
& decurrendo, vsque ad integram
satisfactionem cum omnibus damnis,
& expensis, assistentiam præstari cum
facultate vendendi, vel adiudicandi in
forma super dictis bonis inferius de-
scribendis, & itã dicit prouideri faluis
alijs iuribus, &c. omni modo meliori.

S V M M A R I V M.

Clausula constituti secundum aliquos tran-
serti in creditorem titulum, & natu-
ralem possessionem bonorum obligatorũ,
num. 1.

Et secundum alios civilem tantum, num. 2.
Clausula prædicta secundum Ioannem de
Rogero vim habet transferendi non solum
civilem, verum etiam naturalem
possessionem, n. 3. & 4.

Quoad civilem, dumtaxat tenes Reg. Ro-
uit. num. 5.

Sed cum utraque distinguendo pertransit
Auctor, nu. 6.

Precarij natura, & constituti, qua sit ex-
plicatur, n. 7. & 8.

Civilis possessio quomodo interuertitur per
debitorem exemplificatur, n. 9. & 10.

Hypotheca oritur ex speciali, & generali ob-
ligatione bonorum debitoris, n. 11.

Et ab ea dependet facultas vendendi, vel
adiudicandi, ibidem.

An pacto de ingrediendo possit creditor exer-
cere propria authoritate? distinctio
declaratur, n. 12.

An pacto de capiendo possit idem creditor
capere omnia bona debitoris? explicatur,
num. 13.

Ad explicationem interdictorũ, qua credi-
toribus competunt tres Auctor distinguit
casus, num. 14.

Quomodo, & quando creditor reuocare pos-
sit præcarium, & adipisci naturalem pos-
sessionem bonorum sibi obligatorum,
num. 15.

Et quo remedio sit et tũ succurrendũ? ibid.
Saluanum interdictum, quid operatur, &
quantum differat à remedio actionis ser-
uiana, num. 16. 17. & 20.

Illud Saluiani intelligi debet de directo,
quod non conceditur contra tertium, ibi-
dem, & n. 18.

Contra vero extraneum utile Saluanum
interdictum requiritur, ibidem.

Istud utile Saluanum datur tam in locato-
re, quam in creditore, discrimine tamẽ
probationis reiecta opinione Thelauri
decis. 176. ibidem & n. 19.

Vt utili Saluiano obtineatur, quid proban-
dum sit? aperitur, num. 21.

Dicitur Scaccia, ibidem.

Huiusce remedii etiam fideicommissarijs
particularibus competit, ibidem.

Remedium possessorium adipiscenda posses-
sionis exemplificatur in tribus, num. 23.
& 24. vsque ad num. 29.

Remedium possessorium recuperanda, aliud
est

est directum aliud utile, num. 30. & 31.
 Utile recuperanda conceditur creditoribus
 contra debitorem, num. 32. 33. & 34.
 Creditor, quando agit contra tertium pos-
 sessorem indiget remedio reuocatorio,
 quod sibi conceditur à l. fin. C. de acquir.
 possels. n. 35.
 Creditor agendo utili remedio reuocatorio
 contra tertios, an tenetur discutere
 principalem debitorem? n. 37. & 38.
 Actio hypothecaria, quando locum habeat
 in tertios possessores? nu. 39.
 Et unde nascatur, n. 40.
 Et an contra debitorem exerceri possit
 n. 43. & 44.
 Mulier possidendo domum viri iure fami-
 liaritatis post eius mortem potest eam
 retinere, & mutare causam possessionis,
 num. 40.
 Creditor, ut dicatur habere hypothecā, qua
 requirantur, n. 41.
 Creditor in diem, vel sub conditione num.
 possit agere ante aduentum conditionis,
 ibidem, & n. 42.
 Interdictum directum pro auocanda posses-
 sione, licet creditori competat, non ideo
 eius creditor illud exercere poterit, n. 45.
 Creditori agenti contra debitorem, quid in-
 cumbat probare? n. 46.
 Probare rem esse in bonis, & de bonis idem
 est, ac probare dominium, n. 47.
 Iudicium hypothecarium est petitorium, &
 ordinarium, nu. 4.
 Sed quare, num. 49.
 Et ei simile est iudicium rei vindicationis,
 ibidem.
 Remedium actionis hypothecariae in quibus
 differat ab interdicto l. fin. C. de acquir.
 poss. n. 50.
 Ius hypothecarium est indiniduum, n. 51.
 Et illud si generale est, super qualibet re
 debitoris exerceri potest ibidem.
 Si autem speciale, & generale, tunc regu-
 lariter sunt prius discutienda bona spe-
 cialiter obligata, deinde super alijs bo-
 nis datur recursus. Limitatur primo,
 quando fuerit apposta clausula, dummo-
 do specialitas generalitati non dero-
 get, & secundo cum agitur contra debi-
 torem ipsum, num. 52.
 Mulier si in pacto de restituenda dote ha-
 beat clausulam precarij, facto casu re-

stitutionis potest per eam ingredi posse-
 sionem bonorum, qua in dotem dedit,
 num. 53.

Creditor pro consecutione capitalis, pro quo
 fuit facta venditio annuorum introituum
 agendo contra tertium possessorem sem-
 per indiget rescissione, nu. 54.

Creditor agente actione hypothecaria con-
 tra heredes debitoris si inter eos adesset
 Clericus, debet remitti, nu. 55.

Donatio facta absenti, & pro eo notorio ac-
 ceptanti est irrenocabilis, nu. 56.

Si clausula constituti deficiat, an censeatur
 apposta? n. 77.

Hypotheca, qua competit mulieri pro dote
 non competit eius creditoribus, nu. 58.

An res communis duobus fratribus possit ob-
 ligari ab uno, altero inscio remissive, ibid.

ANNOTATIO.

Assistentiae iudicium frequentissi-
 mum esse videmus in hoc Regno,
 unde pro Neoterigis haec pauca ex plu-
 ribus, quae de ea à varijs, aut fusè, aut
 confusè tradita sunt, breuiter, in vnum
 redegimus, ut labore exonerati, alios
 valeant colligere fructus.

Quotidiè venditiones fiunt annuorum
 introituum à debitoribus super fructi-
 bus rei stabilis, quae ex forma *Bulle Pij*
V. obligant cum omnibus alijs suis bo-
 nis ad beneficium creditorum cum
 potestate ingrediendi, & capiendi
 propria autoritate, & cum clausula
 constituti, & precarij pro pretio, de quo
 inter se partes conueniunt, ideo prin-
 cipaliter clausulas praedictas sigillatim
 explicabimus ut de earum virtute con-
 scij, cognoscere deinde possimus re-
 media, quae iure praestantur ijs, qui ta-
 les habent in instrumentis clausulas.

Obseruabis *DD.* in explicandis clau-
 sulis constituti, & precarij in varias, &
 obscuras incidisse sententias, adeò ut
 verus earum intellectus cerni possit.

Quidam voluerunt, quod per clau-
 sulam constituti debitor transferat in
 creditorem, vel in alium contrahen-
 tem titulum, & naturalem possessionem
 bonorum obligatorum, (licet traditio ficta
 sit, *l. certè, S. ff. de precario*) & quod in
 hoc

hōc casu penes debitore remaneat detentio tantū illorū, vt tenet *Scaccia de iudicjs lib 1. cap. 62. sub num. 24. versu si vero loquamur*, *Menoch. de recuper. possess. rem 14. n. 25.*

2 Alij dixerunt, quod per clausulam precarij idē debitor transferat in creditorem civilem possessionem per *d. l. certē, §. questum (ibi) mihi* (idest creditori) videtur verius precarium consistere in pignore, cum (respectu) possessionis rogetur, non (respectu) proprietatis, ff. de precario. Bartol. & alij in l. creditores sub num. 19. & 25. in fine, C. de pignoribus.

3 Ioannes verò de Regerio, cuius sententiam transcripsit *Horatius Barbatius* suus alumnus in præfatione sui tractatus de restitutorio interdicto super Prag. de assistentia, num. 7. & 55. tenet, prout etiam sentijt *Menoch. de recuper. possess. d. rem 14. nu. 24. & 25.* quod per dictam clausulam Constituti transferatur non solum possessio civilis, verum etiam naturalis, & vtraque deindē penes eundē debitorem maneat possessio propter vnanimem consensum existentem in ipsum debitorem, & creditorem, & licet dictæ suæ sententiæ obstare videatur regula illa, scilicet duo non possunt 4 eandem rem in solidum possidere, ex textu in *l. 3. §. ex contrario, ff. de acq. possess.* eam tamen non obstare respondeat, ex mente *Sabini* in precaria possessione, quia in contextu *d. l. 3.* sic dicitur, *Qui precario dedit, & ipsum possidere, & eum qui precario acceperit, ly dedit* refertur ad creditore, ly acceperit ad debitorem, atque ad eò vtrumque possidere videtur dicendum.

5 Quidquid ergò sit de his, & alijs opinionibus, quæ passim penes scribentes inueniuntur, nos inhærentes *Reg. R. uiti* sententiæ super *Pragmat. 1. de assistentia n. 21.* dicimus quando quis contrahit, & pro obseruantia promissorum obligat bona sua cum potestate ingrediendi, & capiendi propria autoritate, & constituit se precario nomine creditoris, vel aliter rursus contrahentis eadē bona obligata possidere, tunc ex hac forma verborum oriri constitutum per

quod in creditorem transferatur civilis possessio dictorum bonorum, & penes debitorem naturalem remanere possessionem, vt exemplificat *Tyraquell. in tract. de iure constit. possess. num. 3. & 4.* per totā primam partem, ad quod facit *tex in d. l. certē, §. enim qui precario, ff. de precario, & l. quod meo nomine possideo possum, & alieno nomine possidere, ff. de acq. vel amitt. possess. & l. & habet, §. eum qui precario, ff. de precario, Bartol. in l. iter dum num. 1. ff. de acq. possess. & idem in l. 3. num. 1. C. de pignor. sed melius dici puto si diceremus per constitutum vtramque possessionem transferri in creditorem, & eodem tēpore post actum eādē naturalem possessionem dimitti per creditorem ad beneficium debitoris ab eo detinenda, aut precario nomine ipsius creditoris, aut ad preces debitoris, (quoniam vtrumque dici potest, vt colligitur, & sæpius penes *Menoch. de recuper. possess. d. rem 14. num. 42. ibi precario tantum nomine creditoris*, sed veritas est, vt ad preces debitoris res obligata tradatur debitori ad vtendum, vt bonus, & clarus textus est in *l. cum, & sortis 35. §. pignus ff. de pignorat. act.* & huiusmodi naturalis dimissione concedi perceptionē fructuū ad proprium commodum ipsius debitoris cum alijs dependentibus ex dominio, vt explicat *Barbatius in dict. præfat. sub num. 57. versu His, itaque, cui addo Menochiū d. tit. de recuper. possess. d. rem. 14. num. 37. & 42. & rursus num. 43. in fine* sic punctualiter dicentem. *Considero enim civilem possessionem esse penes hunc creditorem, qui naturalem precario ipsi debitori concessit*, & hōc adeò verum est; quatenus natura precarij consideretur, etenim precarium in hoc consistit, vt id quod conceditur vtendum, duret, tamdiū, quādiū velit qui concessit *l. 1. ff. de precario*, vndē ex hoc mouentur *DD.* ad affirmandum, quod creditor vltra civilem possessionem habeat etiam veram, & naturalem possessionē nascentem, aut ex simplici cōstituto nō associato cū precario per *tex in l. quod meo in princ. ff. de acq. possess.* aut à precario secundum terminos *l. interdum, ff. eod.**

ff. eod. Regens Merlinus contrnu. tom. 1. cap. 88. num. 12. nec in tali translatione possessionis ciuilibus vigore dictæ clausulæ *Constituti* est facienda consideratio aliqua, circa clausulam precarij, quæ complicari, & coniungi solet cum ipso constituto, quia licet per precarij clausulam debitor possideat nomine creditoris, discussio tamen ipsius principalis debitoris non est necessè, cum ipse debitor talem possessionem naturalē emtransfert in tertium, etenim tunc semper præualere clausulam constituti ad fauorem creditoris, & precarium non obstare est dicendum attenda *d. Regia Pragmat. 1. de assistentia*, & eiusdem inueterata praxi: testatur *d. Barbat. in d. prafat. num. 57.* & nos clarius in fine.

His præmissis erit primò sciendum, cum debitor qui precario nomine creditoris possidet, bona obligata in tertium transfert, tunc interuertere, siuè surripere dici à creditore ciuilem possessionem illorum, quæ tempore dicti constituti, vel precarij in ipso creditore remansit, secundum *glos. in l. fin. verbo generetur in fine, C. de acquir. possess. & Ripam in rubrica. ff. de interdict. num. 5. & seq.* qui huiusmodi interuersionem oriri inquit, quia ciuilibus possessio creditoris, siuè rogati, siuè constitutarij quiescit super naturale possessione debitoris, siuè rogantis, siuè constituentis, propterea translata possessione in tertium, translata etiam dici debet ciuilibus, & per consequens interuerta, & surrepta à creditore: caue igitur à *Menochio de recap. possess. d. rem. 14. num. 44.* qui prius *sub nu. 9. versu, nec aduersatur* dixerat quod creditor per alienationē rei sibi obligatæ à debitore factam, & si amittat naturalem, retinet tamen ciuilem possessionem, & quod per hanc ciuilem facile possit autoritate Iudicis recuperare naturalem, nos verò sequendo, & *glossam prædictam*, & *Ripam ubi supra* admittimus per traditionem naturalis possessionis factam à debitore, ciuilem interuerti possessionem creditoris, quæ quomodò sit acquirenda inferius dicemus in secundo casu *nu. 35. & seq.*

Erit secundò sciendum quod creditor ultra clausulas, quas diximus, habet etiam hypothecā expressam, quæ quasi seruiana dicitur, ut per *Jason. in tit. de action. §. item seruiana n. 70.* hæc nascitur ex speciali, & generali obligatione bonorum debitoris, ut habetur *in toto tit. ff. & C. de pignoribus*, & huic hypothecæ inhæret pactum illud de ingrediendo, & capiendò bona propria auctoritate, testantur *Regens Rouit. super dicta Pragmat. 1. nu. 23. & Barbat. in d. tract. glos. 1. nu. 10.* vigore cuius conceditur creditori facultas vendendi, vel sibi adiudicandi tot bona debitoris, quot sufficiunt pro satis faciendò suo credito; vnde quoties creditor pro executione dictæ facultatis vult exercere, pactum ingrediendi, & capiendi, ut tutius procedat, institutum est assistentiæ iudicium, quæ nihil aliud est, nisi imploratio Iudicis officij ad hoc, ut capturæ possessionis assistat vigore dicti pacti de capiendò, canit *tex. in l. 3. ibi attamen auctoritate Præsidis possessionē adipisci debet*, *C. de pignoribus*, modò occasione prædictorum querimus primò, an pactum de ingrediendo possit creditor exercere propria auctoritate, prout à debitore conceditur? respondemus, quod si creditor agit in debitorum suum possidentem eadem bona obligata, potest, & de hoc non inquiri, nec amittere creditum secundum *editum diui Marci, ut in tex. in l. extat. ff. quod met. caus. & in l. pen. C. de pignor. action.* licet cautius ageret si iudicij officium imploraret, prout *glos. ibi in textu prædicto* exponit: si verò agit contra tertium possidentem bona debitoris sibi obligata secus est, quia pactum illud non afficit, ut *eadem glos. explicat in verbo non videtur in fine*, sed tunc omninò recurrendum est ad iudicis officium.

Secundò, quærimus an vigore pacti de capiendò possit creditor capere omnia bona, quæ fuerunt sibi obligata? replicamus, quod creditor licet facultatem habeat bona debitoris vendendi vigore pacti, non ideo oritur, quod si plus debito uendantur illud plus creditor

ditor sibi lucretur per *tex. in l. 3. C. de pignoratitia actione*, sic ex argumento eiusdem, quamuis creditor pactum habeat de capiendo bona debitoris, non idè extèditur pactum illud vltra quantitatem debiti, sed pro concurrenti illius quantitate: & hoc procedit in ad iudicatione vigore Pragmaticæ de assistentia. Secus autem est, quādò ageretur vigore Saluiani interdicti directi contra debitorem pro sola detentione rei, vt mox inferius dicemus, *num. 15. & seq. & num. 20.*

Novimus ergò quid cōstituti, & precarij clausula operetur, quomodò possessio ciuilis translata in creditorem interuertatur! vndè *hypotheca* nascatur! & cui pactum de ingrediendo, & capiendo inhæreat! & cur assistentiæ iudicium sit inuentum! sed quia diuersæ sunt actiones, quæ ad diuersa tendūt, & pro diuersis diuersa introducta fuerunt remedia, idè modò quæramus, quæ sint remedia, siuè interdicta ad creditores pertinentia in varijs casibus, tùm contra principalem debitorem, eiusque hæredes, tùm contra extraneos bonorum possessores creditoribus obligatorum, pro quorum intelligentia, sequèdo modum, quem tenuit ipse *Regēs Rouitus super d. Pragmat. 1.* tres constitueamus casus. Primò, cum debitor deficit ab annua solutione promissa p̄ continuum tempus in cōtractu expressum, aut cum pacta in eo nō seruauerit, aut cum creditor alia legitima causa precarium reuocare intendit.

Secundò, cum debitor ipse, aut sui hæredes bona obligata creditori alienant extraneo, qui ab ipso debitore, siuè hæredibus causam immediatam habet.

Tertiò, cum creditor pro recuperando credito suo agit contra tertium, qui causam remotā habet à principali debitore.

In primo casu, quia tempore constituti de quo supra, in creditorem ciuilis possessio remansit, naturalis verò per precarium debitori fuit dimissa ad eā detinendam nomine ipsius creditoris, propterea creditor in hoc casu reuo-

cando precarium potest adipisci dictā naturalem possessionem rei sibi obligatæ, quæ penes se non extitit, sed penes ipsum debitorem suo nomine, pro qua naturali possessione adipiscenda remedio interdicti Saluiani succurritur, cuius iudicium est merè possessorium, vt in *l. p. ff. de precario. & cap. fin. extra de precarijs, & l. habet summam, ff. eodem*, hoc enim remedium non fundatur in proprietate, & dominio rei, sed in possessione ipsius debitoris, aut sui hæredis, & in eo agitur de quasi pignore, & hypotheca in sola possessione pignorantis, & non pignore, & hypotheca super re, tradit *Negusant. de pignoribus memb. 1. num. 6. cu 3. different.* & hac de causa DD. dicunt, quod huiusmodi remedium Saluiani vtilius sit remedio actionis seruianæ, quia actione seruiana antiquitus, antequam saluianum fuisset introductum agens aliquando dominium probare oportebat, siuè directum, siuè vtile fuisset, aut quasi dominium, & sic bonam fidem, & titulum, in saluiano verò solam possessionem probare sufficiebat, vt probat *lason de action. §. item seruiana num. 85. & sub num. 93. versu retenta, & signanter numero 102.*

Est tamen aduertendū hoc quod diximus de Saluiano, intelligi debere de directo, quod creditori conceditur contra debitorem, & suum hæredem tantum, vt in *l. 1. C. de precario, & saluiano interdicto*, ex quo fit, vt cum creditor illo vtatur, necesse non habeat probare dominium rei obligatæ, sed solam possessionem, quam adipisci intendit, vt apud *Vinium decis. 416. nu. 11.* sed an contra tertium creditor hoc eodem directo vti possit? negatiuè respondet *Reg. Rouit. super d. Pragmat. n. 29.* qui licet de saluiano loquendo non explicat de quo interdicto loquatur, an de vtili, an de directo, tamen de directo intelligendus est: secundum *Bartol. in l. 1. ff. de saluiano, & clarius Ripa in rubr. de pignor. num. 19.* cum verò contra extraneum vult creditor agere, tunc vtili saluiano iuuatur, dummodò hypothecam habeat per *tex. in l. 1. ff. de salu. in*

S

terd.

xerd. & ita tenet *Ripa*, vbi supra, & *Vinius d. decis. 416. num. 14. Statil. Pacificus in tract. de saluiano interd. insp. 1. cap. 1. nu. 9. & 10. & signanter insp. 3. cap. 1. num. 3. & licet Thesaur. dec. 176. num. 9. referens opinionem Bartoli, & Ripa cum aliis, alleget contrarium sentientes, ibi numero 10. qui volunt, quod effectus saluiani procedat in locatore, contra conductorem, & non in creditore: tamen vera, & receptior est illa *Ripa*, & sequacium, dummodo interueniat in hoc utili remedio contra tertium probatio domini debitoris circa rem obligatam, & ab ipso extraneo possessam, vt declarat *Vuesembec. & alij adducti per ipsum Thesaurum vbi sup.* quibus addo aliud requisitum, scilicet creditum cum hypotheca *Rota dec. 591. penes Sanctissimum Pont. Greg. XV. nec*
 19 huic repugnat opinio ipsius *Thesauri*, ibi in fine dicentis, quod declaratio praedicta si vera esset inutilem redderet cautelam DD. dicentium melius esse, & vtilius agere saluiano, quam hypothecaria, quia DD. sic loquentes intelligi debent de saluiano directo, non utili, nec aliter potest intelligi eorum dictum, quia probatio, quae fit in utili interdico, fit etiam in hypothecaria,
 20 vt suo loco dicemus. Vnde concludimus, quod quando remedium saluiani directi petitur, nil aliud conceditur, nisi immisio sola in possessionem rei obligatae per debitorem possessae ad eam detinendam, donec ex fructibus ipsius fuerit creditori satisfactum, postquam fuerit immisus in possessionem rei non potest eam distrahere, tum quia ei non datur retinenda loco pignoris, tum etiam in hoc saluiano directo non discutitur de validitate crediti, vt *Rota diuersor. dec. 43. in causa Romana fructuum 50000. sub num. 4. p. 1. & ideo est merè possessorium iudicium, vt in § interdico in se. de interdico, & l. interdico, § adipiscenda, ff. de interdico, Bartol. & alij in l. 1. ff. & C. de salu. interdico. & quia est possessorium non admittit appellationem l. unica Cod. de momentan. possess. Thesaur. decis. 175. n. 3. & ex hoc oritur, quod in aliis Regnis ad euitan-**

dam appellationem creditores petunt potius hoc saluianum, quam pactum de ingrediendo, & capiendo cum adiudicatione crediti, quod idem esset, ac assistentia cum appretio, vt per *Barbat. de restitut. interd. glos. 1. n. 31. in fine.*

Quando verò agitur dicto utili saluiano interdico, vbi etiam immisio in possessionem bonorum peti potest contra tertios possessores cum distractione, tunc extrema dicti saluiani utilis probari debent, quae quidem huiusmodi sunt, scilicet creditum cum hypotheca. Secundò possessionem debitoris tempore obligationis. Tertio possessione detentoris contra quem dirigitur actio, quibus concurrentibus, etiam per viam sustentationis litis, vt probat *Burattus decis. 693. num. 3. & 4. conceditur dicta immisio, prout in terminis extat decisio dict. Viny 416. cui addo decisionem S. R. R. coram Eminentissimo Cardinali Ottobono die 10. Maij 1649. de qua habetur apud Salgadum in laberintho creditorum decisionum centenaria decis. 33. n. 1. cessante verò hypotheca, cessat remedium dicti utili saluiani, vt resolutum fuit in d. R. R. coram Eminentissimo Cardinali Corrado penes eundem Salgadum vbi sup. decis. 19. nu. 3. cuius utilis saluiani remedio uti potest fideicommissarius etiam particularis in ipsa re fideicommissa subiecta Gabriel. consil. 44. num. 1. lib. 2. Seraph. decis. 828. n. 1.*

Est tamen cauendum à Scaccia circa requisita probationum, qui lib. 3. de appell. cap. 2. q. 17. lim. 6. memb. 9. num. 89.
 22 tenet, quod tam in directo, quam in utili saluiano sufficiat probatio possessionis tantum, ego tamen non recedo à *Iason. de actionibus d. §. item seruiana num. 92. moueor etiam, quia quae dixit Scaccia intelligi debent de remedio saluiani, quod de eius propria natura, respicit locatorem non creditorem, sed quando hoc interdico alij, quam locatori conceditur, non est mirum si suos terminos excedat, vt in simili explicat glos. in l. Iulius. ff. depositi.*

Alia adsunt remedia in iure, quae summo digiti tangemus, vt tyrones non tanto fastidio affecti, assistentiae terminos

nos

nos breuibus degustare possint.

Scias igitur inter interdicta, siue remedia potissima huic subiecto accom-
 23 modata, vnum est illud possessorium, adipiscendæ possessionis, de quo supra diximus, & habetur in §. *sequens instit. de interdictis*, & hoc exemplificatur etiam in tribus, nempe in titulis, quorū bonorum, quorum legatorum, & saluiani
 24 *interdicti*, quibus alia duo adduntur, scilicet remedium *l. fin. C. de edicto Diui Adriani tollen. & l. creditores 3. C. de pignoribus*; quorum bonorum interdictū competit, tam filio præterito contra hæredem scriptum possidentem bona hæreditaria, vt in *l. 1. eod. tit.* quam hæredi ab intestato contra iniustos possessores bonorum eius, cuius est heres, vt
 25 in *l. 2. C. eod.* Quorum legatorū remediū competit hæredi scripto contra legatarios, qui ante aditam hæreditatem legata occupauerunt, vt in *l. 1. C. quorū*
 26 *legatorum, Saluianum*, verò competit locatori pro rebus tacite obligatis contra colonum, & inquilinum, vt supra etiam retuli. Remedium *l. fin. C. de edicto Diui Adriani*, cōpetit hæredi scripto, & successoribus tantum ex testamento pro immiſsione bonorum hæreditariorum, vt plenè habetur penes *Peregrin. de fideicommiss. artic. 48. nu. 2. & 3.*
 28 ibi *Censalius fol. mihi 478.* remedium *l. 3. C. de pignor.* competit creditoribus vt supra *num. 13.* diximus, adest etiam interdictum *retinenda possessionis*, quod
 29 huc non spectat, sed de eo habetur in *tit. ff. utrobi, & vti possidetis.*

Alterum est remedium, quod vocatur *possessorium recuperanda*, quod competit ei, qui vi, aut violentia fuerit deiectus, vt habetur penes *Menoch. de reuoc. possess. rom. 14. num. 24. & seq.* hoc quidem remedium *recuperanda*, potest respectu violentiæ considerari duobus temporibus. Primò, scilicet principio veræ expulsionis, ac tempore occupationis possessionis. Secundò, ex post facto, scilicet, quando post occupatam possessionem, licet non ex vi, sed impediendo, vel non admittendo Dominum possessionis, repellendo eum in iudicio, quo casu etiam vis dicitur fie-

ri, & ideò in hoc secundo casu interdictum conceditur ipsi domino contra spoliatorem, vt in *l. non abs. re. C. unde vi, l. ultima, versu, & contra, ff. de precario*, & sic duobus temporibus duo conceduntur interdicta recuperandæ, quorum vnum est directum, aliud vtile: directum vendicat sibi locum in primo casu, nempe cum ex vera vi fuerit expulsus à possessione, & tunc subministratur remedium *all. in tit. ff. de vi, & vi armata, & C. unde vi, & ff. de vi publica, & priuat.* & cōpetit tam domino si ipse vim passus est, quā suo colono, inquilino, seruo, vel procuratori, si fuerint vi expulsi *l. 1. §. quod seruus, & §. non alij autem, ff. de vi, & vi armata*, competit etiam usufructuario, & ciuilitè possidenti, vt est videre penes *Barbatum de restitutoria interdicto, in prefat. nu. 25. & 27.*

Vtile verò remedium possessorium recuperandæ occupat locum in secundo casu, scilicet post occupatam possessionem, aut quando suspicatur posse repelli, & tunc isto remedio succurritur *l. fin. C. de acquirenda possess. & l. clam. possidere, §. quid ad nudinas, ff. eod. explorata* contraria sententia eorum, qui tenent quod dispositio *d. l. fin.* extenditur etiam ad interdictum directum per ea, quæ annuit *Barbarus in d. prefatione num. 29.* Hoc vtili remedio non vtuntur detentores, qui causa custodiæ detineant, vt esset depositarius, vel commodatarius, sed bene hi tales vti possunt iudicis officio, vt declarat *Menochius de recuper. poss. remed. 10. num. 25. & num. 26.* Hoc idem remedium vtile, *34* pertinet ad dominum, non solū quando suspicatur posse repelli, aut post occupatam possessionem, verum etiam cū seruus, colonus, inquilinus, aut procurator derelinquunt possessionem domini, aut quādo data opera, vel dolo possessionem deserunt, siue tradunt, vt habetur in *rex. d. l. fin. de primo ibi derelinquunt, & de secundo ibi dolo prodiderunt.*

Veniunt nunc ad secundum casum, scilicet quando debitor bona obligata in testium transferri, siue alienari, & creditor

ditor vult agere cōtra dictum tertium possidentem, & causam habentem ab ipso debitore, tunc quia ipse creditor per talem trāslationem bonorum amisit ciuilem possessionem quā habebat vigore constituti, propterea ad acquirendam hanc ciuilem possessionem indiget alio remedio, siuē interdicto, quod reuocatorium appellat *Barbatus* contra *Gayrum*, & alios, qui recuperant. 25 dā remedium dicunt *d. p̄satis. num. 58.* sed veritas est, quod quando creditor agit contra debitorem suum, tunc dici potest, quod tale remedium appelletur vtile possessorium interdictum recuperandæ, si verò contra tertium, tunc illud nuncupetur reuocatorium à quo nō recedit idem *Barbat. d. p̄satis. n. 64. versu est verum*, hoc quidem casu huiusmodi reuocatorium remedium creditori præstatur *l. fin. C. de acq. poss. de quo tractat Menoch. de recupi. poss. d. remedio 14. nu. 24. & seq.* & sicut creditoribus succurritur p̄ actionem Paulianam in factum pro alienatis in fraudē ipsorum, de qua actione in factum habetur *in toto tit. ff. & C. de his, que in fraudem creditorum*, ita pariter adinstar illius actionis cum debitores precario nomine rogantes tradendo alteri rem obligatam afferunt creditoribus suis præiudicium, meritò succurri debet hoc reuocatorio interdicto pro reuocandā possessione translata, vt satis probat *Barbat. d. p̄satis. num. 60.*

Fuit olim disceptatum stante naturali possessione translata per debitorem in tertium, ex quo non poterat per creditorem exerceri pactum illud sibi à debitore concessum de capiendo propria autoritate, an de iure communi posset item creditor illius exercere prædictum remedium vtile recuperatorium, ex *d. l. fin.* contra tertium non obstante dispositione *lex. in l. hoc si debitor, C. de pignoribus*, p̄ quem disponitur fieri debere prius principalis debitoris discussionem, & deinde ad tertium deuenire? & in hoc varias fuisse DD. sententias ostendit *Barbatus in d. sua p̄satione num. 44. versu, aut quarto. & num. 48.* & ante eum *Menochius de recuperand. pos-*

sess. d. rem. 14. à num. 34. & seq. & ideo ad tollenda dissidia opus fuit particularis lex, quæ fuit *d. Reg. Pragmat. 1. sub tit. de assistentia bonorum*, per quam nil de nouo additur, sed declaratur, creditori instrumentum habenti cum clausulis, de quibus supra differimus posse, absque discussione principalis debitoris agere contra tertios possessores, prout prius de iure communi permittum erat vigore *d. l. fin.* quod probat *Marcell. Marcian. consil. 65. nu. 10. 10. 2.* itaut si quis velit obtinere assistentiam 38 & appetium, scilicet adiudicationem per viam assistentiæ mediante appetio contra tertium possessorem non discusso principali debitore, oportet habere nempe pactum de capiendo, obligationem bonorum, & constitutionem præcarij cum aliis concurrentibus de iure, tam in assistentia, quàm in hypothecaria hoc dicit pragmat. ipsa, prout explicat etiam *Barbat. ubi sup. glos. 2. in princ.*

Tertius casus est, quando creditor agit iure assistendi contra tertium, 39 qui causam immediatam non habet à debitore, sed ab alio extraneo forte virtute cessionis, aut alia causa, tunc ipse, quia non ex dolo, vel opera sui debitoris priuatur sua possessione ciuili succurritur remedio actionis hypothecariæ, quæ est actio in rem, & sequitur possessorem *l. pignoris 18. C. de pignor. videamus quælo. quæ sit actio hypothecaria* vnde nomē hypothecæ deriuat, & quæ requiruntur, vt ea haberi possit.

Scias actionem hypothecariam idē esse, ac quasi seruianam, vt explicat *Jafson. de actiom. §. item seruiana num. 10.* & per eā ratione iuris hypothecæ auocari possessionem per *lex. in l. si cum auditor 66. in princ. ff. de euitcion. & cō. obditiām ad prosequendum pignus, & pro rebus inquilini in prædio urbano inuectis, referit Thesaur. d. decis. 176. num. 7.*

Hæc quidem actio nascitur ex obligatione omnium bonorum cum potestate capiendi, vigore cuius creditor facultatem habet, aut vendicandi dominium rei pignoratæ iuxta remedium,

l. ve-

l. vetustissimam, C. de iure dominij impe-
trando, aut vendicandi possessionem tã-
tum rei, si voluerit inniti dictę actioni
hypothecarię vigore saluiani vtilis in-
terdicti, vr per Barbatum in d. pr. ef. n. 4.
 & in hoc proposito obiter significare nõ
 omittam, quod mulier si constante ma-
 trimonio fundum, vel domum viri iure
 familiaritatis possideret, soluto matri-
 monio mutare potest causam possessio-
 nis, & eadem bona vigore suę hypo-
 thecę generalis retinere, donec sibi de
 dote sit satisfactum, vt communis est
 40 DD. conclusio demonstrat *Andreol. cõtr.*
12. n. 1. & facit tex. in l. 1. §. 1. ff. vti pos-
sidetis, & C. licet causam de probat. Si-
gnobrol. cons. 259. & id procedit licet fun-
dum, vel domus maioris valoris esset
mulieris credito, quia quanti maioris
valoris rem mulier sua hipotheca auo-
cat, eò citius satisfit suum antierius cre-
ditum cum fructus suos non facit, sed
computat in sortem, vt per Caroccium
decis. 21. num. 36. & 41. verum in casu
retentionis constante matrimonio ob
viri vergentiam ad inopiam secus est,
quoniam diuersus est casus, declarat
idem Andreol. vbi sup. nu. 18. & ex ista
obligatione manat hypotheca nomen,
quod Grecum est, & deriuat ab ipos,
id est sub, & theca id est repositorium, (ci-
licet obligatio, & sic illa suppositio, quę
fit a debitore de bonis suis, dicitur hy-
potheca, hanc, vt creditor dicatur habe-
 41 re, duo requiruntur. Primò, vt pro
 suo credito expressè, vel tacitè habeat
 obligata bona debitoris, alias non ha-
 bebunt hypothecam *l. 1. & seq. ff. de pi-*
gnoribus, & hypothecis. Secundò, vt
 creditum sit purum, & consequenter,
 quod nata sit actio, etenim si esset cre-
 ditor in diem, vel sub conditione, non
 posset ante diem, vel conditionis euẽ-
 tum agere; sed quid dicendum, si debi-
 tor ante conditionem purificatam bo-
 na obligata alienaret? distinguendum
 erit cum *Negusantio de pignoribus in 3.*
memb. 8. part. princ. num. 1. to. 6. p. 1. aut
 hypotheca procedit ex contractu in ta-
 42 li casu non euanescit, sed retro trahi-
 tur ad diem contractus, aut ex ex alio
 quasi contractu puta ex legato, aut vl-

tima voluntate, & tunc non retro trahi-
 tur ad diem mortis testatoris, sed solũ
 ad diem existentis conditionis legati,
 idem *Negus. in d. tract. memb. 1. §. p. nu.*
20. vers. sed difficultas, & memb. 2. nu. 10.
& 24. Roza decis. 760. num. 6. p. 2. vnde
 purificata conditione legati ex tũc bo-
 na testatoris fiunt tacitè obligata pro
 legato, dummodò talia bona reperiun-
 tur penes hæredem, alias si fuerint elie-
 nata, siuè hypothecata pendente condi-
 tione legati, præferri debet emptor, si-
 uè creditor, cui hæres obligauit *Negus.*
d. memb. 1. §. part. num. 22. Bald. nouell. in
tract. de dote p. 10. num. 40 & 41. tom. 9.
 & ita iudicatum fuisse testatur *Scac-*
cia de sent. & re iudic. glos. 14. q. 7. sub
num. 11.

Est notandum, quod hæc actio hypo-
 thecaria, licet exerceatur contra tertiũ
 extraneum, vt supra diximus, potest ni-
 hilominus exerceri contra ipsum prin-
 cipalem debitorem, hac sanè animad-
 43 uersione, vt si contra tertium, tunc re-
 gulariter antequam in eum dirigatur,
 bona principalis debitoris excutere
 oportet, ex *Auth. hoc si debitor. post l. 24.*
ibi Cyn; Bald & alij num. 2. C. de pigno-
ribus, & hypothec. limitatur tamen quo-
ties per debitorem fuerit beneficio d.
Auth. renunciatum, quia tunc talis ex-
cusio non requiritur, vt per Negusant.
vbi sup. d. memb. 1. p. 8. num. 14. vsque ad
num. 33. tom. 6. p. 1. Secundò, oportet
 etiam in termino probare non solum
 dominium bonorum possessorum p di-
 44 cum tertium, fuisse penes debitorem,
 tempore contractus obligationis, vt per
Reg. Requit. vbi supra num. 32. & Negu-
sant. d. tract. 1. p. 8. memb. 3. num. 8 & 9.
 & ante eos dixit *glos. in l. rem alienam in*
glos. 1. ff. de pignorat. act. secum um Dy-
num relatum à lasone in d. §. item fer-
niana num. 89. verum etiam probare
 hodiernam possessionem eorundẽ bo-
 norum obligatorum esse penes dictum
 tertium possessorem.

Aduerte hic, quod licet mihi contra
 debitorem meum cõpetat aliquod di-
 45 rectum interdictum pro auocãda pos-
 sessione, non idcò creditori meo, cui
 obligauit omnia mea bona illud ipsi
 etiam

etiam conceditur contra dictum meū debitorem, sed bene verum utile interdictum contra illum, tradit *Iason. d. sit. de action. d. §. item seruiana sub num. 89. in fine, versu aduertite, & num. 91. & in hoc casu fieri debet probatio, prout dixi n. 49.*

Si autem agat contra debitorem tūc possidētem, in electione creditoris est, aut probare dominium, & possessionē, aut allegare tantum dominium, & probare possessionem penes ipsum debitorem, quia ex ipsa possessione probata, resultat præsumptiue dominij probatio, secundum *Bartol. in l. alienam nu. 6. vers. non dico, ff. de pignor. act. & alios, quos allegat Dom. Reg. Rom. super dicta Pragmat. num. 31. sed secundum glos. in l. cum res in glo. fin. C. si aliena res alien. pignori data sit, sufficit probare tantum possessionem; est obseruandum proba-
47 re rem fuisse in bonis, & de bonis debitoris, nil aliud importare, nisi ipsius debitoris dominij probationē, vt aduertit *Dom. Reg. Rom. super d. Pragmat. num. 39. & ante eum plenius tradidit Iason. de action. in d. §. item seruiana n. 87. & in §. item iste num. 8. & 9.**

Sunt duo præterea notanda; Primum cuius speciei sit iudicium hypothecarium? Secundum, in quo differat hoc hypothecæ remedium, ab interdicto acquirendæ possessionis ciuilibus, de quo supra actum est.

Quod attinet ad primum, nota iudicium hypothecarium, esse petitorium, & ordinarium, *l. pignoris, ff. de pignori-
48 bus, Bartol. in l. 1. sub num. 1. vers. quare quid differt, C. de precario, & saluiani interd. Rota diuersorū dec. 43. n. 3. p. 1. & huic simile est iudicium rei vendicationis, per quod auocatur tā possessio,
49 quàm detentio dominij l. officium, ff. de rei vendicat. & quia in hac actione hypothecaria bona dantur loco pignoris, & creditor potest obtinere, vt ea distrahantur pro sibi satisfaciendo, & ideo antecedenter necesse est de validitate crediti discutere, in qua discussione debitor audiri debet, vt possit opponere vtrum constet de credito: & hac de causa necessario deuenitur ad petito-*

rium, & ad ordinarium iudicium *Rota d. decis. 43. nu. 4. versu neque constat.*

Quod ad secundum, nota remediū actionis hypothecariæ in multis differre à remedio *d. l. fin. C. de acquir. possess.*
50 Primò, in hac hypothecaria regulariter excussio bonorum debitoris requiritur *Negus. de pignor. p. 8. memb. 1. n. 11. & 17. in fine, & non potest agi directe contra tertium possessorem possidentem, & in remedio l. fin. non requiritur excussio debitoris, sed agitur directe, ac iudicio possessorio ad reuocandam ciuilem possessionem, vt supra dictum est.*

Secundò, in iudicio huius actionis datur appellatio, & in illo *l. fin.* non datur, probat *Scaccia. de appell. lib. 6. mēb. 39. n. 92.*

Tertiò, Actio hypothecaria præscribitur spatio 10. vel 20. annorum, condictio verò, ex *d. l. fin.* non præscribitur, nisi spatio 30. annorum *Menochius de re. cup. poss. d. rem. 14. in fine quest. 19. num. 68.*

Visum est supra *nu. 15. & seq.* quomodo naturalis possessio debitoris acquiratur à creditore, quoties reuocatur precarium *l. de inde sub num. 35. & seq.* quomodo creditor ciuilem acquirat possessionem amissam per traditionem factam à debitore *l. denique in quibus casibus necesse sit actio hypothecaria tractatum est, nunc verò pro corollario hæc pauca notabilia subnectemus,*
Primò, quod si obligatio bonorum fuit generalis, quia ius hypothecæ est
51 indiuiduū secundum *Craucet. cons. 100. num. 44.) & add. ad Gizzarell. decis. 50. num. 76. Cyriat. p. 10. r. 193. Polydor. Ripa. de indiuid. sect. 4. num. 44. & sect. 22. num. 4. Giurb. obser. 12. num. 54. quod intellige in casu de quo loquitur Scaccia de sent. & re. indic. glos. 14. q. 12. sub num. 50. tunc exerceri potest super quacumque re debitoris, si verò specialis, & generalis simul, tunc regulariter esset
facienda discussio prius super re speciali, & deinde super alijs rebus secundum terminos *l. 2. Cod. de pignori-
bus, sed hoc limitatur primò, quando in contractu adesset clausula illa, vt spe-**

specialitas generalitati non deroget, & è contra, tunc enim esset in electione creditoris vigore illius agere, vt decisū refert *Dom. de Franchis decis. 5. & Cacheran. decis. 159.* Secundò, cum ageretur contra principalem debitorem, qui non potest opponere, vt prius excutitur speciale corpus, & deindè ad generalem deueniat hypothecam *Surdus decis. 44. num. 10. & 11.*

Secundò, si pacto de dote restituenta apponatur precarii clausula, facto casu restitutionis mulier per dictā clausulam potest ingredi possessionem illius rei, quam in dotem dedit, probat *Bald. in l. pen. C. de pignorat. act. Boerius, q. 200. circa medium.*

Tertiò, quoties agitur contra tertium possessore pro capitale consequendo ex contractu annuorum introituum cum principale debitore confecto semper requiritur rescissio contractus, vt per *Reg. Rouit. super d. Pragmat. num. 4.* cui addo *Barbatum d. glos. 2. num. 18. 19. & 20. & Thorum in suppleto compendij decisionum, verbo creditor cum constituto fol. mihi 129. col. 2.*

Quartò, si duo heredes conuenirentur actione hypothecaria, quorum vnus esset laicus, alter Clericus, tunc cum res obligata esset diuidua clericus remittitur, & laicus retinetur in foro laicali *Capyc. decis. 137. Vrsill. ad Afflict. decis. 213. ibi Pisanel.*

Quintò, vt clausula constituti possessionem transferat in eum, cui fit donatio, necesse est, vt constitutarius sit præsens, aut postea statim acceptat, vt est videre *Decium consil. 226. num. 5.* & alios quos refert *Tiraquell. in tract. de constit. in 3. p. limit. 30. nu. 1. & seqq. Thesaur. decis. 70. n. 7.* etenim donatio facta absenti, donec non acceptetur est reuocabilis, tradit *Molin. de primog. Hisp. in 6. p. lib. 4. n. 64. & seq.* sed an donatio facta absenti, & notario pro eo acceptati reuocari possit? magna est controuersia, vt obseruatur penes *Dom. de Franchis decis. 339. & Thesaur. decis. 114.* sed communis opinio est, quod sit irreuocabilis, vt demonstrat *Fab. Turrett. consil. 60. vol. 2. & Roland. à Valle consil. 19. per*

totum vol. 1. & decisum habetur penes, Surdum decis. 111. & 206. num. 4. & seq. vide tamen *Montan. in tract. de regalibus tit. de regal. offic. num. 36.*

Sextò, an clausula constituti deficientes in instrumento, censetur apposita de stylo, & de consuetudine respondetur, quod si viget consuetudo eam opponendi, prout est consuetudo totius Italiae, censetur apposita, & deficientes presumitur omissa à notario, tenet *Socin. consil. 55. nu. 11. 4. vol. & consil. 131. n. 16. & Alexand. cons. 170. sec. vol. Paul. de Castr. cons. 10. in p. p. num. 3.* & hoc verū, quatenus notarius consueuisset illam in alijs suis instrumentis apponere, ita tenent innumeri DD. relati per *Tiraquell. in tract. de constit. p. 3. limit. 31. num. 5. & 9. Vrsill. ad Afflict. decis. 139. num. 6. Surd. decis. 223. de Franchis decis. 302. num. 4. & postremò Reg. Merlinus controu. forens. centur. 1. cap. 35. quod vide.*

Septimò, an hypotheca, quæ competit mulieri super bonis viri cõpetit etiā ipsius mulieris creditoribus? dic quod non secundum *Angelum in Auth. vt ex actione instate dotis prima in sine principij collat. 7.*

Octauò, an frater obligare possit re communem alteri fratri eo inscio? pulchra est quæstio, sed ne alienos videar transcribere labores, vide *Barbatum de restit. interdicto glos. 12. num. 194. & seq.*

FORMVLA PETITIONIS

in gradu appellationis, etiam per viam electionis fori.

S Acrae Reg. M. Supplicat humiliter Petrus Curcius Curator Angeli de Vineæ, dicens susannam Brocardam viduam quondam Mercurij de Vineæ ad præsens vxorem Lanspergii Mellis in Curia Ciuitatis Suesanae, pro suis dotibus duc. 300. & antephatò duc. 100. eorumque interesse, & expensis, atque nonnullis mobilibus dotis nomine consignatis, assistentiam petijisse in forma super bonis dicti quondam Mercurij possessis per dictum Angelum suum, & dicti

Et Mercurii filium, & instructo processu p dictam Curiam diffinitiuum obtinuisse decretum, per quod sibi præstita fuit assistentia prædicta nõ solum pro dictis dotibus, & antephato, ac mobilium restitutione, aut illorum valoris duc. 187. verũ etiam pro alijs duc. 203. pro eorum interesse ad rationẽ duc. 7. pro centenariõ à die mortis dicti Mercurij, & pro alijs duc. quatuor ex interesse dicti antephati, tunc cum S. M. attentis tabulis nuptialibus, & dotali instrumento, & probationibus in iudicio deductis non poterat assistentia concedi, nisi pro dote, & eius interesse tantũ, quia pro antephatõ iam pactum erat inter contrahentes ipsos, dictam Susannam, si soluto matrimonio superstites nõ fuissent filij ex ipso matrimonio, lucrari potuisse ducatos centum, at mobilia, quia non fuerunt æstimata, eorum valorem dictus Angelus soluere non tenebatur, & dotes ipse, quæ erant restituendæ conuerti debebant in tutam emptionem, quia dictus Lanspergius vergebat ad inopiam: quare grauatus appellauit à decreto dictæ Curia, prout ad præsens etiã appellat ad S. C. quod in suum forum eligit etiam perhorrescendo partis aduersæ potentiam, supplicat M. V. causam prædictam committere vni ex vestris Regijs Consiliarijs, qui ius, & iusticiam supplicanti ministret omni modo meliori.

S M M A R I V M.

Lucrum respectu mulieris post mortem viri, idem est, ac antephatum, n. 1.

Bona mobilia tradita viro inæstimata, vt reperiuntur post eius mortem uxori sunt restituenda, nu. 2.

Limitatur, ibidem.

Dotes soluto matrimonio patrimonio mulieris efficiuntur, n. 3.

Dote restituta dotis priuilegia cessare videtur, num. 4.

Sed contrarium tamen probatur ex causis, ibidem num. 5.

Et decisione confirmatur, n. 6.

OBSERVATIO.

IN hac supplicationis forma pro meritis causæ plura obseruabis. Primò, quod decretum latum per dictam Curiam non omni parte executionem merebatur. Primò, quod ad antephatum, quia in capitulis partes conueniunt, vt post mortem viri non superstibus filijs vxor ducatos centum lucraretur, & licet specificè de antephatõ mentio facta non fuisset, tamen non purificata conditione per mortem viri cũ filiis nõ poterat vxor petere d. duc. 100. **1** Supponendõ aliud esse antephatum, quàm dictum lucrum, illud enim verbũ lucrari post matrimonij dissolutionem non poterat in alio verificari, nisi circa dictum antephatum, quod aliud non est, nisi lucrum teste *Reg Capyc. Latro in consult. 138. num. 33. tom. 2.* & idẽ mãlè attento pacto prædicto iudicauit Curia prædicta, prout in simili questione iudicauit S. C. 13. Nouembris 1612. in causa Lucretiæ de Pelle cum Mario Petrogne Curatore Angeli Petrogne, referente *Reg. Consil. Ioannes Andr. de Georgio* penes Anell. Mondellum Actuar. cuius tenor inferius describetur.

2 Secundò, quia corredum, siuè bona mobilia, quæ inæstimata consignata fuere, de eorum pretio nulla mētio apparebat, sed ea communibus vsibus destinata, atq; consumpta erant, & idẽ viri hæredes valorem soluere non cogebantur, verũ ea restituere, prout reperiabantur, vt optimus est *tex. in l. plerumque 11. ff. de iure dotium, Cassaneus in consuet. Burg. le feme, §. 26. fol. 202. num. 6. Afflictus. decis. 247. in princ.* limitatur tamen quando maritus bona prædicta viuente vxore vendidisset ad sui commodum, & pretium sibi applicasset, tũc enim mulier recuperare possit secundum *Paul. de Cast. in l. æstimatis. ff. soluto matrim.*

Tertio, quia soluto matrimonio, licet dotes sint restituendæ, & tunc eæ patrimonium mulieris efficiantur dotis nomine delato, vt per *Gratian discept. forens.*

- forensi. cap. 427. nu. 18. glos. in l. in rebus, ff. de iure dotium, de Franchis decis. 161. num. 5. ex quibus facta restitutione cessare videatur dispositio l. 1. ff. solut. mat.
- 4 quia dote restituta omnia dotis priuilegia celsat *Thesaur. iun. lib. 3. quest. 72. n. 15.* nihilominus ex pluribus talis dos in emptionem conuerti debet. Primò, vt conseruetur dispositione *tex. in l. 1. ff. sol. matr. ibi dotis causa semper, & l. 2. ff. de iure dotium,* & tunc conseruatæ dicuntur dotes cum in emptione annuorum introituum, vel stabilium conuertantur. Secundò, nè dissipetur, & vt ex eius fructibus se, & filios alere possit. Terriò, vt filiorum pauperies euitetur,
- 5 vt probat *Thorus in supplem. compend. decis. verbo dos promissa,* vbi attentis his refert iudicasse S. C. & in præfato casu magis vrgebat emptio facienda de dotibus, quia ex actis constabat secundum virum præmortuarum vxorum dotes dissipasse. Vndè meritò S. C. in causa dictæ Lucretiæ de Pelle sequenti modo iudicasse legi ex processu mihi accommodato ad finem, vt hæc pauca exarasset.
- 6 *Visa supplicatione appellantis, &c. visis denique videndis, &c. Per hanc nostram diffinitiuam sententiam dicimus, pronunciamus, sententiamus, decernimus, & declaramus bene fuisse, & esse per Curiam Ciuitatis Lauelli in fauorem supradictæ Lucretiæ iudicatum quoad dotes, verum tempore executionis nostræ diffinitiuæ sententiæ ponantur in emptionem tutam, consulto dicto Nostro S. C. salua nobis, & dicto Nostro S. C. prouisione faciendâ, quo ad interesse ipsarum, & insuper declaramus bene fuisse, & esse ad Maiestatem Nostram, & dictum Nostrum S. C. pro parte predicti Marij Patrogne, nomine ante dicto appellatum, quoad antepactum predictæ Lucretiæ, ex causis in processu deductis neutram, &c.*
- Quod ad interesse dotis fuit deindè explicata prouisio, & fuerunt condemnati conuenti ad interesse liquidandum, vt in dicto processu penes dict. Actuar. Mondellum.

FORMVLA PETITIONIS,
vt petens declaretur esse compræ-
hensum in legato, & illud sibi
soluatur.

S Vpplicat humiliter Victoria de Saluia filia legitima, & naturalis quondam Santilli iunioris filij quondam Io: Petri filij quondam Santilli senioris filij quondam Bartholomei de Saluia, dicens, die 20. Ianuarij 1586. Antonium de Saluia A. M. D. suum vltimum confecisse testamentum in scriptis clausum, & sigillatum manu Alphonsi Fontana, in quo Venerabilem Ecclesiam, & Hospitale Sanctissimæ Annuntiatae Ciuitatis Neapolis suum hæredem instituisse, & eiusdem Gubernatoribus mandasse, vt de tota sua hæreditate, ac bonorum facultate Mons fundaretur, & annuorum introituum, qui ab eo perueniebant duæ fierent partes æquales, quarum altera ad beneficium ipsius Ecclesiæ, & Hospitalis remaneret, altera verò quotannis erogaretur pro maritandis Virginibus puellis sibi coniunctis ex consanguinitate, vel affinitate, & singulis earum ducati centum soluerentur in subsidiū earum maritagij; verum in earum concursu dependens ex consanguinitate, illis, quæ ex affinitate descēderent præferretur, inspecta quoque ætatis prærogatiua, itaut cōcurrentibus pluribus, ætate maior minori præferretur, & quod instrumenta dotalia conficienda pro dictis maritagijs confici deberent secundum vsum Ciuitatis Neapolis, vulgò dictum *alla vecchia maniera:* vt hæc & alia clarè patent in testamento producto in processu illorum de Papale cū dicto Sacro Hospitale penes Actuarium de Fusco. Cumque S. M. supplicans sit descendēs à consanguineis collateralibus dicti quondam Antonij, & ex pluribus decretis ipsius S. C. constat dictos suos ascendentes esse consanguineos dicti quondam Antonij: idè intendens supplicans declarari facere ipsam vti consanguineam dicti testatoris fuisse, & esse compræhensam in

T lega-

legato prædicto, cum iam nupta reperiatur, & proinde condemnari Gubernatores dictæ Ecclesiæ, & Hospitalis nomine prædicto ad sibi soluendum dictos ducatos centum, Propterea recurrit ad M.V. eique supplicat causam prædictam committere eidem Vestro Regio Consiliario N.N. Commissario, alias dato pro causa dicti legati, ut supplicanti ius, & iniustitiam ministrare valeat omni modo meliori, &c.

S Y M M A R I V M.

Legato pro maritandis puellis pia dicuntur, num. 1.

Et favorabilia alimentis existimantur, n. 1.

Heredes testatoris an in legatis pro maritandis puellis apponere possint conditionem, ut ijs decedentibus sine filijs legata reuertantur ad ipsos heredes? negativè decisum demonstratur, nu. 3.

An medietas legati ducatorum centum relictorum per quondam Antonum de Salvia A.M.D. ad beneficium puellarum sibi ex consanguinitate coniunctarum, decedentibus illis sine filijs spectet ad Sacram Damm Sanctissima Annuntiata Neapolitana sua hereditate negativè concluditur.

Dote legata à testatore puellis de sua linea, si eueniat, ut aliqua ex eis nubere non possit, utrum debeat tantum pro alimentis, quantum pro dote? affirmativa probatur, n. 5. & usque ad n. 12.

Legatum, prædictum pro maritandis puellis, debetur tam pro matrimonio carnali, quam pro spiritali: num. 13.

OBSERVATIO.

Legata quæ fiunt pro maritandis puellis, pia dicentia videntur, l. c. 15. § si mulier. ff. de condition. in debiti. Hippolit. in præct. crimin. §. nunc videndum, num. 14. quia non dos, sed paupertas est causa pietatis, Alexand. consi. 21. incip. viso processu, col. fin. vol. 1. Cornelius Benincasa in tract. de paupertate, quest. 9. specul. 6. num. 17. q. 5. per totam, & legatum in casu proposito dici potest pium inspecta qualitate personæ secun-

dum Angelum in l. cum hi, §. si in annos, 2. ff. de tract. quare favorabilius alimentis existimatur, ut probat P. Molpessus in comment. consuetud. Neap. tom. 1. p. 5. q. 11. num. 18. sed in huiusmodi legatis à dicto quondam Antonio relictis, utrum per eius heredes apponi possit conditio, quod dicti ducati centum reuertantur ad testatoris heredem decedentibus puellis sine filijs, negativè fuit decisum in simili refert, Thorus in supplemento decisionum in verbo legatum simpliciter relictum. Secus autem, cum à testatore fuerit ordinatum, & licet in legato puellarum dictus quondam Antonius ordinasset, quod instrumentum dotale confici debuisset secundum usum Civitatis Neapolis, vulgò dictum alla vecchia maniera in scriptis redactum, per quem disponitur muliere decedente sine filijs, medietatem dotis disponere, posse in ultima voluntate, aliam verò medietatem ad dotantis proximiores revertere, ut in consuetud. & si testator, quæ locum habet, tam in masculo, quam in foemina, cum sit eadem ratio, ut ibidè explicat Neapod. in verbo relinquere sub num. 1. de Ponte cons. 9. nu. 14. & in consuetud. si qua moriens, ubi omnes, & postremo perspicacissimus Montanus, quem novi, & vivens paucis notus, controuersia 1. num. 20. circa medium: tamè talis medietas, de qua non potest disponere prouisione dictæ consuetudinis, ad beneficium dictorum proximorum non autem dictæ heredis acquiritur.

Occasione prædictorum quærimus, testatore legante dotem puellis pauperibus de sua linea, si eueniat, ut vna ex eis, cui dos debetur virtute prædicti legati, nubere non possit ex naturali defectu sui corporis an debeat tantum pro alimentis, quantum debetur pro dote? puto, quod sic: probo ex pluribus.

5 Primò, ex doctrina Baldi in l. pactum num. 15; 20. quest. C. de collat. ubi dicitur quod stante statuto, quod filia non succedat, sed tantum dotetur, si filia nolit nubere debetur ei tantum, quantum nomine dotis erat sibi præstadium, hoc fortius procedit in dicta puella, quæ non potest nubere, idè alenda est in coeli-

batu

batu, qui est dignior matrimonio.

- Secundò, ex alia doctrina eiusdè *Bal.*
 6 *in l. fin. C. de dotis promiss. nu. 6.* ubi dicit, quod dos succedit loco alimentorū, ideò danda est ei hæc dos, vt se alat: cōfirmat hoc *Iason. in l. 1. ff. solut. matr. num. 25. verbo confirmo fortius*, ubi probat, quod alimenta facilius debentur, quàm dos, ideò si ex dispositione, testatoris debetur ei dos, tanto magis alimenta, nec est curandū de illius verbis dicentis, quod ei detur dos, nam id fecit ad subleuandas suas consanguineas pauperes, quæ magis leuātur alimentis, sine quibus oppeterent, quàm dote, & enim uerò si testator esset interrogatus, quid faciendum in scēmina matrimonium contrahere non valente, vtique verisimiliter dixisset, quod ei tantundè detur, vt se alat, ideò ubi habemus mentem testatoris, de verbis nō est curandū, inquit *Imperator in l. si quis filium, C. de lib. prater.*, & ubi manifestissimus est sensus testatoris, verborū interpretatio nusquam tantum valet, vt melior sensus existat, & non est nouū, vt legatum relictum ad vnum effectum applicetur ad aliud, etenim ex *Baldo habetur in l. dictum, Cod. de condition. ob*
 8 *caus. num. 6.* quod legatum pro constructione Cappellæ, quæ ob aliorum impedimentum non possit construi, debet conuerti in alium vsum; igitur eadem ratione hoc legatum dotis potest conuerti in alimenta, quorum causa potior est, quam dotis vt probauit *Iason. in d. l. 1. in d. versiculo confirmo fortius*
 9 Præterea similis casus deciditur per *Alexand. in l. si mater, C. de instit. & substit.* quā legem summat, dicens institutionē collatam in vnum casum extendi ad alium similem, & nō refert, quid ex æquipollentibus fiat: deindè ponit casum, si testator reliquerit filio familias, sub conditione, quando pater ipsius legatarij moreretur, deindè ille legatarius si fuerit à patre emancipatus, debetur ei legatū post emancipationem etiam viuo patre per illam legem, & ratio est, quia testator non credebat patrem emancipaturum esse filium, ideò conditionem adiecit in morte patris,
 10

11 nam si esset interrogatus, nūm absque morte patris, si eueniret legatarium fore sui iuris, deberetur legatum? vtique affirmatiuè respondisset.

Item ponit alium casum si testator legauit vxori suæ fundum sua vita durante dummodò non transeat ad secūda vota, & post mortem præfatæ vxoris eūdem fundum legauit Titio: deindè vxor transit ad secundas nuptias, nū prædictus fundus debeatur Titio, ex eo die, quo prædicta vxor trāsit ad secūda vota; an potius debeat expectari mors ipsius vxoris iuxta verbū legati? & respondit nō esse expectandam mortem, ex quo testator ideò in morte vxoris voluit fundum dari Titio, quia cogitauit eam ducturam esse vitam in viduitate, ideò in hoc casu dicendum est, eatenus testatorē posuisse cōditionem sui legati in casu matrimonij contrahendi, quatenus cogitasset omnes puellas nubere velle, & cum ista nubere non possit, nō est credēdum testatorem voluisse eam excludi, & mendicari. Hæc sūt de mente *Bartoli in l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de lib. & posthum. post nu. 2. in 2. oppos.* & ibi *Soccin.* tenet quod dispositio facta in vno casu, per modum conditionis, extenditur ad alium, quia testator censetur cogitasse magis effectum, quam modum, cum voluntas testatoris sit, quæ hoc operatur.

Additur tandem, legatum relictum pro maritandis puellis deberi non solum pro matrimonio carnali, sed etiam
 13 pro matrimonio spiritali *DD. in l. Titio centum, §. 1. ff. de condit. & demonstr. Matthesianus sing. 52. Roland. à Valle conf. 35 num. 16. & 17. cap. 3. Ferrar. cautel. 9. Campeg. de dote p. 1. q. 50. Boer. decis. 3. num. 14. Alberic. in 2. p. de Statutis, quest. 104. Simon de Petris de interpret. ultim. vol. lib. 4. dubit. 5. solut. 5. an 1. vsque ad 19. Surd. consil. 192. n. 20. Mastrill. decis. 153. nu. 9. Ancheran. Re-ginensis, quest. familiarium lib. 2. q. 10.*

FORMVLA PETITIONIS
 ad obtinendam hæreditatem vi-
 gore fideicommissi.

S. R. M.

S Vpplicat humiliter Michael de Cherubin frater consanguineus quondam Raphaelis de Cherubin, dicens annis elapsis dict. Raphaelem testamentum condidisse, & Petrum suum filium legitimum, & naturalem, instituisse heredem cum nonnullis substitutionibus, nempe, quod si ab intestato, vel sine liberis legitimis, & naturalibus, aut ab intestato decessisset, eo casu in sua hæreditate succederet Natalis de Cherubin suus frater cõsanguineus, qui si tunc inter viuos non reperiretur, eiusdem Natalis hæredes, & de familia ipsius testatoris, voluit, vt per fideicommissum succederent; dictus Petrus euenit, vt se Deo, ac Religioni B. Ioãnis de Deo dicauerit, & in ea professione emisit, renunciatione tamen præmissa ad beneficium supplicantis seruata, forma S. C. T. Cumq; per mortem ciuilem dicti Petri ab intestato, & sine liberis sint conditiones verificatæ, & atque ad eò sit factus casus fideicommissi in supplicantis beneficium, vti descendens de domo, seu familia dicti Raphaelis testatoris; Propterea intendens de suis iuribus experiri, prouisa prius de curatore hæreditate prædicta, eamq; declarari facere ad supplicantem spectare, & spectauisse vigore dicti fideicommissi, tanquam consanguineum, fratrem dicti Raphaelis, eiusque proximiorẽ de familia, & stipite ipsius testatoris, excluso, ex iuribus suo loco proponendis, tam Monasterio prædicto, quam Mauritio de Cherubin succedere prætendente, tum vti filio ex filia dicti Raphaelis, tum vti de domo prædicta; Recurrit ad M. V. eique supplicat huiusmodi causam committere vni ex vestris Reg. Consiliarij, &c.

S M M A R I V M.

Monasterium habetur loco filij, sed fictè, n. 1.

- An idem substitutum excludat, ibidem.*
Legis fictio non operatur, nisi in expressis, num. 2.
In casu in formula proposito monasterium non habetur loco filij, & quare n. 3.
Dom. D. Octauij Orsinus Auctoris amicus commendatur, ibid.
Ad exclusionem Monasterij coniectura magis tuta adducitur per Auctorem, n. 4.
An si quis antequam professionem emittat, renunciationem faciens attentis requiritis S. C. T. testamentum confecisse dicatur? num. 5.
Concluditur negatiuè explosa per Auctore Farinaccij opinione, num. 6.
Æquiparatorum talis est natura, vt æqualitas inter ea sit seruanda, n. 7.
Vbi non militat eadem ratio, neque eadem legis dispositio, num. 8.
Testamentũ fieri nõ valet per cõtractũ, n. 9.
Vbi plura adducuntur discrimina, qua inter utrunque sunt.
Affertur opinio Reg. Conf. Ioannis Baptistæ Melioris contrarium sentientis, & ea refellitur, num. 10.
Conditio in fideicommissis, apposta in forma specifica nõ potest adimpleri per equi pollens, num. 11.
Eaque quoad mentem, & verba testatoris est attendenda, ibidem.
Duo contraria non possunt esse in eodẽ subiecto, num. 12.
Facta electione de vno reuocabili, alterum irrenocabile non admittitur, n. 13.
Dictio vel in substitutionibus poni debet disiunctiuè, n. 14.
In alternatiuis sufficit vnum extare, aut vnum factum esse, quod procedit, tam in conditionibus affirmatiuis, quam negatiuis, num. 15.
Disiunctina dictio quando resoluitur in eundem inunctinam, num. 16.
Testatoris affectio consideratur in filijs, & quanta virtutis sit ostenditur, num. 17.
Hæres cui cõditiones datæ sunt cõiunctim, eas omnes adimplere tenetur, n. 18.
Decisionem Dom. de Franchis 150. in casu de quo agitur non obstare indicatur, numero 19.
Vna, & eadem res, licet regulariter non possit diuerso iure censeri, limitatur, cum adest diuersa subiectorum ratio, n. 20.
 Te-

Testatoris dilectio licet sit maior erga institutum, est tamen ordine successivo consideranda in substitutum, nu. 21.

Ponderantur decisiones Dom. de Franchis, & Reg. Sanfel. n. 22.

Quare favore substituti est interpretanda voluntas testatoris, ut extraneus excludatur? nu. 23.

Effectus clausula omni modo meliori ad plures modos extenditur ultra specificata, num. 24.

Appellatione familia venit agnatio, & agnatio, & familia, idem sunt, nu. 25.

Agnati appellatione includitur masculus, & femina excluditur, ibidem.

Filij ex feminis non sunt in earum familia, num. 26.

Testator cum vocat illos de sua familia, intelligi debet de illis descendentibus de suo stipite, nu. 27.

OBSERVATIO.

EN spectas benigne Iuuenis, quomodo sit formanda petitio, circa propositam actionem: modò nò aspernèdum ducò, si de eadem obseruemus, quid iuris actori foueat; ad cuius notitiam accedimus si sequentes quatuor articuli breuiter examinentur.

Primo, an Monasteriù loco filij habeatur? Secundo, an institutus per renunciationis contractum antequàm professionem emittat, testamentum confecisse videatur? Tertio, an conditiones illè ab intestato, vel sine filijs conceptæ in dicta dictione alternatiua vel poni debeant disiunctiue, aut copulatiue? Quarto, an in casu mortis substituti, eius hæredibus vocatis per fideicommissum de domo, & familia ipsius testatoris, ij, qui non descendunt ab eodè stipite testatoris licet sint de eius familia possint ne excludi?

Quod ad primum videtur distinguendum, aut agitur de dispositione ultimæ voluntatis, siue de testamento, & tunc monasterium licet verè filius non sit, sed fictè, quia aliquando pro filio habetur, prout loquitur, *tex. in c. presentia de probationibus* tamen favore Religionis loco illius existimatur ad ex-

clusionem substituti, statuit *Iustinianus Imperator in Auth. de Sanctis. Episcopis, S. sed. & hoc. & facit tex. in l. 2. ff. ad Tertill.* & quam plures auctoritates congestæ per *P. Molphes. in comm. cons. Neapol. tom. 1. p. 4. de success. ab intest. q. 65. num. 7. & seq.* licet secundum *Ioannem, Andrea,* ut notatur in apostilla ad *glos. d. cap. in presentia authentic. siue dicta. Constitutione de Sanctis. Episcop.* non habeat locum cum testator de se loquens apponeret conditionem *si sine liberis*, quia tunc de veris filiis intelligi debet, aut agitur de dispositione inter viuos, siue in contractibus, tunc verba illa scilicet *si sine filijs*, utpotè sint accipienda secundum proprium sensum, monasterium nò habetur loco filij, explicat post *Bal. in l. filium 6. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, Tiraquell. in l. si unquam, verbo suscepit liberos, num. 40. C. de reuoc. donation. & ratio est, quia legis fictio nò operatur, nisi in casibus expressis* *Bald. in l. si qua mulier num. 3. de Sacros. Eccles. & iul. in actionibus. ff. de his, qui not. infam.* & licet istorum opinionibus, & distinctioni non desint contradictores, nihilominus in præsentia casu, vbi de filijs legitimis, & naturalibus agitur, in eorum defectu, nullo modo monasterium illorum loco haberi potest, secundum æquam, & magis receptam sententiam, & in Supremis Tribunalibus sæpius decisam probat Dominus meus, qui laudibus nunquam satis efferri potest *Dom. Octavianus Orsinus V. I. D.* in quadam sua erudita allegatione pro *D. Fracisco de Capua Duce Miniani, cù Ven. Monast. Sancti Pauli, ac Ill. D. Dominico Maria de Capua Principe Chonche,* ex auctoritate *Cardinalis Franc. Mantica de coniect. lib. 11. tit. 7. num. 20. in fine Menochij de præsumpt. præsumpt. 83. num. 35. lib. 4. Peregrini de fideicom. art. 28. num. 78. Borgnini Canale. decis. 1. nu. 7. & 12. p. 3. Cacherani decis. 126. num. 34. Intrigliol. de substit. cent. 3. q. 63. num. 32. Dom. Consil. Staiban. resol. 51. an. 3. usque ad 6 quibus addo (Gam. decis. 6. Martani consil. 141. Fusar. de substitut. q. 313. & Letium Altogradum cons. 96.) Imò in hoc particu-*

5 ticulari articulo illa mihi, videtur validissima coniectura ad exclusionem Monasterij, quæ sæpissimè recepta est, quoties fideicommittens vult bona, vt conseruentur, & perpetuentur in tali familia excludendo etiam foeminas, tunc enim Monasterium etiam capax esset excludendum *Sfortia Oddus in tract. de compendios. substitution. p. 6. q. 2. art. fin. versu legitimi tantum num. 26. & in tract. de fideicom. q. 36. num. 67. Couarr. lib. 1. var. cap. 19. num. 11. Pancirol. conf. 154. num. 5. & cum ista opinione pertransijt S.C. penes Dom. de Franchis. decis. 29. num. 7. Rota Romana apud Puteum decis. 53. num. 3. p. 1. Senatus Flandriae teste Chrystineo decis. 243. n. 8. tom. 1. Senatus Lusitanus penes Gamm. d. decis. 6. & in hoc casu non desiderantur DD. nõ parua æstimationis, tenentes talem exclusionem, etiam in vita Monachi grauari locum habere vltra *Couarr. c. 29. num. 1. lib. 1. Peregrinum, & Intrigliol. vbi supra, & alios adductos per dictum Dom. D. Octauium vbi supra, scripsit Pater Molin. in tract. de iustitia, disp. 623. num. 4. vers. 4. quoniam, licet aduersus eos vrgeant aliæ adductæ opiniones p. Molphestium d. q. 65. nu. 17.**

Quoad reliquos articulos conferunt adamussim exarata per eundem Dominum Orsinum in præfata alleg. in qua huiusmodi continetur casus *D. Franciscus de Capua Loffredus instituit sibi heredem D. Carolum suum filium, eoque moriente, iam in pupillari etate, quam maiori perfecta que etate sine filiis legitimis ex legitimo matrimonio, vel ab intestato, voluit vt in sua hereditate succederet Excell. D. Ioannes Baptista de Capua Princeps Gaspuli suus frater, qui si tunc fuisset premortuus, successissent heredes d. Principis de Domo de Capua, & eo casu granauit dictum suum heredem, & substituit dictum Principem fratrem, siue dictos suos heredes, vt succederent ex fideicommissis, & omni alio meliori modo.*

Probatum enim ex illa secunda parte conditionis alternatiue scilicet ab intestato dici non posse dictum D. Carolum institutum, per renunciationem factam ante professionem testamētū cõfe-

cisse, (& est quod ad sec. attinet articulo) quia magna disperitas intercedit inter contractum renunciationis, & testamentum. Primo, quia renunciatio, que fit per Nouitium in Religione, fit attestata dispositione *S. C. T. sess. 25. de regul. cap. 16.* qua monialis renunciationi, aut obligationi, etiam factæ cum iuramento abrogatum est, præterquam si ea fieret cum licentia Episcopi, seu Vicarij infra duos menses proximos ante professionem, tradit (*Prosp. Farinacc. in declarationibus d. S. C. T. d. sess. 25. c. 16. vers. nisi cum licentia*) vltra *Molphest. super consuetud. Neap. p. 4. q. 64. nu. 6. de renunciat. & q. 16. num. 25. & seqq. & Dom. Consiliar. Staiban. resol. 25. num. 1. & seqq. in d. alleg. adductos.* Secundò 6 quia testamenta, aut aliæ vltimæ voluntates non cõprehenduntur in dispositione d. S. C. T. (quidquid dicat *Farinaccius vbi supra, versu, aut obligatio antea facta, nõ obstat, quoniam, sic interpretasse S. Congreg. fundat Reg. de Marin. tom. 3. resol. alleg. 96. sub num. 3. ex Azon. lib. 2. insit moral. p. 2. cap. 20. & Gutierrez lib. 2. Canon. quæst. cap. 1. & tenet etiã dictus Molphestus in commet. super consuetud. Neap. p. 4. tit. de renunciation. q. 16. n. 36. & 37. & ceteri congecti DD. per *Cancerium tom. 2. var. resolut. tit. de renunciat. p. 3. cap. 15. n. 217.**

7 Vndè fit vt si renunciatio, & testamentum esset idem, quod in vno eorum per S. C. T. est dispositum, attenderetur in alio: æquiparatorum enim natura est, quod inter ea non detur dissimilitudo, sed æqualitas in vtroque sit seruanda, l. 1. ibi DD. ff. de legatis 1. *Amat. resol. 1. n. 79.* cum verò nõ sint idem, quidquid vni competit ad alterum non pertinet, 8 & sic vbi non militat eadem ratio, neq; etiam eadem legis dispositio procedere debet, vltra *Barbos. Axioma 197. n. 3. & 7. tract. varij, (addo tex. in l. Papi-nianus 21. ff. de minor. & l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acq. possess.)* Tertio, quia renunciatio, seu donatio inter vivos facta per dictum D. Carolum professum fuit præuio contractu, & testamentum hereditatem tribuens fieri 9 non potest per viam contractus, l. hereditas

ditas, C. de pactis conuent. l. licet, & l. pactum, quod tali Cod. eod. etiam si iuramentum concurrat, *Bartol. consil. 212. Honded. consil. 30. num. 13. vol. 1.* quos sequitur *Marta consil. 25. nu. 47.* Quartò, quia prædicta renunciatio, & donatio fuit stipulata interuentu trium testium secundum dispositionem *Constit. Regni instrumentorum robur.* per cuius contractus speciem nuda illa voluntate renunciantis non fit actualis institutio, secus in testamento, cuius constitutio regulatur secundum formam traditam in *l. consultissima, C. de testamentis,* quã validè prosequitur *Bottiglier. de success. ab intest. Theorema 42. sub nu. 25. & 26.* & solemnitates, quæ seruantur in testamento, non requiruntur in donatione, quæ sola voluntate, & consensu perficitur *toto tit. ff. de donat. cui accedit Angelus in l. 1. num. 1. ff. de pignor. action.* vnde cum talis renunciatio non mereatur nomen, nec diffinitionem, & substantiam testamenti, ex defectu partium, quæ testamentum constituunt, nè rationem quidem, quæ militat in testamento: meritò contractus dictæ renunciationis non est appellandus nomine testamenti, & vbi non conuenit diffinitio, nec regulariter diffinitum conuenire debet *l. si seruum, §. non dixit, ff. de acq. hered. l. 4. §. toties, ff. de damno infecto, Surd. dec. is 274.* hætenus Dominus D. Octavius.

10 Nec obstat, quod dixit *Consil. Ioannis Baptista Melior, Regens Rouit. consil. 28. num. 11. tom. 2.* nempe quod dispositio, quæ fit occasione professionis, licet sit actus irreuocabilis, ea tamè sequitur naturã dispositionis vltimæ voluntatis, quoniam si professio non esset valida, aut monialis exiret à claustro superioris licentia, aut alio modo, talis dispositio nõ valeret, & fieret reuocabilis, pace tamen tãtorũ virorũ inquã donatione, siuè renunciationem factam à Nouitio, seruata forma *S. C. T.* non sequi naturã vltimæ voluntatis, eo quod possit reuocari post professionem si legitima causa ille à Religione discedat: sed ratio ea mihi videtur, quia donatio, siuè renuntiatio quæ fieri solet à similibus

personis ante professionem semper reputatur conditionalis, scilicet si permaneat in Religione, probat *Maranta controu. 46. nu. 14.* & sic contractus inter viuos factus à Nouitio nunquã testamentum appellari potest, tã ex iuribus adductis, quã ex alijs differentijs, quæ inter vtrumque adsunt, de quibus est videre *Donadeum de renunc. lib. 2. cap. 8. num. 6. & seq.* quod magis confirmatur, cum ex verbis, & mente testatoris conicitur, conditionem *ly ab intestato* fuisse appositam in forma specifica, quæ tũc, nec quidem per æquipollens adimpleri valet *l. qui heredi, & l. Mauius, ff. de condition. & demonstrat. secundum Roman. cons. 6. num. 92. Mantie. de coniectur. vltim. volunt. lib. 3. tit. p. 81.* & ratio est, quia ñ voluntas testatoris cum sit concèpta sub voluntaria dispositione, non solùm attendenda est quod ad mentem, verum etiam quoad verba *l. qui plures in princ. ff. de vulgar. & pupill. & l. si ita quis eod. tit. Ancheran. cons. 396. Soccin. senior. cons. 51. n. 2. & 3. vol. 1.* Additur præterea quod si per renunciationem diceremus conditionem illam *ab intestato* expiratam esse: necessarium absurdum sequeretur, quoniam testatoris voluntas inducta forma specifica non adimpleretur, licet per contrarium modum adimpleta videretur: etenim si testator eã iubet adimpleri per testamentum, quod est reuocabile, quomodò igitur per renunciationem, quæ de sui natura est irreuocabilis, adimpleta intelligatur testatoris voluntas? quoties ergò reuocabile, & irreuocabile sunt inter se contraria, & simul, & semel stare non possunt in eodem subiecto *l. mutius, ff. pro socio, l. 1. C. de furtis, l. vbi pugnantia, ff. de regul. iur. necessariò consequens oritur, vt in contrariis, facta electione à testatore de vno reuocabili, quod est testamentum, de altero irreuocabili admitti debet* 13 *exclusio, l. cum Prator, ff. de iudicijs Regens Merlin. tom. 2. controu. cap. 49. nu. 7. Regens de Marinis tom. 2. controu. c. 106. num. 2.*

14 Quod ad tertium pertinet articulum, communis est *DD.* resolutio *vel* in sub-

stitū.

stitutionibus poni debeat disiunctiue quia de sui natura est disiunctiua *l. cum ita*, ff. quando dies legati cedat, *l. si illud*, ibi Bald. ff. de leg. 2. & *l. ille, aut ille in princ.* ff. de leg. 3. & in cap. 1. tit. de eo, qui sibi, vel heredibus suis, & tenet post Bartol. in leg. haeres mei, §. cum ita, ff. ad Trebell. Gabriel. concl. 3. & 4. tit. de substitut. & ex eis satis erit si altera sit vera, leg. fin. §. si autem sub conditione, Cod. comm. de legat. leg. plane, §. penult. ff. de legat. primò leg. quicumque, Cod. de seruis fugitiuis, Parisius cons. 47. nu. 3. vol. 3. Menoch. de presumpt. lib. 4. presump. 83. num. 66. Amat. cons. 15. num. 6. & cæteri quamplures apud Barbosam tractat. varij dict. 415. n. 3. vnde inferitur, quod in alternatiuis sufficiat partem vnam alternatiuæ extare, nè dispositio sub vtraque alternatiua compræhensa admittatur secundum regulam 70. incip. in alternatiuis de reg. iuris in 6. & calum figuratum in cap. inter cæteras 4. de rescriptis, & *l. si quis ita stipulatus fuerit* 129. ff. de verb. oblig. quod locum habet tam in alternatiuis affirmatiue, quam negatiue conceptis affirmat Gratian. tom. 1. discep. forens. cap. 70. num. 54. Castill. lib. 5. controu. cap. 136. num. 60. exempli gratia, cum dixerit *si munus mihi offerat ur, aut Franciscus Magistratus effectus sit*, tunc vnum verificatum sufficit; contra verò si dicas *si Petrus non venerit, aut Franciscus Magistratus non erit effectus*, eo casu vnum non factum satis erit, vt substitutio locum habeat secundum Calder. consil. vlt. incip. quidam adificauit de iure patronatus Rot. p. 1. diuerfor. decis. 122. nu. 1. & plurimos alios DD. penes Marantam p. 4. controu. resp. 14. num. 1. & resp. 45. nu. 43. & seq. Barbos. tracta. varij dict. 46. num. 1. & seq. Seraphin. decis. 1165. num. 8. Tuscus. t. 2. litt. D. conclus. 244. num. 8. cumque dictio vel sit disiunctiua, in præfato casu, satis erit si altera d. alternatiuæ sit vera, & dato, & non concesso, quod dictus Petrus de Cherubin institutus testamentum confecisset, licet quoad partem (ab intestato) verificata non diceretur substitutio ad beneficium substituti, tamè extare dicendum est dictam substitu-

tionem, quoad aliam partem alternatiuam nempe ad *ly sine filiis*, quia in his conditionibus alternatiuis sufficit, vt dictum est alteram contingere, vt probat *tex. in l. si heredi plures* in fine, ff. de condition. instit. Bald. in *l. filia*, Cod. fam. Hercisc. §. si plures instit. de heredib. institue nd. *l. cum pupillis*, §. disiunctiuo modo, ff. de condition. & demonstr. d. cap. in alternatiuis, ibi DD. *l. generaliter*, C. de institut. & substitut. Oltradus consil. 89. nec huic obstare videtur *tex. in l. generaliter*, C. de institut. & substitut. & *l. si his, qui ducenta, versu si pater*, ff. de rebus dubijs, in quibus patet ex coniecturata mente testatoris disiunctiuam resolui in coniunctiuam, siue copulatiuam, itaut vna ex eis adimpleta, cessare faciat substitutionem, vt obseruat Mantica de coniectur. vltim. volunt. lib. 4. tit. 11. num. 29. & decis. 247. & de Franchis decis. 150. quia licet tam dictorum iurium dispositiones, quam præfatae decisiones ex intrinseca ratione procedat fauore liberorū, vt decisum refert Regens Sanfelix. decis. 198. tom. 2. nihilominus, quia in illis id dispositum est fauore filiorum ex præsumpta mente testatoris, cuius voluntas magis attenditur, quam verba testamēti Mantica de coniect. lib. 3. tit. 5. num. 1. & 7. Ratta consil. 45. num. 5. & talis voluntas ex testatoris affectione est interpretanda *l. capienda de reg. iuris*, *l. si seruus plurium*, §. fin. de legat. 1. *l. Aurelius*, §. Titius de liberat. legat. probat glos. in *l. ille à quo*, §. si testamento ad Trebell. Simon de Petris de interpretat. vltim. volunt. lib. 1. fol. 5. fol. 62. Menoch. lib. 4. presump. 16. in princ. quem sequitur Marta de success. leg. p. 4. q. 10. art. 2. num. 1. & huiusmodi affectio consideratur in filiis ne tētestator suis videatur extraneos antepone-
re, *l. cum acutissimi de fideicom. & l. cum Auus de condition. & demonstr.* & ea est tantæ virtutis, vt recedatur à generalitate, & proprietate verborum expressorum in testamento, vt probat Dom. Consil. Staybanus resol. 59. nu. 16. & vincat legis affectionem Bald. in *l. precibus in fin.* C. de impub. substit. & propter testatoris affectionem, etiam à regulis iuris

ius communis recedatur, *Decius in l. si actionem in princ. C. de pactis*, propterea cessante, tam legis ratione, quam dicta coniecturata mente testatoris fundata in illa conditione (*si sine liberis*) arg. *l. Lucius, ff. de hered. instit. cessabit pariter dictarum legum dispositiones, uti exorbitantes à iure secundum Alexand. in cons. 28. nu. 10. versu non obstat, vol. 3.* & proinde non erit extendenda ultra casum, & rationem sui constituti. uam, atque adeo quoties in præfato casu non adsunt filij, ut aderant in casibus in quibus disiunctiua resoluitur in coniunctiuam secundum *dict. l. generaliter* in illis verbis (*cui enim ferendus est intellectus, si forsitan testamentum quidem non fecerit, posteritatem autem habuerit propter huiusmodi verborum angustias omni penè fructu paterno defraudari*)

Optimo iure deficiente persona, que ex verisimili mente defuncti substitutū excludit in successione, substitutus admittitur: probat *Bartol. in l. heredes mei §. cum ita sub num. 3. vers. sed hic existit, ff. ad Trebell. Gabriel. comm. concl. lib. 4. tit. de substitut. concl. 3. num. 4. 9. & 15.*

cessante ergò fauore filiorum sunt obseruandi termini, *l. si heredi plures in fine, ff. de condition. instit. ibi si heredi plures conditiones cōiunctim datae sunt, omnibus parendum est, quia vnius loco habentur: si disiunctim cui libet, & l. cum pupillis 77. §. disiunctiuo modo, ff. de condition. & demonstr. quarum dispositione sufficit in casu prædicto, ut supra dictū est ad disiunctiuam veritatem alteram ex duobus euenire, huiusce sententiæ testatores fuere *Capra cōsil. 44. Carant. resp. lib. 7. cap. 162. Sessa decis. Aragonia 264. num. 6. som. 3.* & decisum refert in Cappella Tholosana *Mainard. dec. 38 lib. 5.* de quo meminit, & fusè sequitur *Fontanell. decis. 493. & 494. per totam vbi decisionē de Franchis 156. in terminis trutinat, & responderet.**

Ad prædictorum confirmationem subdimus primò, quod in casu dictæ decisionis *de Franchis* erat controuersia substitutionis, & institutionis inter ipsosmet filios testatoris, fauore quorum

alternatiua poterat resolui in coniun-

ctiuam, ut latè *Cavalcanus dec. 25. n. 29. p. 3.* Secundò, quod quando non est filiorum fauor, ex allatis rationibus, eliditur principalis contrariorum ratio, euitatur absurdum, quod contra hunc casum adduci posset, nempe, quod eadē res, diuerso iure censeatur, & sic eadem dictio *vel modò* coniunctiua modò disiunctiua æstimaretur contra *l. eū qui ades, ff. de usu c. & alias adductas p. Dom. de Franchis d. decis. 150.*

A nostro casu alienum est, & parum refert, vnam eandem rem non posse diuerso iure censerī, quia hæc regula vindicat sibi locum respectu earundē personarum eiusdem rei, & non verò cum diuersa est subiectorum ratio, fundat *Anton. Monachus decis. Florentia 28. nu. 12. ex d. l. eum, qui ades, ff. de usu capiom. & l. ergò 30. §. 1. ff. de acq. rer. domin. l. cū filiofam. 11. de leg. 1. Iason. in l. iam hoc iure nu. 10. ff. de vulgar. & pupill. The-saur. decis. 163. sub num. fin. Surd. decis. 266. num. 8. & cons. 127. num. 69. & probatur in tex. l. si quis proferendum 35. §. fin. ff. de furtis, ibi *Bart. Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. glos. 18. n. 25.* & tandem communis etiam sentētia est vnā, & eandem determinationem respiciētem plura determinabilia posse difformiter determinari, si adest diuersitas rationis, tradit *Philipp. Maxim. iur. select. distin. cent. 1. distin. 23. per totam, & Coras. in l. 2. C. de impub. & alijs subst. & facit l. coher. §. qui discretas, ff. de vulg. & pupill. etenim eadem dos respectu mariti, est titulus onerosus, respectu verò mulieris lucratiuus, *l. expromissione, ff. de action. & oblig. l. ult. §. 1. ff. que in fraud. credit. vna*, & eadem donatio facta filio, est quandoque propter nuptias constante matrimonio, pro reliquo verò tempore simplex, *Oltrad. cons. 151. num. 1. ius in hærede quandoque mutatur, ut pro vno tempore sit hæres voluntarius, pro alio necessarius l. 3. §. ult. de hered. instit. l. pater seuerinam, §. conditionē ad l. falcid. & sic in plurimis casibus, de quibus est videre *Cassaneum cons. 45. num. 263. & seq. Tiraquell. obiectioni satisfaciētem decis. 494. n. 9. & 10. Sotoma de usufructu cap. 45. Mon-****

2 er. decis. Aragonia 10. num. 33.

Ex his igitur nil contradictionis ferre debet interpretatio voluntatis testatoris vno modò si adsint filij, & alio modò si filij non adsint, vt in casu proprio, quoties ratio diuersorù subiectorù & qualitatum in diuersis casibus concurrat, nec propterea voluntas testatoris dicitur esse in suspenso, in abstracto, & diuisa ex euentu secuto, quia à principio semper fuit vnica, & certa dispositio in concreto fundata in vnica ratione dilectionis defuncti, quæ dilectio de sui natura specialiter potest esse maior in vno, & minor in alio fundat *Menoch. de presump. lib. 4. presump. 16. sub n. 4. vers. tertia est cõiect.* & signãter in vltimis volutatibus maior est dilectio, ergà institutù, quàm in substitutù, & deindè
 21 illius dispositio ordine successiuo cõcepta, consideranda est, primariò quidem ergà institutum secundariò in eius filios, & gradatim illis deficientibus erga substitutum, alternatiua ex vi voluntatis testatoris, sub qua est ordinata, exiit se sua natura, & assumit potentiã coniunctiuam, fundat *Soccin. senior. consil. 52. lib. 1. num. 8. & 9.* itaut secundariò, & successiuè, quandò non extant in concursu filij instituti magis, & primariò dilecti, tunc substitutus agnatus succedere debet, absque conditione, vti secundariò dilectus à testatore, & dicta obseruatiua conditio in fideicommissis conditionalibus necessitate expostulante non debet suam naturam disiunctiuam deponere, sed necessariò eam retinere, si enim deficit dilectio testatoris in primo casu, verificari debet saltem in secundò in substitutum ex præsumpta mente testatoris, ad hoc, ne daretur casus quod substitutus, licèt secundariò dilectus excludatur ab extraneo nõquam dilecto contra mentem defuncti.

22 Observatur præterea in vtroque casu relato nonnulla quæ non adsunt penes *de Franchis d. decis. 150. & Dominũ Reg. Sanfel.* Primò, Monasterium concurrans contra substitutionem esse extraneum, & substitutum esse germanũ fratrem testatoris, & successiuè agnatũ de eadem familia, quem contempauit

expressè testator in substitutione in illis verbis *si sine filijs ex legitimo matrimonio.* Secundò, substituente testatore expressè suum fratrem primogenitum, & deindè eius hæredes de sua familia, & omni alio meliori modo, cum agatur in fideicommissio conditionalis præualet primò sola voluntas testatoris, ex *d. Lancondis in quibus primum locum, ff. de condit. & demonst. Reg. Rom. cons. 40. lib. 1. num. 22.* & si essemus in ambiguis, voluntas testatoris consideranda est talis, qualis eueniente casu, si fuisset interrogatus respondiisset se velle *Fonsanella decis. 494. n. 11. Gamma decis. 206. n. 12. Roman. cons. 95. n. 132.*

Vndè in casibus prædictis si testator interrogatus, quem veller admittere ad
 23 suam hæreditatem substitutum ne suũ germanum fratrem de familia, an verò Monasterium extraneum; certè in ambiguis ex dicta præsumpta affectione, ergà suũ agnatum substitutum de familia diceretur, testatorem (si illud ei videtur, quod prudens homo sentire debet) respondiisset, *volo vt substitutus præferatur monasterio Mantice. de cõiectur. vltim. vol. lib. 3. tit. 2. num. 5.* semper equidem dilectio proprietati sermonis præferenda est *Menoch. lib. 4. presump. 16. num. 1.* quia ex ea potentissimè testatoris voluntas sumitur, latè *Marta p. 4. de success. leg. q. 10. artic. 2. num. 1. Afflic. decis. 44. num. 21. & 27.* & signanter in terminis *d. l. cum acutissimi, §. de fidecomm. & l. cum Anus, ff. de cõdition. & demonst.* quarũ dispositio præcedit, etiam contra piã causam *Soccin. iunior. cons. 125. vol. 1. n. 21. Capra cons. 18. num. 5. Rota Rom. apud Gratian. cap. 306. & Reg. Merlin. cens. 1. contram. cap. 5. num. 34.*

24 Postremò si attēdatur virtus clausule illius, scilicet *omni modo meliori* per quam actus valet eo modò, quo valere potest *Bald. in c. cum sup. n. 11. de offic. deleg. Soccin. cons. 173. n. 4. lib. 3.* certum est non restringi ad specificata tantum, sed extendi ad omnem alium modum magis vtilem *Riminald. iun. cons. 181. num. 36. & consil. 215. num. 126. Marta de clausul. clausula 1. n. 81.* vndè si potest

test facere actum validum, & facit invalidum per dictam clausulam æque videtur, ac si validum fecisset *Ripa in l. 1. § si quis ita num 95. ff. de verb. oblig. & hæc satis quoad tertium.*

Quartus superest articulus, qui ex illis verbis testatoris dependet, scilicet *si forte tunc inter viuos non extaret dictus suus consanguineus frater eiusdem Natalis hæredes, & de familia ipsius testatoris voluit, ut succederent, & quia huic, similis est ille de quo d. Dom. Orsinus in prænarrato casu disputavit, ideò eadē iura per ipsum allegata huc adducemus; est igitur videndum, an dictus Dominus Mauritius de Cherubin nepos ex filia dicatur hæres de domo de Cherubin dicti quondam Raphaelis, aut potius dictus Michael frater, tam dicti testatoris, quàm dicti natalis?*

Est verum in iure, appellatione familiæ agnationem venire *glos. in l. ult. ff. de capit. dimin. Marta consil. 60. num. 4. & pro agnatione domum, latè Anchar. consil. 152. num. 4. & alios quos refert Peregr. de fideicom. art. 22. nu. 27. Menoch. lib. 4. presump. 88. nu. 12. & 20. vers. his intelligimus, & quod agnatio, & familia sint idem, probant tam præcitati DD. quam Mantica de coniectur. ult. vol. lib. 8. tit. 12. num. 24. vnde quādo testator vocat agnatos, certum est masculos includere, & fœminas excludere Bartol. in l. 2. §. videndum num. 2. ff. ad Ter. cull. cuius sectatores fuere Corneus consil. 133. nu. 9. vol. 2. Soccin. consil. 81. num. 3. vers. secundum quod, & num. 4. vol. 4. Ruin. consil. 205. num. 4. vol. 2. & in consil. 107. n. 2. vol. 3. Paris. consil. 23. n. 24. vol. 2. Soccin. iunior. consil. 20. nu. 10. vol. 8. & post innumeros Marta consil. 60. nu. 5. igitur filius ex fœmina per verba testatoris tanquam exclusus non potest venire, neque dici potest de descendentibus aui materni, tenet Fusarius de substit. q. 352. nu. 54. ex l. pronuuciatio, §. fin. ff. de verb. signif. & facit tex. in l. familia appellatione 196. ff. de verb. signif. patet enim fœminarum liberos in familia eorum non esse, quia qui nascuntur, patris, non matris familiam sequuntur, secundum tutam opinionem.*

Bartoli communiter sectatam, tam à Baldo, & cœteris in l. fin. C. de verb. signif. quàm à Decio consil. 7. nu. 30. agnati verè ij dicuntur, qui per virilem sexum descendunt l. 2. §. 1. ff. de suis, & legitim. & ideò dictus Mauritius, tanquam nepos ex filia non est comprehensus in dicta substitutione, atque aded successio per fideicommissum in hæreditate dicti testatoris patet dicto Michaeli consanguineo fratri, tam dicti Natalis, quàm ipsius fideicommittentis.

Et quatenus obijceretur, dictum Mauritium, licet vti descendens ex fœmina non sit de familia aui materni, neque testatoris agnatus, tamen tanquam de domo de Cherubin vocari ad fideicommissum, & bona fideicommissata hoc casu peruenire dici posse ad heredem de familia: respondetur sub nomine domus, siuè familiæ, venire agnatos testatoris, & quia familia proficisci potest ex multiplici colonello, & stipite, ideò cū testator vocat illos de sua familia, intelligi debet de familia, & stipite ipsius proferētis fundat *Barb. tract. var. appellat. 44. num. 37. & latè Parisius consil. 51. lib. 2. num. 5. & 10. & seq. ibi ad fideicommissum veniunt illi de familia testatoris qui sunt potiores, imò idem Parisius consil. 1. tom. 3. an 58. vsq; ad 61. in causa illorum de Palmeriis similem casum examinando suam pro palat sententiam contra filios Petri de Palmerijs viri Hippolitæ de Palmerijs, quæ fuit neptis ex filio instituto hærede quondam Gottofredi de Palmerijs fideicommittentis, vt est ipsum videre. Hæc autem tyronum studio collegi, vtcumque sint, boni consulant rogo.*

FORMULA PETITIONIS
in iudicio relaxationis bonorum vigore fideicommissi.

IN M. C. Vicarie comparat Reuer. D. Ioannes Bernardinus de Sorbis, dicens anno 1602. Hæc totrem de Sorbis suum vltimum confecisse testamē.

V a tum

tum, in quo infra scriptos suos filios legitimos, & naturales instituit hæredes Ioannē Alphonsum, Decium, & Franciscum, & Ioannem Baptistam comparentis patrem, quibus præcepit disporre non potuisse de tota portione ad quemque ipsorum spectante, præterquam de ducatis quingentum, vt bona sua in familia remanerent; verum cum disporre vellent inter ipsos fratres, tali casu vnumquemque ipsorum disporre potuisse de duc. mille, & hoc, vt bona conseruarentur in dicta familia, & casu quo matrimonium essent cōtracturi, quemlibet cautas reddere potuisse dotes, ac iura dotalia vxoris suæ proportionē hereditaria, pro qua tantum causa singulis tribuit liberam potestatem; euenit, vt post mortem dicti Hectorris dictus Ioannes Alphonsus vti tunc natu maior, nulla facta bonorum diuisione, ac patris fideicommissio floccipenso, nedum suæ substantiæ dilapidauerit portionē, verū etiā cæterorum partem distinxerit maiorem; & quoniam factus est casus obitus ab intestato dicti Ioannis Baptistæ sui patris, eiusque portionem bonorum hereditariorum dicto fideicommissio subiectam ad comparentem spectare, & spectauisse per dictam Magnam Curiam declaratum est, quæ ad præsens indubitè, & minus iustè cum reuerentia per infra scriptos possessores detinetur; propterea recurrit ad eandem M. C. & petit eos cogi, & compelli ad sibi relaxandū dicta bona per eos respectiue possessa vna cum fructibus respectiue perceptis, & lite pendente percipiendis, citra præiudicium omnium, & quorumcumque iurium, saluis alijs iuribus &c. omni modo meliori.

S M M A R I V M.

- Fideicommissum, quid sit, n. 1.*
Prohibitiones quæ sepe esse solent in fideicommissis quotuplices sunt, n. 2.
Ea explicantur, ibidem.
Et ibidem restringuntur in duo genera, n. 3.
Prohibitio realis quæ sit, n. 4.
Et quantum personatis, n. 5.

Quando prohibitio est realis, tunc omni alienatio est prohibita, n. 6.

Prohibitio sub nomine appellatiuo, adiecta generali ratione est realis, n. 7.

Fideicommissum triplex est, nudum, simplex, & duplex.

Declaratur nudum, nu. 8. Cuius casus adducuntur, num. 5. vsque ad 12. Et illud vestiri posse indicatur, nu. 13.

Simplex fideicommissum exemplificatur, tam in casu alienationis, quam contrauentionis à num. 14. vsque ad nu. 19.

Duplex fideicommissum varijs exemplis proponitur, n. 20. & 21.

Prohibitio realis facile admittit extensionē de persona ad personam vi comprehensionis, n. 22.

In dubio semper fieri debet interpretatio in extensionem Fideicommissi, nu. 23.

Fideicommissum cū ad certas personas, vel gradus restringitur ultimo illorum poterit alienare, n. 24.

A fideicommissio excluduntur femina existente statuto ad illarum exclusionem, num. 25.

Fideicommissum familia, vsq; ad decimum gradum extenditur, n. 26.

Limitatur, n. 27.

Prohibitio alienationis extra familiam cū causa, si fuerit impersonalis non excedit quartam generationem, n. 28.

Quid si fuerit facta filijs, ibidem.

Quando in fideicommissis sit locus subingresso, num. 29. 30. & 31.

Monasterium an præferatur substituto remissiuè, n. 32.

OBSERVATIO.

CUm huiusmodi formulae casus euenirent, nulli dubium est in tali dispositione fideicommissum adesse, & probatur primò per *sen. de l. fideicommissa, §. hac verba, ff. de leg. 3.* vbi fiēt verba deprecatia adiecta legantur de curandis bonis, vt possint ad filios peruenire fideicommissum adesse respondit *Platanus*; quod magis in casu prædicto procedit, ex verbis quibus usus est dictus *Medius*, nempe (vt conseruaretur; & conseruaretur in familia, & que perennitatem impertiat, vt per *Cuman.*

man. in l. 2. num. 4. & in l. cum ita, §. in fideicommissis, ff. de leg. 2. quem sequitur Petrus Placent. de fideicommissis prohib. q. 5. num. 13. & quod verbum (remaneant) inducat fideicommissum docuit Bart. in l. centurio, ff. de vulgar. pupill. cuius doctrinam communiter receptam esse inquit Curtius iunior consil. 115. num. 5. versu confirmantur promissa, cum igitur ex coniecturis fideicommissum inducatur, satis hic inductum esse dicitur nedum ex mente coniecturata, sed ex verbis expressis, etenim non potuissent bona in familia conseruari, & in ea remanere, nisi ex vi fideicommissi, vt argumentatur Decius consil. 23. nu. 3. versu ex his enim verbis, quem post Parisium consil. 41. nu. 18. lib. 2. & consil. 66. num. 26. lib. 3. sequitur Menochius consil. 197. nu. 9.

Secundò, ex prohibitione alienandi valida, quam in hoc casu adesse nõ dubitatur, & ex ea fideicommissum oriri traditur omnium vtriusque iuris interpetrum consensu, ad quod fundandũ consulendo breuitari iuxta meum institutum iura, & authoritates, vtpotè satis nota omittuntur.

Tertiò, licet in hac re nonnulli DD. loquantur de verbis dispositiuis, prout est Roland. consil. 23. num. 1. vol. 4. Decius consil. 38. num. 1. & 2. Berous consil. 176. num. 57. vol. 2. Petr. Placentin de fideicommissis prohib. d. q. 5. num. 42. tamen iure exploratum est, etiam per verba enunciatiua induci fideicommissum, tantomagis verba in formula nostra, (vt in familia remaneant, & in ea conseruentur) ex præcedentibus apparent relata ad personam grauata, & sic stant dispositiue l. vnum ex familia, §. ultimo, ff. de leg. 2. l. Pamphilo in princ. ff. de leg. 3. Decius consil. 38. num. 2. Iason. qui voluit nullam esse differentiam inter clausulam (quia volo bona conseruari in familia, & vt bona conseruentur in familia, quæ testatur Menoch. d. cõs. 197. n. 22.

Plura alia casus expeteret, quæ consulto omitto, sed ne sicco pede pertransire videar beneuolis incipientibus promeis viribus breui temporis curriculo hæc pauca ab auctoribus excerpta.

subnectam notabilia fideicommissorũ subiecto collineantia.

ANNOTATIO.

Fideicommissum est legatum, aut relictum, quod hæredis fidei committitur, vt ab eo illud alicui detur, instit. §. quibus enim de fideicommissarijs hereditatibus, itaut inter vtrũq; nulla adesse videatur differentia instit. de legat. §. sed non vsque.

In fideicommissis, vt disponentis voluntas suum fortiatum effectum præ sepe alienationis prohibitiones copulari solent, propterea duo principaliter notanda cenleo.

Primũ est, quod tales prohibitiones licet in quatuor diuidantur genera secundum Capyc. decis. 108. nu. 2. & Gabriel. commun. concl. lib. 4. de fideicommissis. concl. 9. nu. 46. Fusar. de fideicommissis alien. prohib. q. 685. n. 1. ea nempe sunt.

- 1 Impersonalis, 2 Personalis,
- 3 Personalissima, 4 Et realis.

Exemplificatur sic prima. Prohibeo alienare bona mea, sed in familia remaneant.

Sic secunda Instituo Caium heredem cui prohibeo ne possit alienare aliquid ex bonis, aut potius, instituo filium meum, & volo quod non possit alienare, sed hereditatem restituat filijs meis.

Sic tertia, Prohibeo bona mea alienari, quia volo, vt conseruentur in familia velut de gradu in gradum ad proximiores deueniant, vt habetur penes Capyciũ ubi supra n. 3.

3 Nihilominus ad duo restringuntur, scilicet ad personalem, & realem: personalissima enim in personali comprehenditur, impersonalis verò sub reali, vt explicat Barbat. de fideicommissis. c. 8. n. 10.

Reteta hac restrictione, ponitur pro regula ex cõmuni DD. sententia, quod prohibitio, tunc dicitur realis, cum non fuerit adiectum nomen eius cui fit, sed verba testatoris referuntur ad bona, quæ simpliciter alienari prohibentur, vt per Mastrill. decis. Sicil. 266. num. 56. vt patet ab exemplo præscripto, & ita Bartol. in Epeto, §. frater, ff. de leg. 2.

Per-

5 Personalis quidem est cū fuerit facta certæ personæ nominatæ, vt supra demonstratum est *tex. in l. pater, §. quindecim, ff. de leg. 3.*

6 Est circa prædicta aduertendū. Primò, quod quando agitur de reali prohibitione, tunc inductam esse scias prohibitionem omnis alienationis, tūm ex testamento, tūm ab intestato, siuè sit voluntaria, siuè necessaria consuluit *Ancharan. consil. 381. Bursat. consil. 37. n. 4. Riminald. sun. cons. 370. n. 35.* & ita communiter sentiunt DD. testatur *Peregrin. de fideicom. art. 14. num. 5. Marta de success. legal. p. 2. quest. 3. art. 1. n. 6.*

7 Secundò, quod cum prohibitio fit sub nomine appellatiuo, videlicet prohibeo hæredes meos alienare bona mea, & postea adicio causam, siuè generalem rationem, quæ talis est, *quia volo ea perpetuò manere in familia*, tunc attenda dicta generali ratione, licet prima facie prohibitio videatur personalis efficitur tamen realis, ita vt prohibitio prædicta extenditur ad alias personas, ultra expressas nominatas, vt aduertit *Barbat. vbi supra num. 7. & 9. & sub nu. 25. Dom. Petra de fideicom. q. 5. num. 10. & seq.*

Secundum est notandum, quod fideicommissum triplex esse potest, nempe, *nudum, simplex, & duplex, siuè purū, & absolutum.*

8 Nudum tunc dicitur, cum in eo nuda fuerit facta prohibitio alienationis, & omni ratione, & causa, ac fauore destituta, quia si dictum fuerit, *Prohibeo bona mea alienari*: tūc enim concludunt DD. tale fideicommissum infringi posse à persona cui fuit prohibitum alienare, eoque casu non cenferi inductū fideicommissum, tam in casu alienationis, quam in casu mortis, *ex tex. in l. filius famil. §. diui il 2. ff. de leg. 1. Censalius ad Peregrin. de fideicom. ad art. 14. in princ.*

Sunt alij casus in quibus nuda etiā interpretatur prohibitio alienationis, tunc cum testator diceret, *vt talia bona remaneant in familia*, item cum *nec ad suos posteros, & descendentes perueniant*

9 item cum nec aliqua pena fuerit adie-

cta, vt exemplificat *Gratian. discept. forens. cap. 280. num. 1.* ex eo, quia tali nudo præcepto non impeditur translatio domini per *tex. in l. quidam 62. ff. de acq. rer. domin. Thesaur. filius, quest. forens. lib. 3. q. 117. num. 3. Peregr. vbi supra artic. 14. sub n. 1.* limitari tamen posset, cum prohibitio fuerit facta pluribus, & absque causa, tunc enim contemplatione aliorum non alienantium facta videretur refert *Mantica de comest. ult. vol. lib. 7. tit. 5. num. 16. Surd. decis. 238. num. 18. Gratian. vbi supra cap. 280. nu. 15.* verum si filijs hæredibus testator prohibuerit bonorum alienationem, & disposuisset, quod in perpetuum vadant de heredibus in hæredes, tunc receptū est apud omnes inter eos inductum esse videri reciprocum fideicommissum, cum de descendantibus intelligendum sit, tradit *Mantica vbi supra versu illud verò*, sed si prohibitio fuerit facta in beneficium heredum tantum non inducitur fideicommissum *l. pater filium, §. penult. ff. de leg. 3. Alciat. consil. 483 Petra de fideicom. q. 1. num. 44.* verū, quādo quis vult succedere instituto debet esse eius hæres *Capyc. Lat. cōsult. 80. n. 7.* item cum in casu alienationis absque causa, hæredis fauore tantum appositæ, tunc enim nudum dicitur per *textum in l. Pater 38. §. fundum, & d. §. quindecim, ff. de legat. 3.* huiusmodi fideicommissi nuditatem verum est, quod multis, ac varijs modis vestiri posse tradit, *Fusar. de fideicom. alien. prohibuit q. 685. Barrius de success. test. & intest. lib. 8. de substitut. fideicom. tit. de fideicom. quod inducitur ex alien. prohib. nu. 4. & seq.* quos vide.

Simplex verò fideicommissum dicitur cum in solo casu, tam alienationis, quam contrauentionis tantum operaretur prohibitio alienandi, pono exemplum in casu alienationis tantū vt si dicerem prohibeo alienationem meorū bonorum, quia volo ea conseruari in familia, at in casu necessitatis liceat illa alienari in familia, tunc quidē simplex erit fideicommissum, in dicto casu alienationis inductum, vt decisum penes *Surdum dec. f. 238. & Chacheran. dec. 49.* quod

quod secus esset si dixissem prohibeo alienationem bonorum, statim adiectis verbis, *extra familiam, vel in familia*, vt bona in ea conseruarentur, tunc purum, & absolutum censetur inductum fideicommissum *Gabriel. comm. concl. tit. de fideicommiss. conclus. 9. num. 33. Peregrin. de fideicommiss. art. 14. nu. 18. Intrigliol. de substit. cent. 3. q. 72. num. 55. Menoch. consil. 327. n. 96.* & in casu mortis, etiam haberet locum *Cacheran. decis. 49. n. 14.* item in casu alienationis nō in vnuersum inductum dicitur, cum fuisset appositā pœna priuationis bonorum alienari prohibitorum *Fusarius ubi supra q. 688. n. 101.* item cum prohibitio non simpliciter, sed limitatiuē fuerit facta, respectu certarum personarum, etiam si fuisset adiuncta ratio, vt bona in familia conseruaretur, vel agnatione, vt in exemplis exceptis *in l. peto, §. fuisse, ac l. cum pater 79. §. libertis, ff. de leg. 2.* quod etiam extenditur in contractibus secundum *Bartol. in l. qui Roma, §. coheredes, ff. de verb. obligat. Berous consil. 84. nu. 1.* item cum testator dixisset prohibeo alienationem meorum bonorum, ad hoc vt ea conseruentur heredibus, & successoribus, nām mentio hæredis tali casu intelligitur adhuc de extraneo (dummodō tamen non fuisset facta mentio de hæredibus masculis, aut liberis) & eo casu institutus non censetur grauatus fideicommissō secundum *Bartol. in l. pater filium, §. penult. ff. de leg. 3. Cursius senior consil. 45. num. 23. Petra de fideicommiss. q. 1. num. 23. & 24.* secus, si masculi tacitē comprehenduntur *Muta decis. 65. num. 4. & seq.*

In casu verō contrauentionis sic solet exemplificari, puta si fuerit factum fideicommissum cū prohibitione alienationis simpliciter, & nudo modo, & postmodum reperirētur addita verba, scilicet, vt bona remaneant in familia: quorum verborum additio est enunciatiua, & dicuntur adiecta ad confirmandam dictam prohibitionem, & ad demonstrandum personas, contemplatione quarum fuit facta prohibitio, & sic diceretur illud factum in casu contrauentionis, vt per *Roman. consil. 457.*

n. 1. & Martā de success. leg. p. 4. quest. 21. art. 8. num. 12. & 16. itā vt personæ ad quarum beneficium fuit facta prohibitio possent reuocare statim alienationē factā, *sex. in l. pater, §. fratre, ff. de l. 2.* ibi *Bart. de Castro, Guman. & alij, & tūc vti* 18 *posūt remedijs, quæ penes Viuium habentur decis. 156. num. 31.* secus autem, esset si in euentu alienationis pœna apponeretur, puta quod amitteretur, aut priuaretur alienans, tunc fideicommissum esset purum, & in casu mortis *Ripa in l. filius familias, §. Dini, ff. de leg. 1. Fusar. ubi sup. q. 688. n. 71. & 73.*

Quoties euenit, vt fideicommissum ex prohibitione alienationis sit inductū in solum casum contrauentionis, tunc si bona testatoris perueniant ad illum, 19 qui successit ab intestato finitur fideicommissum per *sex. in l. sed, & si 6. §. ult.* ibi *glos. ff. de leg. 3. & ratio, quia res facta semel aliabilis perpetuō talis erit* *Tiraquell. de utroque retract. p. 1. §. 32. glos. 1. n. 5.*

Duplex siuē purum, vel absolutum, fideicommissum ab infrascriptis, & alijs colligi potest exemplis. Primò, cum testator prohibuisset alienationem, 20 quousque superessent filij, & descendentes, tunc etiam in casu mortis prohibita alienatione, *sex. in l. pater, §. penult. ff. de leg. 3. & consil. 637. Gabriel. comm. conclus. 9. num. 21.* item si fuisset facta prohibitio pro conseruanda agnatione, *Decius in l. 1. C. de pactis, & ira de communi testatur Oddus consil. 65. nu. 5. Canalcian. decis. 58. num. 91. p. 3.* item si testator iussisset bona transire de hærede in hæredem, per *sex. in l. codicillis, §. instituto, ibi glos. vers. filijs, & d. l. peto, §. fratre, ff. de leg. 2. Viuius decis. 186. n. 7. Alciat. consil. 22. n. 4.* item si dixisset, vt bona peruenirent ad descendentes gradatim *Gabriel. d. consil. 9. n. 19.* itē si esset appositū in testamento onus celebrandi perpetuō anniuersaria *Petra de fideicommiss. q. 1. n. 141.* it em quando fuisset prohibita successio ab intestato *Ma. scard. de pœnis. conclus. 755. n. 24. Intrigliol. ubi supra cent. 3. q. 72. n. 50.* item in casu prohibitionis amplissimis verbis factæ, puta si dixisset ne alienari pos-

lit

fit, tùm inter viuos, tùm in vltima voluntate respectu heredis extranei, illiq; non possit instituere, tunc etiam in casu mortis vrget fideicommissum *Menoch. consil. 357. num. 2. lib. 4. Marta de success. leg. p. 4. q. 21. art. 8. num. 74.* item si fuerit prohibita diuisio inter hæredes *Gabriel. vbi sup. conclus. 9. num. 26. & 34.* aut alienatio inter ipsos de familia *Mascard. de probat. concl. 778. n. 23 Gabriel. vbi supra*, item si fuerit prohibita detractio *Trebellianica, & Falcidia, Marta vbi supra p. 4. q. 21. art. 8. n. 76.*

Supersũt hæc alia. Primò, quod cũ prohibitio est realis facilè admittitur extensio de persona ad personam, & de casu ad casum consuluit *Riminaldus iunior consil. 279. vol. 3.* quod secus erit **22** si personalis esset, quia tali casu personam prohibitio non egreditur *Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. glos. 25. nu. 87.* & quoties euenit, vt de persona ad personam fiat extensio id non vi extensionis fieri memento, sed vi compræhensionis, quia persona illa ad quam fit extensio est compræhensa sub dispositione, aut expressè, aut tacitè, vt aduertit *Barbat. vbi sup. p. 1. cap. 8. num. 124. in fine.*

23 Secundò, cum in dubio est facienda interpretatio, circa fideicommissum, semper ea fieri debet in extinctionem illius vti odiosi, vt per *DD. relatos per Censalium ad Peregrin. ad art. 1. versu addo n. 38.*

Tertiò, si fideicommissum sit restrictum ad certas personas, vel ad certos gradus, tunc vltimus illorum poterit liberè alienare bona fideicommissi, quia non adesset persona, quæ ex illius causa posset reuocare ad *lex. in l. cum pater, §. libertis, & l. qui solidum, §. penult. de leg. 2.* ibi *Bartol. Imola, & de Castro.*

25 Quartò, à fideicommissio inducto ad conseruationem agnationis, existente statuto, per quod foeminae excluduntur, exclusæ illæ remanent *Mantica de coniectur. vltim. vol. lib. 8. tit. 12. num. 7. & 10 Borgnin. Cauale. decis. 16. num. 8. p. 1. ser. par. princ.* eòque magis si alia adessent verba testatoris, ex quibus ta-

lis exclusio colligatur, vt per *Gabriel. consil. 132. q. 4. nu. 41. lib. 1. Cauale. dicta decis. 16. n. 6. p. 3. Menoch. consil. 197. versu decimò.* Sed an, & quando masculini descendentes ex foeminis admittuntur ad fideicommissum vide vltra adducta in suprema allegatione *Pascalem de Patria potest. p. 4. c. 9. per tot.*

Quintò, fideicommissum relictũ familiæ, vsque ad decimum gradum porrigitur *Mantica de coniect. d. lib. 8. tit. 12. num. 46. versu sed habet, Couarr. variar. resolut. lib. 3. cap. 5. num. 3. Preta de interpret. vlt. vol. lib. 3. solut. 2. nu. 17. versu. At bene aduersatur, Grassus in §. fideicommissum q. 19. num. 3.* quod extenditur etiam si fideicommissum factum fuisset fauore agnatorum, aut cognatorum, aut consanguineorum ordine expresso, vt deferatur hæreditas proximiori masculo gradatim, nulla habitatione filiorum, & descendentium, *de Marinis quotidian. resolut. cap. 131. num. 9.* secus autem erit si fuerit factum in fauorem ipsius disponentis, eiusque filiorum descendentium, & posterorum, vt bona in illis perpetuò conseruentur, tunc vi clausulæ descendentium, & posterorum semper durat fideicommissum, & non extinguitur, nisi, extincta penitus descendètia, & posteritate *Couarruias vbi supra lib. 3. d. cap. 5. sub num. 4. Crassus in d. §. fideicommissum d. q. 19. nu. 2. Facchineus contron. iuris lib. 4. cap. 100. in fine,* & alij quos coaceruat *dictus de Marinis cap. 131. num. 8. & Marta de success. leg. p. 4. quest. 21. art. 15. num. 6. & seqq.* Quando verò prohibitio alienationis fuerit facta extra familiam, addita causa vt bona perpetuò conseruentur, tunc si fuerit impersonalis prohibitio non excedit quartam generationem probat *Donat. Ant. de Marin. d. cap. 131. ex num. 7. vsque ad 13.* si fuerit facta sub nomine appellatiuo, scilicet filijs, ratione generali adiecta, vt bona perpetuò in familia maneant, tunc ad nepotes tantum prohibitio progreditur dummodò personalis non fuisset prohibitio vt supra num. . . dictum est *Bartol. in leg. filius familias, §. Diui, ff. de leg. 1. ibi Alexand. & Vinus com-*

*min. opin. lib. 2. opin. 102. verbo extensio
Covarr. var. resol. lib. 3. cap. 5. num. 4. Reg.
Merlin. controuers. cap. 72. num. 11. plures
adsūt casus, in quibus fideicommissum
finem recipit, quos colligit Barbat. ubi
supra cap. 8. sub num. 175. versu quomo-
do ad quem te remitto.*

29 Quintò, in fideicommissis locus est
subingressioni secundum *glos. in l. cum
ita, §. in fideicommisso, ff. de leg. 2. Mantica
de coniectur. ult. vol. lib. 8. tit. 9. per to-
tum, & licet hæc opinio penes Casarem
Barz. decis. Bonon. 93. nu. 3. & 8. sit con-
trouersa, ea tamen uti magis commu-
nis defenditur per Honnedum consil. 70*

30 *num. 20. in fine* verum est dicere, quod
eatenus illa sit receptior quatenus aga-
tur de successione ascendētium, vel pā-
trui, & non vltra alios collaterales re-
motiores, vt notat Covar. lib. pract. 99.
cap. 38. sub num. 4. versu non secularis
Thesaur. decis. 65. num. 3. Peregrin. de
fideic. art. 21. nu. 6. item procedit dicta

31 *communis opinio, quando non vocā-
tur proximiores seruata gradus præro-
gatiua Cacheran. consil. 72. num. 13. licet
contrarium teneat Surd. consil. 325. n. 6.
& 10. lib. 3. tamen hanc esse magistu-
tam probat Lanar. consil. 69. nu. 29. Co-
uarr. ubi sup. q. 38. num. 4. vers. ubi quar-
tò, Mantica. qui supra lib. 8. tit. 9. num. 9.
item si de fideicommissis particulari-
bus non agatur, vt notat Anton. Gamb.
in decis. Lusitan. 69. num. 3. Cenallos in
comm. opin. contra communē lib. 3. q. 762.
ex num. 104.*

Sextò, & vltimò prædictis collimat
quæstio illa: an Monasterium præfēra-
rur substituto sub conditione si hæres
32 institutus sine filijs decesserit? cuius re-
solutio, quam anceps sit facile est vide-
re penes Pascal. de virib. patr. potest. p. 1.
cap. 3. num. 63. & 64. quem adeat rogo
lectorem.

FORMULA PETITIONIS
medietatis bonorum hæreditario-
rum Auunculi ad neptem spe-
stantis in concursu Ma-
tertera.

IN M. C. Vicariæ comparet Marga-
rita Impalia, dicens annis proximè

elapsis, vitam cum morte cōmutasse
Adamum Morello suum auunculum,
ab intestato, & sine filijs legitimis, &
naturalibus, nec alio proximioire su-
perstite præterquam ipsa comparente,
filia quæ Beatricis Morella dicto Ada-
mo forore vtrinque coniuncta, & Mag-
dalena Morella sua matertera nupta,
& dotata, & quoniã hæreditas d. Ada-
mi spectat pro medietate ad comparē-
tem iure repræsentatiu. Propterea
recurrat ad dictā M. C. & petit sibi de-
cretum præabuli dicti Adami interpo-
ni pro medietate cum benef. l. & inuēt.
itã dicit prouideri omnique modo me-
liori.

S V M M A R I V M.

*Beneficium subingressions in duobus casu-
bus præstatur, n. 1.*

*Subingressio tunc datur cum succeditur in
stirpes, ibidem.*

*Quod de iure communi, & consuet. Neapol.
probat, & decisum adducitur, n. 3. & 4.*

*Remota subingressione succeditur in capita,
d. n. 1. & 5.*

*In successione patrui an filij duorum fratru
premortuorum succedant in stirpes, vel
in capita? remissive num. 6.*

*An representans oportet, ut tempore
delata successione concurret ad hoc, ut re-
præsentans concurret præstante subingres-
sione? num. 7.*

*Soror nupta non excluditur à successione
fratris per sororem innubam, nu. 8.*

Blasius Altomaris laudatur, nu. 9.

*Neptis, licet representet matrem, qua renū-
ciauerat, non tamen excluditur à suc-
cessione Auunculi concurrente materte-
ra, n. 10.*

EX præscripta petitionis formula
occurrit nobis differendum de
subingressions beneficio. Et cum
in stirpes, & quando in capita succe-
datur.

1 Quod ad vtrunque indubium est, in
stirpes succedi, cum per subingressio-
nem descendens succedit ascendenti,
vel nepos patruo, in omnibus autem
alijs casibus succeditur in capita, vt per

X Bar-

Bartol. in l. post consanguineos, §. hac hereditas, ff. de suis, & legit. Angel. in Authentica de hered. ab intest. venient. §. reliquum 2. not. & Alex. conf. 44. incip. videtur prima facie num. 19. vol. 5. quos refert, & sequitur Decius consil. 1. nu. 3. idem dicit Arerin. in §. cum filius nu. 1. instit. de hered. qua ab intest. & Iason. in l. is potest num. 26. ff. de acq. hered. & ratio est, quia in his duobus casibus datur sub ingressio, & ideò succeditur in stirpes, in cœteris autem, vbi non datur subingressio succeditur in capita, dicit Faber. in d. §. cum filius nu. 7. & in §. cœterum num. 4. instit. de legit. agnat. success. & Bartol. in Authent. post fratres, C. de suis, & legitim. quod etiam patet, ex l. Auunculo, C. communia de success. vbi Auunculus excludit fratrem consobrinum, ex eo, quia cōsobrinus non subingreditur locum patris succedendo consobriño, cui esset in tertio gradu, & ideò remotior Auunculo. Quod etiam procedit de iure cōsuetudinario huius Ciuitatis, vt fuisse iudicatum per S. C. iunctis aulis refert Dom. de Franchis decis. 157. post Napodanum in consuetudine si qua mulier in princ. vbi talia dicit, nota hic in viriles, nam quoties aliquis succedit per seipsum succedit in viriles, ff. de bon. liber. l. libertus, & sic in casu prædicto Margarita neptis concurrens cum matertera in successione auunculi, licet sit in gradu remotiori, quia illa in tertio, hæc in secundo gradu, tamē quia neptis representādo matrem subingressio- nis beneficium habet, quæ si viueret in æquali gradu foret cum ipsa matertera, ideò cum ipsa concurrere potest ad medietatem dictæ hæreditatis, vt in nouellis constitution. §. si igitur defunctus l. 2. versu si autem defuncto fratre fuerint, & alterius fratris, & sororis præmortuorum filij, quod quidem beneficium in transuersalibus locum habet, vsque ad fratris, vel sororis filios tantum, vt in eodem §. versu huiusmodi verò priuilegium in hoc ordine cognationis solis præbemus fratrum masculorum, & fœminarum filijs, aut filiabus, de iure, verò consuetudinis Neapolit. concedi-

tur vsque ad infinitum in hoc casu tantum scilicet, quando defuncto superstit ex vna parte frater carnalis, patruelis, amittinus, siuè consobrinus, & cum ee concurrant descendentes ex alio fratre vt in tit. de success. ab intest. in consuet. incip. Sed si morietur, de qua meminit Dom. de Franchis decis. 24. num. 3. vnde ex his neptis prædicta in stirpem succedit, & non in capita, vt instit. lib. 3. tit. 1. §. cum filius filiaue, & §. sed nos cū adhuc sub tit. de hered. qua ab intest. deferuntur, ad cuius rem facit casus allegatus per Dom. Reg. Capyc. Latro decis. 4. num. 7. & seq. vbi quia concurrebant nepotes de Follerio ex sorore (inter quos aderat V. I. D. Hieronymus de Follerio vir doctissimus in omnibus ferè scientijs, breui mihi cognitus dum viueret) & neptes de Rendena ex fratre, ac Faustina matertera dictarū de Rendena, ideò fuit per S. C. iudicatum ad dictos nepotes de Follerio tertiam partem spectare de hæreditate eorum auunculi, & sic nepotes per existentiam materteræ successerunt in stirpem representantes suam matrem.

Cumq; verò decederet frater ab intestato, & sine filijs, superstitibus fratribus ex vna, & sororibus ex altera, defuncti ambobus consobrinis, tūc quia non adest inter eos subingressio omnes succederent in capita, siuè ex propria persona, secundum tradita per Reg. Rotinum in consil. 23. n. 24. & in fine, & sic remota subingressione, quot sunt in eodem gradu, tot portiones fiunt hæreditariæ lib. 3. tit. 2. de legit. agnat. success. §. hoc etiam addendum nostræ constitutioni.

Difficultas autem foret si de succedendo patrui ageretur concurrentibus filijs duorum fratrum præmortuorum, an isti succederent in stirpem, vel in capita? articulum disputat P. Molphestius lato calamo in consuet. Neap. tom. 1. p. 4. quæst. 37. & 38. per totam, & post eum Dom. Consil. Pratus fusè cōgessit opiniones in suis practicis obseruat. c. 11. quos adeat lector, quoniam mihi otium nō est alienos transcribere sudores.

Accedimus modò ad propositam petitionem-

7 titionem Margaritæ, cui non obstat dicere, quod sua mater representata per ipsam inter viuos non existeret tempore, quo ius nondum erat delatum, & quod idè subingressio locum non habeat, quia si tēpore quo ius erat delatum superuixisset representanda, non ageretur de representationis iure, sed de iure transmissionis, nec esset necessaria representatio iuxta notata in *l. tempus, ff. de heredibus institutis*, & consultiuit *Parisius consil. 78. num. 30. lib. 2.*

8 Altera subintrat difficultas; an nepti representanti matrē, quę tempore matrimonij ad fratris beneficium renunciauerat, obstet ne dicta renunciatio in casu mortis dicti fratris ab intestato, & sine descendantibus? verum habetur, quod soror dotata, quę renunciauerat si cum alia sorore in capillo, siuē virgine concurrat ad successionem fratris, detracto prius paragio consimili debito dictę sorori innubę, quod superest, inter ipsas pro æquali parte diuiditur: *Afflict. decis. 161. nu. 3.* si autem renunciauerat, licet nullo rum opinio residet in negatiua, scilicet quod soror virgo dotata excludat sororē à successione eius, de cuius bouis fuit dotata, refert idem *Afflict. d. decis. 161. num. 4. ibi Vrsill. cum alijs allegatis*, & post eos *Reg. de Marinis lib. 2. resol. 210. nu. 6. & seq.* nihilominus in contrarium stant plures decisiones, & iuris consultorum placita, & præcipuē illud *Baldi consilium 437. in sec. dubio* vtraque pleno calamo relata per *Reg. Rouit. d. cons. 23. num. 21. & 23.* cui recenter accessit observatio *D. Blasii Altomaris mei Domini num. 20.* qui validis probat iuribus, ac auctoritatibus sororem dotatam cum innuba sorore succedere fratri mortuo ab intestato, & sine filijs non obstante renuntiatione. Vndè vera est cōclusio, quod licet fratri sit renunciatus pro se, & heredibus, ipso tamen ab intestato decedente, & sine descendantibus, sororem dotatam, quę renunciauerat, & alteram in capillo, cui præbere debet prius paragium equaliter succedere, quia renunciatio facta tempore quo viuebat frater, aut præsumitur facta contempla-

tionem masculini sexus, aut quod frater ipse disponere potuisset ad sui libitum: in primo caso eo mortuo ab intestato, & sine descendantibus, & fratribus vtrinque coniunctis, aut cōsanguineis, renunciatio euanida appellatur, tanquā deficiēte causa probat *Dom. Reg. Rouit. ubi supra n. 21.* & idè non obest renuncianti si cum innuba sorore concurrat, in secundo si disposuisset proculdubio exclusa remaneret iuxta *Capycij decisionem 190.* & quoniam non disposuit, patebit illi aditus concurrenti, atq; adèd matris renunciatio suę filię nō nocet, tum quia renunciatio tēpore, quo frater viuebat, casum quem proposuimus non comprehendebat cum tacitam cōtineret conditionem, scilicet si successio deferretur ipsi renuncianti, ex *l. qui superstitis, ff. de acq. hered. tū etiā*, quia habetur pro nō facta, cū non euenisset cōditio sub quā fuit facta, & idè licet neptis representet matrem, non tenetur obseruare casum in renuntiatione non compræhensum, vt pluribus probat, & exornat conclusionem istam, idè *Dom. Reg. Rouit. ubi supra num. 20.* cui addo *Montanum controuers. 10. num. 9. in fin. & 13.*

FORM VLA SVPLICATIONIS

Per viam præuentionis

S Vpplicat humiliter Camillus Gazzillus dicēs superioribus annis ab hac vita intestatum migrasse Ioannem Baptistam suum patrem, & in sua hereditate quandam remansisse domum sitam in casali Sactę Marię Maioris Ciuitatis Capuę in duobus separatis apartmentis consistentem, commodamque patientem diuisionem; ad præsens in iudicio assistentię intentato per Notarium Ferdinandum, & suos filios de Francione vti creditores ex causa dotium perdictum qu. Ioannem Baptistam promissarum ipsi Not. Ferdinando vti viro qu. Isabella Gazzillo suę filię, contra Doctorem Iosephum Morcone possessorem cuiusdam territorij prædicti debitoris, idem Ioseph prætendens supplicantem heredem esse dicti Ioan-

nis Baptiste, ac possessorem, tam bonorum qu. Vincentij Gazzilli, quam qu. Hieronymæ Agrippæ, super quibus legitimam deberi supponit dicto suo patri, ipsumque convenire intendit in S. C. ac condemnari facere ad sibi solvendum quicquid dictis de Francione deberetur ex causa prædicta, & quoniam S. M. dictus Doct. Iosephus omni caret actione, nec ius aliquod competit contra supplicantem, iuribus, & causis proponendis. Propterea intendens nendum ordinari facere d. Mag. Iosepho, quod dictas suas, & alias si quas habet prætensiones proponat, verum etiam ab eis absolui; recurrit ad M. V. eique supplicat causam prædictam committere Reg. Consiliario N. N. Commissario dictæ litis motæ vna cum annexis, & emergentibus, ac poenitus seperatis, ut ius, & iustitiam consequi valeat omni modo meliori.

S M M A R I U M.

- Reus, quando tenetur suam intentionem per principalem positionem proponere, declaratur, num. 1.*
- Renuntiatio generalis plures continet renuntiationes in specie differentes, nu. 2.*
- Limitatur in generali renuntiatione filij circa legitimam, nu. 3.*
- Ut renuntiata dicatur legitima, vel eius supplementum, expressè requiritur textus, ibidem.*
- Dispositio generalis, quando non potest verificari, nisi in una re dicitur specialis, n. 4.*
- Actus qui expressè est exprimendus, licet in genere exprimat, nihilominus dicitur in specie expressus, quando illud genus non potest verificari, nisi in illa specie, ibidem, & n. 5.*
- Renunciatio generalis facta à filio post mortem patris non comprehendit legitimam, num. 7.*
- Declarat id procedere in renuntiatione, secus in repudiatione, n. 8.*
- Renunciatio, & repudiatio, quid inter se differunt, n. 9.*
- Pater mortuo filio, aut filius mortuo patre, hereditate, vel legitima non acceptata, ius habent imperfectum, & variabile, & conditionale, num. 10.*
- Legitima licet quodammodo dicatur evulsa ab hereditate patris, vel filij, & ipso iure acquisita ad beneficium alterutrius, non ideo est acquisita suis creditoribus, nisi prius ab alterutro acceptetur, nu. 11.*
- Si filius, vel pater, antequam legitimam agnoscant, eam repudiant, nullum ius intelligitur eis fuisse quæstum, nu. 12.*
- Filius habet beneficium se abstinendi ab hereditate patris licet sit suus haeres, nu. 13.*
- Ampliatur etiam in creditorum præiudicium, num. 14.*
- Quod secus est si id fieret per renuntiationem, num. 15.*
- Non obstare Castilli opinionem traditur, num. 16.*
- Repudiatio facta à patre, vel filio favore illius, cui fuerit facta est tuta conscientia coadiuvanda, num. 17. & 18.*
- Si ea est inferri non est consulenda in præiudicium creditorum, ibidem.*
- Legitima non agnita à filio transmittitur ad eius creditores, dummodo filius ad hæreditatem patris, num. 19.*
- Dispositio l. fin. C. de pactis locum non habet deficiente renuntiatione, & promissione, n. 20.*
- Cum paciscitur de hereditate pertinente ad tertium, tunc tertij consensus requiritur, alias pactum non valet, num. 21.*
- Haeres, absque beneficio legis, & inventarij ad as alienum solvendum tenetur, n. 22.*
- Hereditatis aditio animo consummatur, num. 23.*
- Animus intrinsecè exprimi non potest, numero 24.*
- Ideo duo cupulatiue requiruntur pro aditione, scilicet animus, & actus, nu. 25.*
- Actus per quos præsumitur aditio, regulariter rei hereditaria possessio est, ibidem.*
- Et talis possessio in extraneo inducit aditionem, in suo immixtionem, ibidem.*
- Limitatur quando fit citra ius, & nomen haeredis, n. 26.*
- Actus qui fit à filio post mortem patris in dubio præsumitur factus causa magis utili, num. 27.*
- Hereditas in dubio non censetur adita, numero 28. Et quare n. 29. 30. & 31.*
- Exprimitur tex. in l. sicut, C. de repud. vel abstin. haered. num. 22. & 23.*

Cox.

gulari habetur *arg. l. 2. ff. de liber. & posthum.* & in specie concludit *Soccin. iun. consil. 136. num. 7. Bartol. in l. qui Roma, §. duo fratres, q. 6. ff. de verbor. oblig. Bal. consil. 13. vol. 1. Iason. 283. num. 3. versu prima est*, & idem *consil. 414. nu. 6.* sic paria sunt aliquid exprimi in genere, quando illud genus non possit verificari, nisi in vna specie, etiam si expressio requireretur pro forma *l. 1. & 2. vbi DD. ff. de liber. & posthum. §. nominatim, institut. de ex heredatione liberorum*, & regula est communis, cum dispositio generalis non potest verificari, nisi in vna specie censetur esse specialis *l. si eros, ff. de optione legata, Bart. in l. Domino, ff. de leg. 1. Franc. Becc. latè cōsil. 34. n. 14.*

Vndè cum Ioannes Baptista Gazzillus non fuisset institutus hæres à filio nisi in usufructu cuiusdam legati, hoc prius repudiato, deindè quodcumq; ad se spectabat super hæreditate filij refutasset ad beneficium dicti Camilli, talis vniuersalis refutatio non poterat in alio verificari, nisi in legitima, quapropter ex iuribus adductis proculdubio expressè legitimam repudiatam esse dicendum est.

Hæc quidem conclusio magis confirmatur, attentis dictis verbis repudiationis valdè generalibus, quæ ex sui natura legitimam comprehendunt, vltra adducta in mea superiori allegatione, cōferunt etiam ea, quæ habentur ex argumento, *l. cum quid, ff. si certum petat. leg. interdum, ff. de verbor. obligat.* & ita sentit *Roland. cons. 98. num. 35. lib. 4.* quem idem *Merlin. vbi supra* ad limitationem regulæ adducit, *n. 19.*

Nec obstat eiusdem *Merlin.* opinio loco citato *sub nu. 13. versu non obstat*, scilicèt, quod renunciatio generalis facta à filio non comprehendat legitimam, si fiat post mortem patris, eo quod sub nomine hereditatis non contineatur legitima, quæ est portio bonorum, & non hereditaris, vt declarat ipse superiori *q. 9. num. 6.* quia vt *Merlini* dictum intelligatur, & saluetur, necessario dicendū est, conclusionem per ipsum dict. *q. 26.* firmatam, veram esse in terminis veræ

renunciationis (licèt hoc, nec ipse, nec quidam alij incauti *DD.* explicauerint, quoniam promiscuè terminis, & renunciationis, & repudiationis vsi sūt, quod aliquando euenit, quia propria non adibeamus vocabula ad *tex. in l. si tibi, ff. si certum petat. cum concordantibus*) veram igitur esse inquā in termino dictæ renunciationis, nō autem repudiationis, vt est casus, de quo agitur, renunciatio enim, & repudiatio satis inter se differunt; illa acceptationem supponit, hæc verò non, vt probat *Salgad. in labyrin. creditor. p. 2. cap. 14. num. 35. & 37.* Casus noster est in veris terminis repudiationis, in quibus pater mortuo filio, vel filius mortuo patre, non dum agnita, nec acceptata hæreditate, vel legitima, ius habet imperfectum variable, & resolubile, nec non conditionale, dummodò illam acceptauerit, itaut si sequatur repudiatio, prout secuta fuit immediatè post mortem Vincentii filij ius ipsum resoluatur, vt idem *Salgad. d. p. 2. cap. 16. num. 46. 47. 78. 79. & 80.* optime tradit.

Ex quo fit, vt licèt quodammodò legitima euulsa, siuè separata ab hæreditate patris, & post eius mortem ipso iure dicatur acquisita ad beneficium filij, etiam ante acceptationem tacitam, vel expressam, non idè sequatur quod sit acquisita suis creditoribus antequam à filio acceptetur, quia ius legitimæ, vel ipsa legitima dicitur acquisita, sed improprie quia reuocabiliter potest acquiri, cum ab eius mera voluntate dependeat tradit *Ripa in l. femina nu. 51. C. de secund. nupt.* & propterea si filius, vel pater, priusquam legitimam agnoscat, & acceptet, eam repudiet, retrò intelligitur nullum ius sibi fuisse ab initio quæsitum, & per consequens de hoc iure iudicatur, ac si esset ius quærendum, & de futuro, vt pariter etiam disponitur de patris hæreditate, quæ regulariter non transmittitur ad filium, licèt ea dicatur quasi acquisita, sed est ad eunda, vel repudiada, vt est *tex. in l. si quis filium, §. 1. vbi DD. ff. de acq. hered. vndè merito ante acceptationem Pater, vel filius repudiare possunt legitimam, quia filius*

filius licet suus, & necessarius hæres dicatur *l. in suis de liber. & posthum.* tamen à iure prætorio habet beneficium abstinendi, ut in *S. sui, vers. sed his permittit Prætor instituit de hered. qual. & different. & l. necessarijs 57. ff. de acquir. hered.* & hoc locum habet, etiam in præiudicium creditorum, quibus fraus non fit, ut notat *Dom. meus Consil. hodierna ad Surdum decis. 140. num. 8.* & pro hac affirmatiua stat communior *DD. sententia, refert Io: Franc. Andreol. controuers. 208. num. 13. lib. 3.* quod secus diceretur, si post agnitionem renuntiatio sequeretur, ut magistraliter explosis contrarijs opinionibus distinguit, & explicat idem *Salgad. per communem, & probatam DD. sententiam d. cap. 16. nu. 25. & 34. & num. 77. & 78.* cui, & ceteris *DD.* sic distinguētibus magis credendum est, quàm alijs indistinctè loquentibus probat *Caualean. decis. 15. p. 1.*

His non obstat *Castilli opinio contra vers. tom. 5. cap. 106. num. 36.* quia loquitur in legitima acceptata à filio, siuè de grauamine in ea à patre imposito, quod postquam filius illius possessionem ingreditur ipso iure euanesceat, ne creditoribus fiat præiudicium, ut demonstrat *Salgad. ubi supra num. 16.* & sic extracalum de quo agitur.

Inter hæc *P. Guazzini ad defensā anima exhibetur opinio tib. 2. defens. 6. c. 49. nu. 30.* per quam *Mag. Aduersarius* insinuat repudiationem factam à *q. Io: Baptista* non esse tuta cōscientia coadiuandam. Ego patrem istum veneror, sed hoc dixisse nō facile mihi suadendum est: credere tamen possum repudiationem, cum esset infieri non esse consulendam in præiudicium creditorum, prout etiam tenent *Molina de iust. & iur. tract. 2. disput. 436. in fine Sanchez. de matrim. lib. 6. cap. 2. sub num. 9. Franc. de Petr. conf. 59. num. 13.* exceptis tamen casibus relatis per *Nouar. in sua summa cap. 19. num. 26. & Filliucc. tract. 32. cap. 5. 9. & 3. num. 134.*

At post factum si ea non esset attendenda *Camilli* causa, quam bonā fouet, proculdubio læderetur, quod tuta con-

scientia affirmari posse non puto, quia iniquum nimis esset ex facto alterius prægruari eum, qui nihil mali fecit ad *tex. in l. supra inter S. apud ferocem, ff. de acq. pluuia arcend.* sed quidquid sit de hoc, munus meum non exposcit alterius progredi, dicam dumtaxat, licet legitima fauore Fisci non compræhendatur in repudiatione per *text. in l. in fraudem, ff. de iure Fisci* nihilominus in casu nostro hoc idem non procedere, tū quia aliud est in Fiscio, aliud in priuato, ut dicit *Bart. in d. l. in fraudem in princ.* tū etiam quia illud procedit in Fiscio creditore ad bona delinquentis, ut latè ad partem disputat *Castill. lib. 5. controu. cap. 112. n. 50.*

Affertur iterum *Merlini conclusio in d. suo tract. lib. 5. tit. 3. q. 9. num. 4. & 10.* nempe quod legitima non agnita ad creditores transmittatur, hæc tamen non obstat, quia limitatur in non adente, ex doctrina *Magon. decis. Floren. 10. n. 15.* adducta per eundem *Merlinum* ad limitationem dictæ conclusionis *ibidem n. 18.*

Quibus sic distinctis opinionibus, ac contrarijs ex pūctis firma remanet cōclusio, ut legitima dicti *Ioannis Baptistæ* debita super bonis dicti *Vincen-tij* per dicta verba generalia in repudiatione compræhendatur, eaq; in præiudicium creditorum legitimè repudiari potuisset.

Obijcitur secundò, & tertio dictum *Camillum* uti hæredē quondam *Hieronimæ Agrippæ* debitorem esse, tamen quōdam *Isabellæ*, quàm *Octauio Gazzillo* in ratis ad eos spectantibus super dotibus dictæ quondam *Hieronimæ* communis matris, & quod attinet ad ratā dictæ *Isabellæ* *tex. in l. fin. 30. C. de pactis*, non puto prædictis applicabile, tū enim renunciatio dictæ *Isabellæ* deest, tū quia ab ipsa non fuit promissa, ut legitur *fol. 90. d. proc. creditorum Gazzilli*, & consensus taciti, qui supponitur dictæ *Hieronimæ* nulla est habenda ratio, & quia *Hieronyma* non interfuit in dictis capitalis, & etiam quia quando interfuisset, consensus tacitus *Hieronimæ* non est, in quo fundetur

detur, etenim cum paciscitur de hæreditate, vel eius portione pertinente ad tertium certum, consensus dicti tertij, 21 (vt foret illæ dictæ Isabellæ necessariò requiretetur, alias pacti nõ valeret explicat *Bartol. in d.l. fin. circa medium*, sed dato, & non concesso, quod vtraq; rata ad dictos filios spectaret, eo casu dotes dictæ Hieronymæ soluendo non esse nepti suæ creditrici demonstratur. Producitur enim instrumentum capitulorũ de anno 1654. in quo dictam Hieronymam apparet esse debitricem cum cõsensu, & in solidum obligatione dicti viri Philippo Milone in ducatis 250. ab ipsa promissis Catarinæ suæ filiæ post cuius, & dicti Philippi coniugum mortem, Laura Milone fuit declarata hæres dictæ suæ matris, cui adhuc non est satisfactum; in iure indubiatum est legitimam deberi deducto arẽ alieno, vulgaris iuribus, Igitur si dotes Hieronymæ non ascendunt ad summam dicti debiti ergò.

Supereft tandem, vt alio Camillus liberetur discrimine à quo pars putat non euasurum; supponit supradictum Camillum hæredem esse patris, absque 22 inuentario. Ideoque teneri ad totam arẽ alieni solutionem per *tex. in l. fin. §. & si præfatam, C. de iure deliber.* probat suppositum ex retentione paternæ domus, subdens, nec illi prodesse eam possedisse citrà ius, & nomen hæredis, & postea repudiasse, quia repudiatio secuta post biennium nihil efficit, vt nomen hæredis euitet ad *tex. in l. sicut, C. de repudianda, vel abstinenda heredit.* cuius verba trãscripta sunt huiusmodi, *sicut maior viginti quinque annis antequam adeat delatam repudiã successionem post quarere non potest: itã quasitam renunciando nihil agit.* Igitur tota vis huius hypothesis ab actu dictæ possessionis dependet. Ideò per iuris regulas est videndum an indistinctè talis actus immixtionem, aut aditionem inducat.

In facto duo non negantur. Primum est, quod partẽ domus paternæ (vt potè ea commodam patiatur diuisionem, vt constat ex actis) Camillus possedisset

secundum, quod dicta Hieronyma mater pro dotibus creditrix fuisset, & est super eadẽ domo, & eiusdem hæres sit dictus Camillus, vt ex fide præambuli 23 *fol. 264. d. proc. erẽd. Gazzilli.* His positus expeditum est in iure aditionem suã pte natura animo consummari, vulgaritè *l. Paulus respondit, ff. rem ratã habere, & §. ult. instit. de hered. qualit. & differ. l. si quis extraneus, §. 1. ff. de acquir. hered.* Animum verò à priori exprimi 24 non posse constat, nisi verbis, vel facto ad extra producat, adnotata in *l. reprehendenda, ibi glos. verbo comprobasti C. de institut. & substit. & l. pro herede, ff. de acquir. hered.* & ex hoc credo ductum fuisse *Marcum Mantuam. in suis problematibus problemate 298.* ad cõcludendũ in aditione hereditatis duo copulatiuè requiri, scilicet animũ, & actũ 25 & inter actus ex quibus præsumi possit aditio, regulariter rei possessio est hereditariæ, vt latè tradit *Marta in summa totius successionis legalis p. 4. q. 14. artic. 2. num. 35.* quæ sicut in extraneo herede inducit aditionem in suo inducit immixtionem, *l. cum bonis te patris, ibi Bartol. in summa, ff. de acquir. hered.* & licet regula vera sit, quod per talem actũ induci videatur aditio, vel immixtio, ea tamen locũ habet, quando actus prædictus fieri non potest citrà ius, & nomen hæredis, vt apertè aperit *tex. in d.l. gerit, & d.l. pro herede, & itã sentiunt DD. per Menochium congesti in tract. de presump. lib. 4. presump. 201. nu. 2.* Igitur cum creditum dotale dictæ Hieronymæ ab beneficium Camilli à principio intercessisset; numquam ex dicto actu possessiuo præsumenda est immixtio in patris hereditatem, vt latè declarat in terminis huius quæstionis *Marta vbi supra sub num. 37. & 38.*

Sed dato, & non concesso Camilli patris hereditatem non repudiasse, nec quidem hoc casu hereditario nomine, possedisse præsumendum est. Probatum primò, quia cum esset creditor super eadem domo actus possessionis altero de duobus modis licitè fieri poterat, atque adeò dubius reddebatur, ex quo regula pro Camillo proficiscitur, vt in dubio

27 dubio talis actus fieri præsumeretur causa magis utili per *tex.* antecedenter adductū in *l. semper, ff. de reg. iuris*, aut standū esset declarationi ipsiusmet filij possidentis secundum *DD.* relatos per eundem *Menchob. ubi supra num. 35. & 36.* Secundò, quia in dubio regulariter hæreditas non censetur adita, etc.

28 nim coniecturæ aditæ hæreditatis accipiuntur cum difficultate secundū *cōsules*, & si alia capi potest, uest accipienda *Signorol. in consil. 165. n. 4. Bald. cons. 224. vol. 2. Roman. consil. 154. nu. 2.* quem secutus est *Mantic. de coniect. ult. volunt. lib. 12. tit. 9. num. 3.* Tertiò, quia aditio hæreditatis infert hæredi graue

29 præiudicium, cum per aditionem quasi contrahat cum creditoribus per *tex. in l. filio pater, ff. de legat. 1. l. si in testamento in fine, ff. si quis omissa causa test.* Ideò si quis faciat actum habentem respectum ad hæreditatem, & ad seipsum

30 in dubio censetur fecisse nomine proprio, non autè hæreditario, firmat *Marta ubi supra num. 12. per tex. in l. & magis, ff. de solution.* Quartò, quia ex actibus indifferentibus, neque necessariò, neque verisimiliter infertur aditio, vt tenet *Bald. in l. potuit num. 21. C. de iure deliberandi* & denique *DD.* qui in proprijs terminis præsentis casus loquuti sunt, scilicet filius possidendo domum, vel agrum paternum, an præsumatur se in patris hæreditatem immiscuisse, pro

31 filio vno ore illa communi, & probata distinctione resoluunt, nempè quod nõ intelligatur se immiscuisse, si cõtēplatione dotis maternæ possideat *Mantic. de coniect. d. lib. 12. tit. 10. num. 16. & 17. & 18. & seqq. Marta d. q. 14. à num. 2. d. num. 37. & seqq.*

Respondeo nunc ad *tex. in d. l. sicut* cuius dispositionem inquam ex iuribus allegatis locum non habere in præsentī casu, quia licèt *tex.* dicat ibi; *Ita quaesitam renunciando nihil agit*, intelligi

32 debet de quaesita hæreditario nomine, non autem citrà ius, & nomen hæredis, aliter esset contra *tex. in l. pro hærede, ff. de acquir. hered. ibi si quid non quasi hæres agit, sed quasi alio iure dominus*, quod dici non debet cum in iure nil

contrarium *l. ult. S. contrarium, C. de veterē iure enucleando*, & legum correctio est euitanda *cap. cum expediat de elect. in 6.*

Nec refragatur resolutio *Domini Cōsiliarij Staibani iunioris 86.* in causa *Francisci Magliulo* cum illis de *Corrado*, vbi principaliter disceptatur, an cōfessio filij, qui prius à matris hæreditate se abstinerat, incidenter facta in transactione, sibi quod ad alios præiudicet? ibi enim, & *resolut. 26. num. 16.* concludit, quod talis confessio, quando ex processu constat consistentem esse hæredem, præiudicat etiam respectu omniū alias in dubio statur confessioni consistentis, & quando non constat esse hæredem, neque quoad interrogantem præiudicat, cui adijcio *Tiraquell. in tract. inter alios acta, vers. postremo, fol. mihi 12.* & sic citatę resolutiones non sunt in terminis præfati casus.

Occurrit preterea *observatio 86. eiusdem Dom. Staibani ibi num. 17.* obiter loquentis de protestatione facta p possessorem bonorum hæreditariorum, & quod ea antè, vel post aditionē immediatè fieri debet *ex cons. Roman. 247. n. 6. & 10: Dilect. Durant. Gualdens. de arte testandi tit. 11. cautela 5. de acquir. vel repud. hered.* dicta quorū nullo modo repugnant, quia in *consilio Rom.* habetur, quod apprehendenti hæreditatē, quam postea protestatus fuit, possidere velle tit. fideicommissi, talis protestatio prodesse non poterat, quia ex causa fideicommissi possidere nõ valebat, etenim illud à manu hæredis accipere debuerat, & sic alio titulo possidere non poterat, nisi titulo hæreditario secus in casu nostro, vbi *Camillus* rem hereditariam vacuum, alio quam titulo hæreditario apprehendere poterat, nullo iure resistente, vt suum ius conseruaret, *glos. in l. fin. verbo per ignorantiam, Cod. unde vi Alexand. in l. 1. Cod. de repud. hered.*

Nec defectus cautelę traditæ per *d. 35 Dilectum loco citato* operatur, vt filius possidens pro credito rem patris hæreditariam eius sit habendus hæres: quia quando loquimur in his, quę in solo

animo consistunt, ut est aditio hæreditatis, quæ solo animo fieri potest *S. fin. instit. de hered. qualitat. & differ. tunc magis inspicitur opinio possidentis, scribit Vlpianus in l. 15. qui putat, ff. de acquir. hered. secus est, quando iustus in his, quæ consistunt in facto, tunc magis attenditur veritas, quam opinio secundum intellectum, S. si quis rem instit. de legat. & idem non exprimere, quod tacite inheret nihil operatur *Reg. de Ponte de potest. Pror. tit. 8. §. 5. nu. 3.* & licet ad effugiendas quæstiones protestationis cautela sit inuenta, non est per hoc dicendum, eam necessariò requiri, ad hoc
 36 vt quis cum citra ius, & nomen hæredis possideat, hæres non videatur, superflua enim non nocent *l. in testamentis, C. de testam.**

Afferitur per *Dilectum* ubi supra *textus in l. pro hærede, §. Papinianus, ff. de acquir. hered.* in quo licet Iurisconsultus pro hærede se gessisse, ait, filium institutum, qui postquam se abstinerit, hæreditariam acceperit pecuniam, con-
 37 cludit tamen in fine *d. §. id locum non habere cum citra ius, & hæredis nomē id agi poterit, ibi itaque tunc pro hærede geri dicendum esse ait, quoties accipit, quod citra nomen, & ius hæredis accipere non poterat*, ex quo orta est regula illa magistralis, quæ circumfertur, quod tamen antè, quam post abstentionem aditio non inducatur, ex actu, qui fieri potest citra ius, & nomen hæredis, de quo nullus est doctor, qui dubitet testatur *Montanus controuersia cap. 37. sub nu. 5. circa finem.*

Nec postremò dicere vim facit partem Domus Camillū retinere non potuisse, nisi auditis creditoribus, prout fuisset seruandum si de adiudicatione tractandum fuisset, quia aliud est cum agi-
 38 tur de adiudicatione, aliud verò de retentione pro sui iuris conseruatione, vt supra dictum est.

Illud autem quod dicitur de eo, qui partem fundi possidet, totum possidere videatur per *l. 3. ff. de acq. possess. allegatā p. Cumān. penes Surd. decis. 295. n. 18.* non
 39 esse applicabile existimo, quia ibi penes *Surdum* de vnica re empta, & eius

pretio agebatur, licet super parte ipsius lis fuisset mota; hic verò de retentione partis domus, & non totius, hoc factò, & iure probatur: ex factò constat domum dicti Ioannis Bapt. comòdam pati diuisionem, & duo habere separata appartamenti cum magno interuallo inter ea, vnum quorum semper iure crediti possedisse dictum Camillū conceditur, alterum verò vacuum extitisse; ad naturalem, siuè corporalem possessionem duo necessaria de iure requiri supra demonstrauius, animum scilicet, & retentionem, vt in *d. l. 3. vbi glos. & DD. omnes*, animum ostendi non posse, nisi p extrinsecum actū, iā probatū est, igitur quādo vnus ex dictis appartamenti possessionem constat habuisse Camillum, dici non posse totam domum diuisibilem, aut in se diuisam possedisse, hæc sub censurā Dom. Arbitri exarauit pro meo *Clyette*; quæstio adhuc sub Arbitre est *Gregorius Moribus.*

Hic prædictorum opportunitate locus esse videtur significare, quādo qualitas hæreditaria sit præsumēda in persona filij: notabis propterea, quod si quis probauerit Titium filium possidere fundum paternum, non est idem præsumendum, eum esse hæredem patris, tū quia bona paterna diuersis titulis possideri possunt, tū etiam quia filius, vt diximus habet beneficium se abstinenti à patris hæreditate, vt in *S. sui institution. de heredum qualitate, & differētia*, & licet dicatur, filium ergo hæredē, secundum *Dinum Paulum Apostolum*, tamen non est semper verum, quia non est de substantia filiationis, vt filius succedat patri, imò pluribus quoque modis hoc ius succedendi tolli potest, vt p ex hæredationem, &c. & nihilominus non desinit esse filius *Raphael. Cumanus consil. 99. col. 2. in fine* & illa præsumptio naturalis, vt si filius intelligatur esse hæres procedit in agendo, nisi contrarium probetur *l. in suis de liber. & posthum.* & sic dictus *Apostolus* argumentatur ad commodum filij, non autem ad sui præiudicium, vt sentit *Angelus de Perigl. in d. l. in suis n. 42.* si autem conueni-

uenitur, huiusmodi præsumptio non est à iure recepta loco probationis, *l. nā nec emancipatus, ff. de leg. 1.* & ratio est, quia utpotè filius habeat beneficium se abstinendi, idè, nisi se immiscuerit in patris hæreditate, hæres esse nō præsumitur, ut habetur in *l. filius, qui patri, ff. de vulg. & pupill. subst.* at si de feudi paterni possessione agatur, tunc secus est quia feudum siuè sit hæreditarium, siuè ex pacto, & prouidentia, non potest alio titulo retineri per filium, nisi hæreditario, & id magis est verum, cum filius paternum feudum possidens conueniretur, tanquam hæres, & taceret, *Afflic. post Baldum in cap. 1. An agnatus, vel filius n. 40.* hæc memoria complectere, quia sepè de his agitur.

FOR M. V. L. A. PETITIONIS,

ut debitor condemnetur ad solvendum vigore obligationis.

IN M. C. V. comparet Hector Morellus dicens consequi debere à Laurentio Papale ducatos tercentum vigore obligationis capte penes acta dictæ M. C. triginta viam annis elapsis, quapropter petit eum condemnari ad sibi illos solvendum vna cum eorum interesse, da mnis, & expensis: isto, & omni alio meliori modo, &c.

S Y M M A R I V M.

Obligatio penes acta instrumento quarantigato equiparatur, n. 1.

Differt quoad modum faciendæ executionis n. 2.

Obligatio penes acta lapsa decennio incusari potest pravis citatione ad dicendam causam quare, n. 3.

Debitor citatus post decennium ad dicendam causam quare non debet incusari obligatio, potest absque deposito, aut non constitutus in vinculis opponere exceptionem peremptoriam, d. n. 3. 4. & 6.

Et in eum non comparentem incusatur obligatio, quod etiam procedit contra hæredes debitoris, n. 5.

Instrumentū liquidū post lap sū viginti an-

norū, licet non possit liquidari, non tamē perdit viam executiuam, sed triginta annorum spatium ea præscribitur, nu. 7.

Via executiva obligationis penes acta, usq; ad trigessimū annum perdurat, & interim potest ea incusari deiecta opinione Thori voto 81. n. 9. ibidem, & n. 8.

An in obligatione penes acta ultra summā ducatorum 50. requiratur testium subscriptio, an verò eorum presentia tantū? pro affirmatiua, & negatiua afferuntur opiniones dict. n. 9. 10. & 11. prolatis in medio verbis Pragmaticæ, num. 12.

Regens Capycius Latro negatiua sententia sectator reprehendens DD. affirmatiuam tenentes excusatur, n. 13.

Auctor circa verba Pragmaticæ discrepat à Dom. D. Carolo Petra, n. 14.

Affertur conciliatio Dom. de Luca, nu. 15. sed ea reprobat, n. 16.

Affirmatiuam sententiam defendit Auctor, & pluribus eam probat iuribus reiecta Reg. Capycij Latri opinione, an 18. & 19. usque ad n. 25.

Adducuntur alij DD. pro parte affirmatiua, n. 26. & 27.

Adducitur iterum Dom. de Luca immeritò reprehendens Scacciam, & Muscatellum, qui ab Auctore defenduntur, num. 28. 29. & 30.

Quare hodie subscriptio seruatur, nu. 32.

Actuarij, ubique possunt obligationes capere, & mandatum iudicis præsumuntur habere, num. 33.

Obligatio penes acta, an quamuis sit nulla, possit creditor per eam alio modo procedere ad creditum consequendum? n. 24.

OBSERVATIO.

DE obligatione penes acta in hac formula sermonem habemus, quare plura obiter tangemus, sed vñ ruminabimus.

Obligatio liquida, quam penes acta, appellamus, quod ad executionem paratam de iure Regni instrumento quarantigato equiparatur, probatur Pragmatica 63. de offic. Procur. Cesar. §. 2. & 6. de iure communi idem habetur p̄terea in *l. cum pro quo, ff. de in ius vocan-*

do, & licet equiparatorum idem sit iudiciū, vt post alios tradit *Tuscus lit E. conclus. 108. num. 1.* differt tamen, quod ad modum faciendę executionis, nām instrumentū liquidum, viginti transactis annis à die natiuitatis actionis in eo contentę, non potest via ritus presentari, canit *Ritus 167. ibi Caran. n. 23.* obligatio autem liquida elapso decennio, & si illicò inculari non possit, nihilominus, *prauia citatione* peracta debitori ad dicendum causam quare inculari nō debet inculacionem obtinet, dū modò reus citatus comparēdo, satisfactiōnem, aut aliam preemtoriam exceptionem non opponat, quia si opponat, impedit, si probat, absoluetur; ceterū cunctos Praxis antiqua nō latet, de qua *Carauita super ritu 128. nu. 3. versu secundus casus est*, hodie viget, vt memorat *Reg. Sanselyc. in sua praxi sect. 38. sub num. 23. Carlenal. de iudicijs lib. 1. tit. 3. disp. 4. num. 13. & 14. de Iudice Roberto de liquid. instrum. consider. 2. n. 4* & id sibi etiam locum vindicat contra heredis debitoris, vt post *Bernard. Padum de present. instrum. declaratione 4. par. 2.* sequitur *Dom. Reg. Sanselyc. decis. 215. num. 11. to. 2. & Consil. Roccus lib. 1. resp. 21. n. 5.* est verum quod si heres debitoris citatus non compareat, obnoxius fiet poenę, quę solui solet pro inculacione, si verò compareat secus, vt probat *Galterius de praxi instrument. in sec. secunda partis principalis in rubrica vnica incip. aduert. insuper ad debitorem, num. 35. versu sed ergò.*

Attende hic, quod idem *Carauita in d. ritu aduertit*, si reus compareat, & opponat aliquam exceptionem, non teneri in vinculis se constitui, vcl depositum facere, hoc enim temporis spatium producit effectus, caue igitur à *Thoro in suis votis decisuis voto 81. nu. 9. prima partis* dicente elapso decennio procedi debere via ordinaria deceptum fuisse credo à *ritu predicto 167.* non considerato discrimine inter obligationē, & instrumentum, & quidem licet *d. rit.* dicat post lapsum 20. annorum interrogationem fieri non posse circa instrumenti liquidationem, sed via ordinaria

procedi debere, contrarium tamen est de iure probatum, atque S. C. edicto decisum, quia post 20. annos circumscripta liquidatione instrumenti, potest agi pacto executiuo, quod nō prescribitur, nisi 30. annorum spatio, iuxta pūctualē *decisionem d. S. C. penes Reg. Capycium Latro 58. num. 14. & 15.* ita etiam actio executiua obligationis penes acta prescriptionem non patitur, nisi 30. annorum lapsu probat *Dom. Consil. Carlenal. dict. tract. de iudic. tom. 2. lib. 1. tit. 3. disp. 4. nu. 13.* quem, & alios id affirmantes sequitur *Dom. meus D. Carolus Petra ad presens Iudex M. C. V. Supremi Senat. us fastigio dignus super ritu dicta M. C. 128. n. 21.*

Hic satis collimat quęstio, vtrum in obligationibus capiendis per actuarios ultra summam duc. quinquaginta requiratur testium subscriptio, obligandum cognoscere asserentium?

Ego verum fateor hucusque non inuenisse, nec reperisse, qui in hoc praxis articulo meę crasse satisfaceret minere, plures nactus sum scribentes, qui rei vix corticem tangunt, & precipuē *Ren. D. Carolum Antonium de Luca Melphitense in obseruatione ad D. Vinc. de Frathis decis. 262. num. 3.* qui licet pro parte affirmatiua sequentes *DD.* adduxisset nempē.

Novarium in Pragm. 15. de actuarijs sed dici debet *Pragmat. 16. ibi num. 2. & 3.)*

Capiblancum de Baronibus pragm. 1. n. 346.

Tasson. de Anthephato, vers. 9. obser. 5. num. 35.

Gaitum de credito cap. 3. tit. 2. n. 720.

D. Petram in d. ritu 128. mihi n. 8.

Thorum verbo obligatio p. 3. sect. 2.

(sed melius dixisset in *Codice rerum iudic. casu 60. num. 173.*

Et pro negatiua *Dom. Reg. Capycium Latro decis. 138. num. 35.* ibi *Reg. Rouitum* inuocantem pro sua opinione super *Pragmat. 36.* (vbi 38. dici debet) de *offe. Magistr. Iustitiarj*, & vtriusque partis opiniones conciliare conatus fuisset nihilominus an sua conciliatio rationabilis sit, inferius demonstrabitur.

Tru-

Trutinabo interim verba *Pragmatica*, que est decima quinta in ordine in meo 1. vol. *pragmat. sub tit. de Actuarijs*, nescio si in alijs aliter, quam in mea dicitur hæc formalia verba.

12 L'obliganze, & pleggiarie, che si pigliaranno, tanto per li Mastrodatti del S. R. C. R. C. della Summaria, e la G. C. della Vicaria, come per qualsuoglia altro di qualunque Tribunale, Vffitio, e luogo del presente Regno, debbia la persona, che si obligarà, ò pleggiarà sottoscriuerse di propria mano sua nelle cautele dell'obliganza, ò pleggiaria, che farà in presenza almeno di due testimonij, che asseriscono di conoscerlo, e dichiarano la qualità di esso, e non sapendo scriuere, debbia il Mastrodatti, che pigliarà l'obliganza, ò pleggiaria sottoscriuerse per esso obligato, & asserisca conoscerlo, altrimenti non si possono pigliare dette obliganze, ò pleggiarie dalli detti Mastrodatti, e ciascheduno d'essi, in modo alcuno, sotto pena alli controuenienti per ciascheduna volta di doc. mille, d'applicarsi al Regio Fisco, oltre l'obligo di pagare quello, che importerà detta obliganza, ò pleggiaria, al che ordinamo, che stia obligato principalmente il predetto Mastrodatti, poiche non pigliandosi le dette obliganze, ò pleggiarie nella forma predetta saranno nulle, e di nessun vigore, ne saria giusto, che gl'interessati sentissero danno per fraude, ò discurio del Mastrodatti. Hæc illa, olim huius Regni Prorege D. Francisco de Castro emanata.

Ex huiusmodi verbis clarè constat subscriptionem testium in ea non contineri: ex hoc factum esse puto, vt dictus Dom. Reg. Capyc. Latro vbi supra nu. 34. supra citatos reprobasset Auctores, sed 13 dixisse, eos in praxi errasse (quod pace sua non sentio) cum tamen excusatione dignum arbitror vti fretum, tam verbis dictæ pragmaticæ, quam fortè veteri corruptelæ; Reg. Ronitus, quem ibi inuocat, hanc questionem non subit; inquit enim Actuarios cognoscere teneri contrahentes ex relatione duorum testium referens se ad d. Pragmaticam 15. & sic de hodierna praxi nil dicit.

Contra verò affirmare non possum.

id quod dictus Dom. meus D. Carolus Petra circa d. *pragmat.* asserit in d. ritu 128. nu. 8. vbi sic inquit *Sanctione Sancit ne obligationes. & fideiussiones quæcumque caperentur ab actuarijs, nisi adhibitis duobus testibus illam subscribentibus* ly verbum *subscribentibus* in sanctione non lego, vtique si vt ipse inquit dictasset, futilis esset meus sermo, nec dict. Dom. Capyc. Latro iratus esset contra præfatos Auctores affirmatiuam tenentes, quare remanet quæstio supra excitata exsoluenda.

Igitur hinc sex habemus virorum auctoritates non modicæ farinae subscriptionem testium requiri asserentiū. Hinc dictum Dom. Reg. Capyc. Latro ex Dyametro id negantem in d. dec. n. 34. & 35. videamus modò si vtrique parti conciliatio dicti Reuer. D. Caroli satisfaciatur: inquit enim, vt prima procedat ad finem, vt non possit incusari obligatio penes acta carens subscriptione testium, quia incusatio fit sine partis citatione, secus si possit citari pars ad dicendum causam quare non debet incusari, quãdo sunt annotati testes per Actuarium, & præsertim adest obligatorum subscriptio, hæc ille: igitur secundum eum, si absque partis citatione fit incusatio, requiritur testium subscriptio, si verò citatur pars: sufficit annotatio testium facta per Actuarium.

Ego contra subnecto dilemma, aut subscriptio testium in obligationibus penes acta est de forma essentiali qualitate præstante, aut non, si est de tali forma, tunc illorum subscriptionem, 16 tam quando incusatur obligatio absque partis citatione, quam cum citatur pars ad dicendum causam quare semper requiri dicendum est, quia si talis forma deficeret in altero dictorum casuum, actus corrueret, per ea que tradit Felynus in cap. cum dilecta, versu gesta cum forma de rescriptis, & facit tex. in c. Ex litteris, ibi glos. verbo denunciatus irritam extra de offic. delegat. & tex. in l. prohibitum est, C. de iure Fisci lib. 10. nec ratio disparitatis adduci potest, quia in vtroque casu de incusanda obligatione agitur.

Aur

Aut non est de huiusmodi forma, & tunc nec etiam requiritur quando pars citari non debet.

17 Quomodo ergò conciliata possit dici dicta quæstio, ego non cerno: imò magis eam inuolutam prospicio, ecce modò *LACVM* recurramus aliò.

Quod in hoc ipse omniù minimus affirmare possim pro priæ experientia duce, est quod subscriptio testium obligatum cognoscere asserentiù, de forma essentiali requiratur, & licet sanctio de presentia tantùm loquatur eamq; videatur pro forma inducere, attamen pluribus probo presentiam istam verificari posse melius testium subscriptione, quam eorum presentia.

Primò, quia si Actuarius in capiendis obligationibus asserat cognoscere obligatum ob presentiam testium id affirmatiuù voce, & pro obligato scribere nesciente se subscribat, si deindè obtingat, vt ante obligationis incusationem moriantur testes, qui voce testificati sunt cognoscere obligatù, aut copia eorum haberi non possit, & obligatus preueniendo, vel in vinculis constitutus, aut factò deposito, aut prestando cautionem, opponat se non esse illù, qui obligatus apparet: quomodo contractiù pro parte creditoris, aut Actuarij id verificari poterit? si dicatur Actuarius asserenti, aut testificanti sit credendum: replicò, quod eius attestatio, aut fides non valet, quia agitur de suo interesse, & damno euitando ad quod in consequentiam teneretur, prout mandat *Pragmatica prædicta*, & sic necessitate, vel sui interesse ratione cogitur sic testificari pro creditore; in iure certum est testibus cum iuramento deponentibus in causa, vbi interesse habent, aut pro se exonerandis, fides prestari prohibetur, vt aperte cantat *textus in l. nullus. ff. de testibus, & l. omnibus vtrouque communiter DD. omnes cap. eodè Viuius in commun. opin. verbo testi deponenti pro sua exoneratione, Rota coram Cæsare, & Crassis decis. 72. num. 7.* quantò magis Actuarius, vel Notario sic asserenti, aut testificanti non erit credendum? igitur in isto casu sola presentia

21 illorum non sufficit, sed ipsorum subscriptionem, in qua eorum presentia, includitur, necessario requiri dicendum est.

Secundò, virtualiter subscriptionem prædictam includi in *Pragmatica*, firmando puto, ducor ex illis in *Pragmat. 16. eod. tit. Perche tutto questo si è fatto à fin d'entare l'ingàni, e supposizioni delle persone.* Igitur quæ maior cautela excogitanda est, quam testium subscriptio?

Tertiò, quia mens statuentis non fuit excludere subscriptionem testium, quæ ad maiorem obligationis validitatem tendebat, sed eam principaliter suppositum, ne releuando creditore, aut in fringendo probationes grauater actuarius: probo suppositum verbis illis *Prag. 15:*

23 *in presenza almeno di due testimoni, asseriscano di conoscere, &c. & dichiarino la qualità di esso, non dixit quomodo esset facièda talis assertio, & declaratio voce ne, an in scriptis. & in dubio in scriptis interpretanda est. & absurdum, vel sanum nasceretur, & quod sit verum inoleta praxis docuit, & ego pluries obseruauit, & de tali praxi vltra DD. supracitatos hoc affirmantes adduco etiam *Notarium* aperte loquentem in suis *quest. forens. 7. 44. p. 1. num. 1.* vbi testatur talem subscriptionem prædicari in toto Regno, & mihi sat est explora opinione didici *Dom. Reg. Capicij. Inro* oculis meis id prædicari vidisse, & praxi credendum est, quia intellectrix vera est legis, & manifeste condentis, prædictum *textus in l. 1. in princ. de feud. sine culpa non amittit, & Decius consil. 131.**

Post hæc nimis gauisus sum reperisse *Ioannem Paulum Gasparium in prædica instrumentaria in publicè forma sumptu num. 37. ibi sic dicitur. Antiquum obligatiōnes conscribantur per Actum publicè sine testibus, & contra præualebant, quia fiebant iudice præsentè, vel mandante, & de his mandato constare debebat, si sine testibus acciperentur hæc ille.*

Post eum alij antiquiores DD. mihi occurrunt idem verum affirmantes,

&

Et ex eis *Afflictus* in *constitut. Regni* incip. *Magistri Camerarij sub n. 13. & 14.* tempore quo nondum edita erat *dicta Pragmat.* ubi tradens formam obligationis capiendæ, corruptelam illius temporis his indicat verbis. *Recipit tamē*
 27 *authoritatem publica scriptura facta in actis per Notarium Actorum, quando scriptura scripta per eum sine testibus facta est in presentia Iudicis, ut per Bal. in l. interrogatā, C. de liber. caus. & alios, quos allegando sequitur, & ideo dicebat Lucas de Penna in l. instar obtinere la 2. C. de iure Fisci lib. 10. in 2. col. quod id dicitur apud acta fieri, quod apud Iudicem fit per iura ibi allata, subdens, quod consuetudo in contrarium est corruptela, & ideo semel exclamaui in S. C. in quadā fideiussione recepta per duos fideiussores unius carcerati absente Iudice, & sine testibus, quod negantibus fideiussoribus ipsius non se fideiussisse, quia illam non recepit cum testibus, & Iudice ad contractus, & sic nō est scriptura publica, nec est penes acta, & ideo inferius concludebat, corruptelam fuisse, quæ tūc in M. C. seruabatur, & hoc idem ipse memorat *decis. 135. n. 5.* quem postea secutus fuit *Robert. Maranta* in sua *praxi p. 6. tit. de Actorum* editione *acta 10. num. 19.* non valere asserens obligationē receptam penes acta, nisi recepta sit corā Iudice, vel Iudice mandante.*

Secutus est *Afflictus. Pres. de Frāchis* *decis. 118. nu. 10.* de eadem antiqua obseruantia testificans.

Visi postremò eundem *Dom. meum. Reu. de Luca* super *d. decis. 118.* ibi *nu. 4.* cum reperi manu ad cintulam, quoniā repetendo verba *Afflicti* in *d. const.* & cumulando *Marantam* ubi supra, & *Vrsillum, Borrellum, & de Marinis* terminat explodendo, Deus bone, virum ille laboriosum, & eximium *Sygmundū Scaccia* in *tit. de iudicij s. c. 62. nu. 5.* nulla contra tantum virum causa, & ratione adducta. Vndè debitum charitatis officium non omittam, ne veritas, quam potissimum amo ledatur, exurgat ergò *Scaccia*, qui adhuc viuit in tractatibus suis; audiamus eū, *Secundo* quero (inquit ipse ibi *d. n. 5.*) quando obligatio dicatur

penes acta? respondeo quoties est scripta ab *Actuario* de mandato Iudicis: vnde presentia ipsius non est necessaria, sicut minus est necessaria presentia eius, ad cuius fauorem recipitur *Affl. d. decis. 135. num. 5. Maranta* in suo speculo *p. 6. act. 10. num. 19. & 20.* hac ille, igitur li *Dom. de Luca* admittit *Afflictum, & Marantam*, cur explodit *Scacciam* sequentem eos? benè locutus est *Scaccia* dicens obligationem dici verè penes acta conceptā, quando aut presentia Iudicis, aut eius mandato recepta fuerit ab *Actuario*, ut omnes *DD.* præcitati communiter tradunt locis assignatis. Nec minus indecens est, quam curiosum, quod legisse memini in obseruatione *57. num. 1. eiusdem. Reu. de Luca*, ubi contra illum excellentem virum *Bernardinum Muscatellum* blateravit: somniasse credo *Dom. Xinc. de Franchis* censura affici à *d. Bernardino* in *glaf. suspectorum num. 36.* sed ut verum pateat audiamus illum
 30 in sua *dec. 57. in princ.* quid dicat, deinde istum in quo dissonet: adesse *Pragm.* (ait ille) *Raymundus* incipientem (sed in meo primo vol. *prag. incip. Aliam similiter, & est tertia in ordine sub tit. de dilationibus emanata d. Raymundo de Cardona* tunc *Locumtenente* huius Regni) *In casu secundo capite pronisum est, quod pro quolibet de se dilationis ultra marina, seu extra Regnum absentia, tenetur is, qui obrinuit facere depositum ducatorum quindecim, applicandorum si pars ea non fuerit vsa pro medietate alteri parti, & pro alia medietate commodis Tribunalis, ubi causa agitabatur hæc Dom. de Franchis.*

31 Audiamus modo *Muscatellum* ibi *num. 34.* sed quidquid sit ista nominatio extra Regnum solet duobus modis fieri, vel enim fit extra Regnum simpliciter, vel fit extra Regnum, tamen additur à *Procuratoribus*, quod ea intēdunt uti, ac si esset facta infra Regnum, & in ultimis partibus Regni, & hoc faciunt ad euitandum depositum ad quod tenentur quando simpliciter fecissent. deindè *d. num. 36.* subdit *Aliud verò depositum quod fieri debet, quando testes nominati extra Regnum sunt examinandi per aliquem Cōmissa-*

missarium destinatum ordinarijs locorū,
& tunc reprobata Caraita opinione
 (dicit) *veritas est, prout inquit Dom.*
Vinc. de Franchis in sua decis. 57. incip.
per Reg. Prag. igitur ubi est censura Mus-
scatelli, si cum ipso Dom. Præside idē
fentijs herclè hæc non sunt leuidentia:
malè odent mendacia, magis feruntur
improvida, quam quæ dicuntur opera?
ò miserum me si ego trabem ex oculo
meo non eijciam, quomodò festucam
In oculis fratris mei inspicere potero!
huc illud D. Bernardi in meditationi-
bus spectat multi multa sciunt, & seip-
fos nesciunt, studè cognoscere te ipsum.
 Ah pro me facit hec sententia, & non
 pro alijs.

Hæc obiter ad veritatis propugnacu-
 lum dixisse protestor, salua pace om-
 nium prædictorum virorum, quos om-
 nes meos præceptores colo, & præci-
 puè *d. Dom. meum D. Carolum;* ad rem-
 redamur, & quæ prolixius profecuti
 sumus, memoriæ causa contrahamus.

Vilum est igitur, quod prisca tempo-
 ribus licet obligationes recipiebantur
 penes acta, absque testium subscriptio-
 ne, eatenus eæ valebant quatenus con-
 stabat de mandato Iudicis, aut de eius
 præsentia ex iuribus per *DD.* supra al-
 legatis, deindè enim successiuis tempo-
 ribus desijt præsentia, aut Iudicis man-
 datū, fortassè credo, quia actuarj horis,
 & temporibus sibi opportunis Iudicis
 32 præsentiam, aut eius mandatum de-
 facili, absque incommodo habere non
 poterant, idèd pro faciliiori negotio-
 rum expeditione fuit postmodum in-
 roductus vsus, siuè stylus testium sub-
 scriptionis obligandum cognoscere as-
 serentium, quod hodiè seruatur, vt te-
 statur etiam *Pater Molphesius in com-*
ment. ad cons. Neap. tit. de instrum. con-
fect. per curiales Neapolitanos p. 10. q. 9.
num. 8. tom. 2. & meritò exclamauit tūc
Afflictus ibi Iudice absente, & sine testi-
bus, quasi dicere voluisset, si sine Iudice,
 aut eius mandato, quare saltem testiū
 subscriptio non seruanda sit?

Annuū insuper, quod obligationes
 penes acta possunt ubiq; capi ab Actua.
 33 rijs, vt rectè obseruauit *Marcus Anton.*

Puluerinus ad Afflictum decis. 387. de
Franchis decis. 118. m. 7. & licet in capiē-
dis vbique huiusmodi obligationibus
 præsumatur habere mandatum Iudicis
 non idèd est excludenda testium sub-
 scriptio ex iuribus desuper relatis.

Postremò ememor significandi non
 ero, obligationem sine Iudicis præsen-
 tia, & sine testibus captam licet nulla
 sit, itaut vigorem, & executionem ve-
 ræ obligationis penes acta non merca-
 tur ratione solemnitatis omisæ de mē-
 te *dicta Pragmatica requisitæ;* tamen
 non esse omni actione destitutam, vt
 pluribus probat *dictus Dom. meus Pe-*
tra ubi supra nu. 9. & 12. vtique si om-
 ni actione careret, terminus non impar-
 24 titus fuisset per *S. C. in inobligatione,*
 capta sine testibus cōtra Antonia Bion-
 di, vt refert *d. Dom. Petra ubi sup. n. 8.*
 & sic in casu talis defectus, remanet cō-
 fessio debitoris, & datur pro cautela
 quod probentur contenta in ea; quibus
 probatis, tantum cōsequi poterit actor,
 quantum cōsequi potuisset si *dicta*
 obligatio omni solemnitate requisita
 facta fuisset, ita *Roland. à Valle consil.*
43. num. 21. vsque ad finem vol. 3. Bald.
consil. 400. vol. 4. & facit quod annuit
Vrsill. ad Afflict. decis. 331. sub nu. 4.

Hæc quæcumque scripti Peritorum
 censuræ subijcio, & à iusto in miseri-
 cordia corrigi cupio recensendo illud
 quod continuo experimento liquet,
 eiā doctissimis errores plurimos exci-
 dere teste *Connano lib. 10. commentariorū*
cap. 14. sub num. 8. circa medium

FORMULA LIBELLI Appellationis.

IN M. C. Vicariæ comparet V. I. D.
 Carolus de Rafo dicēs annis elap-
 sis cum vigore instrumenti mutui effct
 debitor Pompei Zappa in ducatis bis-
 centum, quos soluere promiserat intra
 annū eoque exacto illorumque solutio-
 ne non facta ad interesse teneretur; eue-
 nisse, vt post tres annos à debita solu-
 tione decursos soluerit dicto Pompeo
 dictos ducatos biscentum, & de eis
 quietationem habuerit, & ea non ob-
 stan-

stante, fuit conuentus in Curia Capuana ad ei solvendum interesse dicto medio tempore decursum, super quo compilato processu fuit condemnatus ad quantitatem liquidandam, & quia omni iure absolui debuerat ex iuribus suo loco proponendis, idem grauatius appellauit ad dictam M.C. prout denuò ad præsens appellat, instando mandari dictæ Curie, quod transmittat acta originalia relicta copia processus propter suspicionem falsitatis cum reuerentia, & non procedat, nec se amplius intromittat, ita petit omni modo meliori, &c.

S M M A R I V M.

Creditor si recipiat sortem principalem, liberat debitorem ab interesse debito officio Iudicis, n. 2.

Limitatur cum interuenit protestatio, ibidem.

Interesse quod debetur iure actionis non cesset remissum, licet creditor recipiat sortem principalem, n. 2.

Limitatur cum fuerit facta quietatio, & cassatio instrumenti, ibidem.

Interesse dicitur poena, n. 3.

Quod sit interesse officio Iudicis, & quod iure actionis, declaratur, nu. 4.

O B S E R V A T I O.

Communis DD. conclusio est, quod per receptionem sortis principalis factam à creditore, debitor censetur liberatus ab interesse debito officio Iudicis, cum sit illud, tanquam accessoriū *Rota Genu. decis. 61.* limitatur tamen cum fuerit facta protestatio sine qua videtur remittere, eadē *Rota Genue. ubi sup.* secus est in interesse, quod iure actionis debetur, vt penes *Dom. de Franchis dec. 21.* & hoc sine dubio procedit in simplici receptione sortis principalis, sed si creditor ultra receptionem sortis faciat quietationem de ea, & cassat instrumentum pro dicta sorte principali, licet nihil dicat de interesse, etiā de eo quod debetur iure actionis, tunc remanet debitor liberatus, & ratio ea est,

quā dicit *Bar. in l. Aurelio. §. Caius n. 13. ff. de liber. legat. & in l. eos, Cod. de usur. n. 6.* quem sequitur *Alexand. in l. si de certa re in princ. C. de transaction. Paulus in l. si cum, C. de Iudicis, & Iason. in l. fin. num. 7. ff. eo quod certo loco, quia facta quietatione principalis cessant accessoria, & connexa; & quod interesse etiam in stipulatione promissum dicitur accessorium ad sortem principalem, non obstante quod possit peti iure actionis expressè dicit *Iason. in l. 1. n. 3. in fine, & 9. cap. de iudicis,* imò in eadē *l. fin. ff. de eo quod certo loco dum dixerat quod per receptionem capitalis non fit præiudicium petioni interesse debiti iure actionis, subdit d. num. 7. quid in liberatione? & tenet cum Bartolo, quod cessatur liberatus debitor ab omnibus, & idem dum Pompeus fecit quietationem in beneficium dicti Mag. Caroli, & cassauit instrumentum mutui pro capitali dictorum ducatorum biscentum non potest amplius tractari de eorum interesse quantumcumque promissum in prædicto instrumento in casu non solutionis tempore in instrumento præfixo, quia tale interesse dicitur poena respectu dicti Mag. Caroli, vt dicit *Bald. in d. l. fin. col. 2. in verbo in tex. deberet,* etenim ibi inquit *Pana,* idest interesse, quod est poena: hinc est quod tantum debetur poena, quantum cum interesse concurrat *l. cum allegas, C. de usuris,* igitur si transacto negotio principali non potest amplius de poena tractari *l. 2. §. 1. ff. si quis caut.* ergò nec potest agi de primo interesse promisso pro poena in casu non solutionis mutuatæ pecuniæ, quem textum ad hoc propositum adducit *Alex. in d. l. si de certa re in princ. C. de transact.* imò *Paulus in d. leg. 2.* intelligit eum propriè in poena succedenti loco interesse, & dicit ibi *num. 2.* quod per transactionem factam de sorte principali tollitur dicta poena, & successiuè dictum interesse.**

Præterea secundum *Baldū in d. l. 1. num. 4. C. de iudicis,* tunc interesse dicitur deberi iure actionis, cum debetur ex stipulatione propter stipulationem, vt sunt tertiæ, quæ certitudinaliter,

Z liter,

liter, & simpliciter absque conditione promittuntur, sed quando interesse debetur ex stipulatione propter moram positam in conditione, vt in hoc casu, tunc inquit ipse, illud officio Iudicis deberi, & affert rationem, ex l. Rogasti, ff. si certum petatur col. 2. verbo extra nota, vbi sic inquit, non valere pactum, quod post lapsum temporis mutui solvatur certa quantitas, nec nomine pœna, nec nomine vsuræ, nec nomine interesse,

quia non debetur, nisi illa quantitas, qua per Iudicem extimabitur, & sic illud interesse propter moram cum sit incertum, non potest peti, nisi officio Iudicis, quod officium cessat post quietationem factam de forte principali,

Hæc pauca ad proprium vsum lubricata, incompta nunc in lucem prodeunt, amicis vt satisfacere: quare carmen proferre cogor.

*Ne pigeat Lector, tibi si me agrata videntur
Illa Deo dare: qua sunt mala, redde mihi.*

LAVS DEO : ATQ; B. M. V.
IMMACVLATAE.

DITIS.

DITISSIMVS INDEX RERVM OMNIVM,

Quæ in hoc opere continentur alpha-
betico in ordine dispositus.

A

Absolutio à iuramento duplex est, fol. 45. num. 212. & nisi iusta causa, & lapsio intercedat non obtinetur, ibidem. nu. 213. ad eius consecutionem partis citatio non requiritur, ibid. num. 214. limitatur ibidem.

Actuaris in qualibet comparitione præsentationem describere tenetur per extensum, annotatione diei, Mensis, & Anni, & præsentantis nominis, & cognominis, & deinde se subscribere debet, fol. 4. n. 11.

Acta facta cum tutore, qui non erat talis, aut qui nõ adimpletis sunt nulla, fol. 32. num. 127.

Actor licet sit perinurus non repellitur à iudicio, nisi perinuri exceptio opponatur folio 46. n. 19.

Actio, exceptio, & replicatio quid inter se differant & ostenditur fol. 51. n. 248.

Actus qui fiunt ante dationem termini sũt preparatorij iudicij, fol. 53. n. 2.

Acta facta pendente discussione faciendõ super exceptione opposita post terminum fiunt nulla, fol. 55. sub n. 12.

Acta substantia iudicij, ut sunt defensiones, nec omitti, nec remitti possunt, fo. 86. n. 12.

Actus ordinatorij, qui fiunt in prima instãtia, requiruntur in secunda, fol. 92. n. 20.

Acta qua transmittuntur in causa appellationis si fuerit allegata suspicio, originaliter transmittenda sunt, fol. 96. nu. 53.

Actio hypothecaria, in quibus casibus requiratur, fol. 140. n. 39.

Actio hypothecaria est idem, ac quasi seruiana, & per eã auocatur possessio, & præstat ad prosequendum pignus, & pro rebus inquilini in prædio urbano inuectis fol. 140. sub nu. 39. vers. scias actionem.

Actio hypothecaria nascitur ex obligatione omnium bonorum, fol. 140. versu hæc quidem.

Actio hypothecaria licet possit exerceri contra debitorem principalem, poterit tamẽ contra tertium regulariter dirigi, dummodo fiat discussio principalis debitoris, fol. 141. num. 43. fallit ibidem.

Actio hypothecaria, quas requiras probationes, quando contra tertium exerceretur & fol. 141. num. 43. vide in verbo interdium.

Actorum trãsmisso est faciendã intra quinquaginta dies decurrendos post interpositam appellationem, fol. 97. n. 57.

Actor quare in omnibus iudicijs in S. R. C. tenetur prius constituere Procuratorem, fol. 32. nu. 124.

Actus ordinatorij, qui fiunt in prima instantia feruntur in secunda, fol. 98. numero 63.

Actus qui est exprimendus, si in genere exprimitur, in specie dicitur expressus, quãdo illud genus non potest verificari, nisi in illa specie, fol. 166. n. 5.

Actus habens respectum ad hereditatem, & ad facientem ipsum actum, in dubio nomine proprio censetur factus, folio 169. num. 30.

Aditio hereditatis animum, & actum requirit, ut perficiatur, fol. 168. n. 24. & 25.

Aditio, & immixtio differũt inter se, quoad eorum obiecta, fol. 168. nu. 25.

Aditionis actus in dubio presumi fieri debet causa magis utilis, fol. 169. nu. 27.

Aditio hereditatis affert heredi præiudiciũ fol. 169. nu. 29.

Ad iudicatio, & retentio differunt inter se, fol. 170. n. 38.

Aduocati, & Procuratores equiparantur malisibus, & exemplificatur, fol. 2. n. 3.

I N D E X.

- Advocatorum manus vide in verbo Procuratores.*
- Affectio testatoris consideratur in filiis, adeo ut ex ea receditur non solum à proprietate verborum expressorum, sed etià à regulis iuris, fol. 152. n. 17.*
- Agens vigore consuetudinis Civitatis Neapolitana loquentis de successione bonorū, admittitur, quoad bona intra districtū, secus in bonis extra districtum ex defectu statutium, fol. 116. versu neque officit.*
- Agens virtute pacti adiecti in contractu, cum relatione ad consuetudinem est admittendus ad bona extra districtū, fol. 116. d. versu neque.*
- Agnatio, an potius sexus consideratur instituto excludente feminas à successione materna, fol. 109. num. 106. vide in verbo Constitutio, & appellatione, familiae.*
- Agenti speciali hypotheca absque protestatione de generali perdit beneficium variandi, fol. 123. nu. 35.*
- Agnationis appellatione includuntur masculi, & feminae excluduntur, folio 155. num. 25.*
- Agnati ij dicuntur, qui per virilem sexum descendunt, fol. 155. num. 26.*
- Alienatio bonorum fideicommissi subiectorum cum quod ad certas personas fuerit restrictum ab ultimo illarum fieri permittitur fol. 160. num. 24.*
- Alimenta debentur, licet dos legata non solvatur, & tantum pro illis prestari debet, quantum pro ista heredes correspondere tenentur, fol. 146. num. 5. usque ad n. 12.*
- Alternativa potest resolvi in contrarium favore filiorum assente decisiva, Dom. de Franchis 150. fol. 153. nu. 22. & 23. ternariarum effectus qui sint, exponitur*
- Alim verbo Dispositio.*
- Antephatum, est lucrum, fol. 144. nu. 1.*
- Animus à priori exprimi non potest, nisi ad extra actus, producat, verbis, vel facto, fol. 168. nu. 24.*
- Apertura processus, postquam fuerunt acta transmissa, fieri debet citata parte, folio 97. n. 56. & ea est facienda intra quinquaginta dies, ibid. nu. 57.*
- Appellatio, & reclamatio, & nullitas non admittitur, aduersus determinatione suspensionum, fol. 22. n. 56. limitatur ibid.*
- Appellatio à laudo fit ad Iudicem loci, ubi fit laudum, fol. 29. versu Aduertant secundum.*
- Appellatio non admittitur à decreto reservationis exceptionum ad merita causa, fol. 46. num. 222.*
- Appellationis remedium ad gravamina reparanda fuit inuentum fol. 90. n. 2.*
- Appellatio idem est, ac provocatio à minori Iudice ad maiorem, & non è contra, fol. 91. num. 4. & 9.*
- Appellatio generaliter sumpta extra iudicalem provocationem improprie significatur, fol. 91. num. 6. propria vero est, illa qua fit iudicialiter post sententiam ibidem, & in materia penali non venit, nisi iudicialis appellatio, ibidem nu. 7.*
- Appellatione pendente, id quod fieri prohibetur, non habet locum in appellatione extra iudiciali, fol. 91. n. 8.*
- Appellatio triplex est, fol. 91. n. 10.*
- Appellatio interponitur à decreto minoris Iudicis ad maiorem immediatum, fol. 91. nu. 11. & aliquando ad superiorem omisso medio, fol. 91. num. 12. limitatur in causa criminali, ibidem.*
- Appellatio à gravamine futuro non conceditur, fol. 92. num. 13. limitatur nu. 14.*
- Appellatio fieri potest in scriptis in civilibus, & etiam voce in criminalibus, folio 92. num. 15.*
- Appellatio fieri potest, tam coram Iudice, à quo, quam coram Iudice ad quem, fol. 92. num. 16. cum declaratione: ibidem num. 17.*
- Appellans ad S. R. C. si antequam fit prolatum decretum in Curia, vel Tribunali à quo, fuerit interim facta aliqua relatio de incidenti causa in dicto Sacro Consilio, tunc id tenetur exprimere in suo libello appellationis, ut causa eiusdem committatur in aula, ubi alias fuit relata dicta causa, fol. 93. nu. 21.*
- Appellatio non datur à sententia S. R. C. sed pro ea reclamatio conceditur, fol. 93. n. 22. que interponi quoque potest in calce mandati de parendo, ibid. n. 23.*
- Appellatio à decreto diffinitivo, eius executionem suspendit, fol. 94. num. 30. ligat Iudicis manus, ibidem n. 31. reducit causam principalem ad terminos litis contestatae ibid. nu. 32. Inducit vitium litigij ibi-*

I N D E X.

- ibidem* n. 33. *Limitatur in decreis interlocutorijs, ibidem* n. 34.
- Appellatio tres continet partes principales, quarum una tendit ad preparatoria, alia tendit ad introducendam appellationem, & alia ad illam finendam* fol. 95. n. 37.
- Appellatio antiquo iure, intra quantum tempus interponenda erat? & quid inde, & modo observatur?* fol. 95. nu. 38.
- Appellatio intra decem dies interponi debet ab actis extra iudicialibus, folio* 95. num. 39.
- Appellatio conceditur in conservatorijs vigore Capitulorum Regni* fol. 95. n. 40.
- Appellatio extra iudicialis non suspendit, sed per eam defenditur, quia ea dirigitur ad partem iudicialis verò secus, quia est inducta contra iudicem* fol. 95. n. 41.
- Appellatio statim, ac fuerit interposita, non potest renunciari, nisi utraque parte consentiente* fol. 96. num. 48. *ampliatur etiã in tertij beneficium, ibidem* nu. 49. *quod locũ pariter sibi vindicat in reclamationibus, qua à reuisionibus relationum interponuntur* fol. 96. n. 50.
- Appellatio, ut introducatur duo requirit, fol.* 96. nu. 53.
- Appellans integram copiam actorum transmittere cogitur* fol. 97. n. 54.
- Appellatio deserta efficitur, si intra decem dies non fuerit interposita* fol. 98. nu. 66. *limitatur in minore, ibidem* num. 67. *ampliatur limitatio in patre nomine filij minoris, ibidem.*
- Appellatio si fuerit interposita, & postea nõ fuerit introducta, deserta quoque remanet* fol. 99. num. 71. *limitatur in minore, ibidem.*
- Appellatio si fuerit introducta, & deinde nõ exercitata, & finita intra fatalia in desertionem cadit* fol. 99. n. 72.
- Appellatione deserta, eiusq; desertionis declaratione pendente si interim fuerit aliquid oppositum, non potest ad ulteriora procedi, nisi prius Iudex super oppositis inter loquatur* fol. 99. n. 75.
- Appellatio cum fuerit deserta declaranda, partis citatio requiritur* fol. 99. n. 75.
- Appellationis desertio cum fuerit dubia, pro appellatione est proferendum* fol. 99. num. 76.
- Appellatione deserta, an deserta, etiam dici*
- debeat causa nullitatis? pro affirmatiua Domini Consiliarij Prati affertur opinio* fol. 100. num. 79. *contraria tamen extollitur ibidem, sed veram resolutionẽ à distinctione pendere ostenditur, ibidem* num. 80.
- Appellatio, qua est remedium ordinarium, utrum cessare faciat restitutionem in integram, qua extraordinarium remedium vocatur? vide in verbo restitutio.*
- Appellatio bis conceditur vnicuiq; fol.* 125. num. 42.
- Appellatione patris, non venit mater* folio 107. sub num. 102. *versu* Nec potest.
- Appellatione familia venit agnatio, & pro agnatione domus, & agnatio, & familia sunt idem* fol. 155. nu. 25.
- Arbitri an possunt citari facere testes corã se recipiendos? & an eos compellere possint?* fol. 29. sub n. 102.
- Arbitri in quo differant ab arbitratoribus,* fol. 29. n. 105.
- Articuli, quare requiruntur in probationibus* fol. 66. num. 23. *& quid nomen Articulus sonet ibidem, nu.* 24.
- Articuli sumendi sunt de substantialibus libelli, ibidem* num. 25. *ijdem presentandi sunt intra terminum probatorium, folio* 67. num. 27. *in fine.*
- Articuli quando dicuntur impertinentes, & pertinentes, declaratur, folio* 68. numero 32. *presentati restituuntur, & quare* fol. 70. nu. 46. *reliqua de eis vide in verbo forma, depositio, & positio.*
- Articuli impertinentes in terminis repulsarum non admittuntur* fol. 75. num. 27. *limitatur ibidem* num. 28. & 29. & 31. & 33.
- Acta actoris sunt adiciens, rei verò exceptiones* fol. 53. n. 1.
- Argumentũ à dispositione testatoris ad statutum fieri permittitur, fol.* 109. *versu itaque contra.*
- Argumentum potest sumi à lege adducta ex ratione eiusdem legis* fol. 110. n. 107.
- Argumentum ab alimentis ad dotem sumi non licet* fol. 112. num. 16.
- Affecurationis iudicium ordinarium est* fol. 128. num. 1.
- Affecuratio spectatur super mobilibus, tunc eorum pretium in emptionem conuerti debet is si verò super stabilibus secus, quia*
super

I N D E X.

Super eis fit precedente decreto, fol. 128. num. 3.
Affecuratio non semper super bonis viri ad electionem mulieris peti potest vide in verbo mulier.
Affecuratio, quibus in casibus peti liceat: ostenditur fol. 129. num. 9. cætera vide in verbo executio.
Affistentiam, & adiudicationem, ut quis obtinere valeat, qua, & quot requirantur, aperitur, fol. 140. n. 38. reliqua circa assistentiam, vide in verbo interdictum.
Audientia testium in causa repulsarum regulariter non admittitur, limitatur tamen in aliquibus casibus fol. 76. n. 33.
Author laudatus non fruitur declinatoria fori, fol. 35. num. 140. limitatur in Fisco, item in Clerico, quod ad se tantum ibid. n. 141. item in Neapolitanis, ibidem.
Author laudatus comparens post publicationem an possit producere testes? & quid si fuerit privilegiatus? fol. 36. num. 146. & 147. at si non fuerit privilegiatus, & reo principali conceduntur beneficia, tunc etiam ipse eis uti poterit, ibidem numero 149.
Author laudatus, quando possit à decreto in rem iudicatam transacto appellare? fol. 36. num. 152.

B

Beneficia, qua succedere loco restitutionis in integrum quibus personis concedi debent? fol. 77. n. 40. & quare pupillis, minoribus, & locis pijs conceduntur, fol. 78. n. 49. in pluribus tamen casibus denegantur, fol. eod. nu. 46.
Beneficia quare ita appellantur? fol. 78. numero 47. & 48. & an non probata lesione prestantur? ibidem n. 49. & 50. terminus illorum est communis, ibid. n. 51. & 52. quantus ille sit, fol. 80. n. 57. an indistincte concedantur? fol. 79. num. 53. & utrum inuita diuersa parte renunciari possint? fol. 79. num. 54. intra quantum tempus peti possint, fol. 79. num. 55. rejicitur opinio Reu. D. Francisci Verde, ibidem.
Beneficia transacta dilatione ad ea petenda, amplius non conceduntur, cui non obstare decisionem Dom. de Franchis nec D.

Gizzarelli demonstratur, fol. 80. nu. 50
Beneficia concessa in prima instantia non prestantur in secunda, fol. 80. n. 58.
Beneficia, si vna, & eadē causa actor, & reus essent privilegiati, tunc quatuor conceduntur, fol. 80. nu. 59. & ad ea petenda nõ requiritur speciale mandatum, ibidem n. 60. eis abutentes puniuntur, ibid. n. 61.
Beneficium subingressiois conceditur, cum de successione ascendenti, vel patruū agitur fol. 161. n. 1. & tunc succedere dicitur in stirpes, non in capita, fol. 162. n. 2. quod locum habet, tum de iure communi, tum de iure consuetudinario Civitatis Neap. ibidem n. 3. & 4.
Bernardino Muscatello, quod ad proximam attinet Supremorum Tribunalium Civitatis Neapolis non omnino prestatur fides, sed quare? fol. 71. num. 3. in fine, idē reprehenditur uti reprehensor Domini Carautæ fol. 73. num. 15. sed defenditur ab Auctore fol. 175. num. 30. & 31.
Bona communia an possint ab vno altero infcio obligari, vide in verbo frater.
Bona mobilia, qua inastimata traduntur in dorem, usu consumpta restituantur soluto matrimonio, fol. 144. num. 2. limitatur ibidem.

C

Cautio per viam expromissionis, vide in verbo exceptio cautionis.
Causa appellationis incipit ab apertura, fol. 97. n. 59.
Causa conseruanda agnationis potest considerari in muliere disponente, fol. 109. versu itaque contra.
Casus non propositus, & discussus non dicitur decisus, fol. 104. n. 96.
Citatio in omnibus actibus iudicij est necessaria, fol. 13. n. 7.
Citatio, quando non requiritur remissio, fol. 13. eod. num. 7.
Citatio dupliciter potest fieri ad electionem actoris, fol. 15. n. 12.
Citationis relatio facta ab algunxerio, scilicet modo, & forma, ut supra valet, fol. 15. n. 13.
Citatio in partibus extra locum iudicij coram duobus testibus an sit facienda in extra Pragmaticam? quid hodie ceteris illius obser-

I N D E X.

- observantiam attenditur? fol. 15. nu. 14. quid in porterijs S. R. C. & quid in loco iudicij, ibidem n. 15.*
- Citatio, quomodo est demandanda executioni, cū reus in Regno locū nō haberet? & quid si reus esset vacans? & quid si citandus esset persona perpotens, aut feudatarius dicto fol. 15. num. 16. & 17. & 18. & 19.*
- Citatio fieri non potest die feriato, & in illius actu attenditur locus ubi fit citatio, fol. 16. n. 21.*
- Citationis dies non computatur in termino, fol. 16. n. 22.*
- Citatio in loco iudicij facta, & extra illius locum quanto tempore durat, fol. 18. numero 36.*
- Citatio pluribus modis expirare posse traditur, fol. 19. num. 37.*
- Citatio inducit litis pendentiam, fol. 19. n. 38. multosque producit effectus, ibidem num. 39. & 40 limitatur ibidem nu. 41.*
- Citatio facta Clerico, uti laico valet, donec de incompetencia constet, fol. 23. num. 59. secus si uti Clerico, ibidem.*
- Citatio ad sententiam, tunc fieri debet cum Iudex secundum rectum sensum iudicare velit, alias citatio appellari non debet ad sententiam, sed ad voluntatem Iudicis audiendam, fol. 90. nu. 3.*
- Citatus, & non comparens, accusatis contumacijs constituitur in contumacia, fol. 17. num. 23.*
- Citatus, quare per unicum citationem possit in contumacia constitui? fol. 17. n. 24.*
- Citatus postquam fuerit effectus contumax, si compareat est audiendus resectis expensis in ijs terminis, in quibus causa reperitur, fol. 17. n. 28.*
- Citatus ad omnes actus, & usque ad sententiam inclusivè, nisi compareat ante decretum diffinitivum non est amplius citandus, fol. 14. sub num. 9. assertur recens casus decisus per M. C. d. fol. 14. nu. 11. limitatur in multis casibus, ibidem nu. 10.*
- Clausula Quatenus contra, & non aliter, quid operetur in protestationibus? fol. 66. nu. 18. & 19. quid in verbo Protestatio.*
- Clausula Salvo iure impertinentium, quid proficiat? fol. 68. n. 37. & 38.*
- Clausula Constituti transfert civilem, & naturalem possessionem, fol. 135. nu. 1. & 3. Sed quomodo deinde naturalis possessio remaneat penes debitorem, traditur ibidem n. 4.*
- Clausula præcarij transfert civilem possessionem, fol. 135. nu. 2.*
- Clausula præcarij, & eius definitio, fol. 135. num. 7. An prævaleat clausula constituti? fol. 136. n. 8.*
- Clausula Constituti in contractu donationis apposta, ut possessionem transferat in donatariū, oportet, ut donatarius sit præsens, & donec non acceptetur donatio, est revocabilis, fol. 143. num. 56. quid si fuerit facta absenti, & Notario acceptanti? ibidem.*
- Clausula Constituti, nisi apponatur, censetur apposta, fol. 143. n. 57. vide alia in verbo Constitutum.*
- Clausula omni modo meliori quid operatur in dispositione ultima voluntatis, folio 154. n. 24.*
- Clericus conventus cum Laico in actione hypothecaria, si res obligata est diuisiva, remittitur, & Laicus retinetur, fol. 143. num. 55.*
- Clerico reconuento nolenti respondere petitionibus reconuenientis denegatur audientia, fol. 30. n. 110.*
- Clerico condemnato per Iudicem reconventionis coram Iudice Laico, executio decreti spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, fol. 30. num. 111. sed declara: ibidem.*
- Clerici, & alie persone Ecclesiasticae in quibus casibus Laicorum pœnis subiacent, folio 22. n. 53.*
- Clerico petente remissionem causa ad suum Iudicem in iudicio assistentia moto per Laicum super fundo pro communi, & indiuiso possesso, tam per Clericum, quam per Laicum, an sit quoq; Laicus litis confors remittendus? fol. 25. n. 79.*
- Clericus sponte comparens coram Iudice Laico remissione causa non fruitur, imò potest coram eodem reconueniri, sed cum distinctione, fol. 26. n. 81.*
- Clerici coniugati in causis merè civilibus nō fruuntur fori declinatoria, secus autem in causis criminalibus, fol. 26. n. 83.*
- Clericus, uti hæres Laici, an sit conueniendus coram Iudice Laico? fol. 27. n. 88.*
- Comparisonum, & supplicationum exemplar, fol. 5. n. 14. vide in verbo formula.*
- Compromissum laudum, quoties est nullum, erit ite-*

I N D E X.

- iterum compromittendum, fol. 29. numero 104.
- Compromissum si expirauerit laudo non lato, erit denuò compromittendum, fol. 51. num. 249. vsque ad nu. 253.
- Compensatio vim solutionis obtinet, fo. 124. n. 39.
- Compensatio non potest opponi à depositario fol. 124. nu. 39. vide in verbo exceptio compensationis.
- Conclusio in Regijs Tribunalibus Neapolitanis fit in forma: at quare? declaratur, fol. 81. nu. 2.
- Conclusio in causa efficit, vt liquida dicatur intentio litigantis, fol. 81. n. 3. & ea facta in iudicio praentionis impedit liquidationem instrumenti, ibidem.
- Conclusionis actus est de substantia iudicij, fol. 82. num. 4. & 5. & 6.
- Conclusionis actus inuentus est ad pracludendum quodlibet probationis genus, fol. 81. n. 1.
- Conditio Si ab intestato decesserit an dicatur adimpleta, si institutus sub tali conditione renunciauerit, aut donauerit hereditatem? fol. 151. n. 11. 12. & 13.
- Confessio facta cum aliquo, se esse heredem, quando sibi prauidicat, tam cum illo, quam cum alijs? fol. 34. num. 136. & fol. 169. n. 33.
- Conquastus de adulterio uxoris facti in vita viri, an prosint heredibus, f. 43. numero 199.
- Constitutio Regni in aliquibus circa successionem maternam non excludit filias, explorata opinione Reg. Capycij Latrì folio 104. n. 97. & fol. 105. nu. 98. & fol. 106. num. 102.
- Constitutio in aliquibus nõ continetur sub dispositione constitutionis, vt de successionibus ex diuersitate terminorum, fol. 114. num. 119. & licet contrarium sensisset Confil. Theodorus, fol. 113. n. 117. ex multis tamen iuribus reycitur, fol. 114. n. 119. & 120.
- Constitutionis Regni in aliquibus dispositio, vt agnationi, an vero sexui? consulere voluit? plures, & alia recensentur opiniones folio 103. num. 92. & 93. pro agnatione valida adducuntur rationes, fol. 106. n. 105.
- Constitutum alij civilem, alij naturalẽ trã-
- sferre possessionem tradiderunt, vtrumq; tamen transferre tenet Auctor, sed quomodo deinde naturalis possessio cum perceptione fructuum penes debitorem reperiatur ostenditur fol. 135. n. 6.
- Constitutum unde oriatur? fol. 135. num. 5. vide in verbo Claufula.
- Consuetudo Urbis, qua est caput in omnibus alijs Aruincijs est seruanda, fol. 106. sub num. 101. versu Altera ratio, & fol. 108. versu Altera conclusio.
- Contumacia, quomodo sint accusanda, tam in M. C. V. quam in S. C. fol. 17. num. 25. & 26. & 27. & in appendice, fol. 50. nu. 243. & 244.
- Contumax non comparendo, licet opponat exceptiones, non auditur, fol. 17. n. 29.
- Contumax licet compareat ante terminum causa, amittit exceptionem declinatoria fori, fol. 18. nu. 30. affertur recens decisio ibidem n. 31. limitatur ibidem nu. 32.
- Contumacia plures parit effectus, qui narrantur fol. 18. n. 33. 34. & 35. vide in verbo Exceptio.
- Contumacia quare post mandatum de parendo accusantur? fol. 93. nu. 24.
- Contestatio litis, vide in verbo litis contestatio.
- Copia articulorum datur in Regno, sed Regijs Tribunalibus Neapolitanis non conceditur, fol. 69. n. 39. verum loco articulorum fit instantia, ne admittantur articuli impertinentes, ibidem n. 40.
- Copia processus est intera transmittenda. fol. 97. n. 54.
- Copia libelli regulaciter sumptibus actoris est danda, limitatur in Tribunalibus Neapolitanis, fol. 16. n. 20.
- Creditor vigore pacti de capiendo, num possit capere omnia bona debitoris, vide in verbo Pacto.
- Creditoris agentis hypothecaria actio contra debitorem, in ipsius electione est probare dominium, & possessionem, aut allegare dominium, & probare possessionem, fol. 142. n. 46.
- Creditor ante conditionem purificatam, si debitor interim bona obligata alienet, non praesertur emptori, fol. 141. nu. 42.
- Creditor si recipiat sortem principalem, liberat debitorem ab interesse debito officio Iudicis, fol. 177. n. 2. limitatur ibidem.

De-

I N D E X.

D

- D**ebitor citatus post decennium ad dicendum causam quare non debet incusari obligatio, potest absque deposito, & non constitutus in vinculis opponere exceptionem peremptoriam, fol. 172. n. 3. & 4. & 6. Si vero non comparet incusatur obligatio, quod locum habet etiam contra heredem debitoris, fol. 172. num. 5.
- Debitor heresi pollutus, an sit absolendus à debito, vel saltem non sit audiendus? remissive, fol. 49. n. 242.
- Declaratio circa usum, usque quò peti potest, & quomodo fieri debeat? fol. 83. numero 11. quancumque peti posse probatur, reiecta Fabritij Coda opinione, ibidem num. 12.
- Decisum non dicitur, quod non fuit propositum, & discussum, fol. 104. nu. 96.
- Decem dies, qui dantur ad appellandum, aut reclamandum currunt de momento ad momentum, fol. 96. nu. 51. & 52.
- Declaratio desertionis appellationis, licet causa non fuerit introducta coram Iudice ad quem, ad eundem Iudicem spectat, quando per eum fuerunt expedita littera inhibitoriales, fol. 101. n. 81.
- Decretum latum ante, vel intra certum diem in citatione assignatum est nullum, folio 84. n. 7.
- Decreta diffinitiva M. C. V. notificantur, & in eis non fit lectum latum fol. 87. n. 22. versu, in decretis, limitatur ibidem n. 23.
- Decreta lata precedente iudicio summario multoties sunt diffinitiva, fol. 86. nu. 13.
- Decretum interlocutorium bis revocari potest ab eodem Iudice, fol. 87. nu. 14.
- Decreta praeambulorum sunt diffinitiva, fol. 101. nu. 83.
- Decreta M. C. V. infra summam ducatorum 150. appellatione non retardantur, folio 117. n. 127. quod locum sibi vendicat etiam in decretis continentibus speciem, vel aliquod factum, ibidem n. 128.
- Decreta M. C. V. continentia summam ducatorum 500. executioni demandantur, fol. 117. n. 129.
- Decreta affirmativa M. C. V. executionem obtinent nõ obstante appellatione, quoad caput adiudicationis, fol. 117. num. 130.
- Limitatur ibidem num. 131.
- Decreta de soluendo appellatione non impediuntur, fol. 118. n. 132.
- Decretis infra summam ducatorum duodecim non obstat appellatio, fol. 118. numero 134.
- Decreta Audientia Provincialis Calabria, Hydrunti, Bary, Apruty, & Basilicata citra summam ducatorum 100. non retardantur appellatione, fol. 118. nu. 135. in decretis aliarum Provincialium idem servatur, si de ducatis quinquaginta infra agatur, ibidem.
- Depositio principalis, quando offerri debet, & usque quò peti possit, fol. 55. nu. 13.
- Depositio principalis, nisi petatur, & offeratur, terminus interim currit obiecta opinione Giptij, Galluppi, & Sarni, folio 55. n. 15.
- Depositio principalis absentis an faciendam sit sumptibus petentis? & quid si fuerit allegata suspicio Officialis, ubi degit principalis depositurus? fol. 55. nu. 17. & 18. & 19.
- Depositio principalis, an sit faciendam sumptibus ipsius, etiam si ea à suo Procuratore facta fuisset precedente speciali mandato, fol. 56. n. 20. & 21.
- Depositio licet petita, & ordinata, quod fiat à Procuratore mandatum habente, siue ab eius principale, & ab eis non facta habetur, ac si facta fuisset, ut deterius fol. 67. num. 28.
- Depositio principalis fieri debet, toties, quoties presentantur positiones, fol. 68. numero 33.
- Depositio si petita fuerit ab Actore, & Actor petierit eodem tempore à reo, quis eorum prius deponere debet: resolvitur cum distinctione, fol. 68. num. 34.
- Depositum pro pæna nominationis testium, quantum sit? fol. 64. num. 18. & fol. 65. num. 9.
- Depositum pro pæna nullitatum quantum sit? fol. 120. n. 12.
- Detentores uti non possunt interdicto utili possessorio, fol. 139. n. 33.
- Dictio dum ramen in Constitutione Regni in aliquibus posita, monitionem importat, fol. 112. n. 112.
- Dictio, vel in substitutionibus sumi debet disiunctive fol. 152. n. 14.

I N D E X.

Dictio vel disiunctiua fauore filiorum resoluitur in coniunctiuam, & cessare facit substitutionem. fol. 152. num. 16. secus ubi cessat fauor liberorum, quia tunc omnes conditiones alternatiua sunt adimplenda, ibidem n. 18. & fol. 154. nu. 21.

Dictum iocosum circa praesumptiones humanas fol. 92. n. 8.

Dilectio testatoris, vide in verbo Testatoris.

Dispositio generalis cum verificari non possit, nisi in vna re dicitur specialis, folio 165. n. 4.

Dispositio testatoris potest in vna parte ex alternatiuis comprehendere, & tunc sufficit vnam alternatiuarum partem extrare. fol. 152. n. 14. quod locum habet, tam in alternatiuis affirmatiuis, quam negatiuis fol. 152. n. 15.

Dispositio, qua fit à Nouitio ante professionem in Religione iuxta S.C.T. an sapiat naturam dispositionis vltima voluntatis? negatiua probatur reiecta opinione Confil. Melioris, fol. 151. n. 10.

Dispositio constitutionis Regni In aliquibus vide in verbo Constitutio.

Dynus propter malam consultationem damnatus est. fol. 13. n. 6.

Doctores, ut boni euadant Aduocati, oportet, ut ab expertis Procuratoribus instruantur fol. 12. n. 2.

Dos etiam soluto matrimonio conuerti debet in emptionem, sed quare? fol. 145. numero 4. affertur decisio S.C. ibid. n. 6.

Dos soluto matrimonio efficitur patrimonium maritris fol. 145. nu. 4.

Dos si solus non possit puella, quia contrahere non possit matrimonium, alimenta loco illius praestari debent, fol. 146. num. 5. & seqq.

Duo contraria non possunt stare in eodem subiecto, fol. 151. n. 12.

E

Ecclesia non confecto inventario non tenetur de proprio, fol. 123. nu. 34.

Electio examinantis, quando fieri debet, & quomodo in S.C. & in M.C.V. practica- tur fol. 60. n. 1.

Electio examinantis, & requisitoria simul, & semel notificantur, fol. 61. n. 5.

Examen committendum in compromisso pertinet ad Iudicem loci, ubi agitur causa illius, fol. 28. versu Hac animaduertant illud coram alio Iudice inter easdem personas fidem facit, fol. 28. n. 102.

Examen an possit committi infra dietam, fol. 64. num. 6. quid in S.C. seruetur? folio 65. n. 12.

Exceptionum numerus incertus, fol. 23. numero 57.

Exceptionum genera quatuor sunt, fol. 23. num. 58.

Exceptio Iudicis incompetentiæ, qua fit, fol. 23. nu. 59. quodnam discrimen sit inter hanc exceptionem, & declinatoriam fori, ibidem nu. 60. & 70. quando utraq; sit opponenda, ibidem.

Errores aliquando ore doctissimorum excidunt, vide in verbo lapsus.

Exceptio Declinatoria fori, licet legis dispositione concedatur, fol. 23. sub num. 60. in multis tamen casibus non admittitur, fol. 24. & 72. & 76. & 78. Limitatur in Clerico, in pupillo, item in minore, dummodo ex contractu, vel quasi cum defuncto confecto, dependente à tutela administratione non conueniatur ibidem sic in Barone, item in vniuersitate actorum, item in miserabilibus personis, & locis pijs, ibidem n. 77.

Exceptio declinatoria fori pertinet etiam ad miserabiles personas, & ad alios priuilegiatos, tam si trahant, quam si trahantur, dummodo aduersary potentiam timeant, fol. 41. n. 187.

Exceptio litis pendentiæ per libellum notificatum inducitur, fol. 26. num. 84. exceptis pluribus casibus, ibidem, nu. 85. & 87. ea in omni iudicio opponi potest praeterquam in executiuis, fol. 26. n. 86.

Exceptio litis pendentiæ in quo differat ab exceptione ne continentie causa diuidatur, fol. 27. num. 89. & an locum habeat in terminis ll. diffamari, & contendat, ibidem.

Exceptio compromissi ante terminum regulariter opponitur, verum si post incontinenti opponatur, admittitur fol. 27. numero 90. hac peti potest ab Authore laudato contra Actorem, & à Laico contra Cle-

I N D E X.

- Clericum, ibidem Non habet locum in contumace, item cum agitur de executione instrumenti liquidi, item in alijs, fol. 27. num. 91. & fol. 28. num. 94. 95. usque ad num. 100. limitatur, & ampliatur, ibidem n. 92. & 93.*
- Exceptioe cōpromissi opposita, non potest iudex ad vltiora procedere, nisi quoad compromissi executionē, fol. 28. versu vbi igitur.*
- Exceptio feriarum quotuplices sint, declaratur, fol. 29. num. 106. earum nomen à verbo ferio deriuat iuxta opinionem Fabij de Monte Leone, sed secundum Auctorem à verbo Faris, & quare? ibidem.*
- Exceptio teriarum, qua ad commoditatem hominum introducta est, nisi opponatur, non operatur, secus est in ferijs, qua ad honorem Dei, & Sanctorum statuta sunt, fol. 28. num. 107.*
- Exceptio reconuentionis ante terminum opponi debet ad hoc, vt procedi possit pari passu. si postea opponatur, admittitur, sed non impedit cursum causa Actoris, fo 30. num. 108. Hac in criminalibus non habet locum, ibidem, qua sit eius definitio traditur ibidem num. 109. contra quoscumq; priuilegiatos admittitur, num. 110. & coram quocumque Iudice, ibidem n. 112. & in omni iudicio ibidem num. 116. limitatur in pedaneis iudicijs, fol. 109. d. num. 116. item in causa conuentionis tantum coram Arbitris electis de consensu partiū remoto statuto, ibidem nu. 113. & 114. itē in causa appellationis, ibidem sub n. 114. item in statuto Imperij, ibidem numero 115.*
- Exceptio exhibitionis scripturarum ante terminum est opponenda, & adimplenda, fol. 30. num. 117. verum si post litis contestationem obijcitur, actor non tenetur adimplere, nisi in termino, ibidem: hac vti possunt agentes l. Diffamari, C. de ingen. ibidē, si in termino petatur talis exhibitio, & ea non fiat & propterea ordinetur, quod præcludatur via agendi, nihilominus semper talis exceptio intelligitur reseruata ad merita causa, fol. 31. nu. 118.*
- Exceptio cautionis expensarum in quo differat ab exceptione de iudicio fitti, & de soluendo fol. 31. nu. 119. & 120. & 121. cautio per viam ex promissionis, qua sit*
- ibidem hac exceptio cautionis expensarum tacite, vel expresse renunciari potest, fol. 32. n. 122.*
- Exceptio iuramenti de calumnia recesit ab usu, fol. 32. versu Aduertatur.*
- Exceptio legitimationis personæ qua, & qualis sit ostenditur, fol. 32. nu. 123. hac in S. R. C. omnique iudicio seruatur, ibidē, & aliquādo post terminum causa est adimplenda, ibidem num. 125. & 126. habet locum, etiam in iudicio executiuo, ibidem, & in iudicio ordinario regulariter partem non opponente debet adimpleri, secus in summarissimo, ibidem sub n. 127. versu Hæc tandem.*
- Exceptio carentiæ, & incōpetentiæ actionis, & iuris defectus, quid inter se differat fol. 32. n. 128. & seqq.*
- Exceptio obscuritatis libelli differt ab exceptione ambiguitatis, & ad earū ornatum plura explicantur: affertur opinio Dom. Confiliar. Prati, sed exploditur, fol. 33. n. 131. & 132. hac vt admittatur ante terminum oportet, vt in facto consistet, ibid. versu Huiusce, qua prouenit ex confusis caracteribus potest etiam opponi ante terminum, ibid. versu Alia.*
- Exceptiones generales in facto que sint, & an possint opponi post terminū enucleatur fol. 34. n. 133. & 134.*
- Exceptio Declarationis si sit hæres, & teneat bona hæreditaria ante terminum obijcitur, & opposita in realibus, eaq; nō facta, censetur adimpleta, fol. 34. n. 135. licet contrarium probari possit, ibidem.*
- Exceptio laudationis Authoris differt ab exceptione nominationis Domini in pluribus fol. 34. num. 137. & fol. 35. num. 142. & 143. ea enim potest opponi quandoque fol. 35. num. 144 sed discrimine effectus, ibid. num. 145. an habeat locum in compromisso? fol. 36. num. 153. & 154. reijcitur à iudicio in actione personali, fol. 37. n. 156.*
- Exceptio falsi Procuratoris, qua sit? & an in qualibet parte iudicij opponi possit demonstratur, fol. 37. num. 158. hac reddit iudicium nullum, limitatur ibidem, & num. 159.*
- Exceptio Procuratoris vti inhabilis ob aliquam extrinsecam qualitatem vtrum possit opponi post terminum? fol. 37. n. 161.*

I N D E X.

- Exceptionem Procuratoris nō matriculati opponi licet quādoquē fol. 37. numero 163.*
- Exceptio mandati, vel tutoris non legitimi quæ, & qualis sit? fol. 38. num. 163. eaq; obijcitur aduersus acta, & sententiam, ibid. num. 164. & considerari potest, tam respectu constituentis, quā constituti, ibid. num. 165. declaratur, ibid. nu. 166. & num. 169. & 170.*
- Exceptio preuentiois sustinet vices pendentiæ litis, fol. 39. n. 137.*
- Exceptio prescriptionis ante, & post terminum potest opponi, fol. 39. numero 174. Sed an ea detur in Regno? disceptatur, ibidem num. 175. hæc in iuribus incorporalibus conceditur concurrentibus requisitis, ibidem num. 176. & 177. quid in legatis, fol. 40. n. 178.*
- Exceptio de iure tertij, quæ sit, fol. 41. num. 186. hæc regulariter non admittitur. limitatur tamen in casibus relatis, ibidem.*
- Exceptio excussionis principalis respicit non solum cedentes, sed etiã tertios possessores: ampliatur, licet fuisset promissa exigibilitas nominis debitoris, folio 42. num. 195. admittitur ante litis contestationem, ibidem. Locum non habet in secunda instantia, fol. 43. num. 197. nec cum principalis debitor fuisset notoriè decoctus, ibidem, & tunc post terminum etiam locum habeat, ibid. Opposita, incumbit onus actori, vt simul, & semel instruat processum, tam contra reum conuentum, quā contra principalem discutendum, ibidem. Spectat etiam ad fideiussorem, & tertios possessores conuentos actione hypothecaria, fol. 123. n. 25.*
- Exceptio adulterij pertinet, tam ad maritū, contra uxorem, quā ad uxore aduersus maritum in causa ciuili, fol. 43. versu Addimus; aduersus eam opponi potest lenocinium, ibidem num. 198. post mortē viri talis exceptio non admittitur ibide sub dicto numero 198. sed vtrum hæredes uxoris possunt marito opponere talē exceptionem? remissiuè, ibidem nu. 199.*
- Exceptio solutionis omnem tollit obligationem, sed declara, fol. 43. numero 200. Opponi potest post sententiam, ibidem, ac etiam contra creditorem hæredem sui debitoris sine beneficio legis, & inuent, fol. 44. num. 201.*
- Exceptio transactionis liti finem imponit, fol. 44. nu. 202.*
- Exceptio rei iudicatæ, quæ facit ius, vt cōtrouersiam perimat, quæ requirat & declaratur, fol. 44. nu. 203. & 204.*
- Exceptio peribij interimit actionem, sed non causam, fol. 44. num. 205. & fol. 45. num. 209. quid differat ab exceptione iuris iurandi ostenditur ibidem num. 207. & fol. 45. num. 210. habet locum, tam in iuramento iudiciali, quā extra iudiciali, fol. 45. num. 211. ea non est semper peremptoria, ibid. num. 215. non habet locum in reo necessario, ibidem nu. 216. non est ei locus in exceptione nonnumerata pecuniæ, fol. 46. nu. 220.*
- Exceptiones peremptoriæ possunt opponi, tam in vim peremptoriæ, quā dilatandi causa, fol. 46. nu. 221. & 222.*
- Exceptio renuntiationis litis est peremptoria, fol. 46. n. 223.*
- Exceptio compensationis habet locum cum compensatio sit de liquido ad liquidum, & non inuito debitore, fol. 46. num. 224. limitatur ibidem, & num. 225. potest opponi etiam post sententiam, ibid.*
- Exceptio nonnumeratæ pecuniæ prodest debitori, & creditori, fol. 47. nu. 226. sed declaratur ibidem: non habet locum in geminatis contractibus, ibidem.*
- Exceptiones anomalæ, quæ, & quales sint, fol. 47. nu. 227. ea non semper peremptoria sunt ibidem num. 228. nec omnes in quacūque parte iudicij opponuntur, ibidem num. 226. & fol. 48. num. 230.*
- Exceptio Excommunicationis potest obijci, tum actori, tum restibus, fol. 48. n. 232. opposita post sententiam non reddit eam nullam ibidem n. 233. debet oriri de sententia maiori, ibidem nu. 134. non est locus contra reum necessarium, ibid. n. 235. Limitatur num. 236. potest à Iudice ex officio opponi, fol. 49. num. 240. vide infra in verbo excommunicationis.*
- Exceptio quæ opponitur post terminū, quando est adimplenda, & quando ad merita causa est reseruanda? fol. 54. n. 11.*
- Exceptionem post terminum opposita, & deinde adimpleta, aut non, an interim terminus cucurrit? negativè resoluitur, folio 54. n. 12.*

I N D E X

- Exceptiones dilatoriae non opponuntur in Gradu Appellationis fol. 98. num. 63. cetera quae non fuerunt discussa, aut non probata in prima instantia discuti, & probari possunt in secunda. fol. 98. numero 65.*
- Exceptio desertionis in S. C. reseruat ad merita causa. fol. 99. n. 76.*
- Exceptio nullitatis, quando incidenter, & quando principaliter dicatur opposita, vide in verbo nullitas.*
- Exceptio nullitatis, quando exactis constat non reseruat de merita causa. fol. 122. num. 26.*
- Exceptiones modificatiuae nõ eneruant vires decreti, vel sententiae, fol. 122. n. 28.*
- Exceptionum modificatiuarum nonnulla memorantur fol. 122. n. 27.*
- Exceptiones modificatiuae intra 30. dies sunt opponenda, verum si fuerit datus terminus ad eas apponendas non admittuntur. fol. 122. nu. 29. & ea post sententiam, vel decretum diffinitiuum locum sibi vendicant fol. 124. n. 41.*
- Exceptione modificatiua, vel peremptoria opposita contra sententiam, vel decretum diffinitiuum, eorum executio retardatur, donec non fuerit praestita cautio, fol. 123. num. 29.*
- Exceptio, quod cum eo, & Senatusconsulti Macedoniani respicit filium familias, & ab eo opponi potest, licet fuerit ea renunciata, fol. 123. nu. 31. locum habet post decretum diffinitiuum, & sententiam, & liquidatum instrumentum, ibidem.*
- Exceptio Senatusconsulti Velleiani pro mulierum beneficio est inuenta, & earum donatarij, eorumque heredum, fol. 123. num. 32. non habet locum cum pro se mulier intercedit, & in donado, ibidem.*
- Exceptio retentionis pro meliorationibus habet locum post sententiam, dummodo sit in termino deducta illarum probatio, fol. 123. n. 33.*
- Exceptio discussionis inueterarij prodest heredi, dummodo illud solemne confecerit, fol. 123. n. 34.*
- Exceptio nouae conuentionis in quolibet iudicio, & qualibet eius parte obici potest cum suis requisitis. fol. 124. n. 36.*
- Exceptio cedendarum habet locum inter fideiussores, & contutores post sententiam, fol. 124. n. 37.*
- Exceptio rei non traditae potest à condemnato ad soluendum praetium opponi, limitatur si ea fuerit renunciata. fol. 124. numero 38.*
- Exceptio compensationis obijcitur tã contra sententiam, quàm contra instrumentum liquidatum in forma Camerae Apostolicae. fol. 124. num. 39. limitatur in depositario, ibidem.*
- Exceptio executionis in bonis alienis, folio 124. n. 40.*
- Exclusio feminarum à successione materna non oritur à constitutione Regni in aliquibus, sed à consuetudine generaliter introducta. fol. 105. n. 98. & 99. assertur contrarium sentientis opinio. fol. 99. versu quamuis, sed ea rejicitur num n. 100. & 101. & fol. 107. n. 103.*
- Excommunicatus utrum admittatur ad compensandum: affirmatiua assertur conclusio. fol. 49. n. 237. & 238. & 239.*
- Excommunicatus eatenus repellitur, quatenus ipse compareat, secus autem si per procuratorem. fol. 49. n. 241.*
- Executio facta, aut facienda ad instantiam creditorum an possit impediri à muliere affectionem petente viri inopia non probata, referuntur Auctores varie sentientes fol. 129. nu. 10. probatur affirmatiua opinio, ibid. num. 13. & 14. Assertur pro contraria Thesauri patris decisio, fol. 130. num. 17. & ea conciliatur, explosa sententia Thesauri filij, ibidem n. 18. adducitur Barbatus dissentiens ab Auctore, cui rationibus satisficit, & Praxis obseruantia. fol. 130. à n. 19. vsque ad numero 23.*
- Expensa pro examinando principali contumace cedunt in suum damnum, folio 56. num. 22.*
- Extensio, quae fit de persona ad personam in prohibitione adiecta in fideicommissis, fieri dicitur vi comprehensionis, folio 160. num. 22.*

F

Facultas, quam habent Arbitri appellatur notio fol. 52. n. 255.

Facultas vendendi, vel adiudicandi, vide in verbo Hypotheca,

I N D E X.

- Familia continet illos, qui descendunt ex stirpite testatoris, fol. 155. nu. 27. vide in verbo Agnatio, & appellatione familiae.*
- Fatalia tria sunt concessa ad liti finem imponendum, fol. 97. n. 60. quorum primum incipit ab Apertura, fol. 98. num. 61.*
- Fatalia partium consensu possunt prorogari fol. 98. n. 62.*
- Fatalia locum habent, tam in causis vertentibus in M. C. V. quam in S. R. C. fol. 98. num. 64. eaque currunt de momento ad momentum, fol. 96. num. 51. & 52.*
- Fatalia non currunt, quando stat per Iudicem, ne in causa procedatur, fol. 99. nu. 77. Limitatur ibidem.*
- Fatalia non currunt in S. R. C. nisi causa appellationis fuerit commissa, fol. 101. num. 84.*
- Fictio legis non operatur, nisi in casibus expressis, fol. 149. uum. 2.*
- Fideicommissarius particularis pro re subiecta fideicommissio potest uti Saluiano utili interdicto, fol. 138. sub num. 21.*
- Fideicommissum est legatum, fol. 157. nu. 1.*
- Fideicommissum triplex est, scilicet nudum simplex, & duplex, quorum nudum exemplificatur, fol. 158. nu. 8. & 9. cum limitatione, ibid. num. 10. multis potest induci modis, fol. 158. n. 13.*
- Fideicommissum simplex quid sit & fol. 158. sub num. 13. versu simplex, & fol. 159. n. 15. & 16.*
- Fideicommissum, quando dicitur inductum in casu contrauentionis, & quando expirasse dicitur, fol. 159. num. 17. & seqq.*
- Fideicommissum simplex, siue purum pluribus ostenditur exemplis, fol. 159. numero 20. & 31.*
- Fideicommissum inductum ad conseruationem agnationis, si existit statutum excludens feminas; illarum est exclusiuum, fol. 160. nu. 25.*
- Fideicommissum relictum familiae, usq; ad decimum gradum extenditur, folio 160. num. 26. fallit ibidem n. 27.*
- Fideicommissum factum extra familiam, cum causa, ut bona conseruentur perpetuo si affuerit impersonalis, prohibitio non excedit quartam generationem, fol. 160. num. 38. Si vero fuerit factum sub nomine appellatio adiecta generali ratione, tunc ad nepotes tantum peruenit, ibidem.*
- Filij duorum fratrum in successione patris an succedant in capita, vel in stirpes, folio 162.*
- Filius habet beneficium se abstinendi ab hereditate patris, fol. 167. n. 13.*
- Filius tunc haeres patris habendus est, cum rem hereditariam possidet non citra ius, & nomen heredis, fol. 168. n. 26.*
- Filius si possideat bona hereditaria patris, si alio titulo, quam hereditario se posse disse ostendat, non haeres patris habendus est, fol. 169. num. 30. & 31. afferitur tex. in l. sicut, C. de rep. vel abstin. haered. quem Auctor explanat ibidem num. 32.*
- Filius ergo haeres an, & quando dici possit, fol. 170. versu Hic praedictorum.*
- Filius ergo haeres locum habet in filio possidente feudum paternum, fol. 171. versu Hic praedictorum in fine.*
- Femina an possit habere mandatum procuratoris ad lites? vide in verbo Monachus.*
- Forma qua sit seruanda in compositione articulorum, traditur, fol. 69. nu. 41. & 42. & 43. & quot testes super eis recipi possint, vide in verbo Testes.*
- Formula petendi assecurationem, etiam ad finem impediendi executionem factam, aut faciendam ad instantiam creditorum, fol. 127.*
- Formula petitionis assistentiae contra tertios possessores, fol. 133.*
- Formula Petitionis in Gradu Appellationis, etiam per viam electionis fori, folio 143.*
- Formula Petitionis, ut petens declaretur esse comprehensum in legato, fol. 145.*
- Formula petitionis pro hereditate obtinenda vigore fideicommissi, fol. 148.*
- Formula petitionis in iudicio relaxationis bonorum vigore fideicommissi, fol. 155. & 156.*
- Formula petitionis medietatis bonorum hereditariorum auunculi in concursu matertere, fol. 161.*
- Formula supplicationis per viam praenotionis, fol. 163.*
- Formula petitionis, ut debitor condemnetur ad soluendum vigore obligationis penes acta, fol. 171.*
- Formula Libelli appellationis, fol. 176.*

Fra-

I N D E X.

Frater an rem communē obligari possit in-
scio alio fratre, fol. 143. n. 59.
Frater uterinus in linea collaterali succe-
dit in fentalibus, dummodò sit coniun-
ctus ex illa linea à quo feudum prouenit,
fol. 114. n. 118.
Frater uterinus non excludit sororem ute-
rinam à successione matris, fol. 102. n. 85.
& ratio traditur, ibidem nu. 86. afferun-
tur contrarium tenentes, fol. 103, sub nu-
mero 93.
Fratrum appellatione an veniant uterini,
fol. 102. num. 87.
Frater potest admittere sororem ad succes-
sionem, licet sit exclusa à statuto, fol. 102.
num. 89.
Frater admissa semel sorore ad successionem
maternam non potest amplius se pœnite-
re, fol. 102. n. 90. nec licet ei per viam re-
stitutionis in integrum venire aduersus
admissionem, fol. 103. num. 91.
Frater uterinus an teneatur dotare sororē
uterinam? fol. 112. num. 113. negatiua,
probatu deiecta opinione Reg. de Mari-
nis, fol. 112. versu sed quoniam, & num.
114. & seqq.

G

Grauamina non sunt exprimenda in
Libello appellationis à decretis diffi-
nituis, fol. 92. nu. 18. quid in decretis in-
terlocutorijs, ibidem n. 19.

H

Habilitatio in iuramento ad agendū
à quocumque Iudice Ecclesiastico cō-
cedi potest fol. 46. sub n. 200. versu De-
cimo.
Hereditas in dubio non censetur adita, o-
lio 169. num. 28.
Heredes cum inuentario, in quo bona hære-
ditaria sunt descripta non sunt exempti
à deposito faciendi pro nullitatibus, folio
121. nu. 14.
Heres debitor legati si ante diem, vel condi-
tionem bona obligata pro legato alienet,
an emptor preferatur legatario, fol. 141.
vide in verbo Actio.
Heredes non possunt in legatis relictis à te-
statore pro maritandis puellis opponere

conditionem, ut ad se ea reuertantur si si-
ne filijs decedant, fol. 146. n. 3.
Hypotheca unde oriatur, & quare ita ap-
pelletur, fol. 136. n. 11. & fol. 141. nu. 40.
Hypotheca prestat facultatem vendendi, vel
adiudicandi, fol. 136. num. 11.
Hypothecam, tunc creditor dicitur habere,
cum expressè, vel tacitè habet debitoris
bona obligata, & creditum habet, fol. 141.
num. 41.

I

Innouata post appellationem interposi-
tam à diffinitiuo ante omnia reuocatur
fol. 94. num. 35. secus in decretis interlo-
cutorijs, ibidem, & innouata ante inhi-
bitionem facta in decretis interlocutorijs
causa cognita reuocantur, ibidem nume-
ro 36.

Innouata post desertam appellationem sūt
termino ordinario reuocanda, fol. 99. nu-
mero 37.

Instantia perempta, si interim Laicus sit ef-
fectus Clericus forum variabit, fol. 26.
num. 82.

Instantia compromissi non currit, nisi à die,
quo fuit illud acceptatum per Arbitros,
fol. 28. n. 101.

Instantia cause incipit currere post notifi-
catum terminum, fol. 54. num. 8. Eaque
idem est, ac cursus cause, ibidem.

Instantia causa triennio viuic in ciuilibus,
& biennio in criminalibus, fol. 57. n. 24.
non habet locum contra Fiscum, ibidem;
transacto dicti temporis spatio, in eo nul-
lo actu confecto expirat quodadactus or-
dinato rios, ibidem n. 25 Limitatur in
nonnullis casibus ibidem, procedit etiam
in summario iudicio, ibidem n. 26.

Instantia, ut reuiuiscat spiritus insuffla-
tione indiget eaque conceditur à Specta-
bili Præside S.C. in omnibus Curijs, præ-
terquam si agatur coram delegato, fol. 57.
num. 27. & 29.

Insufflatio vite spiritus in peremptis in-
stantijs, an concedatur resectis expensis
fol. 57. num. 28.

Instantia peremptio an detur in S.R.C. fol.
18. n. 31.

Instantia perempta an fructus, vel interes-
se debitum à die litis contestationis, de-
beat à die quo fuit obtenta insufflatio
vite

I N D E X,

- vitæ spiritus? fol. 58. num. 33. & 34.*
- Instantia antequam pereat prorogari potest à partibus. fol. 59. n. 35.*
- Instantia appellationis non currit, quando fuit appellatum omisso medio. fol. 101. n. 82.*
- Instantia appellationis incipit currere à datione termini ad non posita ponendum, fol. 97. n. 59.*
- Instrumentum liquidum transacto vigesimo anno non perdit viam executivam, sed tantum ius, ut liquidetur. fol. 172. num. 7.*
- Interesse quod debetur iure actionis, non censetur remissum, licet creditor recipiat sortem principalem, fol. 177. Limitatur ibidem.*
- Interesse dicitur pœna, fol. 177. n. 3.*
- Interesse quod debetur officio Iudicis differt ab eo, quod debetur iure actionis, fol. 177. num. 4.*
- Interdicta, quæ creditoribus competunt contra debitorem, & tertios possessores enumerantur. fol. 137. nu. 14. & seq.*
- Interdictum Saluiani directi conceditur creditori pro adipiscenda naturali possessione bonorum sibi obligatorum, fol. 137. numero 15.*
- Interdictum Saluiani fundatur in possessione debitoris, & hæredis non autem in proprietate, & dominio rei, fol. 137. n. 16. & ideo creditori possessionem probare incumbit, ibid. versu Est tamen.*
- Interdictum Saluianum est utilius actioni seruiana, & quare? fol. 137. num. 17. pertinet ad locatorem, fol. 139. n. 26.*
- Interdictum utile Saluiani exercetur contra tertios possessores. fol. 137. num. 18. & illud probationem Domini debitoris, & tertij possessionem requirit, & creditum cum hypotheca. fol. 138. num. 19. & quidquid de saluiano sensit Thelaurus decil. 176. non obstare demonstratur, ibidem.*
- Interdictum directum solam immissionem in possessionem præstat, illudque mere possessorium iudicium est, nec admittit appellationem, & ideo in pluribus locis eo creditores vtuntur, fol. 138. num. 20. secus in utile interdicto, ubi extrema illius probari debent, fol. 138. n. 21.*
- Interdictum possessorium adipiscendæ exemplificatur in quinque casibus, fol. 139. num. 23.*
- Interdictam quorum bonorum competit filio præterito, & hæredi ab intestato, folio 139. n. 24.*
- Interdictum quorum legatorum competit hæredi scripto, fol. 139. n. 25.*
- Interdictum leg. finalis, C. de edicto Diui Adriani spectat ad hæredem scriptum, fol. 139. n. 28.*
- Interdictum l. 3. C. de pign. fauet creditoribus, fol. 139. n. 29.*
- Interdictum retinendæ possessionis remissivè, fol. 139. num. 29.*
- Interdictum possessoriū recuperandæ, quibus competat, & quo tempore, & à quibus legibus supeditatur, fol. 139. & 30. & 31. & 34.*
- Interdictum possessorium recuperandæ duplex est, aliud directum, aliud utile, fol. 139. num. 31. & 32.*
- Interdictum utile possessorium recuperandæ, tunc tale appellatur cum creditor agit contra suum debitorem, si verò contra tertium reuocatorium nuncupatur, fol. 140. num. 27. & 28.*
- Interdictum vtili recuperatorio, olim dubium erat an creditores vti possent aduersus tertios possessores non facta discussione principalis debitoris, & ideo fuit emanata Pragmat. i. sub tit. de alsententia, fol. 140. n. 37.*
- Interdictum directum non competit creditori meo cõtra meum debitorem, sed utile, fol. 141. versu Aduerte hic.*
- Iudex, quando potest ex officio repulsare testes, fol. 76. num. 36. & 37.*
- Iudex secundum sensum interiorem iudicare debet, & legibus non aduersari, & bene causa merita scrutinari, fol. 90. numero 1.*
- Iudex qui decretum tulit in prima instantia, an possit esse iudex in causa appellationis disputatur articulus, & pro negatiua tenet Auctor de iur. agl. & DD. eam sequentes in l. filius, ff. de inoffic. testam. fol. 93. num. 26. vsque ad nu. 29.*
- Iudex nullitates ex actis apparentes opponere potest non obstante statuto, fol. 121. num. 22.*
- Iudices sunt testes sententia, fol. 87. nu. 18.*
- Iudicium ordinarium per octo gradus compilatur, fol. 3. num. 6.*
- Iudicis definitio, fol. 2.*

I N D E X.

Iudicium, & lis incipiūt à termino principali, qui datur in causa, fol. 53. sub nu. 1. vers. Ex huiusmodi.
Iudicium à tribus personis formatur, fol. 2. num. 2. quarum una deficiente processus est nullus, ibidem.
Iudicium humanum, quod ab homine dependet, fallit, & fallitur, fol. 90. nu. 2.
Iudicium hypothecarium est petitorium, & ordinarium, fol. 149. num. 48. & ratio traditur, ibidem n. 49.
Iudicium rei vèdicationis est ordinarium, fol. 142. n. 48.
Iura, & actiones sunt arma actoris, arma vero rei sunt exceptiones, fol. 3. nu. 7.
Iuris status, quid sit miro modo explicatur, fol. 2. num. 2.
Iuris ignorantia non admittitur, fol. 96. n. 47.
Iuramentum de calumnia, vide in verbo Exceptio.
Ius offerendi non competit creditoribus in bonis, super quibus petitur assicuratio, fol. 128. num. 6. Limitatur ibidem. Denegatur etiam cum fueris factum appetitum bonorum, super quibus prestita fuit assistentia, fol. 129. n. 8.
Ius hypotheca est indivisibile, fol. 142. n. 48.
Interpetratio, quae fit de fideicommissis, fieri debet in dubio contra fideicommissum, fol. 160. num. 23.

L

L *apsus doctissimorum ore excidere sententia, fol. 176. sub n. 24. in fine.*
Laudatur Dominus Ioannes Baptista Hodierna Regens Consiliarius, fol. 26. n. 80.
Laudatur Reg. Consil. D. Thomas Carleuallius, fol. 41. sub n. 188.
Laudatur Reg. Consil. & R. C. Fisci. P. Antonius Florillus, fol. 103. sub num. 91.
Laudatur Reg. Consil. Dominus D. Sancius Castedo, fol. 23. sub num. 60.
Laudatur Reg. Consil. Dominus Franciscus Maria Status, fol. 71. sub n. 3.
Laudatur Dom. D. Carolus Terra Index M. C. V. fol. 37. num. 160.
Laudatur V. I. D. Michael Cappulus, fol. 65. num. 10.

Laudatur V. I. D. Dom. D. Hieronymus Aquaiua Index M. C. V. fol. 14. in fine.
Laudatur Dom. Ioannes Leonardus Rodoerius V. I. D. fol. 27. sub num. 92. & fol. 51. num. 247. & fol. 29. num. 104.
Laudatur Dom. D. Octavius Orfinus V. I. D. fol. 149. n. 3.
Laudatur Dom. Blasius Altomaris V. I. D. fol. 163. num. 9. & fol. 42. num. 192.
Laudatur R. D. Ioseph Spera V. I. D. folio 87. sub num. 14.
Laudatur R. D. Franciscus Verde, fol. 84. sub num. 5.
Laudatur D. Franciscus Lauianus V. I. D. fol. 65. num. 13.
Laudatur Ioannes Carolus Papale, folio 65. num. 13.
Laudatur R. D. Saluator Cepullus, fol. 91. num. 5.
LECTA lata an requiratur in sententia S. C. fol. 87. num. 19. & 20.
LECTA lata non fit in decretis M. C. V. folio 87. num. 22. Limitatur in uno casu, ibidem n. 23.
LECTA lata fit in omnibus decretis Curiarum Regni, sed quare? fol. 87. n. 22.
Legatum pro maritagio puellarum pium dicitur, fol. 146. num. 1. illud fauorabilius alimentis aestimatur, ibidem.
Legatum factum pro maritandis puellis, an solus debeat si puella non nubat? videtur.
Legatum videtur pro matrimonio carnali debet etiam pro spirituali, folio 147. num. 13.
Legitima licet dicatur separata ab hereditate, non ideo dicitur acquisita creditoribus, nisi accipietur, fol. 166. n. 11.
Legitima eadem non agnita transmittitur ad heredes, quatenus filius adit hereditatem paternam, fol. 167.
Libellus appellationis potest fieri, absque expressione specifica grauaminum, folio 92. num. 18.
Libellus ad incohendam appellationem non requiritur, fol. 97. num. 59.
Libellus quinque requisita continere debet, fol. 98. num. 8. & ex alijs tribus constare, ibidem versu quemadmodum, & clausulis muniti, ibidem n. 9.
Libellus est de substantia iudicij ordinarij, fol. 6. num. 15. probatur, fol. 7. n. 19. versu

I N D E X.

eo magis, ubi contrarium scribentes, quomodo sint intelligendi declaratur, fol. 6. num. 16. & versu Ego tamen.
Libelli antiqua, & solemniforma fuit solummodo reiecta, fol. 6. n. 17. Auctores asserentes, articulos esse loco petitionis refutantur, fol. 7. num. 18. quomodo autem debet esse libellus explicatur, ibidem num. 19.
Libellus obreptitius, & surreptitius, qualis sit? fol. 7. num. 20.
Libellus ipse, quando sit notificandus, & quando pronisio cum inserta forma eiusdem sit expedienda declaratur, fol. 13. num. 8.
Libellus nouus non datur in Gradu Appellationis, fol. 93. num. 25.
Litis contestatio non fit in causa appellationis, fol. 97. num. 59.
Littere commissoriales sunt parti aduersa notificanda, fol. 66. num. 17.

M

Mandatum per epistolam, cum sigillo alicuius Iudicis, aut sigillo constituentis valet, fol. 39. num. 172.
 Mandatum debet fieri in valida forma alias eius non habetur ratio, fol. 39. n. 171.
 Mala fides Authoris an noceat successori? affirmatiue concluditur, fol. 40. an. 179. vsque ad num. 183.
 Mandata de exequendo non possunt impediri per appellationem, fol. 118. nu. 132. quod locum obtinet etiam in mandatis de soluendo mercedem, ibidem n. 133.
 Masculinum concipit faemininum, tunc habet locum in statuto, cum locutio sit per adiectiuum, seu communem, & cum non adest prauidicium tertij, fol. 107. versu Nec potest.
 Medietas dotis, de qua non valet, mulier disponere in ultima voluntate, si sine filijs decesserit vigore consuetudinis Neapolitanae, licet dos profecta sit ab extraneo, qui extraneos sibi instituit heredes, spectat tamen ad proximiores dotantis, non autem ad heredes, fol. 146. n. 4.
 Merces, qua soluitur examinatoribus S. C. quanta sit, fol. 61. nu. 2.
 Merces pro Requisitoria non est soluenda examina tori, fol. 61. n. 3.

Minores decem, & octo annis, & alia persona priuilegiata fruuntur fori variatione fol. 41. num. 188. Limitatur ibidem numero 189. 190. & seqq.
 Monachus, & faemina, & reus criminis, licet non possunt assistere in iudicio, possunt tamen acceptare mandatum procuratoris, & acta cum eis facta parte non opponente, valent, fol. 37. n. 161.
 Monachi, vel Clerici non excludunt sorores a successione materna vigore constitutionis in aliquibus ratione sexus, sed quia vtuntur statuto ad eorum beneficiu fol. 110. n. 108.
 Monitio, seu citatio ad audiendam sententiam omni iure requiritur, fol. 84. nu. 1. ea loco peremptory habetur, ibidem n. 2. nec a statuto prohiberi potest, num. 3. in pluribus tamen casibus non requiritur, ibidem n. 4. & 5.
 Monitio si fuerit facta coram Iudice, tamdiu durat, quamdiu non mutetur ille Iudex, fol. 84. n. 6.
 Monitio perpetuat instantiam, fol. 85. nu. 8.
 Monasterium habetur loco filij, sed fide folio 149. nu. 1.
 Monasterium, quando substitutum excludat? folio 149. num. 1. & seq.
 Monasterium etiam in vita Monaci excluditur a successione, sed quare? fo. 150. sub nu. 5.
 Monasterium an praferatur substituto commissiue, fol. 161. num. 31.
 Mulieres aduersus lapsum fat alium non restituantur, fol. 100. n. 78.
 Mulier quoad nouem partes efficitur instabilis, licet sibi reseruauerit facultate testandi seruata forma consuetudinis Neapolitanae, fol. 115. nu. 123.
 Mulier si sibi reseruat in contractu facultatem testandi seruata forma consuetudinis Neapolitanae, censetur eo casu expressus in eo totus tenor dictae consuetudinis, fol. 115. nu. 122.
 Mulier cum pro dote reperitur cauta super alijs bonis, quam super illis sui viri non potest in concursu creditorum mariti assecurationem petere, fol. 128. num. 5.
 Mulier vergente viri ad inopiam assecurationem petere potest, tam pro dote, quam pro antepharo, fol. 129. num. 10. versu iure cautum, potest etiam contra poste-

riores

I N D E X.

- riores creditores agere pravia tamen discussione bonorum viri, ibidem, si verò agat contra maritum, vergentiam tantum ad inopiam probare oportet, ibidem n. 12.*
- Mulier habens instrumentum dotale cum clausula constituti. & precarij potest petendo affectionem, executionem factã, aut faciendam ad instantiam creditorum impedire. fol. 129. num. 13. & 14. & 15. Limitatur ibidem, num. 16.*
- Mulier in quibus casibus petens affectionem, non possit impedire executionem faciendam à creditoribus viri? fol. 131. num. 24. & seqq.*
- Mulierem non habens instrumentum dotale an possit affectionem petere, non obstante consuetudine Neapolitana, Dos, & quarta? recensentur decisiones, folio 132. n. 28. usque ad 30. sed pro affirmativa cõcluditur deiecta Mulcatelli opinione, ibidem num. 31.*
- Mulier, absque instrumento dotali, licet petere non possit dotis restitutionem, obtinere tamen potest, ut viri heredes sibi conficiant dotale instrumentum. fol. 132. sub n. 31. versu pro cotollario.*
- Mulier possidens bona viri iure familiaritatis constante matrimonio: mortuo viro potest mutare causam possessionis possedendo vigore hypotheca. fol. 140. sub n. 39. versu Hæc quidem in fine.*
- Mulier retinere potest bona viri soluto matrimonio pro suo credito dotali, sed si ea maioris quãtitatis sint suo credito, tantò citius satis fit. fol. 141. n. 40.*
- Mulier si in pacto restitutionis dotis habet precarij clausulam soluto matrimonio potest vigore clausula predicta ingredi possessionem bonorum viri, fol. 147. num. 53.*
- N**
- N**otis in successione auctuli, licet matrem representet, qua renuncietur, non tamen excluditur à matertera, fol. 163. n. 10.
- Neapolitani fruuntur privilegio trahendi præterquam in duobus casibus, folio 42. num. 194.*
- Nobilitas sine virtute percus est, fol. 2. sub num. 3.*
- Nominatio testium fit intra dies quinque. fol. 56. num. 23. quid in ea facienda sit servandum, explicatur. f. 64. n. 3. & 4. & 5.*
- Nominatio facta, quando possit renunciari? fol. 65. nu. 15.*
- Nominaciones testium fieri possunt in terminis beneficiorum. fol. 80. n. 57. quid in repulsa? fol. 76. num. 33.*
- Nullitas aduersus decreta, vel sententiam S. C. in quibus casibus permittitur, folio 120. nu. 7. & 8. fallit in executione rei iudicata resultantis à duobus decretis conformibus, quia tunc primo decreto nullitas obijci non potest, ibidem n. 9.*
- Nullitas, ut opponi possit quatuor requirit requisita. fol. 120. n. 9. & 10. & seqq.*
- Nullitas si opponatur à pauperibus an requirit depositum? vide in verbo Pauperes.*
- Nullitates respicientes interlocutoria decreta, etiam vim definitivi habentia debent intra sex dies opponi, fol. 121. numero 15.*
- Nullitates qua opponuntur si legis dispositio ni inhereat ab Aduocato iuris Doctore subscribi debet, si verò consistunt in facto tantum, etiam à Procuratore non doctorato opponi, & subscribi possunt, fol. 121. num. 16.*
- Nullitates sunt discutendæ intra duos menses, fol. 121. n. 17. & in tali termini spatium non includuntur sacra feria Sãctis, Natalis, & Resurrectionis D. N. I. Christi, fol. 121. n. 18. quo tempore elapso est prohibita discussio, ibidem, n. 20.*
- Nullitas actorum, usque ad sententiam, vel decretum definitiuum exclusiue opponi potest. fol. 121. num. 22. versu si de actorum, limitatur ibidem num. 23. & 24.*
- Nullitas, quando apposta dicatur incidenter, & quando principaliter. fol. 122. numero 25.*
- Nullitatis remedium, est anomalum, f. 123. num. 25.*
- O**
- O**bligatio generalis, scilicet omnium bonorum potest exerceri super quacumque re debitoris, specialis verò si cum generali iungatur, tunc discussionem su-

I N D E X.

- per se speciali prius admittit, deinde ad alia sub generali comprehensa recursum prestat, fol. 142. num. 51. Limitatur in duobus casibus, ibidem n. 52.*
Obligatio penes acta licet instrumēto quarantigiato equiparatur, fol. 171. num. 1. differt tamen quoad modū faciendā executionis, fol. 172. num. 2.
Obligatio penes acta elapso decennio incusatur praua citatione, fol. 172. n. 3.
Obligatio penes acta durat vsq; ad trigēsimū annum ad finem incusandi reiecta opinione Thori, fol. 172. n. 7. & 8.
Obligatio penes acta continens ultra summam ducatorum quinquaginta utrum requirat subscriptionem testium, an potius eorum presentiam? afferuntur opiniones ad inuicem contrariae, fol. 172. n. 9. & 10. & 11. adducuntur verba Pragmaticae fol. 173. n. 12. & Dom. Petra ea non aduertens, ibid. num. 14. afferitur conciliatio D. Caroli de Luca ibidē num. 15. sed refutatur fol. 174. num. 17. & seq. cōcluditur tandem eorū subscriptionem requiri, fol. 174. n. 17. vsque ad num. 27.
Obligaciones penes acta, quarē hodiē recipiuntur ab actuarijs cum subscriptione testium afferentium cognoscere obligatū, fol. 176. num. 32. eaque ubique capi possunt, ibidem n. 33.
Obligaciones penes acta cum sunt nulla ex defectu solemnitatis non remanent omni actione destituta, fol. 176. num. 24.
Onus dotandi sorores an spectat ad fratres uterinos? & an per constitutionem Regni in aliquibus sit tale onus inductum in vim noui oneris, fol. 112. n. 112. vide in verbo sorores in verbo Constitutio, & exclusio.
Opinionem communem, aut numerum Dactorum sequi non licet, quando contra eam, aut eos potest opponi aliqua ratio, fol. 115. n. 120. in fine.
- P**
- P**actum de disponendo seruata forma consuetudinis Neapolitana non operatur circa successionem ab intestato in bonis extra districtum, fol. 203. n. 94.
 Pactum ingrediendi, & capiendi propria autoritate, unde oriatur, fol. 136. n. 11. & an possit absque pœna exerceri? ibidē num. 12.
 Pactum capiendi concessum à debitore non extenditur ad omnia bona ipsius debitoris, fol. 136. num. 13.
 Pactum de capiendo adiectum in obligatione bonorum facultatem tribuit creditori, aut vendicandi dominium rei obligata, aut vendicandi possessionem, folio 14. sub nu. 39. vers. Hæc quidem.
 Pactum de hereditate tertij, non valet, nisi consensus ipsius tertij intercedat, folio 168. num. 21.
 Pauperes in opponendis nullitatibus, contra decreta M. C. V. vel S. R. C. si obtinent provisionem à R. Collat. Consilio, quod constituto de paupertate de iustitia prouideat, probata deinde paupertate admittuntur absque depositio, fol. 121. num. 13.
 Pater mortuo filio, vel filio mortuo patre hereditate, vel legitima non acceptata ius habent imperfectum, & variabile, fol. 166. n. 10.
 Pater, vel filius antequam legitimam agnoscant eam repudiare possunt etiam in præiudicium conditorum, fol. 166. nu. 12. & fol. 167. num. 14. limitatur si fuerit renunciata, ibidem n. 15.
 Pœna depositum pro suspitione allegandæ, vide in verbo suspicio.
 Pœna non probantis in termino concessa ad probandas exceptiones est ducatorum duodecim, fol. 123. num. 30.
 Pœna abutentium nominationibus quanta sit, fol. 65. nu. 14.
 Periurus per solam comparitionem presentatam, nemo efficitur, fol. 45. n. 217.
 Petitio principalis in S. R. C. fit per modū supplicationis, fol. 4. nu. 10. ea prius subscribi debet ab Aduocato causa, ibidem, si vero in M. C. V. fit per modum comparitionis est faciendā, ibidem num. 11. & presentari debet per procuratorem matriculatum, ibidem.
 Positiones, quando dicuntur præiudiciales, & impertinentes declarantur, fol. 68. numero 35. eaque sunt pars intentionis super quibus non recipiuntur testes, fol. 67. num. 26. sunt presentanda intra quinque dies, & super eis respondetur per verbum

I N D E X.

- bum, credo, & non credo, ibidem n. 27. admittuntur etiã si probationes nõ fiãt, fol. 67. num. 31. ac etiã post conclusio- nem, ibidem num. 32.*
- Possessio civilis, quomodo, & quando dica- tur interuersa? folio 136. n. 9. & 10. & quidquid dicit Menochius rejicitur ibidem.*
- Possessio rei hereditaria in extraneis indu- cit aditionem, in suis, immixtionem, fo- lio 168. n. 25.*
- Possessor partis fundi, non dicitur totum possidere fundum fol. 170. n. 39.*
- Publicatio in causa quando fit cum reser- natione? fol. 71. n. 1.*
- Publicatio non fit cum non fuerint facta probationes per testes deiecta opinione Mulcatelli, fol. 71. n. 2. & 7.*
- Publicationis omisso, non vitiat processum, verum petita, & non concessa potest ap- pellari ab illius denegatione, fol. 72. n. 6.*
- Publicatione facta regulariter non possunt produci testes, limitatur, fol. 72. num. 7. & 9. usque ad n. 13. sublimitatur, ibidẽ num. 8.*
- Pragmat. 5. de ordine iudiciorum circa terminum opponendi exceptiones non seruatur, fol. 48. n. 231.*
- Praxis est vera legis intellexit, & condẽ- tis legem, fol. 174. nu. 25.*
- Precary effectus, & definitio, vide in ver- bo clausula.*
- Præsides S. R. C. Regem representat in le- ctura supplicationum, fol. 5. sub nu. 13.*
- Privilegium miserabilium personarum, nõ renunciari possit, affirmatiua offertur opi- nio Nouarij, sed ea rejicitur fol. 25. nu- mero 77.*
- Privilegium variandi forum non conce- ditur ijs ad quos illud su peruenisset post captam litem, fol. 50. num. 246. limita- tur in aetore, item in reo citra summo fa- ctum voluntarium, fol. 51. num. 547.*
- Privilegia dotis cessant cum dos fuerit ro- stituta, fol. 145. n. 4.*
- Probare rem esse in bonis, & de bonis do- bitoris, idem est, ac domini; probatio fo- lio 141. num. 47.*
- Probationes facta in summario iudicio, an, & quando probant in plenario? fol. 53. num. 3.*
- Probationibus factis, ut processus dicatur compilatus, qui nam actus requiritur? fol. 72. num. 5.*
- Probationes, qua requiruntur in saluiano utili interdico traduntur deiecta opi- nione Seaciae, fol. 138. num. 21. versu Est tamen.*
- Processus asportari non potest per alium, ni- si per Scribam causa, fol. 85. num. 2.*
- Procuratores militum imitatores esse debet in compilandis iudicijs, fol. 3. num. 5.*
- Procuratores statim restituere debent scrip- tura, qua sibi notificantur, fol. 7. sub nu- mero 20.*
- Procuratores quotidie assistere tenentur in Tribunalibus, & quare? fol. dicto n. 20. & quid si contrarium faciant? ibidem.*
- Procuratores non doctorati, dummodo sint matriculati possunt in S. R. C. & M. C. V. patrocinari, doctorati verò non matri- culati Procuratoris munus exercere non possunt, fol. 11. n. 1.*
- Procuratorum decus fuit Regens Rouitus fol. 12. sub num. 2.*
- Procuratorum munus, quam plurimi Aduo- cati, qui deinde perpetui officiales fue- rant, exercere, fol. 12. nu. 2.*
- Procuratorum munus est excelles, atq; lau- dabile, fol. 12. n. 3.*
- Procuratores, qui agere debent antequam litem subeunt? fol. 12. nu. 4. & 5.*
- Procurator non constitutus in actis, sed tã- tum nominatus, utrum sit citandus, & audiendus tanquam Procurator consti- tus? negatiue resoluitur fol. 37. n. 160.*
- Procurator fit dominus litis à die, quo datur terminus in causa, fol. 54. num. 9. & ubi terminus non datur dominus illius effi- citur cum incipit de meritis causa tracta- ri, ibidem nu. 10.*
- Procurator simpliciter constitutus in pri- ma instantia potest non solum appella- re, sed etiam prosequi appellationem, fo- lio 59. num. 38. & 39.*
- Procurator generaliter constitutus ad ne- gotia intelligitur, etiam constitutus ad iudicia, fol. 60. n. 40.*
- Procurator, quando in protestatione per ip- sum facienda contra testes tenetur oppo- nere illa verba scilicet, recipi testes co- ram Domino causae Commissario, fo- lio 92. num. 9.*
- Procurator debet habere speciale mandatũ*

I N D E X.

- pro facienda nominatione testium: sed quare? fol. 65. n. 14.
- Procurator non faciens in termino nominationem testium, potest uti nominatione per diuersam partem facta, fol. 66. n. 16.
- Procurator nisi habeat mandatum ad deponendum, tunc ei tē iniungi potest, quod tale procuret mandatum, alias ordinari poterit, quod habeatur pro facta depositions, fol. 67. nu. 29.
- Procurator Aduocatus, aut Aduocatus tantum non possunt praesse tempore depositionis suorum principalium reiecta opinione Febrici Coda, fol. 67. num. 30. sed declara ibidem in fine.
- Procuratores Aduocati non debent uno pede ambulare in causis, fol. 125. num. 4.
- Procuratorum, & Aduocatorum munus periculosissimū exemplo probatur, fol. 125. num. 45.
- Producens testes falsos, an excusetur à pœna? fol. 75. num. 30.
- Prohibitio realis extenditur de persona ad personam, de casu ad casum, folio 160. numero 12.
- Prohibitio facta heredibus tantum, non parit fideicommissum, fol. 158. num. 11.
- Prohibitio alienationis bonorum facta filijs heredibus, quando inducit fideicommissum? fol. 158. num. 11.
- Prohibitio facta sub nomine appellatiuo, licet videatur personalis, est tamen realis si fuerit adiecta causa, vel generalis ratio, fol. 158. n. 7.
- Prohibitio realis continet prohibitionem omnis alienationis, fol. 158. n. 6.
- Prohibitio realis, qua sit? fol. 157. num. 4. & qua nam personalis? ibidem nu. 5.
- Prohibitiones alienandi in fideicommissis multiplices sunt, qua breuiter explicantur, fol. 157. nu. 2. & ad duo restringuntur genera, ibidem n. 3.
- Protestatio fieri solita contra testes, qua sit fol. 61. n. 7. & fol. 66. num. 18. & 19.
- Protestatio facienda in calce litterarum commissionarium, qualis esse debet? folio 66. num. 18.
- Protestatio contra testes, & reseruatō repulsa est valde necessaria, fol. 66. nu. 20.
- Protestatio in conscribendis articulis repulsatorijs semper requiritur, & quare? folio 76. nu. 35.
- Protestatio contra testes, cum clausula, qua tenus contra, & non aliter, quid opere tur? fol. 66. num. 18. & 19.
- Protestatio filij possidentis bona hereditaria patris an requiratur? fol. 169. num. 34. & seq.
- Prouisiones, qua fiunt cum inserta forma libelli, generales prouisiones dicuntur, fol. 12. sub n. 9.

R

- R** eclamatio duobus temporibus interponi potest in S.C. sed discrimine effectus, fol. 96. dum. 42. & 43.
- Reclamationis prosecutio fit intra biennium, sed quando? fol. 95. num. 44. & 45.
- Reclamatio qua fit à sententia S.R.C. intra decem dies quare currat à die lecta late? fol. 96. n. 46.
- Regens M.C.V. committit causas iudicibus eiusdem, sed non sibi potest committere, fol. 4. sub num. 11.
- Relationes computantium, consultorum, vel expertorum nunquam transeunt in rem iudicatam, nisi fuerint decreta Iudicis confirmata, fol. 98. nu. 68.
- Remedium actionis hypothecaria quid differat à remedio l. fin. C. de acquir. pos. les, fol. 142. nu. 50.
- Remedia competentia creditoribus contra debitorem, & tertium possessorem, vide in verbo Interdictum.
- Renunciatio, qua fit à Nonitio, an testamentum appellari possit, vide in verbo dispositio.
- Renunciatio generalis plures continet renunciations in specie differens, folio 165. num. 2. Limitatur in legitima, ibidem num. 3.
- Renunciatio legitima debet esse expressa, fol. 165. n. 3.
- Renunciatio generalis facta à filio post mortem patris non continet legitimam, fol. 166. num. 7. secus est in repudiatione generali, ibid. num. 6. & 8.
- Renunciatio quid differat à repudiatione? fol. 166. num. 9.
- Repudiatio in prauidicium creditorum non est consulenda si sit in fieri, folio 167. num. 17. & 18. secus post factam ibidem.
- Renunciatio nominationis testium, vide in verbo Nominatio.

Re-

I N D E X.

- Repulsa intra quantum tempus peti possit?* fol. 73. quid si in actu conclusionis petatur. fol. 73. nu. 26. post primum beneficium peti etiā permittitur. fol. 73. n. 17.
- Repulsa multis in casibus non admittitur.* fol. 73. n. 18. & 19. & seq. & fol. 74. n. 23. & 24. Limitatur. ibid. n. 22.
- Repulsa repulsa, quando petitur?* folio 76. num. 34.
- Repulsa petita in prima instantia, & non concessa, conceditur in secunda, alias secus.* fol. 76. nu. 39.
- Representacioni locus nō est cum representandus vivit.* fol. 163. num. 7.
- Requisitoria ad videndum iuramētā testiu, est adeo necessaria, ut si desit, est nullitas.* fol. 61. n. 6. eaq; fit in M.C.V. in calce citationis testiu: verū in S.C. in calce electionis examinatoris. fol. 64. nu. 1. & 2.
- Restitutio in integrum non datur aduersus lapsum terminum repulsarum.* folio 76. num. 38.
- Restitutio in integrum augetur aduersus presumptionem longi temporis, & quatrigenariam.* fol. 41. n. 184.
- Restitutio in integrum petita, nihil est in nouandum.* fol. 98. nu. 67.
- Restitutio in integrum est exceptio anomala.* fol. 119. num. 1.
- Restitutio in integrum opponi, & proponi potest.* folio 119. num. 1.
- Restitutio in integrum quando incidenter, & quando principaliter habet locum?* fol. 119. d. nu. 1.
- Restitutio in integrum quando potest opponi aduersus executionem iam captam.* fol. 119. n. 3.
- Restitutio in integrum à quolibet Iudice ordinario concedi potest, tam incidenter, quam principaliter: delegatus verò incidenter tantum: limitatur.* fol. 119. nu. 4.
- Restitutio in integrum an cesset, existente remedio ordinario appellationis, aut reclamationis?* fol. 119. nu. 5. negativè resoluitur, ac recentī decisione comprobatur. ibidem n. 5. & 6.
- Restitutionem in integrum an habeāt minores, pupilli, vel Ecclesia, aduersus lapsum temporis concessi ad proponendas suspiciones contra Officiales? adducitur casus, & exploditur opinio illorum admittensum dictam restitutionem, etiam*
- lapso dicto termino.* fol. 20. nu. 45. versu Hic vnum, & ibidem n. 47. & 48.
- Rescissio contractus confectus cum debitore, tunc requiritur cū capitale petitur etiā contra tertium possidentem.* fol. 143. numero 54.
- Retentio super bonis viri, tunc mulieri cōpetit, cum in illorum possessione reperitur.* fol. 128. num. 4.
- Reus an virtute laudi compromissi agi possit ex euictione?* fol. 26. nu. 103.
- Reus non potest de euictione agere contra Authorem laudatum si ei litem non denunciauerit congruo tēpore.* folio 36. numero 150. limitatur ibidem nu. 151.
- Reus tunc condemnatur, cum plenè, & legitime fuerit contra eum probatum.* folio 85. num. 4. & quid requiratur, ut possit condemnari remissivè, ibidem.
- Reus quando sit ab obseruantia iudicij absolendus?* fol. 86. nu. 5.
- Reus non potest condemnari super extrapetitis, & non deductis.* fol. 86. n. 6.
- Reus in prima instantia, in Gradu Appellationis efficitur actor.* fol. 92. nu. 20.
- Reus nō tenetur suam intentionē per principalem petitionem opponere.* fol. 165. num. 1. Limitatur ibidem.
- Roberto de Ardena, quoad Praxim Supremarum Tribunalis Civitatis Neapolis non semper prestari potest fides, & quare?* fol. 71. num. 4.

S

- S** Acrum Consilium est Principis Cōistorium. fol. 5. num. 13. illudque à Rege Ferdinando Primo erectū est ibidē.
- Saluaguardia dotales, quomodo praticantur, & quando cum cautione expediuntur.* fol. 128. nu. 2.
- Sententia lata, perempta instantia an sit nulla?* fol. 57. num. 30.
- Sententia potest ferri in Procuratore mortuo principali constitutē superstitibus heredibus.* fol. 59. nu. 37.
- Sententia liti finem imponit.* fol. 85. n. 1.
- Sententia est nulla, quando tota controuersia non deciditur.* fol. 85. n. 3. Limitatur ibidem.
- Sententia dicitur à sentiendo.* fol. 86. nu. 7. eaque duplex est, ibidem n. 8.

Sen-

I N D E X,

- Sententia diffinitiva est, qua principaliter, aut per absolutiorem, aut per condemnationem decidit. fol. 86. num. 6. differt ab interlocutoria, quoad ordinem, ibid. & nu. 11. & quoad effectum, fol. 87. num. 15. regulariter fertur ordinario iudicio, ibid. d. n. 9. limitatur nu. 11. & 13. nec fieri potest omissis substantialibus iudicij, ibid. nu. 12.*
- Sententia quid differt à re iudicata? folio 87. n. 16.*
- Sententia communi suffragio profertur in S. C. deinde registratur, & in suam formam extenditur. fol. 87. num. 17.*
- Sententia S. R. C. non notificatur, sed pro ea expeditur mandatum de parendo cum inserta forma illius, fol. 87. nu. 21.*
- Sententia lata, per decem dies super sedetur in executione. fol. 87. d. nu. 21.*
- Sententia legitime lata non potest ab eodẽ Iudice, vel Curia reuocari, fol. 86. nu. 15.*
- Sententia S. R. C. quare reclamatione non interposita intra decem dies à die lecte lata, non transit in rem iudicatam, prout in alijs decretis, ceterorum Tribunalium, & Curiarum, fol. 98. n. 69. assignatur ratio. fol. 99. nu. 70.*
- Sexus vide in verbo Agnatio.*
- Scriptura omnes an presentari possunt post conclusum in causa? fol. 82. n. 7. & 8. & an presentatis post publicationem peti possit terminus ad concompitandum? ibidem n. 10.*
- Socius an possit in scio alio socio obligare re communem, vide in verbo Frater.*
- Sorores non excluduntur à successione materna per existentiam fratris uterini, fol. 111. num. 109. & 110. & seq. vide in verbo Constitutio, & verbo Exclusio.*
- Soror uterina concurrit cum fratre uterino in successione matris etiam in eo, quod mater non disposuit, fol. 115. num. 124.*
- Soror uterina admittitur ad successiorem matris in bonis dotalibus, siue sint intra districtum, siue extra, fol. 116. n. 125.*
- Soror innuba non excludit sororem nuptam à successione fratris defuncti ab intestato, & sine filijs, fol. 163. nu. 8.*
- Substitutus ad videnda iuramenta testium, quando sit citandus? fol. 62. n. 10. & 11.*
- Substitutus admittitur ad successionem testatoris, quoties deficit persona, qua ex verisimili mente illius substitutum excluderet, fol. 152. num. 17. & fol. 153. numero 18.*
- Subingressio admittitur in fideicommissis, fol. 161. num. 29. quod declaratur habere locum, dummodo de successione ascendētium, vel patrum ageretur, ibid. num. 30. aut cum non vocantur proximiores, vel cum de fideicommissis particularibus nõ tractaretur, ibid. num. 31.*
- Subingressio, vide in verbo Beneficium.*
- Succedere volentem heredi ad cuius beneficium fuerit facta prohibitio de alienando oportet illius esse heredem, folio 158. nu. 12.*
- Successio in capita tunc procedit, cum non est locus subingressioni, fol. 162. n. 5.*
- Supplicationis exemplar, fol. 4. num. 12. vide etiam in verbo Formula.*
- Suspicio in personam Officialium intra 40. dies est proponenda à die notificationis libelli, fol. 19. n. 43. Limitatur, ibidem n. 44. & 45.*
- Suspicio Officialium antiquitas semper proponi poterat, fol. 20. num. 45.*
- Suspicio Officialium, quomodo sit proponenda, fol. 20. sub n. 48. versu De secundo, An species illius sit declaranda, & quot sũt causa suspicionis, ibidem n. 49.*
- Suspicionis libellus debet subscribi ab Advocato causa, fol. 21. sub nu. 45. versu At priusquam.*
- Suspicionis depositum quantum esse debet, fol. 21. nu. 50. & 51. & 52. Iulij Cæsaris Galluppi error ostenditur ibidem.*
- Suspicio, ut contra Actuarios S. R. C. & Cancellarios Regia Cancellaria, & M. C. V. & S. C. proponi possit, quid requiratur? folio 22. n. 54. & 55.*
- Suspicio examinatorum est alleganda intra biduum, fol. 59. n. 36. nõ admittitur contra maiorem partem, ibidem, & ad eam proponendam sufficit iuramentum, ibidẽ.*
- Syndici, & Electi Vniuersitatum non subiacent periurio, fol. 46. nu. 218.*
- Sygmundus Scaccia defenditur ab Auctore, fol. 175. nu. 28.*

I N D E X.

T

- T**ransactio quando rescindi possit? remissive, fol. 44. num. 201.
- Transmissio actorum, vide verbo Actorum transmissio.**
- Tempus ad introducendam appellationem est dierum quinquaginta, non autem quadraginta, fol. 97. n. 58.**
- Terminus apponendus in libellis citatorijs quantus esse debet? fol. 13. sub. nu. 8.**
- Terminus appositus in citationibus cum est adeo brevis, ut impossibile reddatur comparere posse in eo, tunc citatio efficitur nulla, fol. 13. d. nu. 8.**
- Terminus ad comparendum quibus ex causis conceditur? fol. 13. n. 9.**
- Terminus causa principalis non est de substantia iudicij, fol. 54. num. 4. limitatur ibidem.**
- Terminus Iudicis officio impartitur, fol. 54. num. 5. & in eius arbitrio est secundum distantiam locorum, ibidem num. 6. potest prorogari si priusquam sit elapsus fiat protestatio, ibidem: loco litis contestationis habetur, fol. 54. num. 7. eoque concesso, dicitur agi, & peti ibidem num. 9.**
- Terminus currit à die notificata electionis examinatoris, fol. 61. num. 4.**
- Terminus nominationis testium, tam intra, quam extra Regnum quantus sit? fol. 64. num. 7. & 8. & quando ille currere incipiat? quid si fuerit facta nominatio, & pars que nominationem fecerit, non curet expeditionem litterarum commissionalium? fol. 65. n. 13.**
- Terminus non oblata depositione principalis an currat? quid de hac questione sentierunt Giptius, Gallupus, & Sarnus ostenditur, fol. 55. n. 15.**
- Terminus repulsa quantus sit? & an Pragmatica de eo seruetur? fol. 75. num. 25.**
- Terminus repulsa communis est, fol. 75. n. 26.**
- Terminus ad concomitandum scripturas est communis, ita ut diuersa pars possit eo uti ad impugandum, fol. 83. num. 9. exploditur opinio Mulcatelli, ibidem.**
- Terminus ad discutiendas nullitates, quando causa non continet certam quantitatem, vel valorem, ex quo tempore currere debeat? fol. 121. n. 19.**
- Terminus ad proponendas nullitates actorum est dierum sex, nec à Indice prorogari potest, fol. 121. num. 21. eius dies sunt utiles, saltem quoad primum, ibidem vide in verbo nullitates.**
- Terminus dierum triginta, qui datur ad opponendas exceptiones, incipit currere à die post notificatum decretum diffinitiuum, vel mandatum de parendo, folio 122. num. 28. limitatur, & sublimatur, ibidem nu. 29.**
- Terminus ad probandas exceptiones, quæ post decretum diffinitiuum, vel sententiã opponuntur, potest extendi usque ad duos menses si fuerit intra Regnũ, si extra, non potest excedere sex menses, fol. 123. n. 30.**
- Terminus repulsa petita aduersus probationes factas in exceptione modificatiua, vel peremptoria est dierum quindecim, fol. 123. n. 30.**
- Tertium fatale, ut concedatur, requiritur protestatio, fol. 99. n. 64. & fol. 100. n. 77.**
- Tertius in casu discordia inter arbitros non potest eligi, nisi de discordia probetur, fol. 52. num. 254.**
- Tertius veniens ad causam post publicatum, aut conclusum, licet sit privilegiatus non fruitur beneficijs, fol. 36. n. 148.**
- Testes in termino citati, post terminum recipi possunt, fol. 66. n. 21. & nolentes depunere possunt compelli, ibidem. n. 22.**
- Testium repetitio est facienda per extensũ, fol. 70. num. 45.**
- Testes quot produci possunt super articulis, fol. 69. nu. 44.**
- Testamentum non potest fieri per renunciationis contractum deiecta Farinacij opinione, fol. 150. sub nu. 5. versu probatur enim, & n. 6. usque ad nu. 10.**
- Testatoris dilectio est preferenda proprietati sermonis, fol. 154. num. 22. quod sibi vindicat locum etiam si agatur de pã causa, ibidem.**
- Tutor, qui non cauerit rem pupilli saluam fore, quoties non est testamentarius, vel per inquisitionem, non potest comparere, nec per se, nec per Procuratorem, & acta per eum facta sunt nulla, fol. 38. n. 168.**

Ver-

I N D E X,

V

Verba deprecatiua de curandis bonis,
ut ad filios perueniant, inducunt
fideicommissum. fol. 156. vers. cū huiusmodi.
Verba enunciatia important fideicommissum.
fol. 157. versu Tertio.
Verbum remaneant inducit fideicommissum
fol. 156. versu Cum huiusmodi.
Victus, quando est condemnandus in expen-
sis. fol. 125. n. 43.
Vidua fruitur fori variatione, etiam in do-

tis exaetione abiecta opinione Molphe-
lij, & Nouarij, fol. 42. num. 193.

Vna, & eadem res potest diuerso iure censerī
cum diuersa ade st subiectorum ratio, fol.
153. num. 20.

Vnio aularum intra quantum tempus est
petenda, & quibus in casibus, fol. 83. n. 13.

Voluntas testatoris est attendenda, non so-
lum quoad verba, sed etiam quoad men-
tem, fol. 151. sub nu. 11.

Voluntas testatoris ex ipsius affectione re-
cipit interpretationem, fol. 152. n. 16.

F I N I S.

ERRATA.

fol. 2. col. 1. vers. 4. quis
 fol. 2. col. 1. vers. 43. Augumentum
 fol. 3. col. 2. vers. 24. exclusione
 fol. 3. col. 1. vers. 37. licipiendi.
 fol. 3. col. 1. vers. 7. lilium
 fol. 4. col. 2. vers. 1. Castilli
 fol. 7. col. 1. vers. 43. nequē
 fol. 7. col. 2. vers. 1. mihi
 fol. 16. col. 1. vers. 42. dicantatur
 fol. 16. col. 2. vers. 3. notificando
 fol. 8. col. 2. vers. 38. pro repullando
 fol. 18. col. 2. vers. 46. mediatē
 fol. 21. col. 1. vers. 3. tale
 fol. 21. col. 2. vers. 2. impertiebatur
 fol. 21. col. 2. vers. 33. actenus
 fol. 22. col. 2. vers. 19. Muscatell.
 fol. 24. col. 1. vers. 18. opponitur
 fol. 31. col. 1. vers. 42. furi
 fol. 36. col. 2. vers. 12. seiunctim
 fol. 36. col. 2. vers. 26. transactam
 fol. 36. col. 2. vers. 45. Mararantam
 fol. 44. col. 2. vers. 23. instrumentum
 fol. 45. col. 2. vers. 41. de iurii
 fol. 49. col. 1. vers. 52. iteresse
 fol. 51. col. 2. vers. 34. possit
 fol. 37. col. 2. vers. 9. adductis
 fol. 74. col. 2. vers. 2. compilatio
 fol. 76. col. 2. vers. 32. adurte
 fol. 54. col. 2. vers. 2. supra
 fol. 85. col. 2. vers. 3. iudicantis
 fol. 86. col. 2. vers. 19. sustantialia
 fol. 120. col. 2. vers. 44. apponatur
 fol. 144. col. 2. vers. 25. loannes
 fol. 145. col. 2. vers. 3. & illud
 fol. 146. col. 1. vers. 14. fauorabilia
 fol. 151. col. 2. vers. 30. inducta
 fol. 162. col. 2. vers. 40. eq
 fol. 163. col. 1. vers. 29. bouis
 fol. 163. col. 2. vers. 26. nullorum
 fol. 165. col. 1. vers. 43. instrumentum
 fol. 165. col. 2. uers. 7. Arbitrio.
 fol. 173. col. 2. vers. 42. dicendum
 fol. 174. col. 2. vers. 6. firmando
 fol. 175. col. 1. vers. 44. ille
 fol. 174. col. 1. vers. 21. affirmatiuum

CORRECTIONES.

quas
 Augmentum
 Conclusionē
 suscipiendi
 Liuium
 Castrilli
 nempē
 hic
 decantatur
 notificanda
 pro repulsa
 immediatē
 talem
 impartiebatur
 haecenus
 Mastrillus
 opponatur
 iuri
 seiunctim
 transactum
 Marantam
 instrumentum
 periurii
 interesse
 posse
 adductus.
 compilato
 aduerte
 supra
 iudicanti
 substantialia
 opponatur
 Ioanne
 et illud
 fauorabiliora
 in dicta
 eo
 bonis
 nonnullorum
 instrumentorum
 Arbitro
 dicendum
 firmandum
 illum
 affirmantium.

